

P. O. rel. 6115.

Kneppelhouit

VERHALEN EN SCHETSEN
OP REIS

I

GEORGE

J. K. ELLIOTT

VERMONT BY SCHULTZ

OF RITS

VERMONT BY SCHULTZ

OF RITS

VERMONT BY SCHULTZ

GESCHRIFTEN

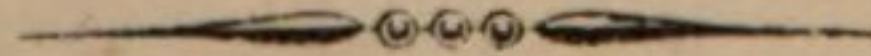
VAN

J. KNEPPELHOUT

~~~~~
VIJFDE DEEL

VERHALEN EN SCHETSEN
OP REIS

I

LEIDEN

A. W. SYTHOFF

1860

GESCHRIJFTEN

J. KNEPPEHOFF

1880

VOORBERIGT.

Wanneer de letterkundige de Julijzon achter de jalousien van zijn buitenhuis ontwijkt of de vunzige stad, welke hij voor eenige weken ontvlugt was, terugziet, besluipen of overvallen hem op den drempel zekere gedrukte circulaires van soortgelijken aanhef en inhoud als de volgende:

Wel Edel Geboren Heer,

Daar het meer en meer de gewoonte wordt, om bij de intrede van elk jaar een boekgeschenk aan vrienden en magen uit te deelen, hebben wij het plan opgevat, het getal der Jaarboekjes met één te vermeerderen. De Redactie is toevertrouwd aan mannen van kunde en smaak, en het is namens dezelve, dat ik Uw Ed. Geb. uitnoodig deze onderneming door Uw Ed. Geb. medewerking krachtdadig te ondersteunen.

Wij laten de keuze van het onderwerp der bijdrage uit den rijken schat van Uw Ed. Geb. bekende gaven geheel aan Uw Ed. Geb. zelf over en hopen dezelve ten spoedigste te ontvangen.

Na Uw Ed. Geb. verschooning te hebben gevraagd voor de genomene vrijheid en ons Jaarboekje in Uw Ed. Geb. hooge gunst te hebben aanbevolen, noemen wij ons met het diepste gevoel van hoogachting,

Wel Edel Geboren Heer,

U. Ed. Geb. onderd. Dienaars,

Q. Z. CHIMECHOQUERY EN ZONEN.

De lust tot een zestal mogelijk eensluidende antwoorden ontbreekt den man van verbeelding en opmerking. Maar hij is van de briefwisseling daarom niet af. De boekverkoopers wagen een tweeden aanval, even onbetamelijk van toon als de eerste. De brief draagt thans een vertrouwelijk karakter en herhaalt het verzoek ten vriendelijkste, maar dringend. De Bijdrage wordt altijd zeer spoedig te gemoet gezien; zij hebben er op gerekend, en zij twijfelen niet, of 's mans welvoorzene portefeuille zal nog wel een enkel stukje willen afzonderen. Geeft de letterkundige de aalmoes, tot belooning ontvangt hij te gelijk met of ook wel eene poos na de uitgave van het Jaarboekje eene tweede circulaire, waarbij een present-exemplaar, dat voor honorarium geldt, gevoegd is en waarvan, gelijk de circulaire meldt, uwe Bijdrage een wezentlijk sieraad uitmaakt, en aldus wordt ieders gave onder dezelfde maat gebracht, over dezelfde kam geschoren.

Naar mijn gevoelen berokkenen genoemde Jaarboekjes dit na-deel aan de degelijkheid der letterkunde, dat zij aanleiding geven tot eene versnippering, welke meer dan een vak tegenwoordig kenmerkt. Dichters en prozaschrijvers werken voor de Jaarboekjes, gelijk een slecht student voor het Examen, en ten einde allen te bemilddadigen, vloeijen hunne krachten in eene menigte van stroompjes weg, die, vereenigd, mogelijk eene aanzienlijke waterkom gevormd hadden. Daarbij komt — of een enkel het zou doen blijft de vraag — dat ons heirleger Jaarboekjes in de oogen van het publiek de letterkunde niet vertegenwoordigt, niet — ofschoon de boekverkoopers doen alsof zij van die onderstelling uitgaan — als haar maatstaf en toetssteen erkend wordt. Het is niet te ontveinzen, op wat in een Almanak staat rust zeker vooroordeel; de schrijver, wiens

naam enkel met de Jaarboekjes verbonden is, staat eene schrede achteruit. Het publiek beschouwt ze als ik weet niet wat onbeduidends en oppervlakkigs, zonder waarde en duurzaamheid. Voor de groote menigte zijn ze niet veel meer dan fraai ingebondene prenten- en modeboekjes, waarvan de kennismaking Neêrlands schoonen niet ongevallig zal wezen, gelijk de boekverkoopers zich, de onderscheiding, welke de St. Niklaasliteratuur geniet, in aanmerking genomen, onbevallig genoeg uitdrukken. Van daar ook, dat genoemde vergulde Nieuwjaarsgeschenken niets verheveners bedoelen moesten dan hun wordt toegewezen; het plaatwerk diende voortreffelijk te zijn; zij behoorden te zijn: typographische juweeltjes, en de Bijdragen van dien aard, dat zij, onberispelijk in hare soort, gevoegelijk geene andere plaats bekleedden dan de ondergeschikte in het Jaarboekje.

Ook de ondergeteekende is vele malen bezweken, noem het zwakheid of vriendelijkheid, voor den aandrang der bede. Getuige de beide boekdeeltjes, die zich, nederig en bescheiden, het Hollandsch publiek aanbevelen.

Versch uit de pen, is het wel niet anders mogelijk, of het opstel, zoodra het, netjes op velijn gedrukt, den schrijver onder de oogen treedt, legt enkele leemten in taal en stijl, zoo niet in voorstelling, bloot. Ofschoon zulks den schrijver hindert, trekt hij het zich echter minder aan: het stuk staat maar in een Almanak, hij rekent zich voor de uitgave niet aansprakelijk, hij wil er niet op achterhaald zijn; een Jaarboekje is bovendien van voorbijgaanden aard, en spoedig is zijn werk half, misschien geheel vergeten. Later nogtans spoort zekere letterkundige eerezucht, de behoefte onder zijn eigen naam de verstrooide opstellen, welke den boekverkooper aan

voordeel hielpen, tot een geheel bijeen te brengen, hem aan; de jaargetallen smelten zamen, alles schikt zich onafscheidelijk onder eenzelfden titel, onder eenezelfde letter, in hetzelfde formaat, op hetzelfde papier; de schrijver maakt zorgvuldig en naauwkeurig van aanmerkingen en aantekeningen gebruik, en het boekje gaat als *publication définitive*, gelijk de Franschen tegenwoordig zeggen, met zekere vaste houding de wereld in, zonder verbeteringen schijnbaar meer noodig te hebben, en om te blijven gelijk het is.

Als de zomer ons begeeft en de Septemberdagen ten einde spoeden, breekt een jaargetijde aan, hetwelk aandoenlijk is voor den buitenman, die eenige vriendschap heeft opgevat voor de heimelijke en digtbegroeide hoekjes, tusschen welker struiken hij zich in oogenblikken van weemoed verschool; voor de breede lanen, welke hem, in gepeins verloren, de luwte van haar zachtruischend gebladerte zoo genegen aanboden; voor de zoete bloemen, de heesters, wier blijmoedig kleurgefonkel hem dagelijks verheugde; voor dien wijd uitgespannen blaauwen hemel, hem telken ure zegenende in al de glansen zijner luchtbollen. Het loof verschiet, de boomen worden kaal, de bloemen verleppe, dreigende wolken betrekken het zwerk, regenbuijen, onbarmhartige windvlagen slaan het laatste blad van de geslingerde takken, en terwijl men het gegeesselde landschap verdrietig aanstaart, bekruipt ons een geheime trek naar de stad, waar de Muzen vergaderen, de studie wenkt, de vermaken ontwaken en de vrouw de gezelligheid der haardstede heiligt. Men verhuist. Langzame behangers en luidruchtige timmerlieden worden ingeroepen, gordijnen afgehangen, tapijten opgenomen, koffers volgepakt, doozen gevuld, huisraad geborgen, meubels omkleed, schuiten bevracht, wagens

hoog opgeladen, en de wintervoorraad met den oogst uit duistere kelders naar boven in het licht gebragt. Duizende togten doorgieren het holle, onherbergzame huis; elke hond en elke poes hoort men ongezellig over de houten vloeren trappelen; meiden en knechts loopen in overmatige bedrijvigheid elkander en meester en meesteres in gang en op bordes omver, en men bidt, te midden van al deze beslommeringen, om een droogen dag en een straaltje zonneschijn. Dit alles met het gevolg, dat, wanneer men al deze ongeriefelijkheden op vijf dagen berekent, vijf andere dagen vereischt worden, alvorens alles in de stad weder tot den gewonen staat van zaken is teruggekeerd en men in het stille boekvertrek, hergeven aan wetenschap en kunst, weder zonder stoornis eene pen of een geschrift in de hand kan nemen.

Ook u, lezer! liggen zeker deze tooneelen en gewaarwordingen nog versch in het geheugen. Moge het werk, dat gij in uw eersten morgen van ledigheid en gelukkige rust openlaat, deze Verhalen en Schetsen zijn! Herinnert gij ze u nog van vroeger en neemt gij de moeite van te vergelijken, dan zult gij zien, dat hier en daar verbeteringen zijn aangebragt en het niet alles opgewarmde spijs is, die u wordt voorgezet. Ik hoop alleen maar niet, dat gij de *Nouvelles Genévoises* van Topffer kent. Mij zweefden ze bij de ontwerping somtijds voor den geest, maar hoe zou mijn werk bij dat van den zoo gemoedelijken en fijnen humourist afsteken! Niemand, die, gaf hij zich zonder verblindheid of vooroordeel rekenschap, billijker, scherper oordeel over zijne voortbrengselen zou vellen dan de schrijver zelf. Ongelukkig spruit hetgene ik voor laakbaar houd in wat het toegefelijke publiek van mijne hand ontvangt, hoofdzakelijk voort uit de eigenaardige organisatie en

ontwikkeling, waaraan ieders vernuft onderworpen is. Intuschen is het verkeerd tegen den vorm, waarin men gekneed is, in verzet te komen, en zoo doende natuur en waarheid geweld aan te doen. Het was bij voorbeeld mijn oogmerk, de opgevoerde personen slechts als poppen, als stoffering in de landschappen aan te wenden; naar mate zij van lieverlede handelende werden en op den voorgrond traden, boezemden zij, vrees ik, minder belang in, dewijl zij noodlottigerwijze hunne poppennatuur niet verloochenden. De schilderachtige partijen van het Munsterdal tot decoratie voor eene studenten-grap te vernederen, schijnt voorzeker velen eene heiligschenis. Eigenlijk gezegde goedhartige scherts is, helaas! mijn geest vaak ontzegd; hoe ongemeend en onwillekeurig ook, doorgaans, komt er iets hards, iets bitteres.... Maar ik zou wel dwaas zijn, als ik voortschreef.

I N H O U D.

	Bladz.
VOORBERIGT.....	V.
GEEN PAARD TE RIJDEN. (Spa).....	1.
VOOR GELD ALLES GEDAAN TE KRIJGEN. (St. Goar, St. Goarshau- sen, Schweizerthal, Lurley).....	31.
HAGEN HEEFT GEEN PLEIZIER. (De Weissenstein. — Het Munsterthal).	87.
EEN KASTELEIN. (La Chaux-de-fonds).....	123.
DAGERAAD. (Chaumont).....	139.
DE WITTE MAN. (Chillon)	148.
FRITS FAHRMBACHER. (Het jesuiten-instituut te Freyburg).....	165.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

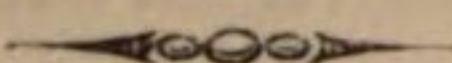
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

GEEN PAARD TE RIJDEN.

(S P A.)

— Wij zullen spoedig te Spa zijn, mijnheer! sprak, zich omkeerende op den bok, de voerman van een jongen Hollander, bij het naderen van een viertal heeren en dames te paard.

De jeugdige toerist had zich in zijn wijden mantel gewikkeld, zoodra hij, na den heeten zomerdag, de plotselinge verkoeling der lucht was gewaar geworden, en lag nu in eene gemakkelijke caleche de bergachtige streek, rijk aan verrassende gezigten, welke telkens, zoo dikwijls de kronkelende weg eene andere wending nam, achter de heuvels te voorschijn traden, te bewonderen. Hij achtte zich intusschen gelukkig, dat hem de spoorweg naar Verviers te Pépinstère verlaten had, die met zijne onverbiddelijke rechte lijn en zijn koppige waterpas, zijne dijken, veelvuldige tunnels en bogen, het karakter der vallei

bederft en de natuur den vreemdeling voor oogen stelt, als onmeedoogend onderworpen aan maatschappelijke behoeften.

Het groepje, dat den voerman tot zijne bemoedigende opmerking gebragt had, werd door meer andere gevolgd; telkens zag onze vriend den straatweg eigenaardig bevolkt door heeren en jonge meisjes, in smaakvolle rijkleding, die op de bekende hitten van het ras der Ardennen — onvermoeibare en voor het meerendeel vrij makke dieren, te Spa sedert onheugelijke jaren in gebruik — voortdraafden of wel hobelden in vollen galop en in de bewegingen der jolige paardjes eene dubbele bron van vermaak vonden. De avond viel onderwijl meer en meer en de lucht werd al frisscher, toen eene regte laan van opgaande lindeboomen en minder steile rotswanden aan de rechterzijde van den weg de nabijheid van Spa nog kennelijker dan de verschillende gezelschappen, die nu het rijtuig reeds weder hadden ingehaald, verraadden, en na eene reis van zeven uren, het oponthoud aan het schilderachtige, doch hoe langer hoe meer verlatene Chaufontaine medegerekend, stapte onze Hollander over achten — hij had Luik ten één ure verlaten — aan het uitmuntende hôtel de Flandre af.

Naauwelijks bevond hij zich op zijne kamer alleen en maakte zich gereed zijn reisgewaad af te leggen, of er werd aan de deur getikt, en een meisje meldde zich aan, wier stroohoedje een bruin, doch aardig gezigtje met vriendelijke oogen ten halve verborgen hield.

— Neem mij niet kwalijk, mijnheer! sprak zij; ik ben de dochter van een der huurkoetsiers uit de stad. De reizigers zijn op niemand meer gesteld. U moet weten, dat hier te Spa geducht veel concurrentie is tusschen de huurkoetsiers. Mag ik u ons adres wel geven?

Op het adres las men:

GASPARD TIBERT,

LOUE DES CHEVAUX DE SELLE.

En face de l'Hôtel-de-Ville

à Spa.

Terwijl de pas aangekomene het kaartje overzag, waagde hij tevens een oog aan het lieve bekje, dat hij echter in den schemer nauwelijks onderscheiden kon, en streek tevens ook eens langs het poezele kinnetje met de toppen zijner vingers, die zachtjes en toegefelijk door de hand van het meisje werden afgeweerd.

— Heeft mijnheer niets te belasten?

— Voor het oogenblik niet.

— Ik meen voor morgen ochtend; want men moet er hier gauw bij zijn. De meeste heeren, ziet u, bespreken de paarden, om zeker te wezen, reeds den avond te voren, en ik zou u nog een regt flink paardje...

Maar het antwoord was kortaf: — Neen! — en de jongeling sloot de deur voor den neus van het deerntje.

Het getrappel en gehinnik van paarden, waartus-

schen zich schreeuwende en vloekende koetsiersstemmen mengden, deed onzen Hollander reeds vroegtijdig ontwaken, die terstond zijn bed uit sprong, waartoe hem bovendien de helder blaauwe lucht uitnoodigde. Hij schoof het neteldoeken gordijn, dat voor het venster hing, op zij, gooide het raam open en zag de gansche straat met hitten, voerlieden, heeren en dames van alle talen en volkeren vervuld, en aan den overkant een winkel, boven welken met groote witte letters op een donker bord geschreven stond:

ICI ON LOUE DES AMAZONES.

Daar 's reizigers oogmerk was den dag met het nemen van een bad te beginnen, daalde hij den trap af. In het voorhuis werd hij door twee mannen in blaauwe kielen aangeklampt.

— Wil mijnheer een rijpaard?

— Hier, mijnheer, heb ik een mooi beestje!

Doch hij scheurde zich los. Op de straat naderde hem een Mr. stalhouder met den hoed in de hand.

— Heeft mijnheer reeds paarden besteld?

— Ik heb er geene noodig.

En in de verte stond het meisje van den vorigen avond met haar stroohoedje, eene karwats in de hand.

Bij de kerk ontdekte hij weder een vent, en om den hoek van de straat, welke hij links in sloeg, nog een anderen. Beiden mompelden met een ligten groet:

— Voulez-vous des chevaux de selle?

Maar hij ging hen stilzwijgend voorbij. Men wees hem de naburige badinrigting, en terwijl onderschei-

dene cavalcades langs hem heenstapten, trok hij naar binnen en zat eerst een paar uren later aan de ontbijttafel. Hij riep den knecht.

— Ik moet over een half uur een rijtuig hebben naar de grot van Remouchamps.

— Wil mijnheer niet liever een rijpaard?

— Neen, een rijtuig.

— Ik kan u anders een beestje bezorgen...

— Ik zeg u, dat ik een rijtuig verlang.

— U weet misschien niet, dat, als men te paard gaat, de toer langs een veel korteren weg kan gemaakt worden en men vervolgens van Remouchamps terstond naar den waterval van Co komen kan, waartoe de weg voor een rijtuig veel te moeilijk en te moerassig zou zijn. Dat zou u een dag uitwinnen.

De Hollander min of meer rood wordende: — Morgen zal ik naar Co gaan.

Toen de knecht weder in de zaal kwam, werd hij door twee Fransche heeren, tegenover onzen Hollander gezeten, aangesproken.

— Hoeveel kost een paard naar Remouchamps?

— Voor een geheelen dag betaalt men vijf franken, mijnheer! vaste prijs; maar voor een korten rid of een toer, die niet verder dan de drie fonteinen gaat, is 't maar twee francs vijftig. Een rijtuig naar Remouchamps kost er twintig, en men is zijn ganschen dag kwijt, voegde de knecht er ondeugend bij.

De Hollander sloot op eens knorrig zijn Murray digt, waarin hij verdiept zat, schoof driftig zijn stoel achteruit, smet zich zijn petje op het hoofd en liep de zaal uit naar buiten. Eene reeks van winkels,

voor welke allerlei voorwerpen van zoogenaamd Spa-hout uitgestald waren, lokte hem aan, en hij wilde het half uur, dat hij beschikbaar had, tot het doen van eenige aankopen voor zijne familie en vrienden besteden. Niet lang nog was hij in het voorhuis bezig, of hij werd er gevolgd door eene familie, in wier midden hij een academiekennis, den jongen Adolf van Weghem, herkende, dien hij sedert een paar jaren, dat zij beide de Utrechtsche hoogeschool hadden verlaten, niet gezien had.

Adolf. — Ik geloof, dat wij u gisteren op den weg naar Luik zijn tegengekomen. In eene caleche, niet waar? Ik ben regt blijde, dat het toeval ons eens samen brengt.

En zij schudd'en elkander voor eene tweede maal de hand.

— Je zult, even als ik, reeds merken, wat er van de academievriendschap wordt.

— Spreek er niet van! Ben je reeds lang hier?

— Wij zijn eergisteren gekomen. Gelukkig heeft het weêr zich hersteld. Wil je, dat ik je aan mijne familie voorstel?

— Je bent wel goed; heel graag.

— Mijn vriend Raasvelden, aan 't huis van wiens moeder ik veel beleefdheid genoten heb, toen ik te Utrecht studeerde. — Tot Raasvelden. — Mijne nicht en mijne zuster.

Raasvelden boog, en zag meteen, dat de zuster van zijn vriend een beeldmooi meisje was.

— Het is mij regt aangenaam uwe kennis te maken, zei de vader, hem de hand toestekende, en het

zal mijn zoon in het bijzonder ontzagchelijk veel genoegen doen een oud vriend hier te vinden.

— De freules zijn eerst sedert kort hier, naar ik van Adolf hoor, zei Raasvelden, zich tot de jonge dames keerende, terwijl het overige van het gezelschap de fraaijgheden uit het magazijn in oogenschouw nam. Zoodat u nog niet veel van de omstreken zult gezien hebben.

— Nog niets, mijnheer! Mama had gisteren zware hoofdpijn, door de vermoeijenis van de lange reis op den spoorwagen; wij zijn in één dag van Keulen gekomen.

— En de dames hielden haar natuurlijk gezelschap?

— Voor het grootste gedeelte van den dag. Mijn nichtje — op hare vriendin wijzende — deed met papa eene wandeling door de stad, proefde eens van den Pouhon — hier begon zij steelswijze te lachen — niet waar, Jenny?

— En u vond het niet heel lekker, freule?

— Ik kan het niet zeggen, antwoordde Jenny, met neêrgeslagene oogen.

— Hoewel de bron toch anders minder zwaveldeelen bevat dan de overige.

— 's Avonds, op aanhouden van ons beide en van onze goede mama, die toen al veel beter was, reden de heeren den grooten weg eens met ons op tot Pépinstère.

— Toen ik het genoegen had, u tegen te komen....

— U is toch niet voor uwe gezondheid hier?

— Gelukkig niet, en als ik het wel heb, mogen wij elkander wederzijds feliciteren, dat niets ons belet, de natuur volop te genieten.

— En, om een goed begin te maken, straks gaan wij naar de grotte de Remouchamps. Het zal heerlijk zijn! Heeft u al eens de hitjes geprobeerd?

— Nog niet, freule!

— Gisteren, toen u ons tegenkwam, was 't van Emilie de eerste maal, viel Jenny in. Verbeeld u, zij had nog nooit te paard gezeten!

— En het ging heel goed, vervolgde Emilie zelve.

— Hoe er aan te twijfelen, freule! besloot Raasvelden, die zich goed moest houden.

— Maar laat haar toch oppassen, kwam mama, die een oor en campagne had, zich omkeerende, tuschenbeide, die hitten zijn zoo ondeugend en koppig.

— U rijdt immers zelve! wees toch niet zoo ongerust. Het zijn waarlijk allemaal knollen.

— Juist daarom; botte messen snijden 't ergst, zegt het spreekwoord.

— Daarenboven, ging Emilie levendig voort, zonder acht te slaan op de woorden harer moeder, zij zijn als de hit van mijnheer Garland; zij zien hunne menschen aan, en voelen zeer goed wie de teugels houdt, Kit of Chuckster.

Adolf. — U wil zeker zeggen, freule! dat zij veel te galant zijn.

— Heeft u lust, den togt meê te maken? vroeg de oude Heer.

Raasvelden bedacht zich een oogenblik, toen zeide hij aarzelend:

— Het spijt mij zeer; maar ik geloof, dat u later gaat dan ik plan had.

— Over een uurtje.

— Alles is reeds besteld, en, naar ik denk, nu reeds voor. Maar ik hoop het genoeg te hebben, u met de familie bij de grot aan te treffen.

En met verhaasten tred verliet hij den winkel, spijtig bedenkende, dat zijne weigering linksch was geweest en er zelfs veel van had gehad, alsof hij zich van het gulhartig aangeboden verlof had willen afmaken.

Ten elf ure vertrok het vijftal langs de lagchende heuvelen en door het gedurig in vergezigten en pracht van groen afwisselende landschap naar de grot van Remouchamps, en de verrukkelijke streek deed de meisjes hare opgetogenheid in velerhande tusschenwerpsels botvieren. Dan eens wees Emilie met hare karwats naar eene verre hoogte, welke als ware het ten gevolge van eene berekening der kunst, verlicht uitkwam achter koeler partijen; dan weder vatte zij, den teugel vergetende, de hand harer vriendin, klemde ze tegen haren boezem en riep het uit van vreugdbesef of verzocht haren broeder het paard vast te houden, terwijl zij in haren album, schielijk en geestig, een omtrek schetste van de omliggende landouw, die haar ter herinnering zou strekken van eenige weken onbedorven geluks.

— Waar mag je vriend gestoven zijn? begon zij, toen het natuurschoon meer rust gunde aan haar oog en haar gemoed. De hitten zijn galanter dan hij.

En zij klopte het paardje minzaam tegen den hals.

Adolf begon te lagchen en ligtte de schouders op.

— Je vertelt me niets van hem. Breng mij dan toch eens op de hoogte!

— Daartoe ken ik hem niet genoeg. Wij ontmoeten elkander nog al eens in de wereld; dit geeft natuurlijk altijd eene zekere betrekking, vooral wanneer men beide student is. Vervolgens liet ik mij aan zijne moeder voorstellen, eene heel lieve vrouw, en niet dan op het laatst van ons verblijf te Utrecht zagen wij elkander een enkelen keer. Hij is een ferme jongen, wel opgevoed en nog al knap, maar voor mij veel te bedaard. Ook heeft hij talenten: hij zingt aardig, teekent lief, in één woord, de jonge heer is vrij wel uitgevallen.

— Dankje voor de uitlegging.

— Laat hem eens iets in uw album teekenen! viel Jenny in.

Hoe gaarne zou hij het! Want zijne laatste woorden waren niet zonder bedoeling gesproken geweest; wellicht zelfs had een blik, op Emilie geworpen, deze — de vrouwen zijn zoo fijn! — eenig licht doen opgaan, terwijl het hem, eenzaam in zijne caleche voortschommelend, meer en meer duidelijk werd, dat de liefde mogelijk weder een voorbeeld stond te geven, hoe slechts een enkel oogenblik voldoende is, om een jongeling in lichtenlaaijen gloed te ontsteken. Tweemaal reeds had hij den voerman verweten veel te langzaam voort te sukkelen, en de voerman hem gewezen op het mulle zand en het diepe spoor, toen op eens getrappel van dravende paarden zijn oor trof en het bewuste gezelschap, waarvan de grootste helft hem niet scheen te herkennen, zijn rijtuig voorbij

snelde, terwijl de groene voiles in de lucht fladderden en de blaauwe amazones in zware plooiën tot aan den grond zwierig langs het paard naar beneden golfdën. Raasvelden beet zich op de lippen. Niet lang daarna kwamen hem echter te goeder uur het gezicht van de Amblève, welke over haar steenen bed met spaarzame wateren voortrolt, en het gunstig gelegene kasteel van Montjardin aan allerlei bange overpeinzingen onttrekken en tevens aankondigen, dat hij Remouchamps bereikt had.

Weinige oogenblikken later bevond hij zich aan de grot, na zich in de herberg, even als alle bezoekers, voor de kleinigheid van een frank vijf en twintig met eene zoogenaamde blouse te hebben laten beetnemen, welke eigenlijk meer een wijd gewaad is met eene kap, hetwelk iemand het uitzigt geeft van dezen of genen monnik, dan wel een zoodanig als men gewoonlijk onder het woord kiel verstaat. Eene vetkaars in de hand, kroop hij, met zijn gids voor hem uit, de grot binnen en stond onder het lage verwulfsel. Hij trad verder. Het werd stikdonker; het werd kil; het werd glibberig; het werd morsig; het werd stil als het graf. Zoo traden zij behoedzaam voortwaarts. Op eens verneemt men gerucht. Vrouwenstemmen! Opmerkingen, flauwe schreeuwtjes, dan eens naderend, dan weder meer verwijderd, naar den galm en de kronkelingen van het hol. Daar flikkert Raasvelden een lichtje in de oogen; twee lichtjes, vijf lichtjes!

— Er schijnen meer vreemdelingen in de grot, zeide de gids droog.

Hoe bondsde Raasveldens hart!

— Pas op, mijnheer! zie toch goed toe en houd u stevig vast, u staat hier op een smal bruggetje. Hieronder loopt de Rubicon.

Toen Raasvelden het bruggetje over was, dacht hij:

— De Rubicon! Zou hier ook voor mij een goed voorteeiken in schuilen?

Zijne handen waren nat, bedropen met stinkend kaarsvet en — hij was reeds menigmaal gestruikeld en menige ladder op- en afgeklauterd — bedekt met slijk. Onderwijl kwamen de vijf dwaallichtjes naderbij. De vrienden waren reeds op hun terugtocht. De eene gids riep den anderen toe van te blijven staan, want niet voor men aan de witte Dames was, kon men elkander voorbij, en na eene minuut voorttrek- dens stonden zes monnikspijen nevens elkander, uit eene van welke een allerliefst tronietje zacht en vriendelijk gluurde. Er werden, doch slechts ter loops, eenige woordenwisselingen gehouden over de plaats, waar men stond, over de bezwaarlijkheden van den togt, over de zonderlinge druipsteenfiguren: de Kat, den Olifant, het Orgel, de Gordijnen. Er werd vernomen naar de vermoeienis, of de voeten pijn deden, of zij nat waren geworden; er werden over en weder pligtplegingen gemaakt en aardigheden gesleten, en vervolgens de optogt in eene, helaas! tegenovergestelde rigting voortgezet. De stemmen verflaauwden; de lichtjes verdwenen, alles scheen stiller dan te voren. Raasvelden zuchtte, en of de gids hem al op de verwonderlijkste gestalten van het zich tot steen vormend water wees, of de verbolgenheid opwekte van

den Rubicon, door steenbrokken in deszelfs afgrond te ploffen, welke hem met donderend en bruisend geweld, even als een gevangen roofdier, hetwelk door den stok zijns bewakers uit zijn sluimer wordt opgepriemd, verstoorden in zijne rust, het bleef Raasvel den alles onverschillig en hetzelfde. Hij wilde, hij jaagde terug, en had hij een minder oplettenden en vlijtigen leidsman gehad, wie weet hoe duur hem zijn onvoorzigtige spoed ware te staan gekomen? Zelfs op de schoone uitwerking van het invallend daglicht binnen de grot, een schouwspel, hetwelk den koelste als betooverd aan den grond vastnagelt, sloegen zijne bevangene zinnen geene acht, en nauwelijks gunde hij zich tijd, den opziener van de grot de vastgestelde fooi te geven.

— Waar zijn zij heen? vroeg hij haastig aan de meid van de herberg, toen hij het gezelschap nergens ontdekte.

— Wie, mijnheer?

— Vijf heeren en dames; zij zijn het laatst uit de grot teruggekomen.

— Die zijn naar de Cascade de Co.

Het was hem niet mogelijk er hen te volgen!

Radeloos liep hij de lanen op naar Montjardin, om alleen te wezen en niet bespied te worden. Regendrop- pels bragten hem weder tot zichzelf. De lucht was betrokken en de donder ratelde in de verte. Hij keerde terug en sprak van vertrekken; maar de bui zette op, de wind verhief zich, de regen werd erger, de voerman had er geen zin in, en het was vier uur, eer hij weg kon. Arme Emilie! een zoo open weg,

zoo luchtig gekleed, zoo ver van Spa! en als het paard eens schichtig werd!

Den volgenden morgen maakten de trappelende en hinnekende bidets Raasvelden weder vroegtijdig wakker, en het vooruitzicht van de loerende gediensstigheid ook weder te moeten trotseren, verzuurde hem het versche brood der ontbijttafel en vergalde hem de thee. Hij liep de achterdeur uit. Maar het meisje was hem in den gang reeds achterop gekomen.

— Een rijpaard, mijnheer?

— Bezorg mij een rijtuig!

— Een rijtuig, mijnheer? en geen hitje?

— Als ik immers zeg, dat ik een rijtuig wil hebben! Hoeveel is een rijtuig naar Co?

— Twintig franken, mijnheer! Een rijpaardje is maar vijf, voegde zij er als een weêrgalm van den knecht van gisteren morgen ondeugend bij.

— Laat het dadelijk voorkomen.

— Het paardje, mijnheer?

— Ik spreek van het rijtuig.

En een kwartier later krom Raasvelden in eene zware caleche de Sauvenière voorbij en tegen de hoogte van les Baraques op, een onafzienbaar heiveld en een der verhevenste punten van België.

— Jammer, zei de koetsier, die, terwijl hij naast het rijtuig liep, een praatje wilde maken, dat mijnheer niet eene maand later hier gekomen is.

— Hoe zoo?

— Dan zou mijnheer onze harddraverijen hebben kunnen bijwonen.

Een onverschillig: — Zoo! — was het eenige bescheid.

— Dat is eerst eene liefhebberij! en een volk, een volk! Half Engeland!

Raasvelden zweeg.

— Maar mijnheer blijft misschien wel tot zoo lang.

— Zeker niet.

— U zal nog wel van plan veranderen. Kijk, hier is de baan. De koning zal er, zeggen ze, dezen keer ook bij zijn. Dat zal je een geld te Spa brengen! en...

De koetsier had waarschijnlijk voortgesnapt, maar de weg liep weder naar beneden; hij hernam zijne plaats op den bok, en na een fikschen klap met de zweep vlogen de forsche paarden den berg af. Nu werd het landschap allengs aangenamer, en groenende heuvels, als die van gisteren, benevens een bogtige en telkens glooiende weg, vervingen de kale hei, welke Raasvelden met moeite en stapvoets was opgekropen.

Wat had hij begonnen! Zoo hij 't maar geweten had! Genoegelijker dan dezen zomer, ofschoon alleen, reisde hij nooit; dat alles nu te Spa aldus op eens voor hem verkeeren moet! Spa staat hem tegen, hij gevoelt er zich niet te huis, en de omstandigheden — en welke! — komen dien keer des lots verbitteren. Hoe schoon, hoe benijdenswaardig zou het zijn, voort te huppelen naast Emilie, hare zijde niet te verlaten! Dat geluk, het werd hem aangeboden; hij moest het afwijzen!... Onder dusdanige gedachten bereikte Raasvelden het welvarende Stavelot, en spoedig zett'en de donkere Ardennen, welke de hooge heuvels met hun deftig groen bekleedden, het aanzien dezer streek eene schilderachtige wildheid bij, welke Duitsche rid-

der- en spooklegenden voor den geest bragt. Dikke wolken, welke den hemel doorkliefdén, overtogen het landschap met gedurig verdrevene, beurtelings met het zonnelicht afwisselende schaduwen, en de Amblève, sedert gisteren als het ware geheel van karakter veranderd, schuimde laag in de diepte en scheen een zilveren band langs den voet der sombere heuvelklingen of den zoom van vruchtbare weilanden, welke hij laafde met zijn helder nat.

Een half uur gaans van den waterval werden de paarden afgespannen en moest Raasvelden een voetpad volgen, hetwelk hem zonder missen, gelijk men verzekerde, aan de plaats, welke hij bedoelde, brengen zou. Op weg kwam hij een boerinnetje tegen, dat eene soort van korten sluijer droeg, welke, volgens de gewone dragt der lieden dezer provincie, achter aan haren hoed was vastgenaaid, tegen het schroeijen van de zon in den hals. Zij stopte hem het adres van eene herberg, dicht bij den waterval, in de hand, geleidde hem, medeloopende, al koutende verder, en betreurde zeer, dat hij niet te paard gekomen was, daar hij nu gevaar liep van natte voeten, dewijl het pad naar den waterval meestal niet vrij was van regenplassen. Doch al spoedig kon hij het meisje moeilijk meer verstaan door het ruischen van den zich naar omlaag stortenden vloed; eene brug, er overheen geworpen, deed zich op aan zijn oog, en een tiental van de vuilste en leelijkste oude wijven kwam hem met hondjes in den arm te gemoet.

— Hoeveel is het u waard, schreeuwden zij om het hardst en door elkander uit de verte, hoeveel is het

u waard, een hond in den waterval te zien smijten? Hoeveel? Hoeveel? Een frank voor ieder beest? Een halve frank?

En de monsters kwamen hem hoe langer hoe digter op het lijf. Hij bleef staan op de brug en wierp een oog op de hondjes. De arme sukkels waren nog niet van de laatste vertooning opgedroogd. Zij beefden van kou en tevens van angst, op het zien van een nieuwen vreemdeling. Hij streelde de martelaars met de hand, zij lekten haar. Toen gaf hij den ganschen troep een frank, om er van af te wezen, en maakte zich met rassche schreden voort.

Maar de gansche bende hem na.

— Het is te weinig! voor zes honden! veel te weinig! Een halve frank ieder, een halve frank!

— Ik wil geene honden in den waterval zien, het is eene aalmoes, vervolgt mij niet.

En hij stapte een huis in, kwam vervolgens met eene leidsvrouw in een steil naar beneden loopend weilandje en zóó binnen een koepel, van hei, dorre takken en boomstammen zamengevlochten, uit welken onze reiziger, voor een footje, den waterval op zijn gemak zou hebben kunnen waarnemen, ware het niet, dat hij aldaar door die walgelijke schepsels, die zooveel complimenten met heggen en struiken niet maakten, weder was opgewacht geworden, en die hem nog eens geld afpersten, wilde hij vrij wezen en genieten.

Maar wie kwamen daar de brug over en konden, te paard gezeten, de onuitstaanbare vervolging der heksen ontvlugten? Niemand anders dan Emilie met

hare ouders, haar nichtje en haren broeder. Raasvel-
den vertrouwde zijne oogen niet. Doch toen zij een
oogenblik later naast hem stonden, kon hij toch lan-
ger niet twijfelen, en hij hoorde Emilie, die de laat-
ste aankwam, hem smeekend toeroepen:

— Geene hondjes in den waterval, niet waar? Gij
laat er immers geene ingooijen?

— Wees gerust, freule! Het spijt mij reeds genoeg,
dat dit mooie plekje door al die bedelaarsters en
door eene zoo wreedaardige industrie bedorven wordt.

— Het verwondert mij, ging zij voort, dat het
niet wordt belet. Arme dieren, hoe beklaag ik ze!
Bijna heb ik geen lust naar den waterval te kijken.

De oude heer. — U behoeft niet meer te vragen,
of Emilie een hondenhart heeft?

Emilie. — Zijn zij dan niet reeds ongelukkig ge-
noeg, dieren te zijn?

Maar daar heft op eens een der oude wijven hare
armen in de hoogte, en een klein geel fikje stort in
de schuimende wolken. Zij zouden er voor iets meer
hunne kinderen in gesmeten hebben!

Emilie bedwingt een gil. Waar is het beestje ge-
bleven? Schaterend gelach verheft zich onderwijl naast
het gezelschap. Het waren twee Fransche heeren, die
in de naburige herberg het ontbijt gebruikt hadden
en zich nu tot nageregt voor een paar franken op het
genoegen van dit schouwspel vergastten. Een tweede
hond zwaait door de lucht. Emilie wendt zich om.
Onder deszelfs val komt het dier op rotsbrokken te
land en kaatst boven het water terug, om even als
het vorige in den stroom te verdwijnen.

— Laat ons heengaan, papalief! bad Emilie.

En onder de luidruchtige vrolijkheid der twee heeren op het zien van de beide slagtoffers, die, geheel beteuterd door den schrik, langzaam en pijnlijk kwamen aangezwommen, en, reeds half lam en kreupel en jichtig, ten gevolge van de herhaalde kunstverrigtingen, zich op den oever afschudd'en en angstig weghinkten, verwijderde zich de familie, van verontwaardiging vervuld over hetgeen, waarvan zij verplicht waren geweest ooggetuigen te zijn.

— Heeft u gisteren op uwen togt van Remouchamps geen hinder van de regenbui gehad? vroeg Raasvelden aan Emilie, ten einde een keer aan het gesprek te geven en hare gedachten af te leiden, terwijl hij het paard van de freule, dat langzaam voortstapte, bijhield.

— Wij waren reeds op weg naar Co, maar zijn, gelukkig nog bij tijds, ventre à terre naar Spa teruggereden.

— Van ventre à terre gesproken, riep Adolf, papa! wat zegt u er van?

— Adieu! zei Emilie regt lief en gemeenzaam tot Raasvelden, daar zij haren hit in den draf zette.

— Wil je bij geval ook achterop zitten, Herman? riep hem Adolf van verre toe in onnadenkende scherts.

Aldus liet het vijftal onzen jongman achter, die, zonder dat hij het bespeurd had, zich weder midden onder de oude wijven bevond. De laatste indruk was minder aangenaam geweest, de bedelaarsters zouden het bezuren.

— Scheer je aanstonds weg! Denk je, dat ik me tweemaal laat afzetten?

Toen was het, dat eene der tooverkollen hem met eene snerpende stem naschold:

— Vrek! nooit krijg je een wijf, onthoud het!

Maar Herman was niet bijgeloovig; hij lachte er om en dacht:

— Dan waren de heksen van Macbeth royaler.

Toen hij weder te Spa was aangekomen, oordeelde hij het noodzakelijk, dat hij den invloed voorkwam, welke zijne doorweekte laarzen op zijne gezondheid zouden kunnen hebben. In eene sierlijke wandelkleding begaf hij zich vervolgens op straat.

— Mijnheer! mijnheer!

Het was alweder de stem van het dochttertje des huurkoetsiers.

— Nu heb ik eerst een mak paardje!

Een mak paardje! Raasvelden, in zijne eer getast, werd inwendig boos en zond een vloek naar het meisje, wier bekje hij den eersten avond zoo vriendelijk gestreeld had.

Door een zoel regentje gedreven, zag hij, van zijne wandeling terugkomende, alle ingangen van het hôtel met voerlieden bezet, die hem, als uit éénen mond en alsof zij het er om deden, met een heirleger rijpaarden nareden. Maar Raasvelden achtte zich gelukkig thans een voorwendsel te hebben en antwoordde op hoogen toon:

— Het regent immers!

— Ja, maar, mijnheer! riep een der koetsiers hem na, en dreef zelfs de gemeenzaamheid zoo ver van

hem op den schouder te tikken, als nu strakjes de lucht opheldert?

— Ik weet het niet! zei Raasvelden binnensmonds, zonder hem aan te zien, vroeg zijn sleutel en maakte zich den trap op uit de voeten van den lastigen en onbetamelijken kwant.

Des avonds moest hij het schouwburgzaaltje toch eens opnemen. De ouders van Emilie waren toeval-
lig van dezelfde meening geweest, want Raasvelden wendde de oogen niet zoodra van het tooneel, of hij zag de familie, zag de aangebedene zijns harten op den eersten rang in eene loge gezeten. Gezeten! Zij zaten! Eindelijk zaten zij! En niet te paard! Nauwelijks was de gordijn gevallen, of ook hij zat achter haar. Dierbare oogenblikken! Hoe hij het er zich van gaf! ja, beiden, hoe zij praatten, zonder tusschenpoozen, zonder verwijl, en met eene vertrouwelijkheid!... Het was toch immers wel een eerste gesprek? Of zouden zij elkander in het vaderland?... Maar zulks was onmogelijk. Zoo de stemming van Raasveldens gemoed een wederklank in dat van Emilie mogt vinden! Zijne woorden, zoo zij hem aan haar vrouwelijk gevoel verraadden! zijne blikken, zoo zij haar onwillekeurig zijne vurigste wenschen openbaarden! Zij was zoo beminnelijk, zoo aanvallig en voorkomend, zij verstond zoozeer de kunst zijn vernuft op te wekken, aan te sporen, toe te juichen; wat hij bedoelde, begreep zij zoo wel, zoo terstond, zoo geheel; hare antwoorden waren zoo geestig en zoo juist; zijne opmerkingen deelde zij zoo levendig en volkomen... Eene gulden hoop ging aan den gezigteinder van Hermans toekomst op.

— Maar de opvoeding maakt zoo beleefd! dacht hij bij het verlaten van de loge, en om zich afleiding te bezorgen, plaatste hij zich aan de speelbank.

De zaal was helder verlicht, er heerschte de gewone stilte, en, zoo wegens den gedurigen regen, welke de vreemdelingen alle avondtoertjes had doen opgeven, als door de tooneelvertooning, welke in hetzelfde gebouw plaats had, drong zich eene ongewoon groote menigte, in het Redoute-gebouw zamengestroomd, om de groene tafels opeen. Naauwelijks had Raasvelden zijn eerste vijf frankstuk op het speelveld gewaagd, of zijne kwade ster brak weder door de wolken. Hij verloor. Hij beproefde alle kunstgrepen, trachtte alle kansen te dwingen, doch het lot bleef onverbiddelijk, en of hij al speelde à la martingale of à cheval, toch reed hij, — ja, toen! — maar als ieder Student het op zijne beurt in de collegiekamer doet.

— Wel foei! klonk het eensklaps in zijn oor, en omziende bespeurde hij de gestalte van Emilie, die zich bij den uitgang der zaal reeds aan hare familie aansloot en verdwijnende tot Raasvelden een bestraffend vingertje ophief, welks gestrengheid eene spotachtige glimlach minzaam verzachtte.

Ondanks zijn verlies sliep Raasvelden in als een koning, en droomde, dat hij met Emilie door het luchtruim zwierde op een wit paard met parelkleurige manen, die oneindig langer waren dan de rose amazone van zijne godin. Des morgens — de hemel was helder en de borst ruim — werd het fraaiste gewaad aangetrokken. Een ligt grijze pantalon, zoo wijd als de smaak het gebiedt, deed zijn voet, in

even ligt grijze stoflaarsjes, nog smaller en kleiner schijnen dan hij was. Een buitengewoon lang vest stond van onderen voor een derde open, en een donker paars zijden fluweel jasje à brandebourgs, luchtig en kort, omsloot zijne leest, terwijl zijne heden met dubbele zorg gekrulde lange blonde haren sierlijk onder een hoed te voorschijn kwamen, welke naauwelijks op het bezit van een rand kon aanspraak maken. Eene korte badine met fraai geslepen steenen knop in de hand, liep hij uit, wandelde de naastbijzijnde heuvels over, zette zich neder op eene bank en staarde een geruimen tijd op de stad, welke verrukkelijk aan zijne voeten lag; maar, die hij in de dreven zocht, zij was er niet! Hij ging naar de speelzaal. Niemand! Hij liep de doorgangen door, zette zich neder voor de Redoute, bestelde een glas limonade en las eene courant met een oog op de voorbijgangers; doch zijne hoop was ijdel. De muziek ving aan in de Promenade de sept heures. Hij liep de trotsche laan herhaalde malen op en neder, nam een stoel en liet de groote wereld, te Spa verzameld, voor zich heen en weder trekken; zij liet hem koel. De muziek verdroot hem, de wandelaars werden hem onduldbaar: Emilie maakte er geen deel van! In stille wanhoop verliet hij de plek. Terwijl hij langs den Pouhon voorbijging, hoorde hij een voerman een anderen, die zijn knecht scheen, toeroepen:

— Zijn de paarden voor den baron van Weghem al naar het hôtel d'Yorck?

— Al lang, was het antwoord.

— Waar zijn ze heengereden? vroeg Raasvelden, zich driftig omkeerende.

— Zij doen den toer der Fontainen, mijnheer!

— Weet je, hoe ze hem genomen hebben?

— Ik heb het niet gehoord; over de Tonnelets naar den Géronstère, denk ik. Wil u óók een rijpaard, mijnheer?

— Dank je! antwoordde Raasvelden op zoo onverschillig een toon als hem mogelijk was.

— Maar, dacht hij, als ik terstond een rijtuig kon krijgen!... en bleef stilstaan.

— Neen, dacht hij weder, zich bezinnend, eer het klaar is, zijn ze mogelijk weg. Ik wandel naar den Géronstère; het is niet ver; daar ten minste kan ik haar niet misloopen.

Doch Raasvelden ondervond maar al te spoedig, hoe warm het was, en het gestadig klimmen op het midden van den dag viel onzen vriend bezwaarlijk.

— Ik had toch maar beter gedaan een rijtuig te nemen, klaagde hij bij zichzelf.

Maar hij was reeds te ver om terug te keeren. Het zweet brak hem uit en de afstand was verder dan hij gemeend had. Hij zette zijn hoed af, woei met zijn foulard en droogde zich herhaaldelijk het hoofd. Zijne fijne handschoenen misvormden zich door den gloed zijner zwellende vingers en zijne kunstig opge maakte lokken begonnen slap te hangen en raakten door het vegen in de war. De invloed der lucht maakte hem gemelijk en zwaartillend, en de voorspelling van den vorigen morgen kwam hem dreigend voor den geest. Maar was hij eerst den Rubicon niet overgegaan? Het eene ging tegen het andere op... Eindelijk vertoonde zich de gewenschte bron in haar zwaar

geboomte, en, hemel! tevens Emilie. Maar de koetsiersknecht had zich vergist of hem iets op de mouw gespeld, om er zich af te maken; kortom zij waren het eerst naar den Gêronstère gereden en reeds op het punt van te vertrekken. Toen zij Raasvelden zagen aankomen, blazende en puffende, kon Jenny niet nalaten een glimlach achter haren zakdoek te verbergen, en Adolf fluisterde haar zeker iets ondeugends in het oor; doch Raasvelden, die zulks tot zijne spijt zeer wel bemerkte, sneed spoedig alle aanmerkingen en al het zotte, aan zijne verschijning mogelijk verbonden, af, door in eene regte lijn op het gezelschap met het opgeruimdste gelaat, dat hij zetten kon, aan te komen en bij hetzelfde, na daartoe bekomen verlof, plaats te nemen.

Emilie tot Raasvelden. — U herinnert zich immers nog wel hetgeen ik u gisteren in de comédie verzocht?

— Iets in uw album te teekenen? Het is eene al te groote gunst, freule!

— Maar ik zal toch om dit compliment uw schetsje niet behoeven te missen, hoop ik?

— Om u te overtuigen, wil ik u te vreden stellen, zoodra het u belieft.

— Hier is het album.

— Mag ik 't u dezen namiddag weêrbrengen?

— Ziet gij, alweer uitstellen!

Raasvelden het boek doorbladerende. — Alsof uwe omtrekken niet verleidden er op aan te dringen!

— Ik ben niet zoo verwaand er een geheim van te maken; ik weet wel, dat u toegevend voor mij wezen zal.

— Voor u, freule?...

— Als men talent heeft, is men het immers van zelf? Maar, nog eene vraag, mijnheer! Rijdt u nooit te paard?

Raasvelden verbleekte; hij bevond zich tusschen twee klippen. Toegeven en een meisje belijden: ik sukkel aan een verzuim in mijne opvoeding, er ontbreekt iets fashionables aan, welke man zou het kunnen? Voor te geven: ik mag niet, ik ben ziekelijk, tegenover haar, die men bemint, ware vernietigend wellicht voor de toekomst, die men droomt. Hij strandde op de laatste zandplaat.

— De doctor heeft het mij verboden, freule!

— De doctor? ik dacht, dat u mij in den winkel van Spahout, waar wij u het eerst ontmoetten, verzekerde, hier niet voor uwe gezondheid gekomen te zijn, en — op een spottenden toon — mij dunkte, wanneer ik u aanzie... Ik val een beetje ongeloovig.

Raasvelden zat deerlijk in het naauw; hoe zou hij zich redden?

— Vergeef mij, freule! Wanneer ik dit zeg, is dit eigenlijk maar half de waarheid; het is zoo, ongesteld ben ik in het geheel niet, maar ik doe toch deze geheele reis, met oogmerk eene hoogere en zachtere lucht in te ademen.

Op dit beweren zag Emilie Raasvelden vorschend, ernstig en met deelneming aan.

— Anders, het is niet voorzigtig van u, kwam Adolf, door Jenny opgestoot, er tusschen, met deze verschooning nog te Spa aan te komen; een zoo versleten voorwendsel van al degenen...

— Maar zeg mij, viel Emilie edelmoedig in, wie dan toch hier te Spa eigenlijk rijden kan, Adolf? ik meen, wie in den waren zin ruiter is? Het is alsof de meesten, die hier komen, nooit een paard onder zich gevoeld hebben. Zie al die stijve heeren maar eens na, die daar zoo angstig voorbijstappen. Ik wacht ze op den eersten ondeugenden knol! Jij zelf, als je eens in den spiegel zaagt, zoo als je dagelijks daarheen sjokt, ik wed...

— Emilie!

— Zoo je er je door beleedigd voelt, wil ik gaarne mijzelve veroordeelen. Ieder, niet waar, is verwonderd, hoe goed het gaat, en ik toon mij zoo deftig als ik kan voor de menschen, die ons staan aan te gapen; maar de eerste leelijke sprong, en ik leg zoo zeker in het zand...

De oude heer gaf het teeken ten aftogt. Adolf beval, dat de paarden zouden voorgebragt worden.

— Mag ik de eer hebben u het album terug te brengen, freule? vroeg Raasvelden bescheiden.

— Als Papa er niet tegen is.

— Waarom? Een vriend van Adolf!

Het wachten naar de hitten werd opgevrolijkt door het nogmaals proeven uit de Géronstère, en Jenny moest bekennen, dat bij dit water het glaasje uit den Pouhon, hoe zij er zich ook tegen had uitgelaten, eene lekkernij was. Weinige oogenblikken daarna was het gezelschap vertrokken. Raasvelden snelde naar zijne kamer. Wat was het, dat hij teekende?

Eene caleche, waarin een jongeling, in wien niemand moeite had Herman Raasvelden te herkennen;

voor het rijtuig uit een jong meisje te paard, dat Emilie verbeelden moest; ten minste het was hare leest, hare kleeding, hare houding en eenigzins waren 't ook hare gelaatstrekken. Meer in het verschiet vertoonden twee heeren en twee dames, insgelijks te paard en in galop, het tafereeltje, en de achtergrond vertoonde een bergachtig landschap. Raasvelden schreef er met gothische letters onder:

Geen paard te rijden!

Of zij wie het raakte dien uitroep onder deze voorstelling begrijpen mogt! Hij liep het sierlijke boek nog eenmaal door, wikkelde het in een papier en begaf zich na twee uren arbeids naar het hôtel d' Yorck.

— Is de baron van Weghem te huis?

— Ik geloof, dat zij nog uit zijn; wees zoo goed even te wachten.

Na een kort oogenblik kwam een liverijknecht te voorschijn.

— Mijnheer is met de dames naar de bronnen gegaan; maar de jongeheer is straks te paard even hier geweest, om een flacon champagne te halen; hij zeide, dat hij hem eens tegen het water van den Tonnelet wilde proeven.

— Hier is mijn kaartje, en geef dit boek aan de freule!

Regt onvoldaan verliet Raasvelden het hôtel.

Na het middagmaal zat hij met eenige der heeren onder een glaasje kirsch en eene manilla zijn halve kop koffij te vergeten voor den gevel der Redoute en tegelijk de heeren en dames op te nemen,

van welke eenige te voet, de meeste te paard, naar gewoonte op en neder drentelden, zich door uitstapjes of kleinere wandelingen verlustigende in het goddelijke weder, toen een meisje, begeleid door een bejaard heer, voorbijreed, dat Raasvelden eensklaps den draad van zijn gesprek deed verliezen. Zij groette dezen met zekere beteekenis, boog zich toen naar den ouden heer, die haar vader was, en het scheen, dat zij haar paard wilde doen stilstaan; doch haar vader reed door en zij was dus wel verplicht te volgen.

— Het mooie freuletje van Weghem! zei een der lions, met wie Herman aan het praten was, zonder dat de opmerking het gesprek afbrak.

De straat bleef wemelend van wandelaars, en de inwoners stonden voor hunne stoepen, terwijl de kinderen om hen heen stoeiden. Waar het oog zich wendde, was het vreedzaam en wellevend genot. Doch van waar deze plotselinge opschudding? De lieden vliegen terug in hunne winkels, de voorbijgangers bergen zich in de naast openstaande woningen. Een los, een hollend paard! op hol met een jong meisje! Emilie! Daar had zij nu een kwaadaardigen knol! Stevig bleef Emilie er nog op, met de handjes krampachtig in de manen. Niemand, die toeschiet! Geen beraad! Onverschrokken vliegt Raasvelden op het rennende dier in, pakt het bij den teugel, wordt een eind medegesleept, doch blijft op de been. Maar de hit wil niet tot staan komen, hij slaat achteruit, springt en steigert, en niemand, die bijstand biedt! Het meisje sprak geen woord, maar begon bijna te schreien, en haar engelengezigtje misvormde zich pijnlijk van angst.

— Zie, dat je er op blijft, freule! en houd je goed! Wij krijgen hulp!

Een toesnellende voerman lost Raasvelden af; deze ontvangt Emilie in zijne armen, die, buiten zichzelf, hare bewustheid bij het wijken des gevaars terugkrijgt.

— Zie je nu wel, zegt ze buiten adem en nog trillende van schrik, de omstanders met een fieren blik rondziende, dat geen van die allen rijden kan, maar, voegde zij er regt teeder achter, wij zullen het zamen leeren.

En in hare zenuwachtige overspanning viel zij, half kind als zij eigenlijk nog was, Raasvelden snikkende om den hals, en drukte hem op de gloeiende wang een voorbarigen en niet minder gloeienden kus.

— Laat ons, sprak Herman ontroerd, terwijl hij Emilie den arm bood, laat ons uw vader te gemoet gaan!

VOOR GELD ALLES GEDAAN TE KRIJGEN.

(ST. GOAR, ST. GOARSHAUSEN, SCHWEIZERTHAL, LURLEY).

Het nederige stadje St. Goar — de herinnering is eigenlijk overtollig — ligt op den linkeroever des Rijns. De stroom, op die hoogte welligt het breedste, worstelt zich tusschen hooge, steile, kale rotswanden door een gelijkt een wel ingesloten meer. Deszelfs ernstig ruischende wateren doen aan de vriendelijke inwoners onder het voorbijstroomen hun groet hooren. Aan de eene zijde wordt het stadje bewaakt door het nu schadelooze Rheinfels, waarachter zich aangename, te schaars bezochte wandelingen uitstrekken; aan de andere, te weten aan den overkant, zingt de trouwelooze Lurley en, tusschen de bouwvallen van twee burgten, die Katze en die Mause, glimlacht het vreedzame St. Goarshausen zijn tweelingbroeder blijmoedig toe. Hier de overlevering, daar de riddertijd, ginds

de krijg, thans overal de rust; geduchte kasteelen door den tragen tand des tijds gesloopt, onoverwinlijke vestingen vernield door den snellen donder des oorlogs, en, onder hare weerlooze vleugelen, twee vlekken, stil en zacht als de inwoners, beide zich welgevallig koesterende in de zon des vredes en de liefelijkheden eener natuur, welke de menschen beter maakt en in haren omtrek zamenroept ieder gemoed, hetwelk behoefte heeft aan kalm en zuiver genot!...

Voor weinige jaren leefde, en leeft mogelijk nog, aldaar een man, die in de betrekking van gids aan het logement die Lilie verbonden was. Zelden zag men hem zonder zijn kostbaren patrijshond van Engelsch ras met bruine en zwarte vlekken, naast wien hij, als de verdienste slap was, uren lang op de borstwering der kaai bespiegelingen kon zitten maken over hetgeen voorviel op den bodem des Rijns en gissingen smeden over de bezigheden der geesten, die zich over dag tusschen de spleten der rotsen plegen schuil te houden. Bij het algemeen, maar voornamelijk bij dat gedeelte der bevolking, hetwelk van de reizigers bestaat en, half bezig, half ledig, geheele dagen, speelsch en praatziek, aan den oever doorbrengt, waar men ze van 's morgens tot 's avonds vindt slenteren, terwijl zij op stoombooten loeren en op vreemde talen afkomen, was hij niet anders bekend dan onder den naam van den braven Koenraad. Fido — was het voorliefde tot zijn meester of wegens zijne eigene trouwe en schrandere natuur? — Fido was aller gunsteling, bijzonder van de kinderen. Sedert hij het burgerschap verkregen had, was de voor-

grond van die Lilie werkelijk drukker en vrolijker geworden. Het was stoeijen en pret houden geen gebrek, van dat de zon op- tot dat ze onderging. De grapjes met het lieve dier namen geen eind. Voor de kleinen was het een gulle makker: nooit had het iemand kwaad gedaan; als de vrouwen even naar huis moesten, namen ze, om gauwer voort te komen, hun kind van den arm en lieten er Fido op passen. In kunstjes was hij uitgeleerd, apporteerde uit de rivier, zat op, gaf pooten, lag dood, sprong door de armen, blafte voor den koning van Pruissen, zou zich wel gewacht hebben het lekkerste hapje aan te nemen uit de linkerhand, alles de vrucht der wel besteede ledige uren der kaaiwerkers, sjouwers, gidsen, werklieden en straatkinderen van St. Goar. Kortom, Fido was de vreugd van den oever, het bedorven zoontje der geringe klasse. De jeugd streelde hem, rolde met hem door zand en vuil — de Duitscher is meest reiner van hart dan van handen — trok hem bij de staart, liet nogtans hem los, zoodra hij schreeuwde. Maar de brave Koenraad, nooit zonder zijn tweede ik, was niet zoodra met vreemdelingen naar Rheinfels op weg of de rivier overgestoken, of de kleinen verveelden zich, dropen af, en de oever was vrij spoedig stom en verlaten. Alleen de jonge maats zaten knipoogend te druilen in het zonnetje, wachtende of het eene stoomboot gelieven mogt het hoekje van den Lurley om te komen.

Op zekeren morgen zette de stad Elberfeld een gedeelte harer reizigers af, toen den braven Koenraad,

die met Fido achter zijne hielen bij het bruggehoofd had post gevat, een jong mensch met een koffertje in de hand in het oog viel, wiens innemend gelaat en eenvoudige kleeding — het zou wel zonderling zijn, indien een gids niet op het laatst eenige menschenkennis kreeg, al te veel nogtans op die, welke de kleeren geven, steunende — den fatsoenlijken man aanduiden. Hij greep den chemin de fer, hetgeen de ander liet begaan, en sprak hem in het Engelsch toe; maar de vreemdeling was niet stijf genoeg, al drukte hij er zich gemakkelijk in uit; toen in het Fransch; maar Koenraad, een oud soldaat van Napoleon, hoorde terstond, dat het de ware tongval niet was; toen had hij, om de natie eene eer te bewijzen, hem eenige woorden in het Duitsch toegevoegd, maar dat was heelemaal mis. Eerst een kwartiertje later vernam hij in die Lilie, dat hij met een Hollandschen Student had te doen gehad. Met een Hollandschen student? Alleen? Onmogelijk! Hollandsche studenten trekken bij scholen als de haringen, maar alle visch, zeggen ze, behoeft niet juist in water te zwemmen. En toch was het de waarheid. Leonard Verdorp was niet meer of min dan een uitmuntend knappe jongen, een, zoo als men zegt, degelijke jurist. Hij deelde het lot der eenige kinderen, van een weinigje bedorven te zijn geworden, waardoor zijn karakter iets eigenzinnigs en baatzuchtigs had gekregen, hetgeen somtijds zeer leelijk en ongunstig te berde kwam, ja, den goeden dunk van zijne inborst in gevaar bragt, welke over het algemeen zacht en minzaam was en bij wijlen blijken van zekere goedhartigheid en zelfs edelmoedigheid en zucht tot

het brengen van opofferingen gegeven had, wanneer ten minste de zelfverloochening het zoo ver had kunnen brengen van ootmoedig op deze of gene handeling terug te komen.

Hij had, na een driejarig verblijf aan de Hoogeschool — het eerste was natuurlijk krachtens de wet verloren geweest — en dus na twee jaren studietijds, gedurende welken hij zich van den beginne af zelfstandig had gedragen, kort voor de groote vacantie met den eersten graad zijn candidaats-examen afgelegd, en op zijn vader, een rijk man, kolonel der rijdende artillerie, die de wereld ter dege gezien had, maakte die eerste graad een zoo gelukkigen indruk, dat hij op zekeren morgen met vijftig willempjes en deze woorden op Leonards kamer kwam:

— Jij doet mij plezier, ik jou. Het is mooi weer; lig nu niet langer hier te Amersfoort in je moeders keuken te vermuffen. Morgen de deur uit en den Rijn op! Als de willempjes op zijn, maak je regtsomkeert, dus hoe zuiniger je 't aanlegt, hoe langer het plezier zal duren.

Toen nam de grijze snorbaard het hoofd van Leonard tusschen zijne handen en gaf hem een vaderlijken kus. Leonard bleef zitten voor het goud, hetwelk op zijne opengeslagene boeken was neergeteld, staarde het — moet het niet bekend worden? — gek groote geschenk, de overdrevene belooning, met groote oogen aan en kon den enkelen traan, die er op viel, niet weerhouden.

Twee dagen later stapte Leonard te Arnhem op de stoomboot. Er was geene gelegenheid geweest een

reisgenoot te zoeken; onder zijne bijzondere vrienden was niemand, dien hij wist, dat terstond gereed zou zijn, en een geschikte zoo spoedig aan te treffen is niet zoo gemakkelijk als men meent. Hij ging dus alleen. Zulks heeft inderdaad veel voor. Men is vrijer. De indrukken kunnen wel is waar niet mondeling worden meêgedeeld, maar ze komen onvoorwaardelijk, onbelemmerd tot u. Niemand wiens blik vorschend op u is, die op uw gelaat tracht te lezen wat er omgaat in uwe ziel. Gij gevoelt onverontrust, onbevangen, onafgeleid, zonder dat een ander rekenschap van u vergt, uwe opwellingen, uwe invallen aan zijn onderzoek onderwerpt, zonder dat uwe poëzy onder zijne beoordeeling bekoelt. Gij zijt alleen met de natuur, die naar willekeur op u werkt; de eenzaamheid wordt lied, en het papier, dat niet tegenspreekt en uwe luimen draagt, neemt de plaats van uw vriend en vertrouwde. Gij behoeft geen tweede, aan u vastgekneveld, naar de oogen te zien; is hij toegefelijk, zijn wil naar den uwen te plooiën; hardnekkig, den uwen naar zijn wil te schikken. Gij zijt vrij in uw tijd, meester van uwe gangen, en sluit u, begeerig naar gezelschap, bij zoo menig aangenaam of belangrijk reiziger of familie aan, waarvan gij u op den afstand houdt, dien gij zelf goedvindt, waaraan gij niet langer getrouwd blijft dan gij zelf begeert. Al welke voordeelen een karakter als dat van den bedoelden jongeling uitnemend te pas kwamen.

Na verloop van een half uur stak Leonard over naar St. Goarshausen en dwaalde, van den braven Koenraad vergezeld, het Schweizerthal in, terwijl

Fido als derde, die de praat zou aanbrengen, vrolijk tegen de wandelaars opsprong, als ware hij tot het begrip gekomen van het verband, dat er bestaat tusschen een thaler en een korstje brood, en als rekende hij bij gevolg de kortstondige vrienden zijns meesters tot de zijne.

Even buiten het stadje neemt het herderlijke dal, of liever de kloof, reeds een aanvang. Tusschen deszelfs struikgewas loopt een enkele weg, want het dal is vrij naauw en eigenlijk slechts een doortogt, ontstaan door het geweld, hetwelk de rotsen, thans met bloemen en heesters, ruw en wild door een gegroeid, bekleed, van een gescheurd heeft. Door het valleitje siepelt een helder stroompje. Zoowel omhoog als omhoog ontdekt het oog van tijd tot tijd eene hut of een schamel boerenhuis, verscholen tusschen het digte kreupelhout; een dun rookwolkje, dat tegen het frissche gebladerte opstijgt, verraadts het verblijf van landlieden; vrouwen, zwaar beladen, ofschoon vlug en regt, de beide handen boven het hoofd, vertoonen de gedaante van reusachtige Romeinsche aschkruiken; een blonde jongen hangt met een paar geiten tegen den heuvel en biedt den voetganger zijn gulle welkom; een gejoedel, hetwelk van de bergen daalt, waarschuwt den hongerigen vader, die met de broeders op het veld werkt, dat het Benjaminnetje met den middagkost in aantogt is, en de zweep van den ossendrijver met zijn zware span voor den breeden wagen, wekt de onmiddellijke echo's der kloof, wier grond vruchtbaar, wier lucht zoel blijft, wier schaduwkant onder de brandende hitte eene aangename verkwikking aanbiedt.

Leonard bragt weinig in het midden. Voor de eerste maal zette hij, twintig jaren oud, den voet buiten het vlakke Holland; was het onnatuurlijk, dat zijn gemoed zich vol en bewogen gevoelde? Koenraad, zijne stemming eerbiedigende, ging vooruit; zelfs deed het den leidsman goed, dien zeldzamen invloed der natuur van het dal, dat hij met welgevallen het zijne noemde, der natuur van zijn tweede vaderland, welke het zijn beroep medebragt aan iederen onverschilligen of verdrietelijken vreemdeling ter beschouwing over te leveren, gade te slaan. Fido liep ondertuschen dan eens tegen de bergen op, zwom dan weêr de beek over, blafte tegen de egels, die het hem maar niet gelukken mogt magtig te worden, werd onder ieder rietendak luide begroet, door ieder boerinnetje ingehaald, verdween vervolgens tusschen het loof, haalde zijn meester weer onvoorziens in en bragt door zijne tierigheid niet weinig bij het landschap levendig te houden. Daar schiet hij den berg af, verschijnt eene honderd schreden vooruit op den weg, ziet naar Koenraad om, die in de verte aankomt, en houdt, naar hem toegekeerd, onbewegelijk stand. De hond wist, dat hier drie wegen konden worden genomen.

— Vergun, zei de gids, ofschoon zij nog bijna geen woord gewisseld hadden, vergun, mijnheer! dat ik u in de rede val; maar ik zou gaarne weten, hoe u den togt liefst nam. U kan hier eenigzins links naar de overblijfsels van het klooster Reichenberg, of wel, nog mèer links draaijende, gindschen berg op en over die Mause naar St. Goarshausen terug; of wil u eenvoudig regtuit?

— Liefst regtuit, was werktuigelijk het antwoord van Leonard, die vreesde door de wending van den weg den loop zijner gedachte te verliezen; maar wat raadt gij? Gij zijt daar gids voor.

— Daarom juist is het mij hetzelfde. De wandeling naar Reichenberg is nog al ver, en men moet gedeeltelijk denzelfden weg terug. Van gindsche hoogte is het gezigt bijzonder fraai, maar eene steile klim; hoe denkt u er over? Als u regtuit gaat, kan u, op dit punt terug gekomen, altijd nog kiezen, of u over de hoogte naar die Mause wil of terstond naar St. Goar.

— We zullen zien. Laat ons vooreerst den weg vervolgen.

Zoodra de marsch hervat werd, was Fido, die begreep, hoe laat het was, terstond weder verdwenen. De brave Koenraad, wien dat voortdurend zwijgen zwaar viel, nam de gelegenheid waar en waagde eene kleine poging tot een gesprek, te meer, daar hij wist, dat Hollanders niet altijd even gemakkelijk op dreef geraken. Hij wierp een balletje, eene alledaagscheid, op.

— U had zeker niet gedacht, dat het hier zoo mooi was?

— Het is hier goddelijk, het is hier....

Leonard bemerkte, dat hij zijne gewaarwording niet onder woorden kon brengen. De verrukking is dwaas, want ze gaat om buiten het oordeel. Bewonderen de menschen welligt dààrom zoo ongaarne, dewijl zij hun verstand mistrouwen, meenende, dat het gevoel altijd met hetzelfde in overeenstemming behoort te wezen? Maar Leonard had

zoo ver niet gedacht en zou zich weder op zijne mijmering hebben laten afdrijven, indien Koenraad den volzin niet had aangevuld.

— Zeg, dat het hier dichterlijk is. Is u mogelijk een dichter? U is jong.

Leonard keek eenigzins vreemd op.

— Freyligrath had veel op met het Schweizerthal. Gij weet, hij plagt hier te wonen. Eerst te Unkel, toen te St. Goar; straks wijs ik u zijn huis. Hij was toen nog wel met onzen koning.

— Die een hond slaan wil, vindt gaauw een stok. Spelden zoeken op laag water, niet waar, Koenraad?

— We zijn hier in Hessen — de overkant van St. Goar is Hessisch grondgebied — u mag wel oppassen. Is u niet een weinig liberaal?

— Ik ben ten minste niet kleingeestig.

— Alleen, Freyligrath had het jaargeld niet van den koning moeten aannemen.

— Kon hij den gang der zaken voorzien! Bovendien zijn zijne gedichten ver van wederspanning. Hij laakt slechts enkele misbruiken, en dat zonder scherts, zonder smaad. Maar het schijnt, dat de zachtste terechtwijzing, ik laat nog staan in de straattaal, maar in die der Goden, Friedrich Wilhelm niet bevalt. Een vorst moest van een jaargeld geene reden van afhankelijkheid, geene voorwaarde van gehechtheid maken. Al jouwde hem een dichter uit.... Maar ik spreek al voort, zonder te weten, of gij meer van Freyligrath kent dan zijn huis en zijn neus.

— Eerst niet. Toen er evenwel meer vreemdelingen dan gewoonlijk kwamen, en de meesten naar

Freylighrath vroegen, rook ik lont, en hoorde ik, dat hij boeken schreef. Later kreeg Fido en ik kennis aan hem. Hij hield er van met ons te babbelen, uitstapjes met ons te maken, ons allerlei liedjes, die hij bedacht had, te leeren: niet waar, Fido? Ze noemen hem den Duitschen Hugo.

— Kent gij dien ook?

— Mede geweest naar die Mause. Hij kraste zijn naam in den muur. Iemand met een knorrig gezigt en een hoog voorhoofd. Weldoend man, die Freylighrath! Soms gaf hij mij een drittel. Nu zit hij te Brussel. Maar de Engelschen verbruiden het tusschen ons. Geen, of hij moest Freylighrath gezien hebben. Daar de dichter mij wel lijden mogt, vond ik er geen been in bij hem aan te schellen, maar spoedig liep het te grof en nam hij het kwalijk. Die Engelschen zijn namelijk zoo wonderlijk en vrijpostig. Als we maar even in huis waren, maakten ze dikwijls zelve de deur open van de kamer, waar hij zat te werken, namen hem op, zonder hem een woord toe te spreken, even alsof hij voor geld te kijk was, lieten zelfs niet eens den hoed en poetsten hem zelfs de papieren af, welke in hun bereik lagen. Die eer ging Freylighrath wat ver; hij liet mij bij zich komen en zeide mij, dat hij voortaan liever van die lastige bezoekers verschoond bleef. Doch wat zal ik u zeggen? De Engelschen zijn nieuwsgierig en belooven hooge fooijen, een mensch moet eten, ik gaf toe en Freylighrath smet in zijne drift mij en den Engelschman van den trap. Gelukkig had hij noch ik zich bezeerd. Mijn Engelschman rigt zich heel bedaard op;

ik, voor de gevolgen beducht, zet het op een loopen; daar hoor ik mij naschreeuwen! Wat zou ik doen? De Engelschman stond als een boonestaak en krabbelde ijverig in zijn aanteeckenboekje. Toen ik bij hem was, vroeg hij, welken dag wij hadden. Ik zei het. Onder den datum schreef hij: got a dreadful thrashing from the celebrated poet Freyligrath, en stak mij den thaler toe, dien we waren overeengekomen. Van dien dag was het uit tusschen Freyligrath en mij. Spoedig daarop brak de bui der Glaubensbekenntniss los en moest de dichter, die inderdaad welvaart in ons stadje verspreidde, hals over kop voort en zijn boel onder het zeil. Ik loop hier nog met eene broek, die hij mij den dag voor zijn vertrek schonk: einde goed alles goed! Maar de Engelschen hebben er ook al aan gezeten, voegde Koenraad er bij, daar hij een pandje opligtte.

— Dat 's een broekje, man, dat zijne renten dubbel en dwars oplevert en daarom vast niet tegen venstergeld opziet.

— Hier, zeide Koenraad een oogenblik later, is het schoone van het Schweizerthal over.

Het dal wordt breeder, graanvelden vervangen het boomgewas, de weg klimt, wordt zonnig en open.

— Wil u ook terug? vroeg hij.

Fido stond geduldig het besluit af te wachten.

— U komt uit op den top van den Lurley.

— Op den top van den Lurley! riep Leonard met eene kinderlijke opgetogenheid, alsof hij de waternimf bij hare groene manen dacht te vatten. Het kan zoo ver niet zijn.

— Drie kwartier.

Voorwaarts ging de togt. De overlevering der sirene kwam op het tapijt, en al voortpratende werd Leonard gemeenzamer en geraakte Koenraad, die plezier kreeg in den bedaarden jongeling, meer en meer op zijn gemak. De weersgesteldheid was daarbij zoo bijzonder warm niet en trots den middag brandde de zon nog al niet fel, dank zij menige wolk, die hare stralen onderschepte.

— Je hebt daar een almagtig aardigen hond, zei Leonard, terwijl hij de zachte glooiing van den Lurley opklom en Fido gedurig door het veld joeg. Echt ras!...

— Dat dier is mijn leven en mijn vriend; ik mag wel zeggen, die van geheel St. Goar.

— Ik zie, dat hij lucht heeft.

— Genoeg ten minste om zijn baas te vinden.

— Hoe oud mag hij zijn?

— In Augustus wordt hij drie jaar.

Koenraad floot even, Fido vloog als een pijl uit den boog naar hem toe en wilde tegen hem opspringen, maar de goede man hurkte neder, ving hem in zijne armen en liet zich lekken en liefkozen.

— Hartelijk beest, dat je bent!

— Voor beentjes en voor brood!

— Juist, mijnheer, vleesch proeft hij niet en zou hij van een ander niet lusten. De eenigen met wie hij te doen wil hebben zijn de jongens van de kaai en de kleinen uit de buurt, zeker omdat ze op zijn baas en diens kinderen lijken, want heeren en dames laat hij loopen voor wat zij zijn. Fido is een hond van

goede afkomst en fatsoenlijken huize, die zijne partij heeft genomen in eene stulp te kruipen, omdat hij het er goed heeft en er de rampzalige nukken der menschen niet ondervindt. Fido is een wezen, dat aan den zoogenaamden heer der schepping geene zijner slechte eigenschappen ontleend heeft en ter goeder trouw, hetgeen dagelijks niet gebeurt, de gunst van het volk heeft gezocht en ook verdiend. Fido is een hondje, dat stellig in den hemel komt; niet waar, Fido?

Leonard begon te lagchen. Maar Koenraad half ernstig:

— Twijfelt u er aan?

De student, die natuurlijk meende, dat hij schertste, achtte de vraag geen bescheid waard en bepaalde zich tot een schouderophalen.

— Gelooft u dan niet aan een hondenhemel?

— Vent, je bent gek! De beesten hebben immers geene ziel.

— Zoo goed als u en ik.

— Niet meer dan zeker instinkt hebben ze.

— Zoo wordt hunne ziel door de hoogmoedige menschen genoemd, en omdat het een ander woord is, besluiten ze nu ook maar, dat het een ander ding zou wezen.

— De beesten kennen geen onderscheid tusschen goed en kwaad, terwijl op de kennis van dat onderscheid het begrip van zedelijke verantwoordelijkheid rust.

— Ik zie wel, dat u nooit een hond gehouden heeft. U lacht, maar veroorloof mij voort te gaan. Zoo wij voor den hond een zedelijk beginsel en der-

halve een oord van belooning aannemen, zijn wij wel gedwongen.....

— In het ongerijmde te vervallen.

— Dat gelieft u zoo te zeggen, mijnheer! maar dat komt er van, steeds zichzelf als middelpunt te beschouwen.

— Het is maar goed, dat Freyligrath verhuisd is, want ik bemerk, dat die omgang volstrekt niet voor je deugde.

— Straks vleide ik mij, beet Koenraad, warm geworden, Leonard toe, dat u liberaal was, maar nu zie ik wel, hoe jammer het is, dat ik met geen Pruis te doen heb, dan kon u het jaargeld van Freiligrath vragen.

Op den ongepasten uitval van den dweeper, had Leonard een verstandig en voorzigtig stilzwijgen bewaard, eensdeels, omdat hij een mindere voor had, maar ook misschien, omdat hij het niet raadzaam achtte met den forschen kerel woorden te krijgen, en hield zich, alsof hij Koenraads geestigheid niet regt had gevat.

Spoedig waren beide op de rots, welke van boven plat is en niet, gelijk de wanden, kaal, maar met eene laag vruchtbaren grond bedekt, waarop uitgestrekte graanvelden prijken. Koenraad floot. Fido evenwel bedankte aan de roepstem te voldoen.

— Hij zal wel terecht komen, mompelde de cicerone onbezorgd.

Kort slechts duurde het, of zij waren aan den rand der rotsen, waar de blik loodregt in den Rijn valt. Verbaasd stond Leonard als aan de plaats vastgena-

geld, op het zoo verrassende als prachtige gezicht van de schilderachtige kronkeling, welke de Rijn om de Lurleyrotsen maakt, zoo als hij daar plegtig en indrukwekkend aankomt, ingesloten tusschen zijne hooge, graauwe kisting.

St. Goar biedt een tweeledig landschap. Het landschap over dag is er niet hetzelfde, als dat hetwelk door de maan verlicht wordt. De zon behoort den toerist, maar de avond wekt de schimmen der voorwereld, toen het geschiedverhaal een erfdeel was, hetwelk van vader op zoon overging; toen het, door de verbeelding verrijkt, met het nederige kapitaal, verdubbeld door de vlijt, een volgend geslacht werd toevertrouwd, en de muze der werkelijkheid nog de stift, waarmede zij de vlugtige gebeurtenissen vereeuwigt, niet had opgenomen. Leonard stond midden in de decoratie der sage van de Loreley, op de plaats zelve, waar de burg der schoone zich verheven had en nu de landman zijne ploeg drijft. Schuw voor het gejoel der stervelingen, zweeg hare gevaarlijke stem, eene echo. De nevels waren ver te zoeken, die 's avonds deze rotsen eene zilveren wade aantrekken en langs hare spleten gesluijverde gedaanten nederlaten. Eene plooi in den Rijn, de ingang tot het gelukkige paleis, waarboven de bruidegom der tooveres thans echter zijne smeekende handen niet uitsteekt, was, ontdaan van middeleeuwsch gewaad, niet anders dan de noodlottige klip, de tweelingbroeder van het Bingerloch, door de schuitenvoerders vermeden en gevreesd, waartegen zoo menig vaartuig in de duisternis verbrijzeld is geworden. Voor de fantasie des ouden tijds waren een geluid in het gebergte

en eene blinde klip aan deszelfs voet voldoende, om uit het zamentreffen dier twee grondstoffen, de dichterlijke mythe — de vonk, die uit de rots komt, als de stem er tegen slaat — in het aanzijn te roepen, welke, zegepralende over de waarheid, de eeuwen dóór den geheelen omtrek, trots beter weten, bezielt. Werp haar, koele of hovaardige mensch! hare windselen af; breek, groot kind, uw speelgoed, om te zien, hoe het er van binnen uitziet; durf Lore aan; ga af op het spook; grijp den schuchteren nachtvlinder en breng hem weerloos in de felle zonnestralen, het kleurige stof blijft u tusschen de vingers, en gij behoudt het vlies, het geraamte, het landschap van den toerist. En zelfs dát is schoon genoeg, want de grond, waarop de sprook gebouwd is, en de stof, waarvan ze is gekneed, zijn bestanddeelen uit Gods schepping, en al leven noch de goden van Griekenland, noch de feeën der Rijnoevers meer; al heeft de verlichting de geesten verjaagd, die het jeugdige menschedom de streken zijner voorkeur plagt toe te dichten, de adem Gods blaast, leeft en openbaart er zich in en zal niet wijken, zoo lang er een hart op aarde klopt, om den Vader aller dingen een lied te wijden van verrukking en dankbaarheid.

Eene stoomboot kwam regts de rotsen om; duidelijk steeg haar heesch geluid tot Leonards ooren. De licht groene romp stak met hare pluim van damp aardig tegen het water af. Zij stopte voor St. Goar, loosde hare passagiers, die zich een oogenblik daarna als mieren over de kaai verspreidden, en binnen weinige

minuten zou de fransche huzaar, die op de echo teert, met zijn geladen geweer uit de hut te voorschijn komen, welke hij zich even buiten St. Goar, nagenoeg tegenover de plaats, waar beide personen stonden, uit oude planken en matten, in den stijl van Robinsons villa, had zamengesteld. Koenraad wil het zijn reiziger doen opmerken; hij brengt zijne hand in de noodige rigting, begint een volzin, doet een stap voorwaarts. Daar besterven de woorden in zijn mond, hij treedt achteruit en zijn uitgestrekte arm rukt Leonard mede: hij had Fido bespeurd, die zich eenige honderde voeten boven de oppervlakte des Rijns in eene afscherving der rots, waarin zijn ligchaam juist paste, even gerust in het zonnetje koesterde als hij het op het wollen haardkleed of in het donzen mandje van een welgestelden Engelschman zou gedaan heben. De gids wees Leonard den hond, die met half geloken oog en knikkenden kop, zich de lekkere stralen op zijn huid liet welgevallen, onkundig van het gevaar, waaraan de stem der eerste de beste honden-Lore hem bij de minste onbehoedzame beweging zou hebben blootgesteld.

— St! zei Koenraad den jongeling aan het oor; de hond weet, dat hij het niet doen mag; ik heb hem laatst om die grap moeten ranselen. Als ik hem nu roep of hij hoort mijne stem, stort hij stellig van schrik naar beneden. Daar komt nu juist die verwenschte stoomboot! Nog vijf minuten, dan wordt er geschoten en Fido is mogelijk verloren. Kon ik den kerel maar beschreeuwen, want mijn seinen begrijpt hij niet.

Koenraad zette zich gelaten achter de rotsbrokken

neder, waartegen Fido lag aangeleund. Leonard bleef op de plaats, waar hij was komen te staan, de oogen beurtelings op het lodderende dier gevestigd, op de boot, welke vast naderde, op den bleeken gids, dien hij aan de beweging zijner handen zag, dat stille gebeden prevelde. Allengs bemerkte Leonard ook, dat er beweging in Fido kwam; het beest rekte zich uit, dat zijn meester er van geïjst zou hebben, opende de oogen, gaapte vreesselijk, keek verwonderd in het rond, snuffelde, met het snoetje in de lucht, naar alle bereikbare rigtingen, wipte met een luchtig en behendig sprongetje uit zijn schuilhoek, maar bleef vervolgens roerloos staan, druipstaartend, met de ooren in den nek, en zag den reiziger aan, te kennen willoende geven: — ik merk, dat mijn baas achter dezen steenklomp zit; zoodra hij mij gewaar wordt, krijg ik op mijn baatje. — Een knal, welke donderend door de bergen daverd! Koenraad geeft een gil, vliegt over-eind, Fido van de weeromstuit vijf voeten op zij, daar hij zijn baas aanschouwt. Maar de vreugde van Koenraad is onbeschrijfelijk. Hoe het Fido buiten de gis ging en meeviel! Koenraad roept hem met zijne vriendelijkste stem; Fido zet zich op zijn achterste en steekt zijne pooten biddende vooruit, maar wil niet komen, is Oostindisch doof.

— Een kwaad geweten, jongen! Zou een beest niet denken, mijnheer? Maar voor ditmaal zal de baas je niets doen; de baas is veel te blij; de baas zal je in 't vervolg hier maar liever niet weer meenemen.

Hij gebiedt den hond te naderen; schoorvoetend en met gebogen hals, tot het ondergaan der kastijding

bereid, kruipt en schuift het demoedige beest den grond langs naar den meester, doch naauwelijks voelt hij de zware hand zachtjes over zijne zijden haren glijden, klinkt de stem vleijend in zijne ooren, of de vrede is gesloten, hij steekt den kop in de lucht, ziet Koenraad eerst aarzelend, vervolgens dankbaar aan, kwispelt met opgeheven staart en ijlt het korenveld rond, kreeten slakende van blijdschap, dol en uitgelaten zonder onderscheid tegen Koenraad en Leonard opspringende.

— Als een menschenkind, niet waar, mijnheer! de spraak ontbreekt er maar aan.

En Leonard wist er niet veel tegen in te brengen.

De terugtogt werd aangenomen. Fido, al springende en blaffende om hen heen, en zich telkens bij het zwenken van den weg aan hen latende gelegen liggen, dan eens benieuwd den kop omdraaijende, dan weder, als zich tot het gezelschap rekenende te behooren, de beide wandelaars inwachtende, terwijl de gids druk van de vreemdelingen ophaalde, die hij reeds door de omstreken had heengevoerd, en van de bekende legenden vertelde, uit de oude tijden van mond tot mond tot de onzen gekomen, wanneer er zich de kunst en tevens de kritiek van hadden meester gemaakt.

— Die Lilie is eigenlijk het oude schutters-gildenhuis der stad. Ook is het nog in het bezit van een zilveren beker, dagteekenende van de tijden van Karel den Groote. Er bestond namelijk te St. Goar een voorvaderlijk gebruik. Ieder vreemdeling, die de stad door wilde, was verplicht zich tot koning te laten kroonen,

en dan werd er te zijner eer een feest aangeregt, waarop hij bij herhaling den bedoelden beker ledigen moest en hetwelk er natuurlijk op was aangelegd, den man niet op eigene beenen naar bed te sturen. Daar nu die eer de meesten te groot was, werd de krooning, welke daardoor in niets meer dan eene heffing ontaardde, veelal voor eene som gelds, ten behoeve van het gild, afgekocht. Het was iets als het feest van de linie aan boord. Ruim eene eeuw geleden heeft de aardigheid reeds opgehouden. En geen wonder! Hoe wil men de reizigers ook aan de kleeren komen? In de booten varen ze allemaal voorbij!

— Koenraad! viel Leonard, die naauwelijks luisterde, in de rede, terwijl zijne blikken niet van Fido waren af geweest, hoeveel zou je voor dien hond moeten hebben?

Koenraad zag verwonderd op.

— Die hond is niet te koop, mijnheer!

— Maar als ik hem nu eens goed betaalde?

— Ik weet niet eens wat hij zou moeten kosten, antwoordde Koenraad droogjes.

Het was duidelijk, dat hij er niet van hooren wilde, en hij begon, om zich van het onderwerp af te maken, weer deze en gene vertelling. Maar Leonard had er genoeg van.

— Laat ons liever koopmanschap drijven. Ik zal niet dingen.

Koenraad zweeg.

— Bedenk, dat zoo iets niet alle dag voorkomt.

— God dank niet! Maar dat is het juist. Als u wist... Waarlijk, mijnheer! laat mij Fido houden. Ik ben een

man, die niet meer dan een schamel stukje brood voor vrouw en kinderen verdient, dat nog wel in vijf maanden binnen moet zijn. Mijn leven is buiten de deur. Niet voor het avond is, geniet ik rust, en eer de zon aan de kim staat moet ik er weer uit, dag op dag, met onverschillige vreemden, — mijnheer maakt eene uitzondering, anders zou ik het niet zeggen — in eene soort van eenzaamheid, die iemand niet eens het genot schenkt van alleen te zijn. Een verdrietig en een-toonig baantje, mijnheer! En stond dat zwoegen maar in eenige verhouding met de belooning! Fido nu vergezelt mij op mijne omzwervingen, hij ziet mij naar de oogen, verstaat mij, deelt in alles wat mij wedervaart. Hij is mijn vriend, en op de lange togten, welke ik in de vroege lente en in het najaar onderneem, met oogmerk om achter nieuwe wegen te komen, schoone gezigten te ontdekken, ten einde alzoo de uitspanningen der reizigers te vermeerderen en hun verblijf te St. Goar te rekken, is hij mij een gezelschap, zoo als een mensch het mij niet geven kan. Hij is de weelde van mijne armoede, maar ook de eenige. Als ik met hem t'huis kom en de kinderen liggen er al in, springt hij op het bed, en ieder moet zich, voor hij inslaapt, nog eens eventjes van hem laten likken en in de armpjes hebben gemokkeld. 's Morgens wekt hij het gezin, doet boodschappen in de buurt en houdt met zijne kunstjes en goedwilligheid de kinderen zoo lustig aan den gang, dat mijne vrouw er zelden omzien naar heeft...

— Maar vreet wekelijks toch voor meer dan een kind.

— Zeg het niet! Fido zou opperbest zijn kost kunnen verdienen. Voor eenige weken had een Engelsch gezelschap mij tegen den volgenden morgen naar Reichenberg aangenomen. Des avonds komen er twee fransche jonge heeren aan met eene oude dame, die lam was en naar de baden ging: twee zoons en eene moeder. Uithoofde alleen de onderdanen niet deugden, maar de bovenverdieping goed in orde was, verkoos het mensch alles te zien wat haar op reis maar eenigzins merkwaardig voorkwam en liet zich overal in een draagstoel naar toe dragen. Zij verlangde naar het Schweizerthal te worden gebragt en over de bergen en die Mause terug te keeren. — Dan moet u niemand anders hebben dan Koenraad, zei de kastelein uit die Lilie. — En dat sprak van zelf, want het beteekende nog al iets, niet waar? zoo'n oude, lamme dame tegen de steilte op te kruijen. Maar ik was mijn woord kwijt aan die Engelschen. De kastelein zei, waar de jonge heeren bij stonden, dat het jammer was, en met zoo'n bedenkelijk gezigt, alsof de lamme mevrouw er met ieder ander slecht af zou komen. De heertjes baden en smeekten haar: als zij een ongeluk kreeg, was het te laat, doch hunne moeder wilde den togt niet opgeven. Toen boden zij mij het dubbel van de taks. Dat leek mij nog al, zoo als u denken kan. Maar die Engelschen hadden mij reeds aangenomen, eerst moest ik van deze af; wat gedaan, wanneer zij mij, wat ik voorzag, niet wilden loslaten? Daar viel mij iets in. De Engelschen hadden geene vrouwen bij zich en het waren drie stevige klanten. Of ze al verdwalen, denk ik, het doet er niet toe, van honger zullen

ze in alle geval niet omkomen. Ik stel hun eerst zoo gemoedelijk als ik kan het geval voor, de angst der zoons, den vasten wil der moeder, het gevaarlijke van den weg. Niets baat. Eerst zei de eene: — I took you for two thaler; toen zei de tweede hetzelfde; toen zei het de derde; en daar ik aandrong, zei geen van de drie meer een woord. Overtuigd, dat niets helpen zou en ze op hun stuk zouden blijven staan, waagde ik te zeggen: — ik laat u toch niet in den steek, ik geef u mijn hond mee. — Your dog! — vielen alle drie verontwaardigd uit. — Dan kent u hem niet — zeg ik en fluit even. Fido verschijnt oogenblikkelijk. — Ik heb de eer de heeren een countryman voor te stellen, den eenigen leerling van den beroemden Koenraad, bekend als zijn meester met de geheimste bergpassen en heerlijkste punten; hij begeleidt de gezelschappen, blaft bij de afgronden, redt de roekeloozen, enz. enz. — Een glimlach sloop over de kakebeenen der drie heeren; zij vonden het nieuw en zonderling, haalden met eene zelfde beweging een aanteeckenboekje, dat er volkomen eener uitzag, uit den rokzak en vroegen als uit ééne keel: — your dog, how is it called? — Fido. — Fido? — Oh! Fido. — yes, Fido. — Toen keken ze elkander aan, zeggende: — curious, very curious indeed! — waarop de dikste zijn Murray open sloeg; de andere keken hem nieuwsgierig over den schouder: — It is not in it. — Dat staat hem leelijk, zei ik, zeker een verkeerde Murray, namaak vast. — 's Avonds laat loop ik naar een man, die even buiten de stad woont en land heeft op de Lurley, waar hij dikwijls al naar toe is voor den opgang der zon. Ik

verzoek hem, mijne das wel op den uitersten rand van de rots te willen neerleggen. Verscheidene dagen had ik ze om gehad en liet er nu Fido eerst de lucht van krijgen. 's Morgens ging het gezelschap op weg: de oude mevrouw met hare zoons in den draagstoel en de drie Engelschen op eenigen afstand er achter. Op de plek, waar wij ons straks bevonden en de weg zich scheidt, liet ik Fido weder met zijn snuit over den das, welken ik om had, gaan, toen zei ik: — zoek! — wees hem de rigting op van de Lurley, deed alsof ik mijne das dien kant uitsmeet, klauterde snel de bergen op, zonder verder om te zien, en de drie Engelschen riepen onderwijl: — Fido, Fido, Fido! — Eerst kostte het moeite; de hond wilde volstrekt met mij mede, maar ik joeg hem telkens terug, al maar roepende: — zoek, Fido! zoek, jongen! — met de hand de beweging van gooijen makende, tot hij eindelijk zijn kop in de lucht stak, rondsnoof, zijne partij nam en we elkaâr uit het oog verloren. Maar, raad eens, mijnheer! wien zie ik daar, van den togt te St. Goarshausen terug komende, deftig aan den oever op zijn achterste zitten? Fido, met den halsdoek in den bek. De Engelschen volgden eene korte poos later, zij hadden nog even in die Katze vertoefd. De hond was onophoudelijk vooruit gebleven, had de das, waarop hij regt toe regt aan was aangelopen, met zijne tanden onder den steen, die er op lag, van daan getrokken, en had toen het drietal in den steek gelaten, om zoo spoedig mogelijk aan de rivier terug te zijn en zijn baas weer te vinden. Gij verbeeldt u zijne vreugd, toen hij mij gewaar werd, en de mijne, toen ik ver-

nam, dat hij zich als een mensch van zijn pligt had gekweten. Hoe de Engelsche heeren opgetogen stonden, en welk eene dikke fooi zij mij gaven! Fido lei eene eer in!... In die Lilie verscheen hij op het dessert, de kastelein gaf hem een bakje in den mond, en ik behoef u niet te zeggen, of het er Silbergröschén in regende.

Leonard zag den gids met een twijfelenden glimlach aan.

Koenraad vervolgde:

— Het staat mijnheer vrij aan de waarheid van het gebeurde geloof te slaan of niet, maar afgezien van de winst, afgezien van het vernuft, mag een burgerman voor zijne toegenegenheden wel iets over houden, zoolang hij of zijn gezin er geen honger om behoeft te lijden. Die hond is het genoeg van mijn huis, de lust mijner kinderen, ja, ik herhaal het, van het gansche oord. Hij vervult eene behoefte van mijn leven; hij vrolijkt mijne dagen op, hij behoort tot de weinige voorwerpen, waaraan ik nooit verdriet beleeft, en wie ik, hoe karig bedeed en afhankelijk, een zorgeloos en gelukkig lot verschaft. Menschen vreest hij niet, want hij heeft er niet dan goed van ondervonden; hij is dan ook niet kwaadaardig en op zelfverdediging bedacht, want hij mistrouwt hen niet. Welk dier kan hetzelfde getuigen? Verteringen maakt hij nooit; hij is niet verlekkerd, als de groote lui's honden, die meestal bedorven en ondeugend zijn, valschen loensch, afgunstig en laf, naar de behandeling, die hun doorgaans wordt aangedaan. Fido is me erkentelijk voor zijn aardappel en zijn stukje brood, en

de lieve God schenkt hem zijn drinken. Dat vindt hij rijkelijk genoeg, en hij zou zich schamen en zijn meester denken te vernederen, als hij ging schooijen bij de burenen. Vooral, als ik in aanmerking neem, dat het toch maar voor weinige jaren is en er wel vijf hondenleeftijden in den leeftijd van een mensch gaan, en ik zie het goede beest, dat om mij heen speelt, dan zeg ik tot mijzelf, dat er nog wel een korstje voor hem af kan en ik zijne vriendschap niet te duur betaal.

— En wat zegt uwe vrouw wel?

— De vrouwen, mijnheer! vinden de honden lastig; ik geloof, omdat zij geen dadelijk nut aanbrengen. Poesen, zeggen zij, vangen ten minste nog muizen; maar Fido, voer ik dan aan, houdt de kinderen zoet en poes slaat er hare nagels naar uit. Ze mag het beest anders toch wel lijden, hoewel ze er niet zoo geweldig op gesteld is als ik, hetgeen blijkt, als ik eens een aardappel of eene peer uit den schotel pik, waar ze voor Frits of Johan op heeft gerekend, en toen ik met het kleine gedrogt op een goeden morgen voor haar stond, keek ze al heel zuinig.

— Zeker door een reiziger verloren. Ik dacht ook al: hoe komt een man als gij aan zoo'n hond, dien men niet anders dan bij....

— Het was een geschenk, mijnheer! en daarom gevoel ik mij nog meer dan mogelijk anders het geval zou zijn aan het dier gehecht.

— Een geschenk!

— Een wonderlijk geval, mijnheer! meer geluk dan

wijsheid, dat mij voor verdienste werd toegerekend. Ik zal het u vertellen. Daar komen in die Lilie een heer en eene dame logeren, Engelschen. Niet van de eersten, stug en grootsch. Ik zie ze nog van de boot komen; mijnheer en mevrouw gearmd en met allerlei gereedschap beladen; eene meid, die niets verstond dan yes en no, met een kind op den arm; een dikke hond, die bijna niet voort kon, en twee koffers, of ze tabernakelen kwamen opslaan. Raar volk, die Engelschen; alles slepen ze mee, tot tafelzilver en beddelakens toe, alsof het in die Lelie niet zindelijk was! Deze hadden nog een klein kind op de koop toe en een hond, wat! zes honden bij zich; u zal het verder hooren. Ieder is zichzelven het naast. Ik maak dus lange beenen, stap op mijnheer aan en, terwijl ik hem zijne lederen cassette uit de hand wil nemen, bied ik hem mijne diensten. Maar hij rukt mijne hand los en ziet mij aan met oogen, om mij op te eten. Ik laat mij evenwel niet afschrikken, want ik ken ze een beetje, en begin maar eens over de plannen van mijnheer en over Rheinfels en het Schweizerthal. — How much? — Zooveel. — Too much. — Het is de prijs. — Ze gaan die Lilie binnen; ik er achter. Maar een ander schoot onder mijne duiven, terwijl ik de koffers hielp naar boven dragen. Wanneer men de markt ook wil bederven en het voor minder doen! Als de kastelein er bij is, denk ik, zullen ze wel tam worden. Maar naauwelijks ontdekt mij de Engelschman en wil ik den mond openen, of hij barst los in een vloed van scheldwoorden. De man had geen ongelijk, want nu een ander zich een lage-

ren prijs had laten welgevalen, moest hij mij wel voor een opligter aanzien. Ik droop af. Kort daarop zag ik ze den Rijn oversteken, terwijl de mevrouw met haren zakdoek allerlei gebaren tegen het wicht maakte, dat met de meid was achtergebleven en op de bovenste verdieping — alles was bezet — voor het opene venster aan het spelen was. Ik zet mij gemelijk op de borstwering, staar het schuitje na en tuur in het water. Het was doodstroom: wind noch reizigers. Hoe lang ik daar wel heb mogen zitten droomen in mijne eenzaamheid, kan ik niet bepalen. Eindelijk voorziende, dat er toch niets meer aan de hand zou wezen, krijg ik lust om de reis naar mijn huis maar aan te nemen; de zon daalde reeds en de avond zou spoedig vallen. Ik doe nog even het logement aan en wil juist den trap op, om te waarschuwen, gelijk het mijn pligt is, dat ik niet meer terug kom, of daar hoor ik achter mij een gil. Ik kijk om, eene vrouw wijst vertwijfelend naar boven. Daar viel het kind waarachtig het venster uit; maar met de tegenwoordigheid van geest, gidsen alleen, geloof ik, eigen, werp ik mij in een ondeelbaar oogenblik op mijn rug en steek mijne armen uit, waarin ik het schaap opvang, dat, zonder zich in het minst te bezeeren, op mijn lijf, als op eene matras, te land komt. De meid was even de kamer af geweest, dit was de oorzaak van de ramp. Zij mist het kind, ijlt naar beneden, en ik zou wel iets geven, mijnheer! als u het gezicht van dat radelooze schepsel gezien had, toen ik haar het wurm heelhuids vertoonde en overreikte. De meid was als krankzinnig, van het eene uiterste zoo op eens in het

andere, en het mooiste was, dat ze geen stom woord kon uitbrengen; of het kwam, dat ze geen Duitsch verstond of dat ze van vreugd geene woorden kon vinden, daar wil ik af zijn. Had ze nu hare mevrouw den schrik maar bespaard! doch, ja wel! 'savonds — het geval was mij haast alweer uit het hoofd — daar was mijnheer. Maar dat was een liedje op eene heel andere voois. Mijne vrouw hoorde vreemd op, toen zij vernam, dat ik, zoo als mijnheer zei, een kind het leven gered had. Er kwam eene beurs met goud voor den dag. Ze zei: — manlief! ik zou maar niets afslaan dan vliegen. — Maar ik zei: — neen, vrouw! want het was maar een toeval, dat ik onder het raam stond. — Dat gaf ik den Engelschman ook te kennen, en of hij hoog of laag sprong, hij moest zijn rijkdom weer opsteken. Alsof ik het genoten had! Maar ik dankte den lieven God, dat Karel mij onderkropen had, want, ziet u, mijnheer! dät was geen toeval geweest.

— De vraag is, of er toeval bestaat, zei Leonard.

— Ik houd mij alleen maar aan de voorkomende gebeurtenissen, en dan zeg ik: neen! Den volgenden morgen moest ik overal meê. De menschen wilden mij zelfs naar Engeland meê hebben. Ze wisten niet wat ze van vriendelijkheid zouden aanvangen, want ze waren inderdaad zoo kwaad niet; dat ze zoo bokkig waren geweest, lag aan hun stand, ook dat ze nog zoo weinig buiten hun land hadden verkeerd, en het hinderde hun genoeg, dat ik geen geld wilde aan nemen, maar voor eene toevalligheid ging dat niet, hoe gaarne ik het anders tot hun genoegen ook zou gedaan

hebben, en hoe goed ik het buitenkansje ook had kunnen bergen. Doch wat gebeurt? De hond, die bij het aankomen achter hen aanwaggelde, had 's nachts gejongd, en ik kreeg de keus uit het nest. Eene gedachtenis! dat was iets anders. — Trouwe gids, trouwe hond! — zei mevrouw en doopte het diertje Fido. Toen ze op de boot stapten, kreeg ik van beide eene hand, en hun wensch is vervuld, dat het hondje geluk in mijn huis zou brengen.

— En wat deed de meid?

— De meid, mijnheer!... Och, mijnheer!... u zal er toch, hoop ik, niet om lagchen... De meid viel mij schreiende om den hals.

Koenraad wreef twee groote tranen weg, en Leonard bezat een veel te goed hart om spotternij toegang te verleen.

Beide waren juist op de plaats terug, waar de weg zich splitst. Koenraad gaf Leonard in bedenking, of hij denzelfden weg, dien hij gekomen was, naar St. Goarshausen terug wilde, dan wel met een omweg, de bergen over, tot die Mause. Leonard, wien het gesnap van den braven gids meer en meer aanstond, tevens door het gematigde zomerweder uitgelokt en berekenende, dat tegen den tijd, wanneer hij die Mause bereikt zou hebben, de avondschatuwen over den Rijn zouden schieten, was er geenszins tegen, zijne wandeling een uurtje te rekken, zoodat het bergpad onmiddellijk werd ingeslagen.

Den Hollander, in de vlakte gewoon, valt het spreken onder het klimmen bezwaarlijk. Leonard dacht over het gesprokene na en hield, onder den indruk

van het laatste verhaal, zichzelf voor, dat het toch een baldadig en laakbaar gebruik van zijn geld zou wezen, den man van dat hondje te berooven; bovendien zou het nog moeite genoeg kosten bij iemand, die zich zoo onafhankelijk van geld toonde. Eene edeler stem dan die van zoo even sprak in Leonards gemoed. Nathans gelijkenis schoot hem te binnen. Laat den arme zijn ooilam, fluisterde het in zijne ziel; hij smoorde in jeugdige vertedering den hartstogt des grijsaards, en er was geene sprake meer van koopmanschap.

Ten zeven ure waren zij met hun drieën weder in het bootje, dat hen naar St. Goar zou terug roeijen. Ach! waarom was Fido aanvalliger dan ooit en ontwaakte in den bedorven zoon, gewoon zijne grillen voorkomen te zien en iederen lust op te volgen, de begeerlijkheid op nieuw!

— Daar staat waarlijk mijne vrouw! roept Koenraad.

De gelegenheid is voor Leonard te gunstig. Hij biedt geen wederstand meer, en het bootje uitgesprongen, spreekt hij een leelijk woord:

— Nu, zegt hij, dat de vrouw het hoort, spreek er met uwe vrouw eens over; — en tot de vrouw: — het is om uw hond te doen.

Des avonds zaten de gasten aan de lange tafel in het logement, sommigen de spijskaart te bestuderen, anderen de vruchten dier studie reeds te plukken. Leonard had zich met zijne cigaar in de opening van een venster nedergezet en hield, terwijl zijne lippen

werktuigelijk met de rookwolkjes speelden, het oog onafgebroken op den overkant gevestigd, op het oude slot, waardoor het water bestreken wordt, op het nederige oord, door de golven gekust, in welke de maan dartelde en spartelde. Door de lange wandeling aangenaam afgemat, schepte hij er behagen in, het eentoonig geluid van den sterk ruischenden stroom opvangende, zich mijmerziek over te geven aan de herinnering van al het genot, heden gesmaakt, toen eene godenstem zich aan die van het hellende watervlak paarde, doordringend, klagend, rein, gelijk hij er nimmer eene vernomen had. Hij ijlt naar buiten. Het was — een prozaïsch kijkje achter de schermen — de huzaar, die den snaphaan met den waldhoorn had verwisseld en de sluimerende echo tegen en achter de rotsen wakker riep. De Lurley had in den bleeken maneschijn hare dichtsterkste gedaante en tinten aangenomen, en ofschoon de gevaarlijke schim, in haren blanken tooi en blonde haren gehuld, golvende op den adem des winds, wel niet op den top des gebergten boven den afgrond zichtbaar werd, de verleidingen van haren zang galmden niettemin de streek door, persten niettemin hartverscheurend tranen uit de oogen, terwijl, aan het gerucht zoo veler eeuwen gewoon, de rotsen ongevoelig de stem terugstietten, de Rijn onbarmhartig voorbij stroomde, de maan tegen de klagt der trouwelooze zuster bestand bleef, en de verstandige reiziger geene vrees behoefde te voeden voor de wraak der jonkvrouw, en niets waagde, door haar voor eene schadelooze echo te houden en hare lange toonen tot een voorwerp van kunstbeschouwing te ma-

ken, wier zuiverheid en kracht hij straks met een Groschen den hoornblazer zou dank weten.

Nog stond Leonard met den blik naar het prachtige tooneel, toen hij door den braven Koenraad plotselijk aan de werkelijkheid werd terug gegeven. De man ligtte even de pet, krabde achter het oor en zeide, hem aansprekende:

— Neem mij niet kwalijk, mijnheer! maar ik heb, zoo als u zei, er eens met mijne vrouw over gesproken, of liever, verbeterde hij met eene zucht, mijne vrouw met mij, en daar is de hond nu, als u zich niet heeft bedacht.

De hoop dier laatste woorden was ras vervlogen, want een glans van genoegen streek Leonard over het gelaat.

— En de prijs?

— Indien het niet te veel was, mijne vrouw sprak van vijf thaler.

J'ai vu, faut-il le dire! un riche avec de l'or,
Qui voulait à ce pauvre arracher son trésor,
Marchandant cet ami qui caressait son maître ¹⁾.

Zonder bedenken trok Leonard zijne beurs en stopte er hem zes in de hand.

— Daar heb je er een op de koop toe.

Koenraad kon niet van zich verkrijgen voor het geld te bedanken en stak het met weêrzin op.

— Voor elf gulden een hond, juichte Leonard in

---

¹⁾ DUCIS, épître à l'amitié.

zichzelfven, waarvoor men in Holland er misschien dertig zou moeten geven!

— Ziedaar, mijnheer! zei Koenraad.

Fido stond aan een touw achter hem.

— Hij is immers wel gezond en zonder gebreken? Geene hondenziekte meer? Ik had het eer moeten vragen.

— Gezond als eene visch. Als u wist, hoe menig nachtje ik met het geduldige beest heb doorgetobt en opgetrokken, als we dachten, dat hij er 's morgens niet meer wezen zou! Nu gaat hij mij verlaten, maar hij zal het ruimer hebben dan bij ons. Hier is het touw, mijnheer!

Koenraad verwijderde zich op die woorden, maar Fido wilde zijn baas achterna, en het was Leonard onmogelijk hem te houden; het touw brak, en de hond aan het loopen! Leonard verzocht Koenraad, Fido liever op zijne kamer te brengen en te zorgen, dat de deur behoorlijk gesloten bleef. Wat viel aldaar tusschen de twee vrienden, onder den zwaren last, welke Koenraad was opgedragen, toen een droevig tooneel voor! De arme man liep schreiende het huis uit. De kellners riepen hem bij zijn naam, maar hij luisterde niet; de kastelein liep hem na, maar hij versnelde zijn pas; een paar kameraads poogden hem aan den trap staande te houden, maar hij scheurde zich, tot aller niet geringe verbazing, los en verdween haastig door een steegje.

De vermoeijenis, het gevolg van elken fikschen togt, bleef bij Leonard niet achterwege. Het was bovendien reeds bijna tien uren, en hij was verlangend te gaan zien, hoe zijn aanstaande reisgezel het maakte. Hij

zei derhalve het schouwspel vaarwel, hetwelk hem zoo lang had geboeid gehouden, en zocht zijne kamer op. De hond wilde er met geweld uit, krabde de deur stuk, blafte en jankte vreesselijk. Na eenige tikken, vlugtte Fido onder het ledekant, en zijn nieuwe meester hield er hem door bedreigingen onder. Toen deze echter te bed lag, was zulks niet langer mogelijk; het gehuil ving weder aan, Fido ging met den snoet tegen de reet van de deur zitten, en zoodra meende hij niet het geringste bekende gerucht te hooren, waarop hij dan waarschijnlijk uitzigt op verlossing bouwde, of hij begaf zich met versche woede aan het krabbelen en blaffen. Het was onuitstaanbaar. Leonard had reeds een paar keeren moeten opstaan, om Fido, dan eens met zachtheid en, wanneer dit niet hielp, met hardheid, tot de orde te brengen. Eindelijk ontdekte hij toevallig het touw, waarmede Koenraad zijn lieveling zeker aan eenig meubel had vastgebonden, doch aan hetwelk hij zich denkelijk ontworsteld had. Leonard kortte het in, deed het Fido — gelukkig, dat het dier veel te goed was om te bijten — weder om den hals en legde hem vast aan een der bedstijlen.

Zoolang de gasten nog op waren geweest, hadden de drukte en het leven het misbaar van Fido verdoofd, maar toen ieder naar boven was getogen en het stiller werd, merkte men algemeen het gejank van een hond op, en het was Leonard onmogelijk in te slapen. Geen reiziger, die uit wrevel van geen oog te zullen sluiten, niet eene welgemeende verwensching tot den hond en zijn meester opzond. De kastelein en de kellners beraadslagen wat te beginnen, als het weeklagen niet

ophoudt, en begrijpen maar niet, wie der reizigers een hond bij zich kan hebben, daar niemand, voor zoo ver zij zich herinneren, er met een was aangekomen. Op eens wordt er driftig gescheld. Daar raken de poppen aan het dansen! De kastelein gaat zelf terstond naar boven. Aan den trap vond hij een bejaarden Engelschman, met een hoogen vaderlief op en eene wijde kamerjapon aan, die raasde en tierde. Die ellendige hond hield iedereen uit den slaap; de zenuwen zijner vrouw konden het gejank van honden niet verdragen; er moest een eind aan komen, de hond des noods worden doodgeslagen. De kastelein wist niet, hoe hij het zou aanleggen, den vergramden Brit tot bedaren te brengen en putte zich uit in verontschuldiging. Daarop ging hij af op het gehuil en hield stand voor Leonards kamer. Hij tikte. Ongeduldig roept Leonard van zijn bed:

— Wat is er? wat moet je hebben?

— Die hond kan niet bij u blijven; hij moet van de kamer; ik zal goed voor hem zorgen.

Leonard gaf intusschen geen gevolg aan het zijdelingsche bevel, en op het hooren der bekende stem, verhief zich het gejank van Fido nog veel erger.

— Doe open! riep de kastelein, die bespeurde, dat de deur op het nachtslot was.

En toen Leonard nog aarzelde te gehoorzamen, begon de kastelein zoo heftig op de deur te bonsen en met Duitsche vloeken te schermen, dat Leonard op eens de stoute schoenen, of liever pantoffels, aantrok en den sleutel omdraaide. De waard trad binnen.

— Fido? riep de man eensklaps uit en bleef bewegingloos staan, Leonard aanziende.

— Koenraad heeft hem mij verkocht.

— Verkocht! Koenraad! Treurig! Voor een stuk brood! Ik wil waarlijk wel gelooven, dat het beest jammert en niemand het in huis kan uithouden. U had hem zijn hondje maar moeten laten. In allen geval is hij goed aan mij vertrouwd, en daar hij toch niet bij u zou blijven, zal ik zoo vrij zijn, hem maar tot uw vertrek in bewaring te nemen.

Die woorden leden geene tegenspraak. Op het gezigt van den kastelein was Fido ook niet meer te houden geweest, en in de meening, dat men hem naar zijn ouden baas ging brengen, was hij tegen hem opgesprongen en gewillig met hem mede gegaan. De hond werd daarop in een naburig stalletje in het hooi vastgelegd, en het huis verzonk in deszelfs gewone nachtilte.

Den volgenden ochtend wenschte de kastelein Leonard nauwelijks een goeden morgen. Menig reiziger werd, voor hem de beurt werd gegund, aan het ontbijt geholpen; de kellners waren stuursch; om hunne gelaatstrekken tot aanminniger uitdrukking te dwingen waren belangrijker verteringen noodig geweest dan de zijne. Dat had hij aan het koopen, maar voornamelijk aan het huilen van den nieuwen gast te danken, die zoo laat het logement in rep en roer gebragt en de onschuldige bedienden wie weet wat voor krassen uitbrander had op den hals gehaald. Niet ver van den hoek, waar hij zat, hoorde Leonard een kellner tot eenige Duitschers, inwoners, zoo het scheen, van het plaatsje; mompelen met een zuur gezigt:

— Weet gij het al, dat onze Fido verkocht is?

— De hond van den braven Koenraad? En wie?....

— Die Hollander, daar.

— Zoo'n beroerde rijke Hollander!

Ze keken hem aan, keken hem weg. Leonard vertegenwoordigde op dat oogenblik inderdaad zijn vaderland in het niet altijd onverdiende beeld der hardvochtige hebzucht. Het jonge mensch begon minder op zijn gemak te raken, bekortte het ontbijt en begaf zich op weg naar Rheinfels. Hij wilde Koenraad even als den vorigen dag medenemen, maar Koenraad was niet op den oever, en ieder wien Leonard naar den geleider vroeg, maakte zich van hem af en antwoordde koeltjes, dat hij hem niet gezien had.

Rheinfels is een oud klooster, in lateren tijd tot vesting bevorderd, welke met Ehrenbreitstein in sterkte wedijverde en aan de Franschen, die beide verwoestten, in het laatst der vorige eeuw door verraad overging. Thans behoort de ruïne, de uitgestrektste aan den Rijn, den prins van Pruissen, die ze wilde laten in orde brengen en inrigten tot een paleis. Reeds was men een paar jaren daarmede bezig en had men een groot gedeelte van het puin weggeruimd, zoodat men tot de werken van opbouw stond over te gaan, toen de volksbewegingen uitbarstten, en nu staat Rheinfels deszelfs nieuwen luister van rustiger tijden te wachten. De cicerone heeft zijne vermaardheid dubbel verdiend: een der malste kwasten, die aan den Rijn losloopen. Verbeeld u een deftig heer, die u met wandelstok en handschoenen de honneurs zijner ruïne doet en de geschiedenis opdischt, niet van het gedenkstuk, hetwelk uwe belangstelling wekt, maar van zijn

alleronbelangrijksten persoon. Zijn oom, beweert hij, heeft de kas der vesting gered; zijn eigen vleeschelijke, levende, nu zalige oom; de kas, de kas der graven van Katzenellebogen; zijn oom, die daarvoor, ik weet niet wat al voorregten en eerbewijzen gekregen heeft. Hij zelf behoort tot een der oudste geslachten van St. Goar; zijne vrouw heet zus en zijne moeder heette zoo, en hij heeft een groot heer van zijne familie te Amsterdam wonen, die aldaar aan het hoofd staat van een commissie-kantoor. In zijne jeugd heeft hij de leerlooijerij en de andere zaken — denn er ist Kaufmann gewesen — van zijn oom te St. Goarshausen, wiens huis hij met zijn wandelstok wijst, tot een hoogen bloei opgevoerd, maar de dochter van dien man trouwde iemand, die geen verstand van zaken had en hem den voet dwars zette. Nadat hij zich had terug getrokken, liep alles in het riet, en oom, aan lager wal geraakt, riep zijne hulp in, maar toen was de beurt aan hem, en hij zeide:

— Neen, oom! ik heb geene andere belooning voor mijne diensten gehad dan stank voor dank; loop nu op jou beurt naar de weerga en laat Herr Vetter zien, dat hij u weer vlot krije.

En al die woorden worden, zaamgeweven met de uitlegging van Rheinfels, met zoodanig een flux de bouche en met een vuur, waar het gezond verstand voor stil staat, uitgekraamd, dat men niet weet, of hij aan de vesting of aan zichzelf bezig is, en zulks gepaard met een zwetsen, tieren, schreeuwen, schelden, dat men evenmin weet, waar men blijft; en hoe de arme toerist, die zijn tijd wil besteden, de boeg ook naar

Rheinfels draait, telkens en onophoudelijk en onwe-
derstaanbaar trekt de kolk der eigenliefde den mallen
cicerone weer in zijn eigen sop. Gij wilt weg, maar
hij houdt u aan uw kleed: gij zoudt dienen te bak-
keleijen. Eindelijk — dat men maar eer op den inval
kwam! — toont gij hem een Drittelt, en de man is
te vreden, gij zijt vrij. De waarheid is, — want snoe-
ven en liegen is bijkans hetzelfde — dat de zekere
oom, die de kas redde, zich niet, ten tijde van het
verraad, in de vesting bevond, maar, in zijne betrek-
king van ontvanger, het geld heel eenvoudig aan den
overkant, te St. Goarshausen, hoog en droog in veilige
bewaring pleegde te houden, en dus, zonder eenig ge-
vaar en eenige verdiensten, in handen kon stellen van
den graaf van Katzenellebogen; dat juist door toedoen
van hem, den cicerone, ten gevolge van verwaarloozing
en liederlijk gedrag, de zaken van oom zoo deerlijk
in verwarring zijn geraakt, en de regering hem uit
medelijden, nadat hij zijn vermogen met wijntje en
trijntje had te gronde gerigt, het postje aan Rheinfels
heeft toegestaan, waardoor het heerschap nu een be-
staan heeft, van de Drittels der vreemdelingen leeft en
de vermakelijke figuur slaat, waaraan hij zijne ver-
maardheid dank weet.

Toen Leonard terug keerde, was het juist het uur,
dat de eerste stoombooten aankwamen en de reizigers
zich tot hunne verschillende uitstapjes of tot hun ver-
trek gereed maakten. De kaai was levendig en druk:
het gewoel, de uitspanning, minder het gezwoeg des
levens. De kindertjes kwamen Leonard te gemoet loo-
pen, vragende met een droevig lipje en een zoet ver-

wijt, waar de lieve Fido was? Anderen, alsof zij niet begrepen, hoe een zoo goedmoedig gelaat iets onmeedoogends bedrijven kon: — U neemt Fido immers niet mee? — Een paar opgeschotene knapen ontzagen zich niet, hem niet alleen een paar scheldwoorden, maar zelfs eene kei na te zenden, die hem, op het oogenblik, dat hij den trap der Lilie op was, langs de ooren snorde, zoodat de kastelein, ofschoon hij het de jongens niet misduidde, toch, om ergerlijke tooneelen voor te komen, verplicht was, met eenige vloeken, welke tot aanspraak aan den volke moesten strekken, een uitval te doen van het bordes.

Den braven Koenraad wachtte nog eene zware beproeving: de beslissende scheiding van zijn trouwen medgezel. De gids was tevens veerman, hij had namelijk het opzicht over de schuitjes van eene der stoomboot-maatschappijen, waarmede bij laag water de passagiers werden aan boord gebragt, en dewijl zulks in de laatste dagen het geval was en de booten derhalve niet aanlagen, bragt zijn beroep mede, dat hij Leonard en de andere lieden, die op dezelfde boot moesten, naar den bestemden bodem vergezelde.

Men stelle zich de vreugde van Fido voor, toen het beest, ten laatste uitgeput van zijne langdurige en vruchteloze pogingen, zijn meester zag naderen, terwijl Leonard, die het oogenblik van vertrek naar Bingen afwachtte, hem aan het touw voorttrok, en de jongens, om den roover te plagen, achter zijn rug allerlei der gewone grappen met Fido uitvoerden, hem bij zijn naam riepen, stukjes brood toonden of stokjes in den Rijn smeten, waar hij naar toe plagt

te zwemmen. Dan rukte de hond zich los, werd door den een of anderen gaauwdief met opzet opgevangen en weder in handen van Leonard gesteld, die telkens eenige Groschen voor de kleine dienst moest over hebben, waarvoor hem met een malle grimas of oneerbiedig gebaar werd dank betuigd.

Maar de Gutemberg vertoonde zich in de verte en het bootje stak van wal. Koenraad staarde droevig zijn lieve hondje aan en streek voor het laatst de hand, welke het opgekweekt en gevoed had, langs zijne lange haren. Het was, als vroeg het dier hem rekenschap van den akeligen nacht, welken het had doorgebracht, en er lagen in Fido's blik eene smart en eene vrees, dat hij met den vreemdeling mede zou moeten en zijn ouden baas verlaten, welke dezen door het hart sneden. In een oogwenk waren de koffers op het vaartuig; de reizigers en Leonard volgden. Fido bleef onbewegelijk tusschen de beenen van Koenraad, gelijk hij gewoon was te doen, zoo dikwijls hij in het schuitje mede voer. Ach! zijn angstig voorgevoel had den hond niet misleid: het oogenblik was daar! De roeijers grijpen het bevende dier, dat omziet naar zijn meester. Had zijne liefde en trouw dat aan Koenraad verdiend! Jammerlijk begint het te spartelen en te kermen. De bootslieden, die het hondje van den braven Koenraad herkenden, hadden er zoozeer geen erg in.

— Fido gaat ook mee, roept een roeijer, pak aan!

En daar de ander snaaksch begint te meesmuilen, meenende dat het eene grap is, roept de roeijer, met een knoop er op:

— Gaauw, of het is te laat! Goed vasthouden, anders springt hij den Rijn in.

Koenraad hield het niet langer uit. Zonder eens zijne hand uit te steken, had hij den hond laten vatten, en zijne blikken waren hem niet gevolgd; maar toen het schuitje losraakte, hief hij de oogen op, sloeg ze voor het laatst op den onontbeerlijken medgezel zoo veler togten, alle gewaarwordingen en herinneringen drongen zich zamen, hij wendde zich af en barstte in luide snikken uit. Ieder van degenen, die zich op de boot bevonden, — bij sommigen was hij niet onbekend — had met den eerlijken man te doen, beschouwde hem met deernis. Toen het schuitje aan wal stiet, werd hij onmiddellijk door al de kindertjes der buurt omringd, tot wie men zien kon, dat hij zich nederboog, en die hem zochten te troosten en zijne tranen weg kusten of met hem medeschreiden.

Onderwijl had Leonard den conducteur verzocht, behoorlijk voor den hond, die ondertusschen de lucht met zijne lange jammerkreten vervulde, zorg te dragen en hem in veiligheid te brengen. Hij tuurt nog even, of hij St. Goar onderscheiden kan, hetwelk spoedig zal verdwenen zijn, daar hoort hij naast zich eene zware stem.

— De rijke lui zullen de arme zielen nog het hart uit het lijf snijden; de rampzaligen laten het toe — ze moeten wel — voor een aardappeltje meer; maar te willen, dat ze de rijkaards niet haten, zou wat veel gevergd zijn.

Het was een grijze knevelbaard, die zijne dochter

eene uitlegging gaf van het pas voorgevallene, welke niet bijzonder vleijend voor Leonard mogt heeten.

Deze plaatste zich vrij ontstemd tegen het beschoot der kajuit. De woorden van den overste, die tevens met een blik naar hem had omgezien, niet tot de vereeerendste behoorende, hadden, zoowel als de droefheid van Koenraad, eenigen indruk gemaakt op zijn gemoed. Ten minste hij voer de Lurleyrotsen onverschillig, in zichzelven gekeerd, voorbij en scheen het prachtige vergezigt, zoo vrolijk door de zon beschenen, geen blik waardig te keuren. Telkens gevoelde hij zich, in weerwil van zichzelven, van de tafereelen en de menschen om zich heen, die beide doorgaans een zoo gelukkigen invloed op den geest uitoefenen, afgetrokken; eene onbegrijpelijke verstrooidheid, eene gemelijkheid zonder wederga, eene beklemdheid, waarvoor hij geene oorzaak wist, hadden zich van hem meester gemaakt. Telkens als hij, lusteloos van zijne bank opgerezen, de boot op- en nederwandelde en een doffen blik naar het landschap rigtte, welks afdruk zijn elders bezige, denkvermogen niet verder voerde, niet tot 's jongelings zedelijk beginsel, in welke ontmoeting en aanraking de aanschouwing der natuur eerst eene edele bron wordt van leering en wellust, — dan trof het gekerm van den opgesloten hond zijn oor, dan rees het beeld van Koenraad voor zijn geest, hetwelk hij niet magtig was te verwijderen, en drong zich gedurig tusschen de voorwerpen, van wier vriendelijke afwisseling hij eene stemming afsmeeke, voor een gesloten hart als thans het zijne, helaas! ontoegankelijk. Hij zette zich weder tegen de kajuit: rust

noch duur! Maar de eenzaamheid is vruchtbaar. Er kwam een gelukkige strijd in zijn binnenste.

Er zijn oogenblikken in het leven, oogenblikken van zwakheid, waarin de dampen des afgronds den mensch omhullen en bedwelmen: dan is de magt des boozen ontegenzeggelijk over hem; andere, dat een hemelsch licht in zijn boezem valt. Alle koude en benaauwdheid wijken, een ruimer ademtogt vergezelt een zaligen glimlach, en het is, als streken de wieken eens engels langs zijne slapen. Maar die engel krijgt niet eer toegang en gezag, alvorens de stem des gewetens, wie geen zwijgen valt op te leggen, niet zoo zeer gesproken heeft als erkend is door den boetvaardige; alvorens alle zelfzucht, alle eigenzin, alle hoogmoed vernietigd en gesmoord zijn, en hij, door worsteling op worsteling voorbereid en vernieuwd, geschikt is geworden, om het nieuwe leven te ontvangen, dat alleen de adem van Christus mededeelt. Ieder oogenblik viel het Leonard moeilijker, die stem, welke zich al luider en dringender verhief, te miskennen. — Maar, zoo paaide hij zich, was de koop niet gesloten, hij vertrokken, en de hond zou binnen weinige dagen — schijnbaar ten minste, Leonard! — den vroegeren meester ontwend en deze hem vreemd zijn geworden. — Maar zou de vroegere meester ook den beminden hond vergeten zijn? De weenende Koenraad in het wegvarende schuitje stond weer voor hem. — Was Koenraads hond met zes thaler betaald? was het vooral Koenraads liefde? — Er gaat den jongen student een licht op; eene heilzame huivering van berouw vaart hem door de ziel. — Hij heeft misbruik

gemaakt van de onkunde des eenvoudigen mans; hij is oneerlijk geweest. Zijn vader, een weldenkend man, een man van billijkheid en eer, zou zijne daad gemeen noemen. Had de vermogende het regt, op zoodanig eene wijze eens anders nooddrift tot zijne gierfelijkheden aan te wenden; mogt eene gril, gelijk de rijke er duizenden heeft, den geringe op de harde proef stellen, in de martelingen brengen van een tweestrijd, die hem verleidt zijn dikwerf eenige weelde, eenig geluk, eenigen troost op te geven, af te staan, tegen eene bete broods; stond het hem vrij te handelen als de aartsvader met den misdeelden broeder? Was dat niet een schuldigen voet zetten op het hart van hem, die reeds zoo vaak zijne onafhankelijkheid, zijne zelfstandigheid, de klagten en juichtoonen zijns gemoeds, den toevallig in aanzienlijker stand geplaatste prijs moet geven? — Dergelijke gedachten woelden door Leonards ziel, maar het gedane ongedaan te maken, daarin lag het bezwaar. Een bezwaar, zoo het er een heeten mogt. Wat toch was er voor beletsel? Midden in zijne redenering bleef Leonard staan; den drempel van het kwade tot het goede scheen hij niet over te kunnen. Menigeen, die hem nooit overschrijdt; menigeen — het is zoo ongeloofelijk als waar — wien moet geleerd en gewezen worden, dat het den mensch niet verboden is, den voet te zetten binnen de grenzen van dat beloofde land, welks zegenrijke zoetheden hem aantrekken. Zoo moeilijk is het, zich aan oude toestanden te ontscheuren, zich aan zichzelf te ontweldigen, nieuwe gasten toe te laten in het geheim vertrek, voor welks bezoe-

delde wanden men zich schaamt, en de oude te verbannen. Dat besluit eischt moed en kracht. Hoe velen deinzen er voor terug!

Leonard gaat naar beneden. Hij zal, meent hij, in eenig dagblad afleiding vinden, vleit zich op eene rustbank neder, laat een onverschillig oog over de eerste de beste courant dwalen, heft het hoofd vervolgens achteloos omhoog. De dochter van den overste zat niet ver van hem af te lezen, maar zij begeeft zich spoedig naar het verdek en laat haar boekje liggen, een netjes in kalfsleer vrolijk ingebonden boekje, ligt blaauw en goud op snee. Leonard kan zich niet weerhouden er de hand naar uit te strekken. Andrieux! de eenvoudige, geestrijke, gevoelvolle verteller, Lafontaines nazaat. Het boekje wordt doorbladerd. Bij la promenade de Fénélon lag het lintje. Leonard begon eerst met het zintuig des gezichts, toen ook met het verstand, weldra zelfs met ingespannen aandacht de regels te volgen; een opmerker zou hebben kunnen ontdekken, dat hij zich meer en meer geboeid voelde. Hij las:

— Ce malheur, mes amis, est-il irréparable?...
Mais que faire? va-t-il poursuivre son chemin?...
Ils l'auront dès ce soir, dit-il, et par mes soins;
Elle leur coûtera quelques larmes de moins.

De toepassing, mijn waarde Leonard! maak toch de toepassing op uzelf! Hoe moeilijk is het, iedere ontmoeting, ieder voorval, ieder verschijnsel, een spiegel te doen wezen tot leering en voorbeeld! Zou hij

langs het pad der menschelijke ijdelheid, die allengs ontwaakt, tot de toepassing geleid worden? Want het schijnt bepaald, dat hij den zekeren drempel over zal. Alles helpt mede en loopt zaam. De liefderijke bisschop van Kamerijk biedt hem de hand, en zijne ijdelheid is ten minste op edelen stam geënt: lente-weelde vervangt winterkou, de ijsschors smelt van het bevrozen hart, op den steenen bodem kiemt een bloempje, en het is een eerste zonnestraal!

En ce moment, de leurs larmes noyés,
Père, mère, enfants, tous sont tombés à ses pieds.

Leonard begeeft zich met vasten tred den trap op, naar boven. Hij ziet voor zich uit. Eene verroeste en berookte stad ligt voor hem, eene stad als eene spook-verschijning, met hooge blinde muren, waarin een paar naauwe poortjes geboord zijn en romeinsche en gothische torens elkander als tijdgenooten ontmoeten: duizend jaren voor het nageslacht zoo goed als een dag.

— Hoe heet die stad?

— Oberwesel.

— Conducteur, te Oberwesel aan wal!

— U heeft immers plaats tot Bingen?

— Ik heb mij bedacht en verlaat u liever reeds hier.

Fido liet zich geen tweemaal zeggen in het bootje af te dalen, en terwijl Leonard naar den oever werd geroeid, zoekt hij in zijn reisboek de beschrijving. — Oberwesel. — Inns: — Rheinischer Hof; — Trierischer Hof; — im golden Propfenzieher (golden corkdrawer —

the sign painted bij one of the Dusseldorp artists.)

— Met dien gouden kurkentrekker moet ik kennis maken!

En van zoo ver hij den kastelein gewaar werd, die op zijn stoep — hoe dikwijls te vergeefs! — op den uitkijk stond, riep hij het glibberige zuurkooltje toe:

— Hei, daar! jij, gouden proppenschieter! maak jij me eens weergaas gaauw een heel lekker dineetje klaar en bezorg mij een wagentje naar St. Goar!

Leonard was dezelfde jongen niet meer van voor een half uur, en in plaats van druilig en sprakeloos op deze of gene bank te hangen, zou hij zich tot de grootste dwaasheden hebben in staat gevoeld. Van waar die verandering? Hij was er over heen, hij had van Fido afstand gedaan, het offer was gebragt. Wel hem wien het hemelsche gevoel: stille voldoening over zichzelf, niet onbekend is!

— Het wagentje voor of na het eten? vroeg de kastelein, die er eene gewetenszaak van maakte zijne gasten te voldoen, zoo ernstig en gemoedelijk, of het eene levensvraag gold.

— Een wagentje op tafel, met jou er in, malle kerel! Maar gaauw, want ik rammel.

— Het wagentje ook, dat zal u gewaar worden! Wat wil u eten?

— Het is mij hetzelfde, maar heel lekker, zoo als ik u bestelde, en houd dien hond vast.

— Ik meen, welke schotels verkiest u?

— Geef wat je hebt.

— Beefsteak?

— Heel goed.

— Côteletten?

— Och, jawel!

— Moeten er aardappelen bij?

— Hoe durf je 't vragen!

— Verlangt u mogelijk ook sla?

— Nog eens, geef wat je hebt; ik kan hier mijn pot niet gaan staan bestellen. Zend mij liever iemand, die mij den weg kan wijzen naar de Liebfraukirche, terwijl het eten wordt klaar gemaakt.

Een kwartier later was de kastelein eindelijk terug.

— Buiten staat iemand, die met u mee zal gaan. Maar in de geheele stad is geen beefsteak te krijgen.

— Maak in 's hemelsch naam klaar wat je goed vindt.

En Leonard liep driftig de gelagkamer uit.

— Dus côteletten met aardappelen? riep de kastelein hem na. Als ik er eens wat compot bij deed?

— Keurig, maar laat mij niet wachten en zorg voor het wagentje naar St. Goar. Pas vooral op den hond! voegt hij er bij, op zijne schreden terug keerende.

Fido werd daarop aan een stevig touw vast gebonden en door den kastelein opgesloten in het achterhuis. Het dier liep lijdzaam mede, bood geen wederstand, hilde ook niet meer. Ach! hij hield het er voor, dat hij aan niemand toebehoorde; alle tierigheid, alle leven was er uit; met druipende staart en lammen kop volgde hij, zonder om te zien, al hoorde hij zijn naam, en alleen, als zijn nieuwe meester hem wilde aanraken, liet hij een dof gebrom hooren, dat dezen het regt tot dergelijke gemeenzaamheden betwistte.

— Op uwe verantwoording! drukte Leonard den kastelein op het hart.

Toen Leonard van de wandeling terug kwam, stond het maal gereed. Twee côteletjes, naauwelijks zichtbaar voor het ongewapend oog: een derde been, een derde vet, dreven in gesnerkte boter, en de aardappelen, in eene soort van kaarsvet gebakken, kon geen sterveling binnen krijgen, zonder het dreigendste gevaar voor zijne maag.

Het wagentje, waarin Leonard een half uur later plaats nam, was eene verlepte droschki, bepaald voor de spijsvertering ingerigt, een karretje uit de voorwereld, bespannen met een paard uit de Openbaring. Fido liet er zich gedwee in beuren en legde zich neder onder het schootkleed, dat, voor zoover de knopen niet ontbraken en de nog aanwezige niet met uitgescheurde knoopsgaten gemeenschap hadden, behoedzaam werd vastgemaakt.

In welk eene geheel andere gemoedsbeweging zag nu Leonard den Rijn terug! Maar ook nu gaf hij weinig om de schoonheden der oevers. Hij dook liever weg in het hoekje van de kap en smaakte de innige tevredenheid, welke zijne verbeelding hem reeds vooruit, in het blijde uitzigt, dat hem wachtte, voorspiegelde. Misschien was het heden voor de eerste maal, dat hem het voorregt te beurt viel, zich geheel zuiver en belangeloos te verheugen in de vreugd van anderen; het viel hem vlugtig in, hij betrapte zich op het besef en vermeidde zich in de bewustheid, dat hij zich een ander mensch gevoelde dan gewoonlijk.

Het rijtuig was een half uur van Oberwesel verwij-

derd, toen Fido onrustig begon te worden en onder het schootkleed van daan wilde. Onverwacht springt hij op de bank naast Leonard en steekt den kop in de lucht. Leonard, eene list voorziende, houdt het touw stevig vast. Weldra snuffelt het dier regts en links, wordt ongeduldig, begint weder te steunen, weigert evenwel niet een stukje brood uit Leonards regterhand en lekt zelfs de vingers, die het hem toesteken. Het was duidelijk, dat de hond, nu hij zijn erf rook, uit het rijtuig wilde. De droschki kwam het stadje nader, en reeds ontdekte men die Katze in het verschiet. Een eindje voor de poort was de hond niet langer te houden, en Leonard was genoodzaakt den weg te voet voort te zetten. Er zong een vogeltje in zijne borst, het was feest en zonneshijn in zijn binnenste, als hij aan de heugelijke verrassing dacht, welke den braven Koenraad door hem bereid was. Als een blinde, liet hij zich aan het touw door den hond voortleiden, die de zaak reeds begrepen had, zich uit dankbaarheid van tijd tot tijd omkeerde en tegen den edelmoedigen jongeling opsprong. Daar staat, daar ontdekt hij Koenraad aan den oever, rukt zich los! en in de verte is Leonard getuige van een tooneel, waardoor zijn boezem van weelde overstelpt wordt en wegsmelt.

— Ik breng u den hond weêr, sprak hij aangedaan; ik ben onbarmhartig en wreed geweest, maar onderweg bedacht ik, dat geld niemand het regt geeft, een ander, die minder bezit, zijn geluk af te eischen, te meer, daar het met den eigenaar toch van aard en waarde verandert.

Koenraad overlaadde hem met de namen der vereerendste hoedanigheden, welke het Leonard speet, dat negatieve deugden niet verdienen.

— Ik had beter gedaan uw hond niet te koopen, dan had ik u veel leed bespaard. Maar neem het in mij niet kwalijk, Koenraad! Wij, rijke jongelui, verwend van onze kindschheid af, gij meent, dat wij zeer beschaafd zijn. In zekeren zin is dit ook waar, maar ongelukkig ten koste van ons natuurlijke, dat is ons menschelijke gevoel. We zijn soms grof en bekrompen. Een man van goeden huize moest zich te hoog achten voor gekochte toegenegenheden, om met zijn geld een ander lagen te leggen en een ongegoede zijn gevoel te laten veil hebben. Wij behoorden onze grillen wat meer aan banden te leggen, het zijn ongeoorloofde buitensporigheden; maar vertroetelde kinderen geven harde menschen.

— Ik ben u zes Thaler schuldig, zei Koenraad, en wilde ze gaan halen.

— Dat is ook zoo, maar geef u de moeite niet; leg ze liever tot eene gedachtenis aan de uitgestane smart in de spaarpot uwer kinderen.

De mare was als een vuurpijl over St. Goar opgegaan, en de kindertjes van Koenraad waren niet meer te houden geweest.

— Fido is weerom, Fido is weerom! waren hunne speelkameraadjes van den oever, die bijgewoond hadden wat zoo even geschied was, door het opene venster komen roepen.

Moeder, die maar half begreep wat er gaande kon zijn en meer met de zes Thalers dan met Fido op had,

zou voor het genoegen der kleinen het huis bewaren, en daar kwamen ze juichende met hunne zilveren stemmetjes allen het steegje uit en op vader af, terwijl Fido hun was te gemoet geijld, om het groepje heen huppelde en hunne schreden vaak door zijne sprongen belemmerde. De knapen aan den oever paktten om strijd St. Goars lieveling in de bouten en drongen zich erkentelijk om den vreemdeling. Fido rende als dronken van den eenen kant der kaai naar den anderen heen en weer. Omgeven van zijne kenners en zijn huisgezin, vertoonde zich de kastelein van die Lilie op zijn bordes en schreeuwde, in de handen klappende zoo hard hij kon:

— Bravo, mijnheer! bravo! dat is wel van u gedaan, dat is mooi van u gehandeld! De lieve God vergelde het u!

Aan de poort wachtte het rijtuig, waarmede Leonard weder naar Oberwesel terug moest. Een stroom van volk vergezelde hem.

Koenraad putte zich uit in dankbetuigingen, en zijne onbesnoeide natuur vond in zijne ongekunstelde opregtheid een schat van uitdrukkingen, zoo als Leonard er nooit vernomen had, en welke zijn vroeger koude hart kneedbaar maakten als was en snaren deden klinken, die hij zelf niet wist, dat in zijn binnenste sluimerden. Het was eenigzins de gelijkenis van den verloren zoon, want u, onderstel ik, noch mij, heeft St. Goar een zoo luisterrijk uitgeleide gedaan.

Na een stevigen handdruk scheidde Leonard van den braven Koenraad. Diens vrouw, op het berigt, dat de zes Thaler niet verloren zouden wezen, kwam

buiten adem met een bloemenruiker aan, welken zij Leonard, met de woorden: — Ik zal goed voor Fido zorgen — en een vriendelijk vaarwel, in het rijtuig aanbod, en terwijl de voerman de zweep over zijn knol legde, dansten de kindertjes nog om den wagen, die zich in beweging stelde, en riepen: — Hoerah! — en wuifden.... waarmede? Zij waren blootshoofds en barrevoets, en kenden zakdoeken noch boezelaars; — zij wuifden met groene twijgen en wilde rozentakken en klaptten in hunne kleine handjes, zoo lang Leonard in het gezigt was, en vervulden de avondlucht met hun gezang.

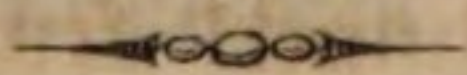
Een gids en een hond! fraaije helden! Maar een gids is een mensch en een hond is een schat, en de graad der toegenegenheid is niet afhankelijk van de wezenlijke of ingebeelde waarde van het voorwerp.

HAGEN HEEFT GEEN PLEIZIER.

(DE WEISSENSTEIN. — HET MUNSTERTHAL).

Buiten adem klauterden vijf jongelieden de laatste, maar — de laatste loodjes wegen het zwaarst — de steilste trappen van den Weissenstein op, terwijl de zesde, vlugger en vermeteler, den top reeds bereikt had en, verrukt door het ruime verschiet, dat wegsmolt in de gulden stralen der avondzon, waar steden, bosschen, beemden, meeren en bergen in zwommen, het, als een veulen in de wei, uitschaterde tegen zijne zwoegende makkers.

— Accourez-tous! c'est une fête!...

En de echo's galmden de melodie uit de Favorite na.

Het badgezelschap, op den berg vereenigd, had juist aan den avonddisch plaats genomen. Enkele heeren snelden ijlings naar het venster; den aamborstigen, die de melkkuur deden, viel het glas bijna uit de

hand; maar beiden werden niet lang in de onzekerheid gehouden, daar, nagenoeg op hetzelfde oogenblik, het troepje, zonder de aanwezigen een blik te gunnen, de kamer vrij luidruchtig binnenstormde. De jongelui smeten hunne stokken, randsels en freyschärlers op stoelen neder en verlangden logies en schoon water, maar dit laatste terstond, en even plotseling als zij waren opgedaagd, waren zij ook weder met stok, randsel en hoed, den trap op, verdwenen. Een kwartiertje later kwamen zij terug en namen plaats midden voor de tafel, — een paar aan den overkant — ten gevolge der eigenaardige opene vakken, welke alle, van daar mogelijk aldus genaamde, opene tafels plegen te kenschetsen. De heeren waren zeer bedaard en wellevend, denkkelijk wat mak van al het trappen klimmen, en kwamen zeer dragelijk te voorschijn. Het bleek, dat hunne randsels goed waren voorzien geweest, want hunne kleederen zagen er zindelijk uit, frischheid en bloei heerschten op hun bruin geschroeid gelaat, en de kam had behaagziek door hunne lange lokken gespeeld. Bij het plaats nemen bestelden zij terstond eenige flesschen wijn, landwijn natuurlijk, gelijk men die niet anders op de bergen krijgt, maar dien de dorstige reiziger toch gretig naar binnen jaagt.

— De heeren komen zeker van Solothurn, vroeg een der gasten, die niet wist wat hij van hen maken zou.

In zuiver Duitsch beantwoordden een paar der heeren de vraag, waardoor spoedig het gesprek algemeen werd. Hoe kon het anders, waar de aangekomenen zoo voorkomend en verhaalgraag waren! Zelfs een

paar Engelschen konden aan den stroom geen weerstand bieden, vooral toen zij niet meer tot gedurig Fransch spreken genoodzaakt werden. Een gezelschap Belgische heeren en dames was regt verheugd, dat gebabbel om hen heen aan te hooren, en het duurde slechts kort of ieder was de zes heeren dankbaar voor de losheid en gemeenzaamheid, die zij in het wederzijdsch gesprek hadden weten te brengen, en bewonderde in stilte, hoe aardig zij bij de eerste woorden alle stijfheid stormenderhand hadden verdreven en de vreemdelingen in een oogwenk verbroederd.

— We zijn Hollandsche studenten.

— We doen eene dispuutreis.

— Eene reis van tien dagen.

— We zijn al heel blij, dat het er tien kunnen zijn.

Toen moest er worden uitgelegd wat eigenlijk een dispuut en eene dispuutreis was en hoe alles zich toedroeg, want men was wel instituut-, maar geene dispuutreizigers in Zwitserland gewoon. Dat de togt ditmaal zoo ver was uitgestrekt geworden was alweder een gevolg der spoorwegen. Vroeger bleef men binnen de grenzen, later waagde men zich tot Kleef, ja, ook wel eens tot Godesberg. Dan verzamelde men zich te Rotterdam of te Nijmegen, alwaar de vergadering geopend werd, de kosten door de algemeene kas, welke onvoorwaardelijk op moest, begonnen bestreden te worden en de togt aanving. Maar dezen keer had men eens beproefd het op breeder schaal aan te leggen. Basel was het punt der vereeniging geweest, het doel was het Berner Oberland, morgen dacht men het gemakkelijk tot Neufchâtel te zullen brengen, en men zou eens zien,

of men het vrije Zwitserland ook het: wien Neêrlands bloed, zou kunnen leeren.

Aan het eene eind der lange tafel, in de buurt, ja, heeft er geene vergissing plaats, naast en over de jonge lieden hield zich een gezelschap, bestaande uit een vijftigjarigen heer, benevens een drietal dames, met de hardnekkigste stugheid buiten alle aanraking met de aanwezigen. Een onverstaanbaar gefluister onderling was alles wat zij zich veroorloofden. Niemand, die hun de minste aandacht schonk. Had deze of gene zulks toevallig gedaan, hij had een vrij gezet heer opgemerkt, Amsterdamsch bewerktuigd en van eene borst voorzien, waarop de vorst gemeend had, dat de orde van den Nederlandschen Leeuw niet kwalijk zou passen. Naast en over hem zaten een paar fletsche, onbeteekenende dochters en naast de eene een derde deerntje, wie gezonder bloed de wangen kleurde. Hij zou dan mogelijk vermoed hebben, dat het een weduwnaar was, die zijn verdriet eens ging vertreden buiten 's lands.

— Mon oncle, est-ce que j'ose avoir un peu de ces andives?

De heeren wisten nu, het waren Hollanders, die het niet weten wilden, in wier Fransch eene Zwitsersche gouvernante niet verzuimd had haar onmiskenbaar spoor achter te laten, en zoo zij, schuchter en angstvallig, hun reisvermaak niet verder dan tot elkanders onderhoud uitstrekten, het kwam ten deele wel uit onhandigheid, maar toch ook grootendeels, dewijl mijnheer weinig Duitsch en geen Engelsch verstond, Hollandsch eene lafhartige bekentenis zou zijn

geweest en iemand als hij zich ook niet gaarne met landgenooten, en dat nog wel studenten, zou ingelaten hebben.

Papa trok van alles een vies gezicht en vergeleek iederen schotel bij de dito's van Bussink en de Wit, maar de meisjes hielden zich minder groot en gaven zich door hongersnood op genade over. De beide dochters althans, want de mooie zat standvastig met een schoon bord, en het ontging een der studenten geenszins, dat zij met tranen in de oogen, somtijds als ter sluik een treurigen, weemoedigen blik naar hunne zijde wierp.

— Garçon, was het antwoord op de vraag der dochter, donnez un peu les andives!

Maar de knecht verstond geen Fransch. Het bevel werd luider herhaald. Een der studenten stak heel beleefd den arm uit naar den verwijderden schotel en bood hem het meisje met de vochtige oogjes, die zich gereed betoonde hem met eene vriendelijke hoofdbuiging aan te nemen, toen mijnheer haar vrij ruw den arm naar beneden drukte en, of er geen student in de wereld was, binnensmonds toeduwde:

— N'avez-vous donc pas entendu que j'ai appelé le domestique?

De student zette den schotel bedaard voor haar op de tafel neder.

— C'est de la chicorée, monsieur! riep iemand, die hem terecht wilde helpen, en nog niet scheen te weten, dat men op den Weissenstein volstrekt geen Fransch verstaat, den Hollander toe.

Maar zonder den reiziger eenige erkentelijkheid voor

de inlichting te doen blijken, riep deze voor een derden keer:

— Garçon, donnez donc un peu la chicorée! toen de knecht gelukkig voorbij kwam.

Hij hield hem wel beet aan het pand van zijn rok, maar de man zocht vergeefs zijne begeerte te raden, toen dezelfde, die reeds zoo goed was geweest den schotel aan te reiken, dezen, vermoedelijk om den wil van het lieve meisje, den knecht in handen gaf. Mijnheer liet er zijn neus eens over gaan.

— Est ce que vous appelez cela de la chicorée?

— Gefällig?

— Gefällig?

— Een Kurgast. — Der Herr fragt wie die Speise heisst.

— Gemüse.

Durfden de dames maar van wal steken, zij zouden wel een eind maken aan de dwaze verwarring, die reeds voor de jonge Hollanders een voorwerp van dol, schoon stil vermaak is. Zoo de ongelukkige eens zonder dames gereisd had! Het eene meisje bleef verdrietig en afgetrokken; vruchteloos gisten hare vriendinnen naar de reden, en de vriendinnen zelve, zouden er, zoo zij wat veel wijsheid verkocht hadden, bij papa deerlijk ingelooopen zijn. Papa was dien avond geweldig van zijne streek. Papa behoorde tot die soort van rijke lui, wie de handen in den vreemde schrikkelijk verkeerd staan; die, zonder hun bekrompen trots te verminderen, hunne verlegenheid achter stijfheid verbergen, zich in eene ontleende deftigheid opsluiten

en het ook nooit verder gebragt hebben dan Kleef, waar zij met rijtuig en paarden, knecht en koetsier, plagten aan te komen en om strijd de bediening in de war bragten, dewijl beide bedienden hun heer en de familie de lekkerste hapjes ten aanzien en tot ergernis van een vijftigtal gasten, tegen alle orde aan, moesten bezorgen, hetgeen mijnheer alles wegens zijn geld kon gedaan krijgen. Diezelfde manier van reizen had hij thans tegen ieders raad in Zwitserland doorgedreven. Reeds was zijn mooie, doch zware rijtuig twee keeren gebroken geweest; reeds hadden zijne paarden, gewoon aan de effene klinkers der Hollandsche straatwegen en geheel vreemd in het zand en op de bergen, ontzagchelijk geleden, en nog dezen avond, op weg naar den chalet op den Weissenstein, had hij duizend angsten uitgestaan en hadden knecht en koetsier, even bedreven in vreemde talen als mijnheer, hem ieder oogenblik nieuwe tooneelen veroorzaakt. Hierbij kwam nu de genadeslag, de tegenwoordigheid der studenten. Het is niet noodig te verzekeren, dat iemand van een stempel als de zijne, vol was van al de bittere vooroordeelen, waar boven een Muzenzoon zich verheft, inzonderheid sedert zijn nichtje, het meisje met de vochtige oogjes, een zoon van dezen of genen kruidenier had opgedaan, wiens vader de onbeschaamdheid had gehad, hem, kort na haar verblijf te Leiden, gedurende den laatsten winter, om hare hand te verzoeken. Maar de voorname reden, dat hij nu zoo stuursch tegen hen was, zat toch niet zoozeer in zijn kwade humeur wegens paarden en rijtuig, als wel eenvoudig hierin, dat het Hollanders waren, dat hij hen daarom

niet wilde kennen en volstrekt bij hen voor een Franschman, neen, voor alles wat zij verkozen, mits maar niet voor een Hollander, wilde doorgaan. Het Fransch was wel de eenige taal, welke hem ten dienst stond, maar dan toch de algemeene. Doch het lintje? Maar hoe vele buitenlanders werden er niet mede begiftigd! Eene vleijende reden, waarmede zijne ijdelheid, die besloten was geen afstand van het versiersel te doen, zich paaide.

Herhaalde malen trachtten een paar jongelui het gesprek aan te knopen, maar de meisjes antwoordden zoo koel met een: — oui, monsieur! — om er af te zijn, en de vader keerde zoo opzettelijk het hoofd om, gaf zoo duidelijk te kennen, dat hij niet verkoos te hooren, of een kort en slordig antwoord in de lucht, dat zijn onwil maar al te onbewimpeld in het oog liep en hij het denkelijk slechts zijne dames moest danken, zoo hij niet ten doel geraakte aan den spotlust dier jeugdige gasten, die zich met de badgasten tot een zoo aangenaam geheel hadden vereenigd, waar de oude heer zich met zooveel warsheid buiten geliefde te sluiten. Misschien ook was het aan vermoeidheid en traagheid van geest toe te schrijven, dat men den man ditmaal al heel gaauw liet voor hetgeen hij was en zich bepaalde de meisjes te beklagen, die zuchtten onder zoodanig eene plak.

— Gemüse! riep de man, eene voorname borst opzettende.

De andijvie was op, men bragt kool.

— Je demande Gemüse; qu'est-ce que c'est que cette herbe?

— Sind keine Erbsen da.

— Gemüse is groente, oom! zei het nichtje met onderdrukte spijt.

Waarop de oude heer nog eenige minuten zonder antwoorden of verder spreken bleef zitten. De dame-tjes keken elkander aan en sloegen de oogen ten hemel. Toen haalde hij, terwijl intusschen het schrale nageregt opdaagde en de gesprekken tusschen oude en jonge heeren en dames in onderscheidene talen vrolijk en prettig voortthuppelden, zijn tandenstoker te voorschijn, dronk zijn volle glas uit, trok zijn horlogie, vroeg licht, liet zijne dames vertrekken, stak eene cigar aan, leunde vijf minuten tegen de voordeur, bekeek vijf minuten de sterren en begaf zich toen naar binnen en naar boven, zonder dat iemand der aanwezigen bespeurde, dat het ongeluk was opgetrokken.

Maar het gelukkige zestal vloog met zes manilla's naar buiten en verlustigde zich in het heldere schijnsel der maan, die aan den eenen kant den Jura spookachtig, aan den tegenovergestelden het naburig Solothurn liefelijk in hare zilveren glansen hulde en onderwijl halverwege de wolken vormde tegen den aanstaanden morgenstond, gelijk grootmoeders voet het wiel drijft, terwijl zij voor de honderdste maal de aandachtige kleinen boeit aan hare tooververhalen. Het bewonderen en opmerken nam geen einde. De een sloeg zijn Childe-Harold op:

All heaven and earth are still — though not in sleep,
But breathless, as we grow, when feeling most;
And silent, as we stand in thoughts too deep.

Een ander, starende op de raadselachtige omtrekken van den nacht, gaf zich aan stille gepeinzen over; een paar ginds gilden hun genot aan de echo's toe des gebergten..... Het was, verschillend uitgedrukt, een samenstemmend lied des gevoeligen harten, der opgewekte fantazie.

— Bonsoir, jongens! ik ruk uit; 'k ben moe, zei geheel onverwacht Rudolf, de dichterlijke stemming verstorende.

— Wat scheelt er aan?

Maar hij was reeds weg.

— De vent heeft het land als zes stieren.

— Hij sloeg althans voor geen vier duiten ui.

Maar het landschap boeide het troepje te sterk, om de gedachte lang bij den socius op te houden.

— Hij zal hoofdpijn hebben, merkte een van allen aan.

En in deze onderstelling berustende, stak de meerderheid eene tweede cigar op.

Nergens welligt komt de gelijkheid des Academieburgerschaps sterker uit dan in het dispuutgezelschap, waar niet de aantrekkingskracht der jeugd, niet de plaats der geboorte, niet de maatschappelijke stand der ouders, maar het eigenlijke doel van den student, de wetenschap, om eenige muzenzonen een band vlecht, die hen wel eens voor het leven verbindt. Doch al acht men elkaar, omdat men vlijtig en knap is, de omgang door het dispuut behoeft daarom nog zoo dadelijk geene zaak des harten te worden: om die reden is het moeilijk menschen van meer uiteenlopend slag bij elkander te treffen dan de leden van

een of ander dispuutgezelschap, dat pot verteert. Zoo waren hier onder anderen vereenigd, de zoon van een lid van den hoogen raad, die tot zijn vijftiende jaar de lessen op het gymnasium te Arnhem had bijgewoond, van een zeer bemiddeld advokaat uit Rotterdam, van een rijken metselaarsbaas uit Alkmaar, van een hoogleeraar en van een predikant ten platten lande, beide laatste, jonge studentjes, die eerst kort geleden tot socii waren aangenomen en niet dan na suppletie van de buitenkans hadden mogen gebruik maken; Rudolfs oude heer was een deftig notaris in de hofstad. Men verwondere zich derhalve niet al te zeer, zoo deze, ook buiten het dispuutgezelschap, in Willem Holten, den zoon van het lid van den hoogen raad, een getrouwen, teederen vriend had gevonden, terwijl de kinderen van den metselaar en den dominé, de een in een burger huisgezin, de ander in een dorp opgebracht, voor het overige niet meer dan eenvoudige dispuutkennissen, in het leven en in de wederwaardigheden op reis wel eens punten van aanraking vonden, die hen meer dan eens verleidden, om elkander, al was het tegen de anderen aan, te ondersteunen.

Willem Holten stak zijne tweede cigar niet op, maar liep naar boven, naar Rudolfs kamertje. Wat kon de reden zijn van diens gemelijkheid of verdriet? Willem was zoo'n gril van zijn inschikkelijken, verstandigen Rudolf niet gewoon. Eene zekere angst — de vriendschap is zoo bezorgd! — be kroop hem, joeg hem naar boven. De goede Rudolf lag half uitgekleeed te schreijen voor zijn bed. Eerst was hij boos, zoo be-

trapt te worden, en mompelde van onaangenaam, elendig en beroerd, maar toen Willem zijn vriend eens vorschend in de oogen had gekeken, hem de hand gevat, broederlijk gedrukt en niet losgelaten, kon Rudolf het toch niet uithouden, barstte op nieuw in tranen uit, sloeg Willem de armen om den hals en trok hem naar zich toe.

— Wat zal ik beginnen, lieve Willem! Een van die meisjes aan tafel keek zoo treurig. Dat was om mij. Zij zag me een paar malen zoo smeekend aan. O, haar niet te kunnen spreken, haar niet.....

— Wees bedaard, kerel! en vertel me dat geval eens! Nooit heb je me daar iets van laten merken. Eene liefdehistorie, Rudolf? Wie had het ooit achter je gezocht! Kom, biecht eens op! Die vent, die er bij was.....

— Moet haar oom zijn; hij is haar voogd, zij heeft geene ouders; maar hij kent mij niet, alleen door een paar brieven. 't Is een uil, die geen knip voor zijn neus waard is. Met Emma maakte ik kennis, toen zij verleden winter te Leiden logeerde; een engel, Willem!

Willem ging een licht op.

— Ik raadpleegde vader. Je weet, om het geld behoef ik 't niet te laten, ik kan vragen wie ik wil. Vader schreef; ik schreef ook, ik schreef haar. Maar geen woord terug, en vader kreeg van haren oom eene onvoorwaardelijke afwijzing, niet onbeleefd, als je wilt, maar dom en verschrikkelijk uit de hoogte, dat mij om vader zoo gespeten heeft. En daar ontmoet ik Emma nu hier! Wat te doen? Zoo als ik

zeg, haar oom kent mij niet. Alleen, hoe mijn incognito volgehouden met die jongens? 't Is immers onmogelijk. Als ik alles eens voor eeuwig verknoeide! Toch moet en zal ik Emma spreken; want, o! ik voel het, de wond is weer open. Aan achterblijven valt niet te denken, want ik wil het natuurlijk voor geen geld van de wereld weten. Het is of ik gek ben....

Daar kwamen de anderen. Het Academische de profundis klonk, ten schrik van sluimerenden en ziekelijken, schaterend door het gehoorige houten huis.

Post jucundam juventutem,

Post molestam senectutem,

Nos habebit humus.

— Willem! smeekte Rudolf, bij het nader komen.

— Laat het maar op mij aankomen en houd je stil! Jongens, weest een beetje bedaard! Rudolf heeft zoo'n koppijn.

Maar er was niet veel mededoogen bij de heeren. Gelukkig evenwel slaagde Willem er in, hen van de kamer te houden en lag Rudolf op de kleinste van de twee, waar slechts twee slaapsteden mogelijk waren. Jammer alleen, dat Willems randsel al op de naaste kamer lag, zoodat hij, om geen opzien te geven, de meerderheid wel volgen moest en zijn beklaagenswaarden vriend in handen laten van den predikantszoon, die echter heel zoet naar bed toog.

Achter het beschot, tusschen welks retsen het kaarslicht doordrong, ging het vrolijker toe. Van tijd tot tijd was het alsof de een den ander uit zijne dekens

haalde, en er viel een geregeld gevecht met kussens voor, van welke er eindelijk een op de lange pit te land kwam, waardoor, even als in ernstiger oorlogen, de nacht, bij gebrek aan lucifers, een eind aan den slag maakte en ieder in zijne eigene kooi sprong. Maar de slaap kwam daarom nog zoo gaauw niet over de oogleden.

— Meneeren! riep er een, als we hier niet op den Weissenstein waren, maar bij vadertje Veldhorst, zou ik mij verplicht gevoelen een pereat voor te stellen op dien mallen aap met zijne drie meiden over ons. Jongen, jongen! wat een heer!

— Weet je niet wie 't is? vroeg de Alkmaarder.

— Weet jij 't, Toon?

— Nog al. De vent heet Hagen en heeft zijn buiten niet ver van ons van daan. Mijn vader heeft wel voor hem gewerkt, maar 't mogt de weerga, als hij zijne rekening voor een jaar of vijf na dato betaald kreeg. 's Winters woont hij te Haarlem. Een duitendief van belang. Zijn oude is vroeger te Rotterdam in een klomp komen aanspoelen. Tegenwoordig is hij ridder.

— Virtus nobilitat.

— Alweer het spreekwoord van de koets en de mestkar!

— We zullen hem wel leeren.

— Ik voorzie, dat hij morgen óók het Munsterdal ingaat, en dan heeft hij ons aan de kleeren, dan beginnen we aanvallenderwijze.

— Maar hebt toch wat medelijden met de dames! sprak Willem.

— Mooi ding! Waarom hebben die meiden de pretensie van in de maan gebakken te zijn?

— Dat eene meisje is toch waarachtig niet zoo....

— Ook al een mal nuf met hare smachtende blikken.

Arme Rudolf, die met gespitse ooren ligt te luisteren en u, uit vrees van uw reisgezel wakker te maken, niet durft verroeren! arme Rudolf, welk een dolksteek voor u! Hij gloeit van verontwaardiging. Bovendien wil hij de schande niet deelen der grappen, welke zij in staat zijn tegen den oom zijner geliefde, wie hij dan ook moge zijn, uit te voeren. Verbiedt hem zulks de kieschheid, de voorzigtigheid waarschuwt hem toch ook zich niet te wagen; want achter het voornemen tot afscheuring van zijne makers, dat in hem opkomt, rijst het beeld van Emma, wier schreden hij, al was het dan ook onbespeurd, volgen zou. Heerlijk vooruitzicht! Maar volgen slechts? Neen, het zou hem voorzeker gelukken haar te zien, te spreken, en, wie weet? het booze plan, dat de broeders beraamden, kon dienen om hem haren oom noodzakelijk bekend te maken. Weldra nemen zijne verliefde voorstellingen de overhand, zijne droombeelden treden verwezenlijkt voor zijne verbeelding uit, alle kleinmoedigheid wijkt en met de overigen bezwijkt hij eindelijk voor de vermoeijenissen van den togt.

Het was den volgenden morgen vroeg dag, maar de zon was de studiosi nog de baas geweest, want toen zij hunne neuzen in de morgenlucht staken, rustten de eerste stralen al rozenrood op de spitsen

der bergen. Heerlijk smaakte het ontbijt met melk en kaas op het grasveld voor den chalet, gekruid met vrolijke toespijs van scherts en verrukking. Toen werden de randsels gepakt, de buidel werd getrokken, en tegen zes uren nam de togt naar beneden, naar het Munsterdal, een aanvang.

Achter het huis stond de landauer van den heer Hagen, welken de koetsier juist bezig was te poetsen. De knecht, met zijne armen over elkaar, rookte een pijpje bij het werk van zijn kameraad.

— Het lakwerk wordt er niet beter op, koetsier!

— Dat mag mijnheer wel zeggen, en 't is je een toer om je spullen zindelijk te houden! Ik heb het mijnheer wel gezegd.

De koetsier was vol tot aan de keel.

— Maar nu reist mijnheer ook met zijne eigene paarden!

— Met zijne eigene paarden?

— Daar was niets aan te doen. 't Is je een verdriet voor een koetsier! Kijk me toch zoo'n stal eens aan! — en hij stiet eene bouwvallige loods open — en dan moet je bij ons komen, hoe dat allegaar in orde is!

Hij ging naar zijne paarden, sloeg ze eens op het achterste, riep ze bij hun naam, maar de beesten hadden geen tier en stonden onbewegelijk met oogen als vensterglazen.

— Stomme dieren! vervolgde de koetsier, die een daar is anders zoo'n vrolijk beestje. Wil mijnheer er bij geval niet eens bij?

— Vreten ze nog?

— Dat mag wel zoo zijn. Als mijnheer ook maar

eens zoo'n voer belieft te zien. En als de paarden ziek worden, krijgt de koetsier nog al de schuld.

De man veegde zich haast een traan uit het oog, zoo mistroostig was hij.

— Men zou zeggen, wat kan je heer er aan hebben.

— Gods ter wereld niemendal, dan dat hij met zijn eigen spul reist. Maar alles wordt immers ver-trampeneerd.

— Het staat ondertusschen nog al gekleed.

— Mooije dingen! Als dät plezierig heet....

— Straks gaat het er zeker weer op los.

— Naar beneden, tegen tien uur, als de zon aan den hemel staat te branden. Is dat een leven!

— Ik raad je van je ziel maar in lijdzaamheid te bezitten. Je moet maar denken, dat je altijd nog bij van Hees te Leiden terecht kunt, en dat is zoo goed als een beroep naar Amsterdam. Dag, koetsier, gezondheid!

Waar was Rudolf? De een merkte aan, dat hij laat buiten was gekomen; de ander, dat hij, toen zij zouden vertrekken, zijne cigar was gaan opsteken; die de kamer met hem gedeeld had, vond, dat hij stil was geweest en op zijn praten niet veel in het midden had gebragt; anderen spraken van zotte kuren. Toen herinnerde men zich, dat men hem eenige oogenblikken in druk gesprek met Willem Holten, die vrienden als olifanten waren, had zien op en neder wandelen.

— Holten, waar zit je Siamees?

— Wij behoeven niet op hem te wachten.

Met de grootste verbazing en ontsteltenis. — Blijft hij achter?

— Ja.

— Wat heeft die malligheid te beduiden?

— Het is geene malligheid; hij voelt zich niet heel fiks en wilde van daag zijne rust nemen; morgen haalt hij ons in.

— Verkoop ons nu geene apenkool.

— Het is stellig.

— Houd je ons voor heelemaal gek? Tap anderen die praatjes! Hij zat gisteren avond wel met een gezigt van zeven moorden, maar ziek....

— Wij gaan hem halen! riep Toon.

— Hij moet meê, viel de dominé's zoon Toon bij; achterblijven komt volstrekt niet te pas, en dat zonder dat er een woord is gevallen!

— Doe dat niet! sprak Willem ernstig; later verneemt gij alles, en we zullen er misschien nog wel eens hartelijk zamen om lagchen, maar bij voorraad heb ik beloofd het geheim te bewaren.

Een der reizigers fluisterde aan Willems oor iets, waar van Hagen inkwam. Dat was Willem, die er werkelijk begon in te zitten, eene uitkomst.

— Mogelijk! mompelde hij insgelijks, laat Rudolf maar begaan.

— Kerels, Hagen moet er inloopen!

— Dat 's verheven! riepen allen.

Maar plannen werden niet beraamd, de snaaksche inval streek slechts even over de hersenen, en de togt ging in dalende beweging, onder de gesprekken, de juichtoonen, de dwaasheden der broeders, voorwaarts. Reeds was Hagen uit hunne gedachte en had de onaangename gewaarwording, welke Rudolfs

achterblijven veroorzaakt had, plaats gemaakt voor de onderstelling, dat zij heel gaauw op eene colossale mystificatie konden onthaald worden, toen hun het rijtuig van den Haarlemiet achterop kwam. De weduwnaar zat op de achterbank; hij had een blaauwen bril op, waarmede hij juist bezig was, niet in het blaauwe verschiet, maar in zijne gouden snuifdoos te kijken. Naast hem bevond zich eene zijner bleeke dochters, over hem het andere bleekneusje, met het mooie nichtje, dat er vrolijker gestemd uitzag dan den vorigen avond. De paarden hijgden, l'oeil morne et la tête baissée, de koetsier zag er uit als een martelaar van staat en de knecht keek dommelig voor zich heen, als een, die het niet gebeteren kan. De heeren groetten.

— Zijn dat niet die snaken van gisteren? vroeg Hagen.

— Maar die kleine, Emma! met die blonde snorretjes, die u den schotel andijvie wilde overreiken, zie ik er niet bij, merkte eene der dochters plaagziek aan, waarop papa heel zuur begon te zien en het nichtje eene kleur kreeg, welke zij gelukkig achter haren zakdoek wist te verbergen.

— Hagen boven! klonk het achter het rijtuig.

— Zij schijnen mij te kennen.

En een onwillekeurige glans van genoegen en zelfverheffing bleef niet onbespeurd op het verhelderend gelaat van den rijkaard, ofschoon toch de daarop uitbarstende nabootsing der strijdkreten van de volkstammen uit de stille Zuidzee wel eenigen twijfel deed ontstaan omtrent de opregtheid der hulde, en Emma,

die de studenten redelijk wel had leeren kennen, beducht begon te maken voor de gevolgen; doch zij vertrouwde op haren Rudolf, die echter niet bij het troepje gezien was — waar zou hij schuilen? — en zeker haren oom om harent wil sparen zou. Maar zouden de anderen het ook? Onder deze bespiegeling geraakten de heeren uit het gezigt, die, toen zij te Crémine aankwamen, nog het eind bijwoonden van een hevigen twist tusschen Hagen en den herbergier. Deze hield den koetsier de hand boven het hoofd, terwijl diens meester hem, op zijne bewering, dat de paarden niet verder voort konden en in de hitte nog zouden dood vallen, poogde te verpletteren onder de vraag: waarvoor men paarden hield, zoo niet om ze te gebruiken? De heeren ligten de honden, maar de Haarlemsche aristocraat achtte hun ditmaal geen wedergroet meer waardig; ja, keerde hun zelfs in het oog loopend den rug toe. Zij begonnen hem dapper te vervelen, en dat nu zijne paarden hem buiten staat stelden van dit lastige gezelschap af te komen, maakte hem razend.

— Dat zullen we je betaald zetten, lieveling! sprak er een, dat hij het verstaan kon.

Het nederige logement zag er niet heel aanlokkelijk uit, want juist was de algemeene kamer door verwers ingenomen, die wel schoften op dit uur, maar hunne potten grijze en zwarte verw netjes op eene rij tegen den wand hadden geschikt, met de kwasten er in.

De heeren namen gaauw een glas melk en kirschwasser met wat brood en kaas. Het vreemdenboek lag op een lessenaar in den hoek. Een hunner

kon niet nalaten er zijn neus in te steken en las overluide:

— L. T. S. Hagen van Tolhoeve, lid der provinciale staten van Noord-Holland, ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw, enz. met dochters en gevolg.

— Die dochters houden nog al op de been.

— Wie er toch al niet lid van de provinciale staten is!

De aftogt werd geblazen. Weinige schreden buiten de deur, daar zagen zij den metselaarszoon uit Alkmaar komen aandraven. Hij had een pot met zwarte verw en een kwast gestolen.

— Een inval, meneeren! laat ons Hagen vereeuwigen!

Mallen en dwazen

Schrijven hun namen op deuren en glazen,

zegt het rijmpje. Het moet een echt Hollandsch rijmpje wezen. De Hollandsche ploert toch, voor wien de tourist, wegens de goedkoope vervoermiddelen, tot zelfs in het hartje van Zwitserland niet meer veilig is, maakt zich bij voorkeur aan de misdaad schuldig en bederft de schoonste punten, door ze te vereenzelvigen met de gedachte aan het wezen, wiens naam tegen de rots met letters als koeijen geschreven staat. De ijdelheid neemt somtijds zonderlinge vormen. Heeft iemand dan zoo weinig eerbied voor den eerlijken naam zijner voorouders, om hem lichtzinnig prijs te geven aan het gezeg, dat ieder, die aan den weg tim-

mert, pleegt te lijden? Maar bedenken wij, dat dergelijke namen doorgaans weinig eerwaardigs vertegenwoordigen, er niet veel op aan komen en die ze dragen meestal even veel te verliezen hebben als de heer van Tolhoeve, op wien het thans werd toegelegd.

Een grappenmaker viel namelijk in:

— Messire Hagen

Met zijn drie standjies

Heeft zich gedragen

Dat het een schandj' ies.

En alsof het afgesproken werk was viel het koor in:

— Messire Hagen

Met zijn drie standjies

Heeft zich gedragen

Dat het een schandj' ies.

En zoover als men hooren kon, klonk het nog:

— Messire Hagen

Met zijn drie standjies

Heeft zich gedragen

Dat het een schandj' ies;

op de wijs van den Joodschen Wandelaar.

Maar eerst na Munster kwamen de kale rotsen met het zilveren watertje van de Birs, hetwelk lekker aan haren voet klatert, en aan den anderen kant het frische groen der mollige weiden, met liefelijke hutten

bezaaid. Daar eerst kon men zijn boos opzet volvoeren. De Alkmaarder klom, ondanks de bedenkingen van Willem, die de familie om zijns vriends wil zoo gaarne wenschte te sparen, op de schouders van den zoon des predikants, en een voet of tien hoog prijkte tegen den steenwand met reusachtige karakters:

X. Q. Z. HAGEN, MET DOCHTERS EN GEVOLG.

Het troepje zag het opschrift met innig welgevallen aan, en nadat hunne luim het met mondelinge kantteekeningen versierd had, trok men weder voorwaarts. Willem wilde nog iets in het midden brengen betreffende die dochters, die hij er kieschheidshalve buiten zou hebben gelaten, doch kreeg een ongezouten: — stik! — naar zijne ooren, dat hem zeer ontstichtte en stil maakte.

Ondertusschen had de kastelein te Crémine, ten einde den lastigen apostel zoo gaauw doenlijk te schuiven, den koetsier overgehaald maar stapvoets naar Munster voort te rijden, waar hij hem had wijs gemaakt, dat paarden en rijtuig te krijgen waren. Terwijl Hagen in dit zalig vooruitzicht, waardoor zijn equipage eenigzins rust zou kunnen nemen, van Crémine zou vertrekken, ontmoetten de leden van het dispuutcollegie een gezelschap in eene opene, met koffers, valiezen en hoedendoozen zwaar bevrachte caleche. Hoe zij zich verlustigden in het denkbeeld, dat hetzelfde al aanstonds hun werk zou in het oog vallen, te meer, daar het zeker nog niemand in den zin gekomen was zoo hoog tegen de rotsen zijn naam

te smeren! Maar, o! zoo zij vermoed hadden, dat de grootste toevalligheid Hollanders in dat rijtuig geplaatst had; zoo zij van het schaterend gelach waren getuigen geweest, dat die naam verwekte; maar vooral, zoo zij in de herberg te Crémine hardop hadden hooren zeggen: — die kwastelorum! — terwijl de kwastelorum zelf zich met zijne dames in de naaste kamer juist tot de afreize stond gereed te maken, inderdaad het ware al te veel koren op hun molen geweest. Hagen was woedend en verzekerde, zoodra hij zijn hoed gevonden zou hebben, voldoening te zullen eischen; maar naauwelijks verhief zich de kagchelpijp op zijn bol, of hij vreesde, dat de benaming niet hem gold; hij had het woord onduidelijk hooren uitspreken; zoo hij eens de beledigde niet was! zij konden wel een neef van hem bedoeld hebben; hij deed niet gaarne een verkeerde aanslag; anders!....

— Laat ons deze deur maar uitgaan, zei de held tegen de dames; in de algemeene kamer stinkt het zoo naar verw.

Hij begreep evenwel maar volstrekt niet door welken zamenloop van wederwaardigheden en aanleidingen, die aangekomenen juist hem tot onderwerp hunner min aanprijzende toespelingen maakten, maar toen hij te Munster zijn naam reeds vooruit in het vreemdenboek ingeschreven vond — een feit door den Alkmaarder in het geniep bedreven — rook hij danig lont.

— Wat was dat voor een straatlied? vroeg hij driftig.

— Wat voor lied, papa?

— Dat die kwâjongens straks zongen.

— Ik heb geen lied gehoord, papa!

— Alweer niet gehoord; nooit iets gehoord of gezien! Slapen jullie dan? Emma, jij bent bij de hand genoeg, weet jij wat zij zongen?

Het meisje kreeg de tranen in de oogen.

— Nu, spreek op! durf je niet? ik zal je niet opeten, zei hij en werd bloedrood.

— Ik meende uw naam te hooren, oom! was het naauw verstaanbare antwoord.

— Ik meende het ook. Maar we zijn van 't volk niet af. Wat zeg je van zoo'n onbeschaamdheid?

En hij trok zijn arme nichtje, dat reeds zooveel van hem had uitgestaan, wier leed sedert gisteren nog zoozeer was vermeerderd en nog vermeederen zou, naar het vreemdenboek. Het meisje wist niet, hoe zij zich houden zou en begon uit verlegenheid en uit lang verkropt verdriet eensklaps hevig in schreijen los te barsten.

Zij wist het, nu dat zij de namen der heeren boven die van haren oom in het vreemdenboek gelezen had, wel zeker: haar Rudolf was niet meer bij het troepje. Waarom had hij zich verwijderd? was hij voor goed teruggekeerd, was hij ongesteld op den top van den Weissenstein achtergebleven, was hij — nog erger — misschien zoozeer door de brieven van haren oom en haar gedwongen stilzwijgen uit het veld geslagen, dat hij zijne liefde geheel den bodem had ingetrapt en nu vreesde bij eene vroegere of latere onvermijdelijke ontmoeting in eene valsche positie te geraten of dat zijn slecht gesmoorde hartstogt herleven zou? Duizend angsten, duizend vermoedens beklemden haar den boezem.

Een moeilijk geval was vooral het rijtuig. De paarden waren volstrekt onbruikbaar en moesten vooreerst met den koetsier te Munster achterblijven. De juffrouw uit het Witte Paard wendde pogingen aan, het gezelschap te bewegen den weg te voet voort te zetten, maar wie de denkbeelden kent, welke de heer Hagen zich van fatsoenlijkheid maakte, zal de verzekering niet behoeven, dat die vlieger in het geheel niet opging.

— Te voet, ik! te voet! wat of dat mensch wel denkt!

Er werd dus een karretje genomen tot Tavannes, alwaar men den nacht zou doorbrengen. Zij naderen de zekere rots.

— Kijk, zegt de knecht, daar staat warempel mijnheers naam!

De indruk is niet te beschrijven. Tien minuten voorbij de plaats kon Hagen eerst woorden vinden om te zweren, dat hij eene aanklagt zou indienen. Arme zielen van meisjes! In welk eene stemming Hagen verkeerde behoeft geen betoog. Zijn gemoed was gespannen als eene snaar. Toch werd tot Court, alwaar de voerman pleisterde, geen woord gewisseld.

Niet ver van Reconvilliers viel, helaas! een bedroevend tooneel tusschen de Academievrienden voor. Weder werd de verkwast uit den pot gehaald, en Hagens naam prijkte tegen den loodregten steenplaat. Maar de Alkmaarder voegt er achter:

SINT-NIKLAAS-RIDDER; MIJN VADER WAS METSELAAR.

— Zou je dat wel laten staan, kerel? Is het niet wat kras voor eene les van wellevendheid?

Het was gemeen en plat, maar ter dege in het karakter. Er zijn, helaas! dergelijke democraten aan onze Universiteiten, evenbeelden in hunne soort van aristocraten als een Hagen.

— Hoe meen je dat? vroeg Toon, erg geraakt.

— Dat zal ik je gaauw zeggen. Hetgeen daar staat is niets meer of minder dan een kort begrip van zekere beginselen der laatste jaren. Sedert wanneer staat de burgerij boven de groote wereld? Zich tegenwoordig zoo lomp mogelijk te laten voorstaan op...

Het was de spijker op den kop.

— Je behoort ook al tot die beroerlingen, viel hem de Noord-Hollander, bij wien het kookte, in de rede.

Maar Willem, zonder zijne tegenwoordigheid van geest te verliezen:

— Dat verdien ik niet; niemand, dien je weet, dat meer dan ik....

— 't Raakt me niet, maar het blijft staan, versta je!

— Dat zullen we zien.

En meteen grijpt Willem, die wel zacht, maar niet laf was, den kwast, vliegt als een gems tegen de rots op en strijkt in een enkelen veeg den geheelen laatsten regel door; doch bijna op hetzelfde oogenblik rukt hem tevens zijne tegenpartij den kwast uit de hand en veegt dien liefelijk over zijn aangezicht, waarop de ander zich niet onbetuigd laat, maar, eer de aanvaller er op bedacht is, hem eenige zoo geweldige vuistslagen toetelt op het hoofd en in de maagholte, dat Toon schier bewusteloos op den grond

nederzijgt. Willem is evenwel de eerste om hem hulp toe te brengen en die zijne laatste teugen kirschwasser, zijne laatste druppels eau de cologne voor hem over heeft. Terwijl men Toon bijbrengt, wast Willem zich zoo schoon mogelijk in de Birs, en weldra staat het pronkstuk van Alkmaar op de beenen.

De vrienden waren wel tusschen beide gekomen, maar de twist was zoo heftig, dat toen de heertjes, ontplofbaar als buskruid, handgemeen raakten, het gevecht eigenlijk reeds gedaan was, voor zij gescheiden werden. Zwijgend ging de togt voorwaarts, Willem met een vuil gezicht, Toon met een gelaat, waar al de kleuren van den regenboog op geranseld waren, beide nijdig als spinnen. Er moest geduëlleerd worden, meende de Alkmaarder. Hij riep een der makers, die hartelijk begon te lagchen en zich naar Willem spoedde.

— Het zou nog te bezien staan, sprak deze, wie hier de beleedigde is, hij die zijne straf beet heeft of wien zijne vuisten regt verschaften.

Toen ging hij op den Alkmaarder af, die een beetje achter was gebleven.

— Duëlleren is gekheid, daar doe ik niet aan, en je weet, dat ik niet bang ben. Maar wil je weêr goede vrienden zijn?

Hij stak zijne hand toe. Toon aarzelde eerst, maar vatte hem toch.

— Je knijpt niet, kerel!

— Malen jullie nu niet langer, of denken jullie, dat wij er zooveel plezier in hebben? Fiks de handen in elkaar; nu vooruit, en vergeten en vergeven! Zie

zoo! en te Neufchâtel mag er eene flesch champagne op staan.

Toon had zich overgegeven, hij begreep geen brekspel te mogen wezen, en dat hij het opregt gemeend had, bewees de ui, die hij binnen het kwartier tegen Willem geslagen had.

— Maar als Hagen er nu verder gemakkelijker denkt af te komen, heeft hij het heelemaal mis, zei de predikantszoon, die zich onderwijl van de verw had meester gemaakt.

En nogmaals werd de naam tegen de rots geschreven.

Te Reconvilliers ontmoette de Haarlemiet twee Fransche legitimisten, die hij kort te voren aan den Rijn verlaten had. Zij reisden te voet en zaten zich aan eene flesch landwijn met brood en kaas te goed te doen.

— Ah ça, zeiden ze glimlagchend, il paraît que vous faites comme le petit poucet et que vous avez bien peur qu'on ne perde vos traces.

— Je ne comprends pas.

— Et votre nom écrit partout le long de la route! Nous avons toujours votre carte que vous m'avez donnée, quand nous nous sommes quittés à Mannheim.

— Je vais en sens inverse, beet Hagen buiten zichzelf de twee verbaasde Franschen toe, liep het vertrek uit en kwam in dolle vertwijfeling 's avonds te Tavannes aan.

Welk een dag! De goede meisjes hadden geen oogenblik genoeg gehad. Haar cavalier was, geen wonder! ondragelijk. De angst, dat zij ieder oogenblik in

handen der studenten konden vallen en maar niet wisten wat de drommelsche jongens voor hadden, verliet haar geen oogenblik. Emma dacht bestendig aan haren Rudolf, vroeg zich met een bloedend hart, wat van hem mogt geworden zijn, en gaf zich heimelijk de verzekering, dat zijne tegenwoordigheid het schandaal wel zou verhoed hebben.

Maar had Willem er niets tegen kunnen doen? Dat het hem mogelijk ware geweest! Wel gaf hij onbewimpeld te kennen, hoe weinig aardig hem de aardigheid, vooral nu ze voortgezet en doorgedreven werd, voorkwam, maar de algemeene geest was hem tegen, en dat de uitbarsting van straks Hagen geene genade deed vinden, is wel de proef op de som.

— Logeren hier ook studenten? was de eerste vraag.

— Ze zijn reeds voor een paar uren vertrokken.

Eerst toen stapte men af.

Langzamerhand viel de avond. Niets liefelijker, inniger, herderlijker dan Tavannes, een oord van vrede en rust, melk en honig. De boerinetjes lagen over hare onderdeurtjes; groepjes van landlieden onderhielden zich midden op den breeden, kronkelenden weg; zware, hoog opgeladene wagens reden stapvoets aan; in de verte blaften de honden, hoorde men het schuimen van de Birs; telkens kwamen talrijke kudden schapen, koeijen, geiten voorbij, die door de herders naar den stal terug gedreven werden, en het dal was vervuld met het geklingel der veeltoonige clarines. De schaduwen streken over het landschap. Men liep een eindje op: de kastelein had de oorsprong van de Birs en Pierre-Pertuis als bezienswaardigheden

opgegeven in de nabijheid. Bewonderend stonden zij voor de doorgebrokene rots, gingen er door en weder door en nogmaals, en begrepen er niets van. Maar de avond was nog zoo ver niet, of Emma ontdekte boven den boog eenige Romeinsche letters.

— Zou er ook zoo'n opschrift aan de andere zij staan? vroeg Saartje, eene der dochters.

— Misschien wel, zei de andere, dat is mogelijk duidelijker.

Maar, o! hoe betrokken de gezigten, toen zij de hoofden naar die andere zij ophieven! Met letters als spoken lazen zij:

HAGEN, PLOERT.

Ploert van zijn ambacht! Het was vernietigend. Het was om te smelten.

— En zulke kwâjongens niet te kunnen.... Ik wou, dat ik.... En dan mijn rijtuig ook nog!... Alles komt bij elkaar. Het is....

En toen begon hij te tieren, te vloeken, te huilen, te stampvoeten en in magtelooze woede heel leelijke woorden te spreken. Wat vermogten de meisjes? Hunne positie was droevig en pijnlijk in den hoogsten graad. Emma waagde eenige troostwoorden, oom stiet haar op norschen toon van zich af — juist ging men den doorgang in naar de herberg terug — en trapte bij toeval op het lint van haren schoen, dat los was geraakt.

— Wandel maar even vooruit, zegt Emma, ik ben aanstonds weer bij u.

Zij buigt zich naar den wand en zet haren voet op een hoogen steen.

— Emma! fluistert het eensklaps uit het digte loof. Emma schrikt en ziet om.

— Eindelijk! roept de stem, en Rudolf vergeet zich in zijne vreugd en zou zich niet ontzien hebben haar een woesten kus op de lippen te drukken, zoo haar blik hem niet bedwongen had.

— Foei! zoo gemeen te zijn! zegt ze in de grootste verwarring en verontwaardiging, hare oogen naar de letters opslaande.

— Het is buiten mij geschied. Maar wij hebben slechts dit oogenblik. Maak mij niet langer ongelukkig en grijp deze eenige gelegenheid aan. Zeg uw oom, dat de studenten hem geene rust zullen laten, hier noch t'huis; dat zijn geluk weg is; weet ik wat? Ieder verzinsel.... Daar komt iemand. Vergeef mij, Emma! en red ons!...

Gelieven hebben aan halve woorden genoeg.

— Waar blijf je dan toch? knorde oom.

— Och! die nare schoen! was het antwoord.

Emma's hart bonsde hevig, maar haar moed, hare geestkracht herleefden, want ze wist, dat zij nog altijd even vurig bemind werd en begreep, dat het van haar afhing over te gaan van de slavernij van oom in de zachte boeijen van haren aangebeden Rudolf.

Gelukkig kon zij hare verbijstering en den schrik, welken haar de onverwachte verschijning gegeven had, nog al hullen in de schemering, die nu geheel over de aarde was gekomen. De maan, die oprees, deed het gezelschap nog een oogenblik voor de herberg

toeven. Maar 's avonds na het avondeten moest het meisje al hare zelfstandigheid verzamelen. Toen het oogenblik daar was, zag zij geweldig tegen het onderwerp op, maar zij vermande zich, het kwam er voor haar op leven en dood aan. Welaan dus! in volle zee met bolle zeilen!

— U is van die heertjes nog zoo gaauw niet af, oom!

Oom verbleekte en keek Emma met verbaasde en verschrikte oogen aan.

— Ik heb iets ontdekt.

— Iets?...

— Ontdekt.

— En wat?

— Dat uw koetsier het met hen eens is.

Oom sprong op van zijn stoel.

— Mijn koetsier!... eens?

— Ik wed, dat ze morgen in uw rijtuig zitten.

— Malligheid!

— Dat de paarden niet meer voort konden en het rijtuig bederven zou, praatjes! U heeft niet gezien, hoe lang ze 's morgens, terwijl u nog te bed lag, met Pieter hebben staan gekheid maken. En heeft u niet opgemerkt, hoe weinig de knecht verwonderd was, toen hij uw naam tegen de rots las, en dat te Crémine de kastelein u maar zocht weg te krijgen? Te Munster gelukte de aanslag; daar liet u het rijtuig staan, en ik twijfel geen oogenblik of Pieter is omgekocht, en....

Oom had weinig plezier.

— En Pieter zal zich houden alsof hij voor de overmagt bezweken is.

— Emma, zou je wezenlijk?...

— Ik heb dergelijke zaken dezen winter van nabij gezien, en zooveel gehoord!... Wie weet wat ons te wachten staat! Studenten durven alles: ze hebben niets te ontzien. Eens in het ootje, komt men er zoo gemakkelijk niet uit. Ze zullen vooreerst onze reis, maar vervolgens uw leven verbitteren; er zullen geene verzinsels zijn, waarvan ze op ons de proef niet zullen nemen; ze zullen uw buiten....

— Mijn buiten, bij Alkmaar?

— Ik sta voor niets in; ze zijn er niet te goed voor. Er behoeft er maar één te zijn. Met den spoor-trein is men spoedig overal, en op geld zien zij niet. Te Haarlem...

— Maar, lieve Emma!...

— Als ieder troepje, dat u tegenkomt, iedere wagenvol het op u gemunt kan hebben, zou u niet angstig worden?

— Angstig?

— Ze zullen het u bang genoeg weten te maken. Ze zullen u naroeppen, u met pijpenstelen gooijen, met proppenschietters bejegenen, 's avonds binnendringen in uw huis....

— Ik zou ze binnendringen!

— U zou ze even zooveel als ieder ander, niemen-dal. Ze zijn het immers altijd eens met de booijen. Ze zullen uwe stoep bepikken, uw gevel beverwen, u malle brieven schrijven, u zware pakken sturen, die enorme porten kosten. Geloof mij, die 't u zeg, u zal rust noch duur meer gelaten worden. U zal aanklagt op aanklagt indienen, de politie te hulp roepen, allemaal olie in het vuur; de jongens

zullen juist dan eerst regt pret in u krijgen en u wordt het relletje van het land. Ze zullen u des te minder sparen, niets te heilig achten, artikels over u in hun almanak, advertentiën in het Handelsblad, paskwillen in de Kampercourant zetten; ja, ze schaken waarachtig Jet en Saar nog.

Oom nam een kandelaar, verliet zonder een woord te spreken het vertrek en sloot zijne deur op het nachtslot. Wat bleef de dames over dan ook maar hoe eer hoe beter zijne schreden te volgen? Oom had dien nacht benaauwde droomen. Hoe meer hij over het half als wartaal aangehoorde nadacht, hoe levendig hij zich een en ander herinnerde, deze en gene academiegrap te binnen bragt en hoe minder onwaarschijnlijk hem ieder gezegde voorkwam. Lang woelde en wentelde hij op zijne legerstede, tot hij eindelijk zijne bewustheid verloor en de vroege zon, die hare stralen in zijn ledekant wierp, hem wekte. Zijn rijtuig in handen van studenten! was zijne eerste gedachte, en een looden last woog op zijne borst. Toen hij eenigen tijd de algemeene kamer op en neêr had gestapt, terwijl de meisjes het ontbijt toebereidden, hield hij op eens voor Emma stand en zei, kwaad, maar zeker van zijn stuk:

— Rudolf is er bij.

De gansche nacht scheen noodig te zijn geweest, om tot die onderstelling te komen. Emma keek oom met groote oogen aan, sidderde inwendig en riep al hare krachten zamen.

— Waar heeft u Rudolf gezien? vroeg zij, alsof ze heel bedaard was.

— Waar? . . .

— Ik merk het al, u kent hem niet eens. Maar u vergist zich, hij is er niet bij; hij heeft mij te lief, om u te beleedigen.

Oom glimlachte nijdig en ongeloovig.

— Ik weet wel, oom! ging Emma voort, ten einde het gesprek aan te houden, dat u het niet aan hem verdiend heeft, maar hij zou toch nooit toestaan, dat men iets tegen u ondernam, en ik zweer u, dat hij er niet bij is.

— Dit geheele schandaal is personeel. Rudolf zit er achter, ik doorzie alles.

— En als hij er nu eens bij was! Hoor, oom! hij zou alles voor u willen doen, maar u begrijpt op welke voorwaarde. Één woord! en ik geef u de heilige verzekering, dat u geen leed, nu en in het vervolg, meer geschieden zal.

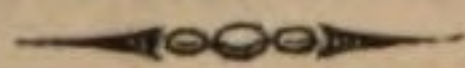
Hagen gevoelde zich kleinmoedig; Jet en Saar vielen Emma bij; een, zoo hij dacht, Engelsch heer was weinige oogenblikken te voren in de kamer verschenen, waar ook zijn ontbijt gereed stond; deze wendde zich tot het hoofd van het gezelschap . . . .

En nu zullen wij niemand met het vijfde bedrijf laatste tooneel ophouden, dat alleen goed is voor het omdoen van shawls en het bergen van tooneelkijzers.

EEN KASTELEIN.

(LA CHAUX-DE-FONDS).

Het was midden in den zomer, doch nog volkomen duister, toen ik de dubbele glazen deuren van den salon van het Hôtel des Alpes te Neufchâtel openstiet, welke uitkomen op eene breede galerij. Een frisch windje suisde mij tegen en niets hoorde ik dan het gekabbel van het meer tegen den oever. Eene geruime poos bleef ik daar in de opene lucht staan en trachtte in mijne verbeelding al de schoonheden terug te roepen, welke mijn oog den vorigen dag had bewonderd. Want alles was stikdonker en zwart. Er waren noch witte bergen, noch groene bosschen, noch roode gehuchten, noch blaauwe golfjes, er waren noch voorwerpen, noch kleuren, noch omtrekken te onderscheiden, het was nacht. Maar op eens, in de diepe stilte, die mij omgaf, verhief zich het schelle morgengekraai van den haan, het nachtfloers spleet,

eene witte scheur van licht vertoonende, en de knecht fluisterde mij aan het oor:

— Het ontbijt van mijnheer staat gereed.

Het voornemen was mij dien dag naar la-Chaux-de-fonds te begeven en in den avond te Neufchâtel terug te zijn. Niet lang liet zich mijn rijtuig, een nederige char-de-côté met een nog nederiger voerman, wachten. Langzaam grijsde de dageraad, weldra blaauwde de morgen. Toen het meer af en aan met duizend paarsche vlammen, naar de verschillende rigtingen van deszelfs golfstroom, schitterde, reed ik af en klom eenige minuten later de hoogte van Chaumont op. Er was geen wolkje, noch boven ons hoofd, noch aan den gezigteinder te bespeuren; het zachte windje, dat vroeger gewaaid had, was gaan liggen, kruiden en heesters hieven blijmoedig de stengels omhoog en ontplooiden welgevallig hunne bloemen, wier geuren zij gaarne aan den adem van het koeltje toevertrouwden, en mijn oog rustte met behagen op het vreedzame Neufchâtel en het flauw gerimpeld watervlak, dat hoe langer hoe effener scheen te worden, gelijk de huizen nietiger, naar mate de weg hooger klom. Weldra en plotselijk verving het schelle zilverwit van den dag, het gewaad der engelen gelijk, den hoe langer hoe ligter korenblaauwen tint van den morgenstond, den laatsten weerschijs van den nacht. Dat was de zon geweest, die aan de kimmen oprees en in een enkel oogenblik met hare blinkende stralen den laatsten sluijer van het verrukkelijke landschap afstreek. De weg klom al hooger en hooger, onafgebroken tusschen boomen en struiken slinge-

rende, wier groen op den broeijigen middag den afgematten voetganger een verkwikkelijk lommer aanbiedt en thans door die nog lage zon beschenen, welke het met lange en zonderlinge schaduwen diepte, aan den avond zou hebben doen denken, ware het niet, dat de dauwparels, die bij menigte aan de jonge takjes hingen, de frischheid van het gebladerte en de balsemgeur, welke de lucht doorzweefde, welsprekend hadden verkondigd, dat de natuur pas uit hare weldadige sluimering ontwaakt was. Vervolgens reed ik langs een vrij gevaarlijken afgrond, met dennen en ander gewas digtgegroeid, en weldra ontdekte ik vóór mij het overoude Valengin met deszelfs gothisch kasteel, thans tot gevangenis ingerigt, hetwelk met zijn dikken grijzen toren boven niet zeer welvarende gebouwen en tegen donkergroene boomen uitkomende, den reiziger terstond eenige eeuwen terug verplaatst, of wel hem eene decoratie voor oogen stelt, welke tot een luidruchtig tooneelstuk uit den riddertijd, een of ander bloedig melodrama, zou kunnen aangewend worden.

Langzamerhand wordt de streek meer open en, in plaats van plantsoen, krijgt men aan beide zijden onafzienbare velden en wijnbergen, die, in de verte door de doorgetrokkene boschjes begrensd, een aangenaam tafereel opleveren. Van tijd tot tijd rijdt men ook voorbij aanzienlijke boerenwoningen en door verscheidene aardige dorpjes. Maar, behalve bij Valengin, klimt de weg nog onophoudelijk, en het paard kruit den reiziger stapvoets, ofschoon gewillig, tegen de hoogte van den Jura op.

Toen ik reeds twee uren op deze wijze had voort-

gesukkeld en mij op een gedeelte van den weg bevond, waar het verre gezigt nergens meer door hooge boomen of naburige bosschen belemmerd werd, schemerde, dacht mij, iets boven den gezigteinder, dat naar een nevel geleek, naar een doorzigtig waas, hetwelk raadselachtige vormen van ontzaggenlijke gestalten doorliet. Die geheimzinnige toevalligheden in de lucht, het waren de hooge Alpen, die zich in hunne verwijdering vertoonden als de vlekken der zon, wanneer wij hare schijf door middel van het kunstglas voor ons oog nader brengen. De Alpen! welk eene ontzettende gedachte, in het bijzonder voor ons, bewoners van het vlakke land! Welk eene reusachtige verschijning! dat tooneel en die afstand! Ik bleef ze vol verbazing aanstaren, vernietigd in den aanblik, en bespeurde, noch de welige landouwen, die aan mijne regter, noch de vruchtbare, wijd uitgestrekte glooiing van wijnbergen meer, die aan mijne linkerhand uitgebreid lagen.

Eensklaps werd ik in mijne mijmeringen gestoord door een wandelaar, die, niet ver meer van mij, den grooten weg trachtte te bereiken langs een voetpad, dwars door de wijnbergen. Het was noch een vent, noch een man, noch een baas, noch een vriend; het was een heer. Hij was netjes en fatsoenlijk gekleed en had niet in het minste iets van die soort van wandelaars, welke men in ons lieve land gewoonlijk op de openbare wegen ontmoet. Hij sprak mij beschaafd en met eene zekere, doch gepaste gemeenzaamheid aan.

— De reis is zeker naar la-Chaux-de-fonds?

— Ja mijnheer! En de uwe?

— Ook daarheen.

— Hebben wij nog veel te klimmen?

— Niet zoo heel veel, maar wel nog een geruimen tijd, nog langer dan een uur; maar dan ook daalt men op eens en is spoedig ter bestemde plaatse.

— Ik zie wel, dat ik even goed had kunnen wandelen.

— Beter! Had ik het maar geweten! sprak de vreemde.

— En, ging ik voort, om het te bewijzen...

Met een sprong ik uit den char-de-côté, die steeds voortkroop, en wandelde met mijn nieuwen kennis achter, ja, zelfs vóór den wagen. Paard noch voerman waren op dit oogenblik, en om belangrijke redenen, voor eergevoel vatbaar.

— Zoo ik mij onder weg niet moest ophouden, zou ik niet veel later in la-Chaux-de-fonds zijn dan u, mijnheer! Ik ben bijna een half uur na u uit de stad vertrokken en reeds zijn wij bij elkander. Maar, ziet u! ik heb ook een bijpad genomen. Kijk, daar loopt het heen! volg mijn vinger maar! dwars door die wijnbergen en dan zóó langs dat hout, en daar achter in de laagte ligt Neufchâtel. Zoo ik er te voren maar iets van vernomen had, dan hadden wij zamen kunnen gaan!

— Het zou mij zeer aangenaam zijn geweest.

— Mijnheer is immers in het hôtel des Alpes gelogeerd?

— Juist, mijnheer! antwoordde ik met eenige bevreemding.

Ik kon niet nalaten mijn medgezel bij deze gelegenheid mijne tevredenheid te kennen te geven over genoemd logement, waarin ik reeds een paar dagen vertoefd had, zoowel wat deszelfs zindelijkheid, goede bediening, uitmuntende tafel, als wat deszelfs sierlijkheid en heerlijke ligging betrof. De man antwoordde daar echter niets op en bepaalde zich bij een goedkeurenden glimlach.

— Zoo ik mij niet bedrieg, dan is mijnheer een Rus, ving hij aan eenigen tijd daarna, doch ik vraag verschooning voor mijn vrijpostig gevraag; alleen voor een Engelschman kan ik u niet houden, ook uit hoofde uwer uitspraak van het Fransch, en een Duitscher...

— Ik ben een Hollander.

— Een Hollander!

Dat scheen hem eene blijde verrassing, dat scheen hem goed te doen aan het hart.

— Mijn broeder, ging hij voort, was daar langen tijd gouverneur bij eene familie in Noord-Holland, van welke hij nooit spreekt dan met de hoogste ingenomenheid.

Hij noemde den naam, er bijvoegende:

— Is u die bekend?

Hoe wonderlijk klonk mij die geliefde klank zoo ver van het vaderland en uit een geheel vreemden mond! Verbeeld u een wees, die den ring zijner moeder op het verre pad zijner omdoling wedervindt.

— Dan heet gij * * *?

— Deze was de opvolger van mijn broeder. Mijn naam is Diacon.

— Juist, ik herinner mij dien naam.

Van toen af werd ons gesprek gemeenzaam, vertrouwelijk, hartelijk; wij wisselden vele gedachten, maakten elkander met vele bijzonderheden bekend. Het schoone landschap zag ik niet meer aan, ik keek niet meer naar de hemelhooge Alpen, ik voelde niet langer, dat wij al hooger en hooger stegen en het zandspoor diep en ongemakkelijk was; ik werd noch den helderen hemel gewaar, noch de koesterende zon, noch het windje, hetwelk door mijne haren speelde, noch de kudden, die aan de struiken knabbelden, noch het trillende gezang der vogels en der veldjeugd, maar ik was gelukkig door de rijke vereeniging van al die weldadige heerlijkheden rondom, die mij, onbewust, stemden tot genieten, vrolijkheid, gezegende opgeruimdheid!

Wij kwamen bij eene boerenherberg aan den weg, alwaar de koetsier verlof verzocht om het paard een half uurtje te laten uitrusten en meteen te voeren. Wij hadden de grootste helft der reis achter den rug.

— Het spijt mij, zeide mijn medgezel, dat ik u hier moet verlaten, doch wij vinden elkander aan tafel in la-Chaux-de-fonds terug. Ik bezit in dezen omtrek eenige wijnbergen, die ik van daag eens moet gaan opnemen. Het oog des meesters maakt het paard vet, gelijk men zegt. Alles doet een goed wijnjaar voorzien. Als ik met mijne zaken hier afgedaan heb, zet ik den togt voort.

Wij namen afscheid en reikten elkander vriendschappelijk de hand, waarop de vreemde heer een paadje langs de herberg insloeg en achter het huis verdween.

Nadat ik, weder alleen, eenigen tijd stilzwijgend,

want met den voerman was geen onderhoud mogelijk, naast mijn char-de-côte was voortgestapt, nam gelukkig het klimmen een einde. Ik daalde eene poos, toen werd de weg vlak en kon het paard op een sukeldrafje voortgaan, zoodat ik ten laatste binnen een groot uur de hooge witte huizen van de plaats mijner bestemming duidelijk kon onderscheiden.

Het is overbekend, dat het zoo aanzienlijke vlek, la-Chaux-de-fonds, waar nijverheid hare vanen geplant heeft en de onvermoeide inwoners van armoede tot welvaren en van welvaren tot rijkdom heeft opgevoerd, met het een weinig verder gelegene Locle, voor niet meer dan ruim anderhalve eeuw, nog maar een onbeteekenend dorpje was, hetwelk door deszelfs hooge ligging, drie duizend voeten boven het waterpas der zee, blootgesteld van alle kanten aan de barheid der koude, onvruchtbaar, dor, bijkans bedolven onder de sneeuw, eene prooi des winters bleef, gedurende zeven lange maanden van vorst en ijs. Een gering toeval bragt er de raderen der nijverheid in beweging. Een doorreizend paardenkooper wilde aldaar een Engelsch horlogie, aan hetwelk iets gebroken was, laten herstellen, doch niemand der inwoners had zelfs ooit een uurwerk gezien, toen zekere Richard, een jong mensch met een ondernemenden geest en sluimerende begaafdheden, de zaak zonder aarzelen op zich nam. Zijn natuurlijke aanleg ontwaakt, en niet alleen herstelt hij het horlogie, maar, na eerst de werktuigen daartoe vervaardigd te hebben, slaagt hij er in, het uurwerk van het grootste tot het kleinste schroefje na te maken. De eerste zaadkorrel was gevallen, ziet hoe

welig thans het korenveld tiert! Zestig jaren later, in 1741, stierf deze grondlegger van het geluk en de welvaart van dit oord en liet zijnen kinderen en leerlingen eene reeds vrij aanzienlijke uurwerkfabriek te Locle na. Weldra zag men noch daar noch in het naburige Chaux-de-fonds iets anders dan werklieden en werkhuizen. De geheele bevolking legde zich gezamenlijk en te gelijkertijde op denzelfden tak van nijverheid toe, en elke woning werd eene fabriek, een magazijn. De hoofdsteden van Europa riepen bij voorkeur inwoners dezer streken binnen hare muren; ja, de meeste verbeteringen, de meeste ontdekkingen in het vak daagden op uit deze koude valleijen. Men begrijpt welk een aanzienlijken handel, welk een winstgevend vertier, de nijverheid van deze plaatsen aan het kanton van Neuchâtel geeft, wanneer men weet, dat, zoo men Depping mag vertrouwen, jaarlijks 1000 pendules en 130,000 meest zilveren horlogies, benevens horlogiemakers-werktuigen, horlogiekasten en horlogiekettingen, deze laatsten ten getale van 80,000 dozijn, uitgevoerd worden.

La-Chaux-de-fonds is ruim en luchtig gebouwd; de huizen zijn wit gepleisterd, hoog opgetrokken en hebben van buiten een bijzonder zindelijk en welvarend aanzien. De straten zijn breed, maar de drukte is er bij uitstek gering, daar ieder zich te huis met zijn bijzonderen arbeid bezig houdt; ook moet men zich minder verbeelden door de straten en pleinen eener volkrijke stad dan wel over de binnenplaats van een reusachtig werkhuis heen te wandelen.

Het was, zoo ik meen, tien uren, toen ik voor het

hôtel aldaar afstapte. Na vernomen te hebben, dat men ten twaalf ure middagmaal hield, begaf ik mij naar buiten, ten einde het vlek, den omtrek en het belangrijkste van het werk, dat aldaar verrigt wordt, gade te slaan. Niettegenstaande de zon reeds hoog aan den hemel brandde, vond ik het winterachtig koud en kon mijn mantel onmogelijk ontberen. Ten half twaalf had ik reeds alles gezien wat ik verlangde; ik ging terug naar de herberg, en zie! op eens, ondanks mijzelven, greep mij, in dit bezige, wel tevredene oord, eene verveling van lood om het hart, welke mij ter neder sloeg als iemand, die iets kwaads heeft bedreven. Toen zag ik duidelijk in, hoe weinig het hier eene plaats was voor den verstrooiden of nieuwsgierigen reiziger, voor welke niemand hier eene enkele schrede uit zijn dagelijkschen weg treedt, het hoofd begeerig omdraait of zelfs eene minuut tijdverzuim over heeft.

Zoodra ik de zaal, waar gespijsd zou worden, binnentrad, ontdekte ik mijn medgezel, die, in een druk gesprek gewikkeld, onder eene groep van deftige gestalten in het midden der zaal stond. Er was reeds een twintigtal hongerige magen bijeen. Zoodra mijn vriend mij gewaar werd, liet hij oogenblikkelijk zijn gezelschap varen, kwam allervriendelijkst naar mij toe, vernam of ik het overige van den weg, nadat ik alleen was gebleven, met eenig genoegen had afgelegd, hoe mij la-Chaux-de-fonds beviel, wat ik er al zoo gezien had, benevens meer andere vragen, die wel is waar meer tot de maatschappelijke pligtplegingen behooren dan wel blijken zijn van de bijzondere

belangstelling in den persoon tot wien zij gerigt zijn, doch echter nooit nalaten een aangename indruk te maken. Ook dienden zij mij tot aanleiding voor de zamenpraak, die volgen zou. Intusschen werd het eten opgedragen en men wees mijn cicerone eene plaats aan het andere einde van de tafel, maar hij gedoogde het niet, verzocht een heer van zijne kennis de goedheid te hebben de zijne met hem te ruilen en kon het denkbeeld niet verdragen, dat hij niet zitten zou naast mij. Terwijl het middagmaal zijn gang ging, zett'en wij ons aangevangen gesprek op eene zeer genoegelijke wijze voort. Mijn medgezel verhaalde mij nog veel van het vlek, van de leefwijze en gewoonten der inwoners, van hun rijkdom en hunne daarmede gepaard gaande aartsvaderlijke eenvoudigheid van geest en wandel. De lieden, die met ons aanzaten en dagelijks in dit hôtél het middagmaal kwamen gebruiken, behoorden voor het grootste gedeelte tot de meest gegoede ingezetenen van la-Chaux-de-fonds, en daaronder waren velen, die met niet meer dan een Zwitserchen franc op zak begonnen waren, maar langzamerhand door ijver en orde zoo aanzienlijke kapitalen hadden bijeengegaard, dat zij een gemakkelijken, hoewel daarom niet minder werkzaam ouden dag, te midden van een talrijk en gezegend huisgezin, mogten slijten, onder kinderen en kleinkinderen, wie zij eenmaal — dit was hun zoetste vooruitzicht! — eene uitgebreide en bloeiende fabriek zouden nalaten.

Bij het zien van die verzameling boersche, opgezette gelaatstrekken tusschen twee monsterachtige hemdboor-

den geklemd en door een smerig petje van paardenhaar bekroond; van die oogen, waar weinig geestdrift in vonkelde; van die onbevallige houdingen, die voorouderlijke kleederdragt, zou een Franschman dit gezelschap waarschijnlijk voor niet veel beter dan eene vergadering van kruideniers — men kent de kracht van dit woord — hebben uitgemaakt en al de aardigheid van zijne fijnere beschaving en zijn spotgeest, ten koste der hier verzamelden botgevierd hebben. Maar een Hollander heeft meer eerbied voor vlijt en spaarzaamheid, en ik ligte den hoed voor die handwerkslieden — meer toch waren zij niet geweest — rondom mij, die het zoo ver gebragt hadden, dat zij in meer dan eene eeuw dit nietig vlek ten toppunt van welvaart en vermaardheid hadden opgevoerd.

De Neufchâteller maakte mij op alles opmerkzaam, niets mogt mijn blik ontgaan; elk eigenaardig gebruik, elke bijzondere uitdrukking stelde hij voor mij in het licht. Er werd eene soort van slappe, bleeke zalm voorgediend; terstond verhaalde hij mij, dat men die visch truite saumonée noemt en er meermalen forellen van deze soort gevangen worden, welke meer dan veertig pond wegen. Deze hier leverde het riviertje de Doubs, dat bij Locle een schoonen waterval vormt, welken hij mij zeer aanraadde te gaan zien. Dit lag echter buiten mijn plan. Zoo kwamen wij van het eene op het andere, zonder te weten hoe of waarom.

Wij zaten aan het nageregt. Hij vroeg mij, hoe mij de Zwitsersche wijn beviel.

— Ik vind hem naauwelijks drinkbaar, was mijn antwoord.

— Dan heeft u zeker onzen Neufchâtelschen wijn nog niet geproefd.

— Ik meen van ja.

— O, zeker niet! Jongen, eene flesch Cortailod! van 1834, hoor! en van je besten, je weet wel!

Ik putte mij uit in verontschuldigen; ik was inderdaad over zooveel beleefdheid van een geheel onbekende verlegen en stamelde eenige afgebrokene volzinnen. De wijn smaakte intusschen overheerlijk. Hij was zwaar, had eene donker roode kleur, een vreemd bouquet, niet ongelijk aan dat van Champagne, en prikkelde ook eenigzins op de tong.

— Het is aardig, ging mijn Amphitryon voort, terwijl hij van tijd tot tijd onze glazen vulde, het is aardig voor een vreemdeling al deze eigenaars van magazijnen, deze fabrikanten, deze bazen, met hunne werklieden, hunne onderhoorigen, te zien omgaan. Verbeeld u een vader onder zijne kinderen! Buiten den werktijd staat iedereen gelijk, dan is alles door-eengemengd. Zoo is hier, bij voorbeeld, een groot koffijhuis... doch laat er ons zelve heengaan!

— Maar ik vrees waarlijk u van uwe zaken af te houden; uwe dienstvaardigheid...

— Geen nood! ik heb den ganschen dag aan mij. Dit laatste glaasje nog om de flesch dood te slaan!... Op uw gezondheid!... Gaan wij nu!

Ik gebod, dat men in dien tusschentijd het paard maar zou aanspannen. Het koffijhuis had een fraaijen gevel en eene breede stoep; van binnen evenwel was het minder ruim en sierlijk dan men verwachtte; er was een gejoel en gebrom als van een zwerm honig-

bijen; allen praatten, schreeuwden, lachten door elkander. Een dikke tabakswalm kwam ons al op den drempel tegen. De meeste aanwezigen zaten te drinken. Verscheidene arbeidslieden speelden lustig biljard, de overige hielden zich met onderscheidene andere uitspanningen bezig. De meer deftige standen onderhielden zich vriendschappelijk met deze, namen deel aan hunne vermaken of stonden met gewigtige gezigten in groepjes bij elkander. Het was inderdaad aardig en verrassend om te zien. Er heerschte op die kleine oppervlakte, waar zich zeker niet minder dan twee honderd menschen ophielden, eene ongemeene levendigheid, bedrijvigheid, vertrouwelijkheid; slechts de kleeding wees den stand. Mijn geleider bood mij eene cigar aan en deed mij met een paar kennissen, die hij aldaar aantrof, aan een tafeltje in een stiller hoek van het lokaal plaats nemen. Hij bestelde eene kruik bier.

— Maar u, zeide hij, zal dat afvallen na onze flesch Cortaillod. Jongen!

— Och, mijnheer, ik bid u!.... Ik wil het Zwitsersche bier gaarne eens proeven.

— Nu, zoo als u verkiest.

Doch het bier was onaangenaam zuur. Of hij aan mijn gezigt zag, dat het mij tegenstond, weet ik niet, maar terstond riep hij:

— Jongen! vier glaasjes Bordeausche anisette.

Er was geene gelegenheid denkbaar hem ook eens iets aan te bieden; ik liet mij dus goedmoedig tracteren, zoo als ik mij had laten geleiden en vertellen.

— Dat zal u beter smaken! sprak mijn onbekende vriend met de verpligtendste gulheid.

Doch het werd nu hoog tijd om te vertrekken. Na duizend betuigingen van dankbaarheid, nam ik van mijn leidsman afscheid. Deze echter, voorgevende bevreesd te zijn, dat ik verdwalen zou, duldde niet, dat ik alleen naar het logement terugkeerde. Voor ik afreed, bood hij mij nog eene, gelijk hij zeide, bijzonder lekkere cigar aan; ik drukte hem de hand, verward in de uitboezemingen eener nooit beter gemeente erkentelijkheid, overstelpt als ik was door zoovele ongevergde beleefdheden, en riep hem een hartelijk vaarwel toe op het oogenblik, dat de zweep van den onverschilligen koetsier in de lucht klapte en mij aan de tegenwoordigheid van den raadselachtig-hoffelijken Zwitser ontrukte.

Deze of gene snedige tourist zou niet schromen dit verhaal volgenderwijze te besluiten:

„Twee dagen later stonden de paarden, welke mij verder zouden voeren, ongeduldig te trappelen voor de deur van het hôtel des Alpes. Ik vroeg mijne rekening. Weinige oogenblikken daarna reikte men mij haar over. Ik vouwde het papier open en las, na eenige posten te hebben nagezien, met de grootste verbazing:

1 flesch beste Cortaillod,

1 kruik bier,

4 glaasjes anisette de Bordeaux,

2 cigaren,

met de prijzen, bij het overige opgetrokken, er ach-

ter. Aan het hoofd van de rekening stond eene heerlijke afbeelding van het logement en er onder met groote letters:

HÔTEL DES ALPES;

Neufchâtel.

TENU PAR

M. Diacon."

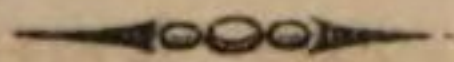
Doch wij voor ons willen liever den weg der waarheid bewandelen en, al ware het ten koste van het geestige en afgepunte, alle regt doen wedervaren aan den hupschen geleider door la-Chaux-de-fonds, daar het juist bij het nazien der nota bleek, dat ik niet alleen in eene der civielste logementen van Zwitserland mijn intrek had genomen, maar tevens uit gemeld opschrift aan het hoofd der rekening, dat ik den wellevendsten kastelein van Zwitserland tot gastheerhad gehad.

D A G E R A A D.

(CHAUMONT).

Het was nog duister. Het kind hoorde zijn vader de venstergordijnen openschuiven. Het ringelen der koperen ringetjes over den ijzeren bout, waaraan zij ophingen, had hem wakker gemaakt.

— Vaderlief, wat is het?

Hij stak het hoofd uit zijn ledekantje en zag zijn vader voor het venster staan. Zijn vader zag op naar de zwarte lucht met gouden sterren.

— Sta op, Frederik, en kleed u aan!

Frederik zag verwonderd naar zijn vader, die hem toeknikte. Het kind wreef den slaap uit zijne oogen, sprong het bed uit en deed zoo als zijn vader hem geboden had.

Frederik was, voor zijne ouders zelfs, een gesloten boek. Niemand had daar in gelezen. Hem waren alle dingen, zoo scheen het, om het even, uitspanning en

arbeid, leed en vreugde. Hij glimlachte bij het een, noch weende bij het ander. Zijn vader klaagde meer-malen over zijne onderwerping. Zijne vriendelijke koelheid was onkinderlijk en verontrustend, zijne opgeruimdheid vereenigde er zich raadselachtig mede. Zijn vader had om een misstap gebeden. Want het eigenlijke bestaan zijner ziel lag verborgen onder een ondoordringbaren sluier van kalmte en eenheid. Niemand kende de stoffaadje zijns harten, noch de kracht zijner deugd; niemand wist welke indrukken hij, ja, of hij wel indrukken van de omringende wereld ontving; of het naaste hem dierbaar was, boosheid zijn gemoed beroerde, heldendaden zijne borst verrukten, zielenadel haar verteederden; of het slijk of koraal was, hetwelk de diepe schoot van het altijd gladde en matte water bedekte, waar geene zon in blonk, dat geen storm kon storen.

Voor al de wetenschap moet den kindergeest ontwikkelen, al wat het denkvermogen scherpt, de kennis uitbreidt, het geheugen vaardig en de tong los maakt. Maar vóór het denkvermogen, vóór de kennis, vóór het geheugen, vóór de sierlijkheid der spraak, was er iets wat de vader van dit kind hooger stelde. Het was de ontwikkeling van het gevoel. Het gevoel des kinds moest ontwaken, moest beproefd worden. Het moest blijken, welke zin in hem woonde, welke tooneelen hem bewogen, welke indrukken hem aandeden, voor welke aandoeningen zijne snaren trilden. De vader bespiedde, onderzocht, lokte uit; hij schonk boeken, boeken van feiten en van beginselen, van vreugde en van tranen, van hartstogt en van kunstweelde;

hij sprak van het teederste, van het hoogste. Te vergeefs! Het kind luisterde, antwoordde bedaard en bleef koel, alsof het naar zijne oude grootmoeder luisterde en haar op de nietigheden des dagelijkschen levens bescheid gaf. Toen stiet hem de vader de volle natuur in en sloeg eindelijk dat boek voor hem open en bad vurig, dat hij de ziel zijns zoons mogt leeren doorgronden, opdat hij weten mogt, hoe hem op te leiden tot wijsheid, dat is tot waarheid.

Zij kwamen uit het vlakke Holland getogen, waar het groene gras en de vrolijke linde slechts flauwe en vreedzame gewaarwordingen geven, waar de zee, wie het oog des zuigelings reeds vertrouwelijk toelacht, het eenige ontzaggelijke voorwerp is, welks schijnbare oneindigheid de ziel ontroert en opheft, en waren in den vorigen laten avond in het vriendelijke Neufchâtel aangekomen, zoo zachtken door de golfjes van zijn meer bespoeld.

— Kom eens hier, lieve Frederik! sprak de vader.

De vader kuste het kind, streek zijne hand door den rijkdom der blonde krullen, strikte hem de zware zijden das om den hals, gaf hem de hand en ging met hem naar buiten. Het was nog altijd nacht.

Noch de vader sprak, noch het zoontje.

Eindelijk vroeg het kind, eenigzins beschroomd:

— Waar gaan wij naar toe, vadertje?

— Naar Chaumont.

Het kind vroeg niet verder.

— Weet je wat Chaumont is?

— Neen.

— Een berg achter de stad.

Het kind antwoordde niets.

— Je bent immers niet bang? hernam de vader.

— Hé, dat zou gek van mij zijn.

— Wel, dat zou niet gek van Frederik zijn. Vader is ook wel eens bang, als hij in den nacht onbekende wegen langs gaat.

Het kind had kunnen antwoorden, dat hij nog nooit aan vrees gedacht had, en de vader er zich over verblijden; dat zijn zoontje nog maar alleen van goede menschen wist en de boosheid der wereld niet kende. Maar Frederik zeide, en dit was veel voor hem:

— Ik ben nooit bang bij u.

— Maar ik zou u toch wel eens aan leelijke menschen kunnen verkoopen of alleen laten staan of opsluiten in een donker hok, en als ik dan te huis kwam aan moeder zeggen: — Frederik is dood.

Het kind lachte.

— Ik weet wel beter, dat u er niets van meent.

De vader zag niet, dat zijn kind hem aankeek met een blik, alsof het hem in zijn vader tegenviel en het hem pijn deed, dat zulke gedachten in diens hoofd konden opkomen. Het ontbrak vader dus maar aan de toepassing, dacht hij, den regel had hij beet.

En beiden gingen voort, zwijgende.

Het begon te dagen. Zij waren reeds aan den opgang van den berg; aan hunne linkerhand, even boven den gezigteinder, vertoonde zich eene witte streep. Het meer lag als eene inktvlak voor hen. Alles was stilte en rust. Het kind leunde op de hand zijns vaders. Allengs ontwarden zich de omtrekkken der voorwerpen. Het licht verspreidde zich ieder oogen-

blik meer. Overal daalden zachte tinten op neder. Alles was vochtig en frisch. De kleur van het meer ging van zwart tot purper en van purper tot paarsch over, met die duizende, fijne, lichte, veranderlijke tusschenverwen, die slechts in het bloemenrijk worden terug gevonden. Eenige wolkjes in het westen, die de schitterende, doorschijnende, roosachtige kleuren vertoonden, die men op sommige zeeschelpen aantreft, weken voor den naderenden dageraad. De klomp steen, die aan hunne voeten lag, kreeg den vorm eener stad en kwam, met zijn ouden kerktoren en grijs kasteel, duidelijk uit tegen de blaauwheid van het meer. Geen windje suisde, geen golfje woelde. Vrede en genoegten heerschten over de ontwakende natuur. Het blad fluisterde het blad, de grashalm ruischte den grashalm, de korenaar knikte de korenaar, de vogel kweelde den vogel nog den zoeten morgengroet niet toe. Het was het ochtendgebed der schepselen Gods, die vernietigd stonden in heilig genot, aandacht en aanschouwing.

De morgenlucht werkt krachtig op ligchaam en op geest. De eerste indrukken, die de mensch na zijn vroeg ontwaken ontvangt, vinden de zenuwen onvermoeid en het brein onbezwaard, bereid ze levendig en frisch mede te deelen aan de ziel, die nog smetteloos en helder den nieuwen dag verbeidt.

Vader en zoon klommen langzaam voort. De vader stond bij tusschenpoozen stil en staarde met het kind naar de vorderingen des lichts, dat telkens nieuwe en levendiger tinten over het landschap, het meer en het uitspansel heen schoot.

— Het moet van daag zondag zijn, zeide het kind op eens, alsof het eene ontdekking kwam te doen.

De vader zag angstig vragend op hem neder.

— Hij voelt iets, dacht hij. Zou mijn Frederik het ook geraden hebben uit de innige gewaarwording en het begrip van wat hem omringt?

Zoo iets bewijzen moest, dat de eerste dag der weke een dag Gods is en hare heiliging geene eigendunkelijke instelling van menschen; dat het, even als voor ons, ook voor dier en plant, rots en zee, zondag is, het zou die rust en kalmte zijn, welke de gansche schepping bevangen houdt; het zou dat onuitgedrukte gevoel, die onbestemde aanvechting des gemoeds zijn, die onbewust het redelijke wezen besluipt. Een juichtoon des hemels verkondigt den Sabbathdag aan de natuur. Het is alsof een welriekende balsem uit den hoogen neerdruppelt op ons voorhoofd en het luchtruim met zegen bevrucht; alsof een geest van heiligheid ons nabij is, alsof een liefderijke stem van vermaning en van troost tot Godsvereering aanpoort, en op zijn eenzaam eiland moet Robinson den dag des Heeren in zijn boezem hebben voelen aanbreken.

Het water geleeke den spiegel der zon. Het blankste zilver is zwart bij den dageraad en de zuiverste sneeuw bezoedeld. Het was het licht zelf, dat zij zagen, het lieve licht, dat opgaat over boozen en goeden, het duister verjaagt en den afgrond doet schemeren. In blijde verwachting stonden beide als vastgenageld aan den grond bij het prachtige tooneel, hun oog gevestigd op den verblindenden glans. De poorten staan nu open,

de rossen trappelen, de zonnegod bestijgt den gouden wagen; hij nadert, hij genaakt, gij voelt zijne nabijheid! daar, daar is de God! „Ende die is als een bruydegom, uytgaande uyt sijne slaapkamer; vrolick als een helt, om het pad te loopen.” O, de Zon! het uitgedrukte beeld der hemelsche goedertierenheid! Zij vangt de dagreis statig en luistervol aan, zij brengt den mensch leven, de schepping kleur, den luchtstroom gloed, de bloemen geuren, de aarde vruchtbaarheid. De mensch slaat zijne oogen neder en verdraagt den vuurbol niet, maar schouwt in de rondte, wordt zijn invloed gewaar en slaakt een lofzang, want de aarde is ontwaakt, de tinten verhoogen zich, alles treedt in zijne ware gedaante te voorschijn, de warmtestof doordringt elk schepsel, de lofzang des heelals wordt hoorbaar. Nu kwelen de vogels, fluistert de weide, murmelt het graanveld, speelt de wind door het lover, kabbelt het meer, gonst het insekt, dartelt het vee, zwoegt de mensch; nu is alles lust en genot, waken en werken, leven en streven.

Vader en zoon stonden nog altijd stil en sprakeloos. De vader wierp van tijd tot tijd een liefdevollen blik op zijn Frederik.

— Vader! vroeg het kind op eens, zijn dat wolken?

— Dat zijn bergen.

Het kind staarde eene lange poos voor zich uit en vroeg toen nog eens, ongeloovig:

— Bergen?

Ja! daar stond aan den gezigteinder, zoo als men in het vlakke Holland een nest van dicht opeengepakte regenbuijen pleegt te ontdekken, die geduchte keten

van reuzengestalten voor hen. Het waren de hemelhooge Alpen, de Schreckhorn, de Mönch, de Faulhorn, de Blumlisalp, de Jungfrau en honderd andere, zoo ver als het oog maar reikte. Hunne besneeuwde kruinen schitterden in de zon en stonden, hun sneeuwglans in de fijnheid der blaauwe lucht afspiegelende, gekroond met eene witte krans van licht, dat van henzelfen uitging. Het mogt betooverend en ontzettend heeten. Welk een afstand! Daar stonden zij vergaderd, die ouden van dagen, met witte kruin, witten baard, witten mantel, — onmetelijke fantasmagorie! wie geeft vleugels om er heen te varen? — en pleegden raad over de natuur en stelden wetten aan haar, die geduldig voortwerkt aan hun voet. Het was het voorgeslacht der reuzen, het waren de kolossen der voorwereld, het waren de schimmen van Ossian; het was al wat de verbeelding groots en edels bevat, duizendvoudig vergroot en veredeld in de werkelijkheid. Het verstand bezwijkt, de denkkraft duizelt. De mensch krimpt terug in zijne eigene gedachten en geeft zich over aan de verbijstering zijner zintuigen, aan zijn gevoel, den teugel der rede ontsnapt. Hij is de speelbal zijner gewaarwordingen, in de hand der natuur, in Gods hand. Eene onuitgesprokene, eene onuitspreekbare taal, eene taal, welke zijne bewerktuiging niet kan uiten; dringt zich op. Hij is zichzelf niet meer. Hij verheft zich, lost zich op, vergeet, versmaadt alle aardsche banden, schenkt zich ten prooi aan alle wervelwinden des gevoels, alle buitensporigheden der aandoening, alle stormen van den hartstogt, alle opborrelingen des gemoeds. De geheime

sluizen der ziel schieten open, de verzegelde cellen des harten breken, de blonde honig stroomt.

Bewogen zag het kind zijn vader aan en barstte in tranen uit, wierp zich in zijne armen, klemde zich aan zijne borst, snikte en weende overluid en kon slechts wijzen naar het gebergte.

De snaar had getrild!

Het klokgebom riep ter kerke.

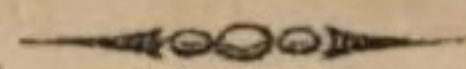
— Laat ons gaan en bidden, lief kind!

Beide daalden den berg af.

DE WITTE MAN.

(CHILLON).

Vevay is een aangenaam en vrolijk stadje aan het meer van Geneve.

Naauwelijks was ik er aangekomen, of ik spoedde mij naar buiten, maar toen ik eerst nog een blik in het opengeslagene vreemdelingenboek gewaagd had, sprong ik wel drie voet achteruit met den uitroep:

— De witte man!

De witte man wordt eerst vreesselijk, als men hem kent. Geene onschuldiger benaming dan de zijne, doch hij zelf — vergeeft de vergelijking, maar anders is hij niet te omschrijven — is een van die wezens, die tot het gild der reizigers staat als eene zweer tot het ligchaam. Hij verscheen mij voor het eerst op een vroegen morgen te Freyburg in het Badensche. Wij reden beiden in denzelfden snelwagen, hij in de middelste, ik in de achterste koets, hetgeen hem mijne

kennismaking tot Basel aan de table d'hôte deed uitstellen. Daar bemerkte ik langzamerhand, dat hij in den toestand verkeerde van een Duitscher, die voor een Franschman wilde doorgaan et qui parlait avec un air de Français. Ik voedde echter nog zoozeer geen argwaan. Hij stelde mij voor, na het eten het bezienswaardige der stad in oogenschouw te gaan nemen en ik — onvoorzigtige, die ik was! — nam het verraderlijke voorstel aan. Spoedig zag ik, dat hij noch smaak voor letteren, noch gevoel voor kunst, noch kennis van beide bezat; ja, zelfs meende ik hier en daar zekeren kwalijk verborgen afkeer er voor te bespeuren, doch hij was sterk in het schertsen met den knecht uit de herberg en het vloeken op den domestique de place, die ons vergezelde; zoodat ik te huis komende mijn man in den zak had. Zijn toon was laf en plat; hij keek als een ezel naar alles waar de geschiedkundige of de dichter als arenden op staren. Hij kon niets anders zijn dan een kantoorbediende of een commis-voyageur, die het niet wilde weten. Intusschen had en hield hij mij beet. Hij vervolgde mij met zijne aardigheden, zat mij na met allerlei voorstellen, die, zoodra afgeslagen, terstond door andere werden vervangen. Ik sidderde bij de gedachte, dat ik gedurende mijn ganschen togt aan dit mensch gekluisterd zou gaan. Ik deed hem gevoelen, dat hij mij tot last was. Ik werd zoo hoekig als ik kon. Niets baatte. Ik had hem, helaas! bij mijne aankomst te Basel verteld, dat ik den volgenden dag naar Solothurn dacht te gaan; hij ook! Hij was de weerhaan van mijn wind. Gelukkig

werd een ander, die zich ligter vangen liet, gewilliger overgaf en gedweeër onderwierp, mijn plaatsvervanger, dien hij, als eene gemakkelijke prooi, naar Schafhausen, zoo ik meen, medesleepte.

Zestien dagen daarna stond ik te wachten bij de diligence, welke mij van Thun naar Bern zou brengen. Eenige reizigers, mijne medgezellen op dien rid, kwamen het hôtel Freyenhof uit, dat aan den overkant der straat gelegen is. Op eens! daar staat de witte man! daar staat hij! Ik had, geloof ik, liever met de diligence in de Aar gelegen. Wonderlijk en kenschetsend is het, dat men dergelijke personen nooit op een berg, nooit in eene kerk, nooit in een museum tusschen standbeelden of op een voetpad tusschen korenvelden aantreft, nooit waar natuur of kunst in al hare weelde prijkt, maar in herbergen, die het doel zijn van hun reizen, of op diligences, die het middel zijn, hetwelk hen tot dat doel voert. Ik maakte hem wijs, dat ik te Bern in het hôtel des Gentils-hommes zou logeren.

— Ik ook! was het gewenschte antwoord.

En toen een sjouwer mijn koffer op den schouder had, wipte ik de koetspoort uit en le Faucon binnen. Ik hoopte zoo, dat deze nu de laatste ontmoeting met den witten man mogt geweest zijn! Maar ziet, daar kom ik te Vevay, en mijne eerste ramp is het lezen van zijn naam in het vreemdelingenboek.

Toen het donker was geworden, kwam ik van mijne wandeling terug. De kastelein stond op de stoep.

— Hoe ver is het kasteel van Chillon hier wel van daan?

— Ongeveer anderhalf uur rijdens.

— En uw rijtuig is zeker goed?

— Uitmuntend, mijnheer! Verkiest u morgen een wagentje daarheen? Ik zal zorg dragen er een voor u gereed te houden.

Ik treed de eetzaal binnen. Zijne hand naar de mijne uitgestrekt, staat de witte man voor mij. Ik bleef als aan den grond vastgenageld, ik had bijna geene woorden om zijn groet te beantwoorden. Ja! daar was hij weder, de gevreesde witte man, met zijn kogelrond gezicht, bolle bleeke wangen, katten-oogen, witte haren en witte wijd uitgekamde bakkebaarden! de witte man, met zijne witte das, wit piqué vest, wit engelsch leder jasje, witte linnen broek en witte stoflaarsjes! Het was nu in het oog loopend, dat hij op mij reisde. Wat zou er van mij worden! Maar hij had weder eene prooi. Het zou een afleider zijn, dacht ik. Doch beiden vereenigden zich ditmaal tot mijne vervolging. Het was een oud militair met groote, grijze knevels, een goed man, die een goeden toon had, doch even als de witte man stiefmoederlijk bedeed met de gaven des geestes.

Terstond kwam mij met schrik mijn onbedachtzaam noemen van Chillon voor den geest. Die schrik was niet zonder grond. Naauwelijks zaten wij aan den avonddisch of het was:

— En u gaat morgen ook zoo naar Chillon?

— Ja, u ook?

Laat ons, dacht ik, vorstelijk onze partij nemen,

er zal zich naderhand nog wel eene uitvlugt opdoen.

— Zeker, en u gaat met ons, niet waar?

— U is wel goed, maar ik bedank u, de kastelein heeft reeds over een rijtuig voor mij beschikt.

— O, dat is niets, dat zal ik wel voor u afmaken, zei de witte man.

— Neen, waarlijk, het is onmogelijk, het kan niet. Hoe laat denkt u te gaan?

— Ten negen ure.

— Ziet u, ik zal vroeger afrijden.

— Waarom?

— Ik moet morgen nog naar Lausanne.

— Wij ook; maar als u wilt, dat wij vroeger zullen gaan, bij voorbeeld ten half negen?....

Ik gaf mij over; er was aan geen verder ontwijken te denken.

— Wat is dat kasteel van Chillon toch eigenlijk? vroeg de witte man.

— Een oud kasteel in het meer.

— Ja, maar wat is er te zien?

— Niets dan gevangenissen en de kolom, aan welke Bonnivard zes jaren lang heeft gekluisterd gezeten.

— Is dit alles?

— Men heeft ook nog de namen van Byron, Alexandre Dumas en andere beroemde mannen, gesneden in dien pilaar.

De beide reizigers zagen mij aan met gezigten, waarop duidelijk het vermoeden te lezen stond, dat zij voor den gek werden gehouden. Stellig hadden zij nooit van Byron, dien de witte man vervolgens Piron

noemde, en evenmin van Dumas hooren spreken.

— Nu, wij moeten het toch zien! zuchtte de witte man tegen den grijzen poesbaard.

— Waarlijk! u kan zich dat anders zeer goed verbeelden, als u de togt verveelt, zeide ik, eene laatste proef nemende.

— Ja, maar men reist toch om te zien.

— En uw reisboek geeft er zeker hoog van op?

— Mijn reisboek heb ik in het Oberland verloren, maar ik betreur het niet. Het is maar lastig, om overal mede te dragen. Als ik nu ergens kom, vraag ik maar aan den kastelein wat er zoo al te zien is en dat bevalt mij veel beter.

Den volgenden morgen begroette mij de reeds hooggeklommene zon door de reten mijner bedgordijnen. Ik rigtte mij op en zag op mijn horlogie. Kwartier over achten. Gemelijk, dat men mij den bekoorlijken togt langs het meer en het dichtertlijke bezoek aan het beroemde slot, waarvan ik mij zooveel had voorgesteld, ging bederven, rees ik van mijne legerstede en kleepte mij knorrig en landziekig aan. Daar wordt aan mijne kamerdeur geklopt. Mijn hart krimpt in een.

— Binnen!

— Mijnheer! het rijtuig is voor, de heeren wachten. Goddank! het was de knecht maar.

— Zeg aan de heeren, dat ik mij verslapen heb, maar het reisplan van de heeren niet in de war wil brengen en later naar Chillon zal vertrekken. Anders vrees ik, dat zij misschien niet vroeg genoeg zouden terug zijn voor de stoomboot naar Lausanne,

en zoo dit met mij het geval mogt wezen, zal ik wel hier blijven tot morgen.

Angstig verbeidde ik den afloop van het geval. Als zij eens op mij bleven wachten! Maar neen, daar rolt een rijtuig! Hoezee, zij zijn weg! Uit vrees van hen nog op het kasteel aan te treffen, verschoof ik mijne reis nagenoeg een uur en stapte eerst, toen de klok tien sloeg, in eene soort van fourgon met nederge-slagen kap.

Naauwelijks had ik Vevay achter den rug, of het gansche meer breidde zich in al deszelfs pracht voor mij uit. O, liefelijke oorden van lust, van genot, van weemoed, van al wat in de borst des menschen bemin-nenswaardigst zetelt! Dierbare oevers, waar het geluk tranen stort en de droefheid glimlacht, waar het hart zich smachtend tot den schepper opheft en teeder nederbuigt tot de menschen, waar het zich vereen-zelvigt met de schoone, welige, bevallige natuur, die hare schatten zoo mild in het rond spreidt! Aan den eenen kant lag het breede, ruime meer; achter des-zelfs helder blaauw verhief zich, somber en nevel-achtig, het Savooische gebergte; aan den anderen kant leunde de weg tegen glooiende, vriendelijke wijngaar-den, en verder vertoonden zich heuvels, waartegen en waarop landhuizen, oude gestichten, boerenwonin-gen, schilderachtig te voorschijn kwamen. In de verte lag het kasteel van Chillon als een dikke steenklomp.

Duizend herinneringen waakten in mij op, herin-neringen vooral aan de kunst, eene kunst ingegeven door de natuur. Nergens heeft de natuur meer voor de kunst gedaan dan hier. Zou Rousseau ooit zijne

Héloïse gedicht hebben, als hij geene ideale plek in de werkelijkheid gevonden had, waarop die edele schepping zijner fantasie eigenaardig mogt omwandelen? Alleen de grond van Clarens was in staat den voetstap eener Julie te dragen. O! kust dien bodem en zegent het landschap rondom! Dat landschap is Julie, Julie is dat landschap. Geeft den minnaar de Héloïse in de hand of stel hem op de hoogten van Chatelard of van Blonay, hem zullen dezelfde indrukken treffen; hij zal gloeijen van verrukking, hij zal uitbarsten van bewondering, hij zal smelten van ver-teederling, hij zal bezwijken voor de almagt eener natuur, herlevende in den stijl van Rousseau!...

De voorliefde tot het meer van Geneve was Rousseau als aangeboren; duizend dierbare herinneringen verbonden er zich mede, maar er was ook veel instinctiefs en onverklaarbaars in dien trek, welke zich reeds vroeg in zijne kindschheid openbaarde. „Het gezicht van het meer van Geneve,” schrijft hij, en van deszelfs bewonderenswaardige oevers had altijd in mijn oog eene bijzondere bekoorlijkheid, waarvan ik geene reden kan geven en die niet alleen uit de schoonheid van het tooneel voorkomt, maar uit ik weet zelf niet wat voor aantrekkelijks, dat mij aandoet en week maakt. Telkens als ik Waadland nader, krijg ik een indruk, zamengesteld uit Madame de Warens, die er geboren is, mijn vader, die er woonde, Jufvrouw Vulson, die er de eerstelingen mijns harten genoot, verscheidene pleiziertogtjes, die ik er in mijne kindschheid maakte, en, zoo als het mij voorkomt, nog eene andere meer geheime en sterkere oorzaak dan dit

alles. Als de vurige begeerte naar dat gelukkige en zoete leven, hetwelk mij vliedt en waarvoor ik geboren was, mijne verbeelding komt ontvlammen, is het altijd in Waadland bij het meer, in liefelijke landouwen, dat het zich nedervlijt. Ik moet stellig een boomgaard hebben aan de oevers van dat meer en niet aan die van een ander, en dan een boezemvriend, eene lieve vrouw, eene koe en een schuitje. Ik zal geen volkomen geluk op aarde kennen dan wanneer ik dit alles heb... Op dit reisje naar Vevay, mijn weg langs dien schoonen oeverkant vervolgende, gaf ik mij aan de zachtste droefgeestigheid over. Mijn hart vloog met drift duizend onschuldige genoegens te gemoet, ik verteederde mij, ik zuchtte, ik schreide als een kind. Hoe dikwijls, nederzittende op een steenklomp om op mijn gemak uit te weenen, heb ik mij vermaakt met het zien rollen mijner tranen in het water!”

Rousseau is tot zijn laten leeftijd jongeling gebleven. Hij was onbedreven in de zaken der wereld, hij was zwak en onhandig; zijne theoriën mogen goed zijn geweest, zijne praktijk was verkeerd. Hij was schroomvallig en bedeesd; hij vond geene woorden, als hij spreken moest, en durfde niet handelen, als er gehandeld moest worden. Ongelukkig mensch, met uwe eeuwige jeugd des harten! Waartoe dient zij dan tot verheffing uwer smart, dan om de ziekelijkheid van uw bedrukt gemoed te vermeederen, als uw ligchaam bouwvallig wordt, uwe haren uitvallen, de rimpels komen en het leger der kwalen aansnelt, eer de dagen des winters naderen. Uwe ziel maakte een

anachronismus met uw ligchaam. De wereld behandelde u als een man, als een grijsaard, en gij waart een jongen. Gij teekendet uwe lotgevallen met uwe tranen en bij de kinderlijke opbiechting des diepsten geheims kon de wereld haren glimlach niet bedwingen. O! zoo men wist, hoeveel tranen hem Héloïse, een boek der herinnering even als zijne *Confessions*, gekost heeft! Uw hart liep over van teederheid en liefde, Rousseau! gij schreeft welsprekend, vurig en wegslepend, maar ik sidder voor gaven als de uwe. Nooit stroomden uit menschelijke oogen meer eenzame tranen dan uit de uwe. Gij zijt een rampzalig schepsel geweest!

Ik was intusschen de hoogere heuvels genaderd tot waar de weg regts slaat en de overhangende rots hem koel en zonderling overschaduwet. De breedere plas van het meer lag nu achter mij, Villeneuve, ver in het verschiet, met het kasteel, waarheen mijn togt gericht was, vlak voor mij. Eene caleche reed ons te gemoet. Het was de witte man; de witte man was reeds voldaan. Toen was ook mijn angst voorbij en was ik gelukkig in de zekerheid, dat alle gevaar geweken was.

Chillon is een nog ongeschonden overblijfsel der middeleeuwen. Stevig en vast in een gemetseld, steekt het, als eene gefatsoeneerde rots, uit het water. Het werd in de dertiende eeuw door een hertog van Savoye gesticht. Ik trad binnen. The great man who showed the wonders of Chillon, van wien het reisjournaal van lord Byron getuigt, dat hij was as drunk as Blucher, is waarschijnlijk sedert het bezoek des grooten dichters overleden, maar zijne ge-

woonte om the legends of the castle uit te kramen schijnt op zijne opvolgers overgegaan. In plaats van den beschonken geleider, troffen wij eene eenigzins bedaagde cicerone, die de manier verstond wat zij wist op eene vrij innemende wijze voor te dragen. Zij leidde mij door de sombere holen, gaten, gangen en zalen van den burg, bragt mij naar de oubliettes, liet mijn oog de afgrijsselijke diepte peilen en vestigde mijne aandacht op le baisier de la vierge. Boven een valluik stond namelijk weleer een beeld der heilige maagd, met beweegbare armen; deze grepen het slagtoffer, het luik zonk weg, en de pop liet den ongelukkige los, die op eene menigte scherpe messen te land kwam, welke hem, ellendig verminkt, in den vergeten afgrond een langzamen en jammerlijken dood deden vinden. Zij voerde mij ook verscheidene trappen naar beneden. Ik kwam in donkere gangen, waar de plotselijke overgang van het zonlicht in het duister mij in den beginne belette iets te onderscheiden. Zij wees mij den dwarsbalk, die voorheen tot galg diende, en de thans toegemetselde opening, waardoor men de ter dood gebragten in het meer wierp. Wij gingen al verder. Toen ik, terugkeerende, voor de tweede maal die geheimzinnige, vochtige, kille gewelven doortrad, was alles duidelijk en helder voor mijn oog. Welk eene gewaarwording! Hoeveel herinneringen!

— Hier, zeide mijne cicerone, terwijl zij met een ijzeren ring tegen een pilaar sloeg, is de kolom van Bonnivard; daar — zij hief met eerbied den vinger in de hoogte naar de plaats — staat de naam van Byron.

Eene huivering ging door mijn gansche ligchaam.

Stilzwijgend raakte ik den ring aan en sloeg mijne oogen naar de plaats, waar Byron zijn naam heeft gesneden en Alexandre Dumas den zijnen er onder. Boven dien van Byron stond... Doch wij willen den naam van den witten gek niet vereeuwigen.

Eerst waren er muren van pilaar tot pilaar en tusschen den muur en elken pilaar in, zoodat ieder gevangene afgescheiden zat van zijne lotgenooten en de flauwe terugkaatsing van het licht der zon in het meer, hetwelk tusschen de enge spleten doordringt, niet dan schemerend tegen het gewelf kon aanschouwen. Ten tijde, dat Bonnivard gevangen werd gehouden, kwam er een nieuwe cipiersknecht. Hij vatte de hand van den ongelukkigen prior van Sint Victor:

— Herkent gij mij niet? fluisterde hij hem zachtkens toe. Ik ben de jonge Chabrey, Michel Chabrey van Geneve; gij hebt mij gekend, toen ik nog een klein kind was; ik kom om u te verlossen.

Maar de list werd ontdekt en Michel eenige pijlers verder opgesloten. Intusschen wist hij zijn kerker te ontsnappen en vijlde de ijzeren bouten door van het luchtgat, waarvoor ik stond.

— Ik breng u de vrijheid, Bonnivard! Ik stort mij in het meer, ik zwem naar Geneve!..

Hij ploft naar beneden, doch het water was laag en in zijn sprong werd de moedige jongeling jammerlijk op de klippen verbrijzeld.

Deze half onderaardsche kelders zijn ten deele uitgehouwen in de levende rots. Het zijn rotsen, die in kasteel veranderen, als Daphne in laurier op de prentjes; met wanden van ruwe rotssteen en welgevorm-

de, lage, dikke, gothische kolommen en verwulfsels, als de nimf met takken aan de vingers en wortels aan de voeten.

Mollia cinguntur tenui praecordia libro;

In frondem crines, in ramos brachia crescunt.

Voor het overige maakte het uitgestrekte gezigt op een gedeelte van het meer en deszelfs oevers, benevens het zachte licht, dat er maanachtig binnendringt, eene zonderlinge uitwerking, daar de straalbreking en de weerkaatsing van het blaauwe water den graauwen steen met allerlei schitterende kleuren verwt, die hem den gloed en de doorschijnendheid geven van agaat en niet weinig bijdragen om de indrukken van verschillenden aard levendiger te maken en het fantastische der decoratie te vermeerderen.

— Byron, verhaalde mijne geleidster, kwam hier toen met een groot gezelschap; hij sprak geen woord en wenkte met de hand, dat allen weg moesten. Wel een uur bleef hij daarop alleen in de onderaardsche gevangenis en toen hij er uit kwam, was hij zoo bleek als een geest.

— Ik dacht niet, dat de steen zoo hard was.

— U meent?...

— Dat Byron zoo lang werk had.

De vrouw was verontwaardigd.

— Mijnheer! hernam zij, Byron had in dat uur zijn gedicht vervaardigd van den gevangene van Chillon.

— En ik, die mij altijd had laten wijs maken, dat

hij het te Ouchies schreef, omdat het slecht weer was en hij zich deerlijk verveelde.

— Dat kan ook wel wezen, maar hier viel het hem in en hier bedacht hij het.

— Byron, ging ik plaagziek voort, wist niet meer wat hij van ijdelheid zou beginnen en was, om zich belangrijk te maken, uitgeleerd in finten, die tegenwoordig afgezaagd zijn, maar toen nieuw waren. Ge-loof vrij, die gevangenis zou hem weinig hebben opgewonden, enkel omdat zij decoratie voor zijn drame wezen moest, en bovendien was hij zoo mal niet om een uur lang in een vrij onpleizierig lokaal, met de hand onder het hoofd en de oogen naar het verwulf-sel, in eene peinzende houding te blijven zitten, als niemand er naar keek. Maar hij wilde onophoudelijk van zijne aangeborene zonderlingheid partij trekken. Om iets te doen te hebben, krabbelde hij zijn naam op den pilaar, wat tevens het fantastische, dat hij aan zijn persoon zocht toe te voegen, kon dienen, en toen hij in die holle kluizen huiverig was geworden, oordeelde hij de grap lang genoeg. Daar komt de gansche zaak op neer.

De vrouw werd knorrig en wilde zich verwijderen. Om haar weder in eene goede luim te brengen, liet ik mij nog veel door haar vertellen van alles wat op Chillon voorgevallen of er later van verzonnen was en van de schilders, die gewoon waren dit kasteel tot doel en middenpunt hunner studiën te kiezen, en joeg intusschen langs de wanden op beroemde namen.

Verscheidene malen sloeg ik den blik terug naar het kasteel, staarde op het meer en ademde de weelde

der zoete zomerlucht in. Er was een dag, waarop, zoo als nu, daar ginds een klein vaartuig de golven kliefde. In dat vaartuig bevonden zich eenige menschen, die ook van Chillon kwamen, die gezien hadden wat ik gezien en gevoeld wat ik gevoeld heb; maar mijne gewaarwordingen zullen verflaauwen, ijdele dampen, voorbijgaande opbruissingen der ziel; bij het minste gezucht zullen zij verwaaijen en de zeepbellen, waarin het slot zich met schitterende en grillige kleuren teekent, wegbarsten in het luchtruim. De droomen, welke mijn hart vervullen, wat zijn zij anders dan bloemen van een dag, door een ochtendstraal ontloken, en welke de avonddauw, die haar met glinsterende parels had gedacht te versieren, verwelkt vindt en verflenst. Maar bij dien man, thans niet langer een voorwerp voor mijn spotlust, die peinzend in het schuitje terugvoer, kwamen de mijmeringen tot rijpheid, de onbestemdste gewaarwordingen tot wezenlijkheid; hij broeide er over, stoofde ze, schonk ze een ligchaam; zijne gedachten woelden en werkten in zijn binnenste, hij zelf leed en bukte onder de gisting; eindelijk, daar was de nacht en de ure gekomen van den kamp en de overwinning!

Neen! het is niet zoozeer het teedere hart, de gevoelige ziel, het heldere hoofd, de ontvangbaarheid des gemoeds voor het edele en schoone, dat den dichter maakt; velen met mij zullen zich den naam van dichter niet toekennen, al hebben zij geweend bij eene groote daad, al zijn zij op de knieën gevallen voor de werken Gods, al hebben zij geleden onder de wanhoop van met stomheid geslagen te zijn en zich vruch-

teloos de borst opgereten om hun inwendig gevoel lucht te geven in verstaanbare klanken, de sluizen huns gedachtenstrooms open te rukken, de wereld in hunne verrukking te doen deelen, doch wier zwangere geest zich slechts in magtelooze tusschenwerpsels, in ijdele uitroepingen kon ontlasten. Arme lijdens! ik, ik weet wat gij uitstaat. Hetgeen de dichter — die te gelijk kunstenaar, dat is, meester over den vorm, in de hooge beteekenis des woords, moet wezen — hetgeen de dichter vormt is de hemelsche gaaf, lichaam aan de vliedende schaduwen te geven, het speelsche gevoel omtrek en stevigheid te verleenen, de fijnste schakeringen der gedachte vast te houden, zich reden te geven van zijne aandoeningen, den vlugtigsten indruk te grijpen en te crystalliseren. Alles wat in hem woelt, werkt, gudst, schuimt, krijgt een vorm, zijne gewaarwordingen worden beelden, zijne schepping verrijst, tijdens den strijd, welken hij levert met de schimmen, die hem dwarrelend omgeven, harmonisch voor hem, in de chaos komt orde. Hij gebiedt de vlugt zijner bezieling en stelt zijne aanbazing perk en doel. Hij weet het, en daarom is zijn blik zoo kalm en zijne houding zoo rustig, dat hij den last der dichterlijke vervoering afwerpen, zijn hart ontsnoeren, het eens kan worden met zichzelf en voldoen aan de behoefte zijner natuur. Getuigt het, eenzame nachten, die den dichter met gebogen kruin, zwoegend en worstelend onder het gezag der Muze, in de geheimenissen zijner eenzaamheid zaagt ingaan! getuigt het, heldere morgenstond, die hem, lagchend en fier, op het balcon naar den

groet der zon wachtende vond. Zijne banden zijn geslaakt, hij is gelukkig, en van hem is uitgegaan een geurige adem des lieds, die de wereld zal verrukken!

Toen ik een paar uren daarna van Vevay naar Lausanne voer, hoorde ik in eens aan mijn oor, terwijl ik op de stoomboot naar Chillon stond te turen:

— Daar was toch niet veel aan te kijk, hé?

En een vinger wees naar de plaats, waarop mijn oog gevestigd was.

FRITS FAHRMBACHER.

(HET JESUITEN-INSTITUUT TE FREYBURG.)

Het was zeer vroeg, toen ik afreed: even vijf uur op de torens van Bern, en ik moest naar Lucern, het vooruitzicht van een wijzertje rond in den postwagen. Zes personen maakten het intérieur vollig: een heer en mevrouw met twee knapen bij zich, nog eene andere dame en uw onderdanige. Eerst toen wij buiten de stad kwamen, bemerkten wij, hoeveel reden wij hadden tot vreugde: de hemel was gedurende den nacht opgeklaard en de zon scheen vrolijk. De paarden kropen langzaam de hoogte op, Bern breidde zich liefelijk en grootsch in het dal ter zijde uit.

— Wat is dat daar? vroeg onverwacht de dame, die alleen was en met deze woorden het diepe stilzwijgen der reizigers verbrak, naar eene breede bank van grijze, zonderlinge en spookachtige wolkvormen wijzende.

— Wel, de Alpen! zei een der knapen op den toon van een Scheveninger, wien men naar de zee vraagt.

De dame, zoowel als ikzelf, staarde met oogen vol verbazing en bewondering de ontzagchelijke reuzen aan, welke de aanhoudende regens nog steeds voor ons oog hadden verborgen gehouden, maar de wagen slaat een hoek om en het verhevene schouwspel is weg.

De knaap, wiens levendig en snel antwoord mijne opmerkzaamheid niet ontgaan was, kon vijftien, hij kon ook zeventien jaar oud zijn, en dit laatste was het waarschijnlijkst. Hij was klein en fijn van gestalte, bewegelijk, behagelijk van gelaat; zijn oog stond helder, schrander, slim, en om zijn mond speelde gestadig den minzaamsten, geestigsten glimlach. Zijn geheele wezen verried eene bevalligheid, des te aangener, daar zij natuurlijk en onbesnoeid was. Ik gevoelde mij aanstonds door hem aangetrokken. Het leven is vol van dergelijke geheime toenaderingen. Het gesprek werd evenwel niet voortgezet, en ieder bleef teruggezonden in zijn vorigen dommel, de laatste schaduwen der vleugelen des slaaps. Alleen de jongeling wierp een koenen blik links en regts over het landschap, en ik zat, in mijzelven gedoken, vruchteloos op een stroohalmpje te loeren, waaraan ik een woord zou kunnen vastknoopen.

Na ongeveer een uur lang te zijn voortgereden, haalde de dame, die over mij en naast onzen jongman zat, een flacon voor den dag en liet den ligten mantel halverwege van hare schouders zakken. Ik nam de kans waar, om te beweren, dat het warm zou worden. De belangrijkste gesprekken plegen met

dusdanige vaste zetten en afgesletene loopers aan te vangen, welke niet anders dan lust tot praten en de uitnoodiging daartoe beduiden. De aanleiding tot eene woordenwisseling kan niet eenvoudig, dat is niet alledaags genoeg worden genomen; meestal is de bloote mededeeling van een geringen wensch of eenige behoefte voldoende en reeds door de beschaving tot een algemeen teeken gesteld. Een oogenblik later en het gesprek is op duizend mijlen afstands; de platte velden heeft de bliksemsnelle gedachte plotseling achter den rug en laat geen onderwerp onaangeroerd, in hare wispelturige vaart ontmoet.

— Ik geloof ook, dat het zeer warm zal worden, zuchtte de dame, goot eau de Cologne op haren zakdoek, snoof den geur op en hield het vocht tegen haar voorhoofd.

Op hetzelfde oogenblik tastte haar buurmannetje in eene wijde, gemakkelijke reisbroek met plooiën van voren en diepe zakken, haalde er een mooijen appelsina uit en bood hem op den hoffelijksten toon de dame aan. Zij bedankte, — de appel was denkelijk weinig koeler dan de dampkring — maar onze reisgenoot hield aan.

— Waarlijk niet, ik wil u niet berooven.

— Berooven? Mevrouw — die, aan zijne andere zijde — heeft er nog wel een dozijn in haren *réticule*.

— Ook heb ik geen mes, voegde zij er met gemaakte verlegenheid bij.

Nu grabbelde de jongen in zijn anderen broekzak en bragt er aanstonds het ontbrekende werktuig uit te voorschijn, dat hij open knipte, op het platte van

de hand eenige keeren heen en weer streek en toen de dame wilde overreiken. Maar — zij en ik wisselden een flauwen oogwenk — ik geloof, dat zij er wel een beetje vies van was.

— Is het wel scherp? vroeg zij, het in de hand nemende.

— Scherp? Ik heb het al drie jaar gebruikt, zoo lang ik op school was; pennen, boomen, tafels, touw, alles kan het aan, en zou 't voor een appelsina .....! 'T is een baas! Geef eens!

— Je moet er aan, vrouwtje! dacht ik.

Maar de jongen had zelf zooveel schik in de dienst, die hij verrigtte, sneed de vrucht zoo goedmoedig en netjes half door en vroeg zoo gul aan de dame, of zij ze aan kwartjes wilde hebben, dat zij zich wel op genade moest overgeven. Daar zij echter het mes zoo min mogelijk in aanraking met de opgedwongene versnapering wenschte, nam zij, terwijl hij met de eene helft bezig was, de andere weg; maar toen zij aan het eten zou gaan, droop haar het sap langs de vingers en op den zakdoek, welken zij, uit voorzorg voor haren japon, over hare knieën had uitgespreid.

— U morst, mevrouw! Wacht, ik moet u eens helpen. Kijk! zoo doen wij die!

En in een oogenblik — hoe hij het zoo tooverde mag de drommel weten — had hij de geheele schil naar onder omgebogen, de kwartjes losgescheurd tot aan de plaats van den steel, en de kunstbewerking, onder de ongeruste blikken der dame, zoo vlug en handig, een eekhorentje gelijk, met zijne scherpe en

harde nageltjes ten uitvoer gebragt, dat niet een enkele drup was verloren gegaan.

— Uit mijne vingers nu! Anders morst u weer! Als je blijft! Toe! Om mij plezier te doen!

Hoe aan dien toon en die vriendelijk toegeknepene oogjes weerstand te bieden! Hij hield haar, even gemeenzaam alsof zij een geliefde schoolmakker was, een vierendeel voor den mond.

— Dat's één: hap!

En de dame snoepte het op.

— Dat's twee!

En de dame bood nogmaals de lippen.

— Dat's drie!

En de dame begon het aardig te vinden.

— En dat's op, en daar gaat de schil! Gemakkelijk! niet waar, mevrouw? 't werk van een omzien.

Zij bekende mij, zeker ook om eenigzins hare houding te redden, dat zij toch blijde was den appelsina maar te hebben aangenomen, want dat zij er bijzonder door was verkwikt en zij den jongen togtgenoot wel een lief ventje vond.

— Dat leeren wij van de Engelschen.

— Wat voor Engelschen? viel ik in.

Nu nam een der leelijkste gezigten van de vijf werelddeelen het woord en verhaalde in het lange en breede, dat de mevrouw over hem het voorregt had zijne gade te zijn; dat zij uit Beijeren waren; dat de jongeheer tusschen hem en mij hun zoon was, en de andere die eens vriends uit Neuburg; dat die vriend drie jaren geleden beide heertjes naar het instituut der Jezuiten te Freyburg gebragt had, en hij nu op

zijne beurt beide jonge lieden van daar had terug gehaald, bij welke gelegenheid ik vernam, dat de geestige babbelaar Frits heette, en de bevoorregte gade er bijvoegde, dat de eerwaarde vaders zulke hupsche, zachtzinnige menschen waren.

Ik had weinig lust met den een zoowel als met de andere het gesprek voort te zetten en wendde mij terstond tot Frits.

— Voor eenige dagen was ik te Freyburg en zag uwe school.

— Mooi gebouw, niet waar? Heerlijk gezigt naar buiten! was het vrijmoedig antwoord.

Het woord verlegen stond gelukkig niet in het woordenboek van mijn reisgenoot.

— Ik begrijp maar niet, hoe men bij dat schoone gezigt studeren kan. Doch alles wordt gewoonte.

— Van mijne plaats had ik juist het oog op de draadbrug. Ieder ijzerdraadje kon ik tellen. Ik geef de arenden niets toe. Heeft u getracht de inrigting zelve te bezigtigen?

— Zeker.

Die belangstelling beviel hem, en hoog ingenomen met alles wat het gesticht betrof, begon hij uit te weiden over de smaakvolle spreekkamer, welke ik toch stellig zou gezien hebben, al had men mij voor het overige ook niets verder gewezen.

— Ik vertoefde er niet lang, spoedig kwam er iemand, een Italiaan, die mij zeer beleefd ontving en goed Fransch sprak; deze doorwandelde het huis met mij.

— Het geheele huis?

— Dit kan ik natuurlijk niet bepalen; alleen weet ik, dat men mij niet in de bibliotheek heeft gebragt.

— Elke studiekamer heeft de hare toch.

— In kasten met glazen deuren. Ik las sommige titels; maar de deuren waren toe, want de vacantie was reeds begonnen, dagelijks vertrokken er jongens, en de nog aanwezige leerlingen waren juist uit wandelen. Ik was hen tegen gekomen, drie aan drie, in grijze kielen; heel zindelijk zagen zij er niet uit..... Maar die boeken zijn voor het gebruik van slechts iedere afdeeling in het bijzonder. Deze meen ik niet. Ik onderzocht, of er niet eene aanzienlijker boekverzameling was, waarop de cicerone mij antwoordde, dat deze voor niemand te zien was, hetgeen mij bevreedde. — Och, zei hij, men heeft er weinig aan, het zijn niet anders dan oude, stoffige werken, waar alleen de eerwaarde vaders somtijds in snuffelen.

— Zeker heeft men u de eetzaal gewezen. Daar kunnen wij met vijfhonderd zitten. Onder het maal is er altijd een, die voorleest. Heeft u niet een klein tafeltje afgezonderd in een hoek zien staan?

— Ik heb het niet opgemerkt.

— Het is de straftafel, wij zeggen: katzentafel. De beide knapen wisselden een glimlach van verstandhouding.

— En de studeerzalen, hoe ruim en luchtig, niet waar?

Ieder schooljongen pocht op zijne kostschool, zoodra hij ze verlaten heeft; is hij er nog, hij raast op de meesters, klaagt over de onregtvaardigheden, welke hij te verduren heeft, over de dwaasheden, de

noodeloosheden, die hij gedwongen wordt te verrigten, en zijne ingenomenheid openbaart zich dan eerst, wanneer tijdgenooten, op andere scholen geplaatst, ieder op zijne beurt, voor de uitstekendheid der hune, gaarne een blaauw oog over zouden hebben.

— In elke zaal stond een beeld der Heilige Maagd.

— Om ons te herinneren, dat het doel van al ons werken hooger dan deze aarde is. Heeft u geene kruisjes en andere kleine zaken aan den voet van die beelden zien liggen?

— Ja wel, maar wat mijn geleider er mij van zeide was mij niet regt duidelijk.

— Het zijn onze wekelijksche belooningen. Door ze de moeder Gods toe te wijden, oefenen wij ons in ootmoed en verliezen de gedachte niet aan de genade van het Opperwezen, dat alleen alle goede gaven schenkt.

Frits was thans zeer ernstig en stellig, zelfs had zijne stem iets heftigs en uitdagends. Ik zou mij ongaarne eene aanmerking hebben veroorloofd.

— Het instituut bezit onderscheidene kapellen, zei ik om bij het onderwerp te blijven.

— U zag ze zeker alle drie. Hoe jammer, niet waar? dat de algemeene kapel zoo klein is! Er kunnen er niet meer dan twee honderd in. Maar ze is rijk en prachtig. En wat zegt u wel van die der congregatie van de Lieve Vrouw?

— Kostbaar en met smaak versierd, nergens overladen, en welk een fraai beeld van Maria!

— Het is van zuiver wit marmer. Wat congregatiën zijn weet u mogelijk niet.

— Mijn geleider scheen het mij niet te kunnen uitleggen.

Nu zweeg Frits.

— Doe gij uw best eens!

Hij mompelde eenige onverstaanbare woorden. Ik geloof, dat hij lont begon te ruiken.

— Wat zijn congregatiën?

— Ik zal 't u zeggen: in instituten, alwaar de Godsdienst den grondslag van het onderwijs uitmaakt, zijn al sedert meer dan drie honderd jaren dergelijke vereenigingen van kweekelingen in zwang.

— Waartoe?

— Zij vergaderen wekelijks in eene kapel, om zich gemeenschappelijk in christelijke vroomheid te oefenen.

— Regt vat ik het niet. Gij zegt, die vereenigingen zijn drie eeuwen oud, en het instituut bestaat immers nog maar vijf en twintig jaar?

Hij bleef het antwoord schuldig, even als op een paar andere vragen omtrent de werking naar buiten van deze vereenigingen en in hoe verre zij onafhankelijk waren van de tucht der kerk en der school en toch aan beide onderworpen.

— Is ieder leerling lid eener congregatie?

— Zeker niet, alleen de goede leerlingen.

— Maar welke bepaalde hoedanigheden worden vereischt tot de opname?

— Een goed congregationist, een goed leerling, een goed Christen, is hetzelfde.

Hij vermoedde, dat ik een ketter was, maar de ondeugd liet het er niet bij steken en verlangde zekerheid.

— Velen houden de Jezuïten voor verleiders, maar

dat is niet waar; er is eene menigte slechte boeken tegen de eerwaarde vaders geschreven, maar zij behelzen leugentaal.

Op dit beweren kon ik mij niet weerhouden bescheiden aan te merken:

— Ik wil mij wachten voor eene uitspraak omtrent een zoo teeder punt, doch gesteld eens: de Jezuiten waren werkelijk verleiders, meent gij dan, dat zij middelen zouden aanwenden, grof genoeg om jongens van uwe jaren in het oog te loopen.

Jongens van uwe jaren! dat deed Frits pijn. Ik had voorzigtiger behooren te wezen.

— Op mijn woord, ging ik voort, zij zouden geslepenner zijn, en fijner, dieper liggende, meer verborgene, zij zouden menschkundige, wijsgeerige weefsels weten te spinnen.

— Neen! de Jezuiten zijn geene verleiders. Ik weet, dat zij het niet zijn, ik weet het zeker. Ik weet wat verleid te worden is. Ik ben op eene school geweest, waar ik verleid ben geworden, maar op de school te Freyburg ben ik terecht gebragt. Ik weet, mijnheer! dat de Jezuiten geene verleiders zijn, al ben ik dan ook geen filosooph.

De vonk was in 't kruid en 's jongelings blik schoot dat heldere, witte licht, hetwelk de sterren van zich werpen bij haar verschieten in den winter. Zijne oogen rolden wild, zijne gebaren waren buitensporig, zijne stem klonk niet meer vloeiend en zoet, maar was op eens scherp en hard geworden, en zijn toon was kort en dreigend: het was een uitval, welke geen bescheid zou geduld hebben. De overtuiging, welke zoo krach-

tig en dweepziek in al hare overmagt losbarstte, was eene zoodanige als wie het onderzoek ongeoorloofd, ondragelijk, alle wederlegging een gruwel is en die het juk des gezags vrolijk en juichend draagt. Ik las in die opbruissende, heilige en ridderlijke aandrift de volslagenste ongenaakbaarheid tot het verstand en eerbiedigde, ook uit liefde tot den vrede in een zoo naauw bestek, de denkbeelden, waarin de jongeling, dien ik om zijn ijver, al moest hij mij verkeerd toeschijnen, niet minder lief had gekregen, was opgevoed; ik zweeg.

Om echter niet al te spoedig tot een ander onderwerp over te stappen, als ware ik onder het gewigt der bewijsgronden verpletterd, wierp ik mij op het onderrigt, verhaalde, dat ik eene series lectionum mede gekregen en daaruit had gezien, dat de studiën in negen klassen verdeeld zijn, dat de drie eerste niet meer zijn dan voorbereidend, dat verder elke klasse een naam draagt: de zesde principia, de vijfde rudimenta, de vierde grammatica, de derde syntaxis, de tweede humanitas, de eerste rhetorica; verder beweerde ik, dat men over de uitgebreidheid der vakken uit een dusdanig overzicht zonder indeeling van tijd weinig oordeelen kan, maar dat ik toch zou meenen, dat er gevaar bestond van een minder streng, geleidelijk, degelijk, en daardoor eenigzins verbrokkeld en oppervlakkig onderwijs; dat deze opmerking mij inzonderheid wat de geschiedenis betreft van toepassing was voorgekomen, en ik verder ook van meening zou wezen — eene reden, waarom er aan de zuiver wetenschappelijke vakken minder

kan worden gedaan — dat er te veel tijd aan die kunsten besteed wordt, welke ter veraangenaming en versiering des gezelligen levens moeten strekken, doch er het wezen niet van behooren uit te maken, alsmede aan die oefeningen, welke de tong rad, vaardig, scherp, gewikst en gewapend maken en den geest ontwikkelen boven het verstand, hetwelk gevaar loopt ten deele onder den bloemengeur der rhetorica en de spitsvindigheden der dialectica verstikt te raken. Frits, ofschoon ik geene inlichtingen kreeg en hij kennelijk verstoord was, luisterde met eene gemaakte afgetrokkenheid echter als een vink en liet geen enkel woord ontsnappen, hetgeen mij de moeite van voortspreeken niet deed opgeven. Om zijn fatsoen te houden, fluisterde hij van tijd tot tijd een woordje tot zijn gezelschap, en er viel gedurende een kwartier ook wel een onbeduidende volzin uit den mond der reizigers, doch Frits en ik praatten niet meer te zamen. Het speet mij; zoo kort te voren zaten wij nog zoo genoegelijk te keuvelen! Ten einde het been allengs toch weer in het lid te brengen, wist ik er niet beter op dan mij maar van tijd tot tijd tot zijn schoolmakker of diens ouders te wenden. Het middel hielp. Lang kon Frits het niet zonder babbelen uithouden, en deels omdat hij mogelijk wel iets naders omtrent mijn bezoek vernemen wilde of op dit oogenblik geen ander onderwerp van onderhoud wist, ook wel misschien, omdat hij den schijn niet wilde hebben van dergelijke gesprekken te ontwijken, nam hij zijn kans waar, terwijl ik met zijn makker over jongensspelen aan den gang was, en draaide bij.

— U heeft onze speelplaats dus gezien?

— Er zijn er verscheidene, elke afdeeling heeft de hare, zei men mij.

— U zal ze niet te klein hebben gevonden.

— Wat speelt men meest te Freyburg?

— Meest met den bal.

— Cricket, bal in 't putje?

Die woorden kende Frits niet.

— Jeu des Anglais, jeu aux balles.

En hij legde 't mij aanschouwelijk uit. Van den verontwaardigden en ijverenden kweekeling van de heilige orde van Jezus was hij spoedig weder de vrolijke, speelsche scholier geworden, en hij liet mij met billijken jongenshoogmoed de harde muis van zijne kleine, fijn gevormde, maar ter deeg gespierde hand voelen, hoe zij ten gevolge van het balslaan door het eelt als met leder overtrokken was, en haalde een paar ballen uit zijn zak, welke hij mij verzocht om hunne stevigheid en zorgvuldige bewerking te bewonderen.

— 's Winters worden er kunstvijvers aangelegd, waarop wij schaatsenrijden, en tegen het slechte weer hebben wij eene overdekte speelplaats, ruim genoeg voor allerlei bal- en werpspelen en waar zelfs een biljard staat voor de liefhebbers. Soms gaan wij groote wandelingen maken, onze muziek voorop. Van muziek vooral wordt veel werk gemaakt. U is toch in het landhuis geweest? Daar is alles bij elkaar: de teekenzaal, de galerij, waarin al de muziekkamers uitkomen....

— Ook de comediezaal.

— Van tijd tot tijd geven wij eene opera.

— Het verbaasde mij wel eenigzins dit te hooren.

— Maar het zijn niet van die zedelooze stukken; bovendien maken de eerwaarde vaders er altijd veranderingen in en zorgen, dat er het gevaarlijke uit worde gelaten: er mag bij voorbeeld nooit iets van liefde inkomen.

Zoo meen ik, dat zij eens Fra Diavolo zonder Zerline gespeeld hebben, want een jongen in een vrouwenpak zou te Freyburg niet worden gedoogd.

— Die vertooningen zullen toch wel onder de zeldzaamheden behooren.

— Zij hebben alleen op de groote feesten plaats. Die groote feesten, dat's een pret! Dan hebben wij een geheelen dag vrij en gaan naar de villa, waar wij schermutselingen houden, gymnastiek doen, naar den vogel schieten, muziek maken, eten, drinken... Jongens, wat al lekkers! Het is geschied, dat er voor het gansche instituut ijs was.

— Sommigen gaan dan zeker te paard?

— Of zulks ooit gebeurd is, durf ik niet zeggen, maar in mijn tijd, dat is in de drie laatste jaren, ten minste niet. Wij leeren evenwel paard rijden; wij hebben eene manege, twintig paarden sterk.

— Daarom juist dacht ik het. 't Zou mooi staan, het corps muzikanten voorop en de eerewacht met den pikeur aan het einde van den stoet. Maar, zoo als ik zei, er wordt zeer veel werk van de schoone kunsten gemaakt en veel tijd besteed aan de uitspanningen. Hoe zulks met de meer zuiver wetenschappelijke studiën kan worden overeengebragt....

— Het is de stelregels der eerwaarde vaders, dat

men, om de ontwikkeling van het verstand, die van het gevoel en van het ligchaam niet behoort te verwaarloozen.

Ik verbeelde mij, dat er nageltjes onder uit het fluweelen pootje kwamen kijken, en nam den stelregel voor kennisgeving aan.

— De slaapkamers vond ik zeer bijzonder van aard.

— Liet men er u toe? Niemand mag er anders komen.

— Het kostte ook wel eenige moeite. Die houten kooijen, met latwerk van boven, waardoor het licht valt, wekten zeer mijne aandacht.

— Vindt u de sluiting van elke der slaapsteden niet heel kunstig bedacht?

— Mijn geleider liet mij in eene binnengaan, sloot mij toen op en verzocht mij vervolgens, dat ik mijzelf bevrijden zou.

— Zoodat men u dit geheim ook al wees! En het slot was dadelijk open.

— Dadelijk. Maar toen hij mij verzocht mij weer op te sluiten, ging het niet, en het deurtje bleef aan eene reet staan.

Frits lachte braaf.

— En op die wijs, zei hij, kan de vader, die de jongens oproept, met volkomene zekerheid gewaar worden, wie 's nachts de kooi verlaten heeft, en wee hem, die zulks heeft gewaagd, zonder den vader, die in de zaal slaapt, te hebben gewaarschuwd! Ziet u, de opvoeding der goede vaders is eene opvoeding van vrijheid en van liefde, maar de opsluiting gedurende den nacht zou dat karakter verloochenen, daarom

heeft hunne scherpzinnigheid er eene dergelijke sluiting op uitgevonden. De leerling is nu opgesloten en is het niet, hij is gevangen en is vrij — want vrij moet hij wezen — en vrij, doch gevangen.

— Eene schijnvrijheid dus; de vinding is karakteristiek.

Haast had ik mij laten ontvallen, dat zij.... Maar het onvoorzigtige woord stierf gelukkig op mijne lippen.

Aldus voortpratende, waren wij in het dorpje Huttwyll, op de grenzen van het grondgebied van Lucern, aangekomen, en de conducteur kondigde ons aan, dat hier middagmaal zou worden gehouden. Wij werden in eene lange bovenzaal gelaten met helderwitte muren en plaatsten ons gedwee aan eene gedekte tafel, langs welke stijve Zwitsersche boerenmeiden met smalle ruggen, breede borsten en korte halzen gedurig heen en weer hobbelden. Ik zat naast Frits. Het eten was zoo geweldig slecht, dat het ons over de gemelijkheid, die wij er in een ander geval zeker over getoond zouden hebben, heen zette, en de dwaze smaak, welke aan alles was, gaf ons hoe langer hoe zotter invallen in. Wij waren allengs in eene stemming gekomen van niets meer, al zou het zulks ook bij toeval geweest zijn, redelijk te vinden, ja, zouden eigenlijk iets smakelijks jammer hebben geacht, daar het ons vermaak zou hebben bedorven. Van lieverlede waren wij heel goed lachs geworden, eene mug zou ons aan het schateren hebben gebragt, en niet weinig werd deze trek aangeprikkeld door de tegenwoordigheid eener soort van marchande de mo-

des, die uit de rotonde gekropen was en zich fatsoenlijk trachtte aan te stellen door schrikkelijk luidruchtig over het eten te schimpen, in het fransch op de onbehabbelde meiden te kijven, die niets van dat alles behalve uit hare sterk sprekende gebaren verstonden en het eene zure gezicht telkens maar door een nog zuurder zagen vervangen. Er werd een in zware hompen gehouwen stuk gezouten vleesch rondgediend, dat er bloedrood uitzag en met allerlei vellen en draden aan elkander hing.

— Is dat freischärler vleesch? vroeg ik leuk.

Maar de meid wilde van de vraag niets weten.

— Mag ik je een stukje van dit freischärler boutje dienen?

— Heel graag, mijnheer! ik heb van die soort van menschenvleesch nog niet geproefd.

Frits trok een straatjongensgezicht, ten blijk, dat hij mijn gek niet was, en ging voort:

— Maar er bestaat toch eene droevige verwarring in ons brein tusschen menschen- en freischärler-vleesch....

Tegelijk droeg ik zorg, dat de aardigheid de ooren der marchande de modes bereikte, die eerst op de hoogte van Zwitserlands staatkundigen toestand moest gebragt worden, maar toen zij onze meening eindelijk begreep, walgde alles haar zoo, dat zij mes en vork wegsmeet, haar servet over haar bord, haren stoel achteruit wierp en met zwaar gedruisch de kamer verliet, terwijl Frits en ik, over elkander rollende van het lagchen, de malloot achterna dwaalden.

Weldra zaten wij weder met ons zessen, even als

zoovele tamme schapen, in ons hok en vervolgden den togt. Frits, die, ten gevolge van het koddige middagmaal, nog tieriger en jooliger was geworden, trok nu duchtig van leer. Het was een spiegelgevecht van grappen, dwaasheden, woordspelingen, luimige uitvallen, witzén, waar het eind van weg was, en dat alles vloeide in het zachtste, geestigste Duitsch, dat mijne ooren ooit trof, met eene weelderigheid en een gemak van die dunne zijden lipjes, en dat tongetje ging daarbij toen ook zoo rad en tjilpte zoo liefelijk, alsof men een onnoozel vogeltje hoorde; of liever, gelijk Frits zich thands verkneukelde en het feest zijns levens genoot, geleek hij eer op eene jonge speelsche poes, die dartelde in de zon en stoeide met de bloempjes en de veertjes. Zijn makker moest het misgelden. De arme jongen had vaak. Slapen! foei!

— Du!

Hij deed even een venster open.

— Faulenzer!

Hij liet zich aan het woord weinig gelegen liggen, en het luik viel weer dicht. Nu kwam Frits telkens als een plaaggeest met zijn kleinen pink en ligte het ooglid van den slaapzieken schoolkameraad op en keek hem ondeugend in den matten appel en zei schalk met een stemmetje als van een jong meisje:

— Goede morgen!

Papa vond dat spelletje met zoontjelief maar half aardig, doch Frits stoorde er zich wat aan! Eene uitbarsting scheen intusschen onvermijdelijk. Ik nam de vrijheid Frits al eens te waarschuwen: *jeu de main*, *jeu de vilain*! Maar hij kon het niet laten: dat

slapende gezigt was zoo mal! Daar doet hij 't alweer, en nu geeft hem mijn buurman een tik op de kneukels, die raak is. De dame over mij, die reeds lang in angst had gezeten, keek met smeekende blikken, waar niemand op lette. Frits hield zich dapper; ik bespeurde een nijdigen trek om zijn neus, en hij telde zijne partij een fikschen vuistslag op den bovenarm toe, tevens kneep hij het been van zijn makker tusschen zijne eigene beide magere knieën vast als tusschen eene tang, en of de gevangene al met alle magt op de dijen van Frits trommelde, Frits liet niet los, maar kneep integendeel, ook om de slagen te kunnen verduren, al harder en harder, tot de ander, die, ofschoon grooter en zwaarder gebouwd, minder spierkracht en vlugheid scheen te bezitten, gedwongen was, ten einde zich los te wringen, met zijne beide beenen te beginnen, en plotseling barstte er een onderaardsche strijd uit, van welken ik mij voor mijne eigene scheenen de ergste gevolgen voorspelde.

— Pas op, of ik schop meê! zei ik hoog ernstig.

Op dit woord was het gevecht opgehouden, beiden lachten, en Frits zei, mij goedmoedig aanziende, terwijl hij mij vriendschappelijk op het been sloeg:

— U behoeft niet te vreezen, het was maar gekheid.

En toen hij bemerkte, dat de dame naast hem angstig geworden was, wist hij niet wat hij haar ter zijner verontschuldiging en ter harer geruststelling zou zeggen, en het bleek mij toen, hoe goede vrienden beide jongens inderdaad waren, hoewel de een, wat geest en uiterlijk betrof, ver bij Frits achterstond.

— Op de stoomboot tusschen Coblenz en Mainz heb

ik laatst met een kameraad van u kennis gemaakt, maar gij zult hem wel nooit zien, want gij vertrekt en hij komt, gij komt van Freyburg en hij ging naar Inspruck. Aldaar is ook een instituut der Jezuiten, doch, Freyburg of Inspruck, het beginsel van opvoeding draagt natuurlijk hetzelfde karakter. Daarom noem ik hem ook uw kameraad, want eene zelfde opvoeding geeft eene onderlinge betrekking, stelt eene innige verbroedering daar, waarvan de geest eerst bij eene toevallige omstandigheid voldoende reenschap aflegt.

— Ik zie het, u heeft ook school gelegen. O, u kan begrijpen, hoezeer ik mij aan Freyburg verbonden weet! Indien mijn vader het in mijne keus had gelaten langer te blijven, ik had mij geen oogenblik bedacht. Maar nu ik toch weer digter bij mijne ouders kom en het paard den stal ruikt, begint er weer iets in mijn hart te leven.

— Uwe ouders en uw land.

— Mijn land is me onverschillig. De Christen heeft er geen. De aarde is door God geschapen, maar de staten zijn er door menschevonden gekomen. Al die vaderlandsliefde, waarvan men zoo hoog opgeeft, is eigenlijk maar vooroordeel, bekrompenheid of opwinde-rij. De wrijving en naauwe omgang, waarin men te Freyburg met jongens van allerhande volken leeft, en de wijze inzigten der eerwaarde vaders drijven u die denkbeelden wel uit het hoofd.

Het was weder eene gladde baan, waarop mijn reisgenoot mij lokte, maar in zijne drift van spreken ging hij gelukkig voort:

— Die jongen, waarvan u sprak, was zeker een Engelschman.

— Ja, en een Roomsche Engelschman, hetgeen iets niet alledaagsch is.

— Zijn neus stond toch immers wel midden in zijn gezicht?

— En regt ook, dat zekere andere neuzen niet doen. Hij was een grove, forsche, bruine en brutale jongen, een ondernemende klant, die zich, evenmin als jij, zijne kaas van zijne boterham zou hebben laten eten.

— Of hij gelijk had!

— Ik stond in de brandende zon voor den slagboom van het hoofd, waar te Coblenz de stoombootten aanleggen; zoo als je weet, blijft de boom voor de reizigers gesloten, tot die, welke van de boot komen, aan wal zijn. Het vaartuig was nog maar in het gezicht en reeds wandelden eenige dames op haar gemak over het hoofd. Robby wilde er ook op; men liet hem niet toe, maar hij verkoos en hij zou. De man, die aan den boom stond, werd kwaad, Robby hief zijne vuist in de hoogte, maar hij verstond geen Duitsch en de man geen Engelsch, hetgeen een onderhoud te weeg bragt, weinig geschikt om een verdrag voor te bereiden. Ik trachtte Robby te doen bedaren en legde hem uit, waarom wij niet op het hoofd mochten. — Maar die dames dan, die dames! ik ben zoo goed als die dames! — Volk, dat in de tweede kajuit plaats had, drong zich om ons heen. — De jonkheer heeft gelijk, zeiden sommigen, wij zijn even zoo goed, wij moeten ook op het hoofd. — Nu wendde

ik mij tot den man aan den boom en vroeg hem bezadigd af, hoe die dames eigenlijk op het hoofd kwamen. — Och! zei de man, bij toeval, een ander heeft ze er zeker op gelaten, omdat zij geen heer bij zich hebben. Maar als u er op staat, wil ik ze wel weer bevelen achter den boom te komen. — Ik wendde mij tot de bijstanders. — De man zegt, dat het eene kleine vergissing is, maar zoo gij het verkiest, zullen de dames weer aan dezen kant moeten komen; alleen, zij hebben geen heer bij zich. — Neen, dat niet, dat volstrekt niet! zei Robby; als hij maar bekent, dat hij ongelijk heeft, is 't wel; het is niet om die dames. — 't Is goed, ik ben tevreden, gaf hij den man te kennen, die niets anders begreep dan dat de vrede gesloten was. Toen kwam ook de familie van Robby met pak en zak uit het logement aan: papa, mama, een klein broertje, een paar vrienden. Wij aten zamen op de boot. Vriendelijke menschen. Lang spraken zij over het toenemen der Catholieken in Engeland en over het puseyisme; gij weet niet wat dat is.

Frits hief de schouders op.

— Zij klaagden bitter over de moeilijkheid voor Catholieken om in Engeland eene opvoeding te krijgen en voort te komen, waarom de ouders wel genoodzaakt zijn hunne kinderen buiten 's lands school te leggen. Zij waren, zoo als gij merkt, over het vooroordeel van vaderland nog niet heen. Robby zou later in Oostenrijksche dienst treden. Charly, het broertje, was een levendig, zenuwachtig ventje, dat niet wilde eten en maar Beijersch bier dronk...

Wij reden Malters door. De burgerkrijg had er

vreesselijke sporen nagelaten. Geen huis, dat niet met kogels doorboord was; sommige woningen lagen geheel in elkander, andere was men ijverig bezig weder op te bouwen of te herstellen. De volgende dorpen zagen er niet welvarender uit, en een uur later kwamen wij de overdekte brug over de Emmen over, waar de troepen van doctor Steiger hun laatsten wederstand hadden geboden. Zoodra onze wielen over den grond rolden, waarop het eerste bedrijf was gespeeld van een tooneelstuk, welks verwickelingen even belangrijk zijn om te volgen als zijne ontknooping moeilijk om te bepalen, keek Frits met vurige blikken naar de puinhoopen, die van de vernielende tweedragt getuigden, en wees mij de gaten en de verbrijzelde wanden. Trots de afzondering der school, scheen hij volkomen op de hoogte van het gebeurde.

— Sprak men over dat alles dan te Freyburg en hoedanig beoordeelden uwe leermeesters die noodlottige zaken?

— De goede vaders! zij treurden er over en haalden de schouders op. Het is ook hard de oorzaak te zijn van zoo bloedige twisten, en dat zoo onschuldig! Maar het was hun pligt het leed te dragen. Stond het hun vrij het canton te verlaten? Men had hen immers geroepen! Doch het was verboden onder elkander over die voorvallen te praten.

— Zeker om onder de leerlingen geschillen voor te komen.

— Natuurlijk.

— Verbeeld u eens, dat zich kleine vrijescharen in de speelplaats van het Jezuiten-instituut gevormd hadden!

— Onmogelijk! onmogelijk!...

Ik ging het haast weer verbruijen.

— Maar jullie zouden elkaars ribbetjes toch niet ingezouten hebben, zoo als te Huttwyll.

En zoo gooide ik het onderwerp maar weer gaauw op de oude gekheid, waarop de stroom in zijne vorige bedding geraakte en de grappen en kwinkslagen tusschen de twee jongens en mij haren vorigen loop hernamen. Het gesprek werd algemeen, en hoe meer wij Lucern naderden, hoe levendiger en rusteloozer het in den wagen toeging. De warme zon schoot hare stralen op de reizigers en zwermen van vliegen gonsden de geopende vensters uit en in, doch Frits maakte er met zooveel behendigheid jacht op en wist ze zoo gaauw en aardig, gelijk de poes, die het gevangene muisje telkens door een tik met den poot al spelende afmaakt, in hare vlugt te pakken, dat weinigen de doortogt straffeloos gelukte.

Het was vijf uur, toen wij de stad binnenreden. Het hôtel du Cygne — het hôtel de l'Helvétie was nog niet geopend — bood ons nachtverblijf en mij een middagmaal, zoo voortreffelijk, dat er het eten van Huttwyll spoedig door uit mijne gedachte verbannen was. Mijn reisgezelschap liet het liever op een stevig Duitsch souper aankomen. Des avonds vond ik allen vlijtig met vork en mes aan den arbeid, en de jongens, die den ganschen dag zoo goed als gevast hadden, schransten als wolven. Wij zouden niet verder zamen reizen: de wegen onzes levens, die ver uit een liepen, hadden elkander slechts op dezen enkelen dag gekruist. Ons riep het vaderland,

mij naar Holland, hen naar Beijeren, mij morgen vroeg naar Zurich, hen morgen vroeg naar Constanz. Het vaarwel was hartelijk. Frits verzocht ik nog een oogenblik te blijven.

— Wij hebben een genoegelijken dag doorgebracht, ik wil u een aandenken laten.

Ik nam een stukje papier en schreef de volgende versjes met mijn naam en mijn adres er onder:

Tout un jour, emporté trop vite,

Compagnons sur le grand chemin; —

Puis on se serre la main,

Et... pour jamais on se quitte!...

Frits was geheel verwonderd en begreep er niets van. Ik verzocht hem wederkeerig om zijn naam en dien zijner woonplaats. Werktuigelijk nam hij de pen en schreef hetgeen ik verlangde.

— Mogelijk loopt ons leven nog wel weder eens zamen, en dan weten wij, waar wij voor elkaar gebleven zijn.

Toen staken wij elkander de handen toe, hij werd naar boven geroepen, verdween, en ik ijldes uit de flikkerende, drukke zaal de opene lucht in, naar de boorden van het heldenmeer. Alles om mij heen was eensklaps stilte en vrede. De stoomboot en de schuitjes lagen met geplooiden vleugel. De verlichte vensters van het hôtel tartten de sterren des hemels, heden niet voltallig op haren post, want het zwerk was bewolkt en de maan gaf zonderlinge gedaanten aan de gevaarten, welke de wind snel door het uitspansel dreef en wier randen

haar bleek licht bij tusschenpoozen grillig verzilverde. De dampkring was zoel, het water effen; men hoorde het leuteren tegen de sluimerende bootjes, en niemand dan een zeldzame burger, die zich verlaat had, stoorde de eenzaamheid van het oogenblik. Voor mij lag het verhevene amphitheater, welks voorgrond door den Rigi en den Pilatus geopend wordt, tusschen wier gebergten het langwerpige meer tot Fluëlen voortloopt, en een warme wind, de wind der vrijheid, de adem van Tell, die de zoden van den Grutli verkwikt, de vuurseinen der eendragt aanbliet, speelde om mijne haren en dreef den blaauwen damp mijner cigar uit een, welken mijn oog somtijds afgetrokken natuurde. Eene wereld van gedachten toog voorbij mij, een oceaan van verbeeldingen, van gestalten, van aanschouwingen, tafereelen, overpeinzingen, verloren overvloed, waarin de overstelpte geest zich dompelt zonder vrucht. Het was de natuur, die zoo groot en mild, en de mensch, die zoo klein en karig is; het was de plegtige rust van dat statige tooneel aan en om het meer en de woelziekte en de strijd van die rampzaligen, door haat en tweedragt verscheurd, binnen en achter de stad; het was God, de schepper, beschikker en opperheer, eene leus voor geweld, heerschzucht en duisternis; God, een voorwendel; God, een partijhoofd, en de uiterlijkheden van zijne dienst en de geheimenissen van zijn bestaan, eene staatkundige banier. Eindelijk daalde in mijne ziel de gedachte aan zooveel goeds, zooveel liefdelijks, zooveel aanlokkelijks, hetwelk de zich in hare eeuwige verscheidenheid en oorspronkelijkheid ont-

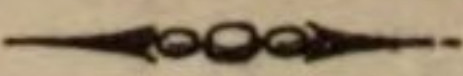

wikkelende persoonlijkheid van den mensch aan het gemoed schenkt, dat hetgeen menschelijk is weet te verstaan, te schatten en lief te hebben, en hoe aan-schouwelijk en tastbaar dat dierbare en aanminnige wordt, als wij ons onbevangen door de menschheid heen bewegen. Dankbaar klopte mijn hart bij den schat van zoovele beminnende, belangstellende, teedere be-trekkingen, heilige kring naauw rondom mij gesla-gen, maar die kring uit te breiden, op te nemen in den boezem al die liefelijke geesten, al die zoete ver-schijningen, die ons hier toelagchen en ons ginds be-geven, die ons, gelijk wij hen, vlugtige voorbijgangers voor elkander op den levensweg, met eene vriende-lijke kushand begroeten, getrokken als wij door de omstandigheden, die ons omstrengelen, onwederstaan-baar tot onszelf en het onze zijn; de armen uit te breiden over al wat ons aanspreekt; aan ons hart te drukken de verwijderdste voorwerpen, zaamverga-derd, onzes gevoels en onzer sympathie; dat bestand-deel der liefde in de menschheid, hetwelk met ons eigenaardig bestaan zamenstemt en zamensmelt met onze ziel, onszelf toe te eigenen en voor onszelf af te zonderen, opdat het de behoeften des gemoeds bevredige!.... Weg met een droom van aardsgezind-heid, voor wiens bedriegelijken glans de gelukzalig-heid der engelen zou tanen!

AANTEKENINGEN.

Bladz. 112, regel 31. Men gelieve te vergelijken: P. A. de Génestet, eerste gedichten, de Sint-Nikolaas-avond en het aldaar aangehaalde puntige dichtstukje van den edelen Staring.

Bladz. 156, regel 21. J. J. Rousseau, Confessions.

Bladz. 162, regel 3. Op een dier avonden, zegt Alexandre Dumas in zijne Impressions de voyage, het sprookje der portierster den ligtgeloovige verfraaid opdischende, op een dier avonden, — Beets beweert, (men vergelijke de treffende voorafsprak op zijne vertaling van den gevangene van Chillon) dat het op een schoonen lentemorgen geweest is — welke men zeggen zou, dat God enkel over Zwitserland doet komen, naderde geheimzinnig eene kleine boot, welke achter haar een spoor naliet, verzilverd door de gebrokene stralen der maan. Het vaartuig hield aan op de vale muren van het kasteel van Chillon en bereikte den oever, zonder stoornis, zonder geluid, alsof het een zwaan was. Uit hetzelfde steeg een man, bleek van uitzigt, doordringend van blik, hoog en trotsch van voorhoofd. Die man was in een ruimen zwarten mantel gewikkeld, welke zijne voeten bedekte, ofschoon men toch bespeuren kon, dat hij min of meer mank ging. Hij vroeg naar den kerker van Bonnard. Alleen en langen tijd verwijlde hij er, en die na hem in den afgrond nederdaalde, vond, tegen denzelfden pilaar, waar de martelaar aan had vastgeklonken gezeten, een nieuwen naam, dien van Byron.

ERRATA VAN DE VERHALEN.

Blz.	10	reg.	24	<i>staat:</i>	daarheen was,	<i>lees:</i>	daarheen, doch naar een ander, was
"	16	"	21	"	er op	"	op dezen
"	24	"	15	"	tweede	"	derde
"	25	"	3	"	derde	"	vierde
"	25	"	23	"	zesde	"	zevende
"	33	"	16	"	boerenkinderen, op	"	boerenkinderen van de streek, op
"	42	"	30	"	gevolgd,	"	en liet ze volgen.
"	48	"	16	"	is er hier	"	is hier
"	48	"	31	"	smeek ik	"	Ik smeek
"	49	"	4	"	behoefte	"	stem
"	58	"	24	"	men geslaagd	"	men er in geslaagd
"	60	"	3	"	niet	"	zelden
"	71	"	30	"	werd er	"	er werd
"	82	"	28	"	gebladerde	"	gebladerte
"	83	"	7	"	geleide	"	geleidde
"	110	"	9	"	groom theewater	"	groom het theewater
"	110	"	25	"	vier-en-twintig	"	vier en vijftig
"	113	"	5	"	en met	"	en zich met
"	124	"	1	"	der	"	des
"	126	"	7	"	gebleven	"	te vinden
"	148	"	4	"	u lachjes	"	u beden in hare lachjes
"	152	"	19	"	comediespel veran- derd	"	comediespel was veran- derd
"	201	"	18	"	haar	"	de vaas
"	201	"	19	"	de vaas	"	zij
"	201	"	20	"	ze na haren dood	"	haar na den dood der gravin
"	202	"	21	"	oudheidkunde bezit	"	kabinetten bezitten

REPORT OF THE

COMMISSIONER OF THE

LAND OFFICE

FOR THE YEAR 1881

IN RESPONSE TO A RESOLUTION OF THE

LEGISLATURE PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

COMMISSIONER OF THE LAND OFFICE

PASSED MARCH 1, 1881

AND A RESOLUTION OF THE

VERHALEN EN SCHETSEN
OP REIS

II

GESCHIEDTE

J. K. ARPENT

THE HISTORY OF

OF THE

ARABIAN EMPIRE

OF THE

OF THE

OF THE

GESCHRIFTEN

VAN

J. KNEPPELHOUT

~~~~~

ZESDE DEEL

VERHALEN EN SCHETSEN
OP REIS

II

—————●●●—————

LEIDEN

A. W. SYTHOFF

1861

GEORGETOWN

J. KEEPLEY

WILLIAM H. HARRIS

OF NEW YORK

NEW YORK

INHOUD.

	Bladz.
EENE WANDELING OP DE MER DE GLACE. (Chamounix)	1.
SPELEVAREN OP HET MEER VAN GENEVE. (Vevay)	40.
HET ALGEMEENE STEMREGT. (Vevay)	46.
EEN VORSTJE. (B.....)	51.
WIND. (Ostende)	59.
SPA	65.
EENE BADPLAATS. (Wiesbaden)	75.
DIE PLATTE. (Wiesbaden)	82.
SCHWETZINGEN	90.
ZEEZIEK. (Van Rotterdam naar Duinkerken)	113.
DE BADGAST. (Scheveningen)	122.

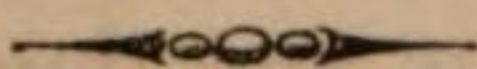
J. H. O. R. D.

THE WANDERING OF DE MEER DE GLACE

The wandering of the sea is a phenomenon which has long attracted the attention of the philosopher and the poet. It is a subject which has been treated in many different ways, and which has given rise to many different theories. The wandering of the sea is a subject which has been treated in many different ways, and which has given rise to many different theories. The wandering of the sea is a subject which has been treated in many different ways, and which has given rise to many different theories.

EENE WANDELING OP DE MER DE GLACE.

(CHAMOUNIX).

— Wie heeft plan morgen naar den Jardin te gaan? vroeg een oud heer in het honderd, die met een twintigtal vreemdelingen in den salon van het hôtel de l'Union het avondmaal zat te nuttigen.

Er heerschte eene diepe stilte aan den disch, van tijd tot tijd slechts afgebroken door eenige trage en landziekige gesprekken over het merkwaardige en vooral over het alledaagsche, dat Zwitserland aanbod en de verschillende togten van den dag hadden opgeleverd. De oude heer was klein van gestalte, had grijzend haar, dat in het oog vallend kort was afgeknipt, en, zoo als ik, een witten kiel aan. Of die kiel er even smerig en armoedig uitzag als de mijne, liet mijne vermoeidheid en lusteloosheid, beide onvermijdelijke gevolgen eener reis van veertien uren, gedurende welke ik zonder ophouden noch medelijden tus-

schen vier wielen op een woesten, hobbeligen weg was door elkaar geschud geworden, niet toe te onderzoeken.

De meeste aanwezigen gaven zich niet eens de moeite van te antwoorden; sommige keerden even het hoofd naar de plaats van waar de stem gekomen was en vervolgden hun gesprek; andere ligten met eene zekere verwondering de oogen van hun bord en gaven zonder aarzeling boven een antwoord de voorkeur aan een stukje kalfsvleesch, zonder verstand toebercid en met even zoo weinig smaak opgedaan. Men eet zeer slecht in het hôtel de l'Union. Eenige zeiden afgetrokken en werktuigelijk, op het woord Jardin: — Ik kom er van daan; — of mompelden: — Dank je hartelijk! — als dachten ze: — Breek jij zelf je nek, als je lust hebt! — Zoodat niemand zei: — Ik wil mee gaan. — Tot dat ik, die nog nooit aan den Jardin gedacht had, al mijne overgeblevene krachten verzamelde om mij uit mijne slaperigheid los te woelen, en mijne stem, uit vrees van een gesprek ter eere van het publiek te voeren, nog zachter makende dan die der overige personen, eindelijk de vraag van den ouden heer beantwoordde met deze andere: — Mijnheer, wat is dat, de Jardin? — Hetgeen hij mij uitlegde met zoodanig een vuur, op een zoo driftigen toon en met zooveel drukte van gebaren, dat ik er uit besloot, dat hij nog met een zeer jeugdigen geest bedeed was en niet zeer vermoeijende togten gedurende den afgelopen dag had gemaakt.

Ik toonde mij bereid tot de voorgeslagene reis.

— Zullen wij muilezels bestellen? vroeg ik.

— De klim naar den Montanverd zal u meevallen.

— Maar die naar den Jardin?

— Ja, neem daar maar muilezels meê! Weet je wat? ik zou maar op mijne voeten gaan.

Ik begreep nog niet regt waarom.

— De weg, vervolgde hij, gaat, van den top van den Montanverd, altijd over de mer de glace. En daar is het: hou je vast en loop op je kop, als je de beenen begeven!

Na onderscheidene kleine afspraken en bepalingen, gaven wij elkander rendez-vous des anderen daags morgens ten half zes en legden ons ter ruste.

Het was nog geen zes uur geslagen, toen de oude heer en ik, beide met onze witte kielen aan, mijn reisgenoot met een grijzen vilten, ik zelf met een stroohoed op, en gewapend met onze alpenstokken, de stoep aftraden van het logement. Nog sluimerde het liefelijke dal in de schaduw zijner bergen, en slechts de gloeiend blaauwe hemel verkondigde, dat de zon op was. De koude was fijn en doordringend, maar het was eene drooge en opwekkende frischheid, die kracht geeft aan spieren en zenuwen, en de ziel vatbaar maakt voor alle edele opwellingen, verhevene gewaarwordingen, dichtelijke indrukken, verstandige overdenkingen. Eene menigte gidsen bewoog zich op de straat met den opperste in hun midden; hij was een man van diep in de zestig, die een wijden blaauwen rok droeg met glimmende knopen, een nog wijder hoed op en eene korte broek aan

had, met grijze wollen kousen. Hij rookte zijn stompje. Wij gingen op hem aan en gaven hem ons verlangen te kennen den Jardin te bezoeken. Terstond kwamen op zijn bevel twee gidsen uit den hoop te voorschijn. Het waren Michel Desvoissou en David Coutet.

De eerste was een klein, leelijk, ineengedrongen ventje; de ander, uit die beroemde familie der Coutets, die, met de Balmats, de Terraz, de Payots, sedert zoovele jaren den reizigers zulke uitstekende diensten hebben bewezen en met een zoo onversaagden moed de grootste hinderpalen, de dreigendste gevaren zijn te boven gekomen, was een rank, schoon man, met een merkwaardig helderen en edelen oogopslag.

Naauwelijks waren zij bij ons of wij hadden kennis gemaakt en hun de hand gedrukt. Terstond wandelden wij op, gewikkeld in een levendig en vrolijk gesprek over een tweede huwelijk door een hunner kennissen juist dien morgen gesloten, hetgeen te Chamonix en in den omtrek tot allerhande grappen en spotternijen aanleiding pleegt te geven. David behoorde mijn medgezel, Michel was voor mij. Een derde reiziger vroeg vergunning in ons gezelschap opgenomen te worden en sloot zich bij ons aan. De weg liep door aangename en vruchtbare weiden, vochtig van den dauw des afgeloopen nachts; spoedig echter voelden wij, dat wij naar de hoogte gingen, weldra was de helling zelfs vrij steil, de ademhaling werd moeilijker, de gesprekken bleven steken, en langzamerhand, niettegenstaande den koelen ochtendstond, kwamen talrijke zweetdruppels te voorschijn. Het bergpad was

goed. Het liep door een bosch van dennen, laryxen en berken, die eene aangename afwisseling verschaften en een niet minder aangename geur verspreidden. Na ongeveer anderhalf uur gestegen te hebben, kwamen wij aan eene plaats, waar eenige omvergehakte boomstammen ons tot rust uitnoodigden en eene fontein ons tot het proeven van haar lekker water aanlokte. Wij waren halverwege den Montanverd, aan de zoogenaamde fontaine du Caillet.

Ik herinnerde mij, dat Florian zich hier door zijn gids Paccard de geschiedenis van Claudine liet verhalen en hoe laag Dumas op die vertelling valt. Claudine is een meesterstukje van eenvoudigheid en natuurlijkheid. Een gids kan niet anders verteld hebben; het is geheel in hun geest, in hunne manier, in hunne taal, en nergens iets anders dan eene trouwe copie, waar de schrijver de hand volstrekt niet in heeft. De voorstelling en het karakter zijn zoo kunsteloos waar, dat ik niet weet of onze hedendaagsche letterhelden, die zoo hoog met locale kleur zeggen te loopen, ze wel bereikt hebben. Dumas ten minste zeker niet, die het verhaal van den goeden Balmat bijwerkt en opsnijdt en hem allerhande geestigheiden laat zeggen, die buiten zijne kennis, zijne natuur en den aard van zijn volk liggen; b. v. als Balmat het oorlelletje van zijne vrouw bij een stukje gom-melastiek vergelijkt en eindigt:

— Ik was gekomen, waar nog niemand gekomen was, zelfs niet de gems en de arend; ik was er gekomen, alleen, zonder andere hulp dan die mijner krachten en mijns wils. Alles wat mij omgaf scheen

mij toe te behooren; ik was de koning van den Mont-Blanc, het standbeeld van dat ontzaggelijke voetstuk!

Bij Florian verhaalt Paccard aldus, en ik vertrouw, dat iedereen het onderwerp der novelle levendig voor den geest staat:

— De verstrooiing van Belton, zijne verbindtenissen, zijne minnarijen met verscheidene dames van Turin, bedroefden Claudine, en zij vreesde, dat het oogenblik om zich te doen kennen mogelijk wel nooit komen zou. Haar hartje leed er genoeg onder, maar leed zonder er iets van te laten merken. Zij gehoorzaamde haren meester, die dagelijks meer vertrouwen in haar begon te stellen, en beklagde hem dikwijls, dat hij zoo druk en naar moest leven. Zelfs durfde zij wel eens eene kleine raadgeving wagen, dan eens koddig, dan weer ernstig. Belton hoorde ze aan en stemde ze toe en beloofde ze op te volgen van den volgenden morgen af aan; maar de volgende morgen kwam, Belton ging weer naar zijne mevrouw, uit gewoonte nog meer dan uit liefde, en Claudine, die in stilte weende, poogde te glimlagchen, terwijl zij haren meester begeleidde.

Claudines romaneske toestand en de teekening van haar kranke gemoed zouden, verzeker ik u, in onze dagen en bij Dumas op woeker gezet en niet zoo maar met eenige kleine trekken en aanduidingen zijn afgehandeld. Elke tijd heeft zijne deugden en zwakheden, en soberheid is zeker geene deugd van den onzen.

Behalve het verkwikkende water, dat wij herhaalde malen met ons lederen napje schepten of, als de herder van Poussin, in de holte onzer hand verga-

derden, genoten wij hier een verrukkelijk gezigt op de schoone vallei met hare mollige weiden, waar talrijke kudden in graasden; hare boerenhutten, waaruit een blaauw rookwolkje dwarrelend in de hoogte steeg en het vreedzame geluid der metalen klokjes, die om den hals der koeijen bengelden en het tafereel een eigenaardig leven, eene nieuwe bekoorlijkheid gaven, terwijl de Brevent en de Flegere hunne hooge toppen, reeds door den zonnegloed verlicht, aan den overkant verhieven, het ijs van den glacier des Bois onder langs onzen berg naar beneden slingerde en in het verschiet de Arveyron, van onder zijn fraai gewelfden boog te voorschijn komende, als een grijsachtig lint voortstroomde en zijn zacht geruisch met den klank der metalen klokjes vermengde.

Toen wij eenigen tijd dit tooneel van vrede en rust met welgevallen hadden aangestaard, hernamen wij de wandeling en kwamen ongeveer ten negen ure bij de herberg op den Montanverd aan. Naauwelijks hadden wij den top bereikt en de vallei van Chamounix den rug toegekeerd, of een gure wind, alsof zij op een Novemberdag uit zee was opgekomen, sneed ons rillend door het aangezicht en droogde ons het zweet op het voorhoofd. Wij traden schielijk voort. Welk een schouwspel! Eene onmetelijke, eene versteende zee met woeste, onbewegelijke golven; eene zee van marmer, eene zee des doods, op wier rug zich geene schepen bewogen, in wier schoot geene visschen tierden, wier afgronden slechts lijken verborgen hielden; eene zee aan alle kanten door kale,

hemelhooge rotspunten begrensd, waarop alle groei-kracht was uitgedoofd! Wij stonden sprakeloos. De winter, die ons zoo treffend had verrast, het ongewacht grootsche en verpletterende natuurtooneel, dat ons eensklaps omringde, alles werkte op ons zenuw-gestel en schokte ons gemoed. Onze gidsen namen ons bij den arm en leidden ons de herberg binnen.

Een stuk brood met kaas en wijn, was allen welkom. Wij schoven de banken bij de eenvoudige tafel en aten en dronken en praatten met graagte en inspanning. Laat ons middelerwijl met een paar woorden den oorsprong van dit huisje mededeelen.

In vroegeren tijd was eene herdersgrot van ruwe steenen het eenige wat de vermoeide reiziger op den Montanverd aantrof. Toen echter de heer de Semonville, fransch zaakgelastigde te Constantinopel, met den hertog van Bassano, onder zeer ruw weder, dezen berg besteeg, vond hij er reeds eene betere hut, in den jare 1781 door zekeren lord Blair aldaar opgericht. Daar deze evenwel niet in staat was weerstand genoeg te bieden aan wind en koude, en de reizigers weinig beschutting kon aanbieden, schreef de Semonville over deze zaak aan den opgewonden Bourrit van Geneve, met de Saussure een der eersten, die de belangrijkheid en de pracht der vallei van Chamounix heeft aan het licht gebragt. Twee jaren later, toen de onderneming door het gevangen houden van de Semonville dreigde te mislukken, te weten in 1795, gaf Felix Desportes, resident van Frankrijk te Geneve, twee duizend francs ter oprigting van een

geschikt gebouwtje, en, dank zij de bezorging van Bourrit, die daarbij bestendig tegenwoordig was, verhief zich na drie maanden arbeids een alleraangenaamst en zeer beknopt verblijf, voorzien van keukengereedschap, eene tafel, stoelen, vier bedden, een spiegel, een haard en wat verder tot gerief van den vermoeiden reiziger kon worden aangebragt. Onder tusschen werden, door eene onverklaarbare baldadigheid, de meubels spoedig vernield, de spiegel en de ruiten stuk geslagen, de deur ingetrapt. Doch de milddadigheid van een anderen Franschman, Doulcet de Pontecoulant, herstelde de herberg weldra in zijn vorigen staat, en er werden maatregelen genomen ter voorkoming van dergelijke baldadigheden. In den jare 1819 heeft deze stulp, dank zij de niet vertraagde zorgen van den stichter, den toen bedaagden Felix Desportes, meer uitbreiding erlangd; ten minste in het huis, dat wij op den Montanverd aantreffen, bevond zich meer dan één vertrek, woonde een kastelein, waren onderscheidene eetwaren te bekomen en heerschte zelfs eene soort van weelde.

— Mijne Heeren, laat ons vertrekken! riepen ons de gidsen onverwacht toe, nadat wij in dit toevlugtsoord een half uur hadden uitgerust. Wij namen eenig proviand mede: brood, kaas, wijn, kirschwasser; de gidsen stopten alles in een zak, hingen dien aan een koord om het lijf, en de verdere, moeilijke, verhevene togt ving aan.

Eerst daalden wij, en de weg, die vlak langs de mer de glace liep, viel niet bezwaarlijk; doch

weldra begon hij te stijgen, het pad werd enger, het ijs week en onze voeten schoren den rotswand. Nog een kwartier en wij sprongen en gleden over groote brokken steen, die onzen weg versperden. Eindelijk was hij geheel verdwenen, versmald tot in het niet, als een pennetrek. Er bleef ons niets over dan de rotswand zelf, wiens vooruitstekende leibladen ons eene vaste plaats, niet meer dan juist genoeg voor een menschelijken voet, vergunden.

— Voorzigtig, mijne heeren, voorzigtig! riepen de gidsen, die meermalen het hoofd omkeerden om te vernemen, hoe wij ons van dezen moeilijken overtocht kweten, en altijd eene aanmoediging voor den weifelende, voor den behendige een bravo gereed hadden.

— Voorzigtig toch, mijne heeren! let ter dege, waar ge de voeten zet! 't is hier eene duivelsch moeilijke plaats. Men noemt dit hier de pontets. Kijkt niet naar beneden, anders wordt u duizelig, en buigt het lijf tegen den rotswand! Voorwaarts maar!

Er werd niet geantwoord, maar ieder staroogde, in beraad omtrent de zekerste plek voor zijn voet, op de scherpe en pijnlijke rotsbladen, keerde zijn blik van de diepte af, die men, schemerend door den hellen glans van het ijs, veertig voet onder zich zag liggen, en kroop moedig, maar behoedzaam, de steilte van den rotsmuur langs.

Na twintig minuten gaans, onder een onafgebroken stilzwijgen, stonden wij op de ijszee. Hoe was hare gedaante veranderd, hoe verschillend eene uitwerking deed zij nu! Hetgeen onstuimige baren had gesche-

nen was niets anders dan min of meer hooge ijsschollen, met ontelbare scheuren doorkorven. En elke scheur is een afgrond, sommigen zijn tot vijf honderd voeten diep; ja, er zijn onpeilbare afgronden. Hoeveel gevaars omgaf ons in deze schrikkelijke woestheid der natuur! Het was een ijzingwekkend voortgaan; niet dan huiverend verzett'en wij den voet.

Ieder ijsveld leeft en beweegt zich. Kind der sneeuw, die van de hooge toppen der bergen naar beneden stort; kind der vorst, die deze over dag ontdooide rulle sneeuw des nachts tot ijs stolt, stapelt de ijszee sedert eeuwen de eene korst op de andere, die, langzamerhand in de diepte de warmtestof te gemoet zinkende, terugkeert tot haar vorig element en door eene sluis aan den voet van het gebergte zich, versmolten tot rivier, een weg baant door de vallei. Zoo stonden wij op eene van de reusachtige voedsters der groote stroomen van Europa, zonder welke, noch Aar, noch Reuss, noch Rijn, noch Adda, noch Rhône zouden vloeijen. O! zoo men levend in die groote werkzalen, waar het water vervaardigd, in die geduchte kolken, waar het ijs verwerkt wordt, kon nederdalen! Welk een diepe nacht! Welk een geruisch, welk een gespat, welk een geklater, welk eene afbraak! Hier bestrijdt en overwint de warmtestof het bevrozene, beide vijanden, eeuwig als de natuur, hoezeer van ongelijke kracht. De kamp is hardnekkig en vreesselijk. Lang zou de zege onbeslist blijven, doch de verwonnen vorst bevecht onmiddellijk zichzelf; het water stort zich met de woede en

de wanhoop der nederlaag, knarsend en moorddadig, op de rotsen ijs, klimt er tegen op, bruischt en spat er om heen, sleept de losse klompen smeltende mede, slijt den ijsvloer uit, graaft een afgrond onder haren voet, knaagt hare pijlers door, haalt het gewelf omver. O! vergunde ons eene enkele zonnestraal de vreesselijke strijdplaats der elementen te aanschouwen, die onafzienbare holen, door de zachte kleuren des regenboogs geverwd, zich verheffende in honderdvoudige bogten, welke zich in het oneindige en zonder maat of regel in ondoordringbare en doellooze gangen opvolgen! Bij elke overwinning des doois, telkens als een gewelf, door het water ondermijnd en omvergewroet, in een stort, braakt de Arveyron onstuimiger zijne golven; de vallei van Chamonix siddert, de bergen beven tot in hunne ingewanden, de ijszee scheurt haar opperkleed, slaakt eene zucht als die van een reusachtig geschutgevaarte en dringt zich, langzaam, kalm, maar zeker en geweldig, als de onwederstaanbare kracht der natuur zelve, door de ijsmassaas, die zich aan haren oorsprong ophoopen, voortgestuwd, in de vallei in.

Over deze trouwelooze ijskorst, die zooveel schrikkelijks werkte, onder welke wij meermalen het water hoorden ruischen en door eene scheur in den afgrond schuimend naar beneden zagen donderen, traden wij; over deze breede scheuren moesten wij heen.

Ik vreesde echter niet en vertrouwde op mijne gidsen, hoewel deze bekenden, dat zij de ijszee nooit zoo gevaarlijk hadden gezien, nooit in korter tijd zoo veranderd, met zooveel breede, diepe, nieuwe scheu-

ren; het water had veel gesloopt en de ijszee veel gekermd. Het terrein was derhalve onzen leidslieden bijna onbekend, zij moesten eerst op verkenning uitgaan en kwamen ons dan vervolgens halen. Gelukkig konden wij, op onze alpenstokken geleund, de meeste spleten nog al overspringen, doch aan het geroep: — Voorzigtig! blijft toch waar gij zijt, wat ik bidden mag! 't is hier zoo gevaarlijk! — van onze gidsen was geen einde. Weldra kregen wij allen hevigen dorst, eene gewone uitwerking der hooge berglucht; dan stak ik een stukje ijs los met de punt van mijn stok, dat ik, met kirschwasser besproeid, in mijn mond liet smelten. Als de scheuren te breed waren en wij den sprong met den stok niet durfden wagen, reikte een der gidsen ons de hand en trok ons met kracht naar zich toe, terwijl hij ons telkens in het oversteken der smalle ijsruggen te hulp kwam.

Al deze gevaren bleken echter niet onoverkomelijk, toen wij ons op een vrij effen, schoon altijd glibberig veld bevonden, waar wij zonder vrees of moeite gerust op konden voortgaan, en het gesprek weder met ijver werd voortgezet, dat zich sedert de pontets slechts door tusschenwerpsels en uitroepen had staande gehouden. Verder werd de wandeling evenwel bezwaarlijk en pijnlijk. Links houdende, waren wij genoodzaakt de moraine over te steken en vervolgens de rots te beklimmen boven welke de glacier du Talefre zich verheft, aan wiens ander uiterste de gewenschte Jardin ligt. Moraine noemt men den steenen band, die de bedding der ijsvlakten omgeeft en ontstaat uit rotssteenen, welke, door

de toppen der bergen van tijd tot tijd losgelaten, naar beneden rollen en door de voortschrijdende ijs-zee worden medegevoerd. De oude heer, mijn andere reisgezel en ik, wij spanden al onze krachten in om de rots met moed te bestijgen en het duurde niet lang of wij lagen uitgeput en buiten adem uitgestrekt op een plek, die in deze barheid nog al lief scheen, met eenige plantjes en bloempjes bedekt was en aan de middagzon, die ons bleek en Decemberachtig bescheen, was blootgesteld. Wij hadden ruim drie uren besteed om deze hoogte te bereiken. Hoe gelukkig maakten ons de gidsen, die ons daarboven stonden op te wachten!

— Laat ons hier wat eten en uitrusten! zeiden zij.

— En drinken! zei ik, en stak den kroes toe.

— Dat wordt hier de Couvercle genoemd, zei de gids, terwijl hij mij inschonk.

De voorraad werd uit den zak gehaald, uitgestald op de rots, waar wij ons zoo gemakkelijk mogelijk op nedervlijden, en toen ik geen ijs meer, doch weer vasten grond onder mij gevoelde, was ik de tevredenste aller stervelingen.

Hetgeen hier voor ons oog verrees, o! wie zal het met verwen of met woorden schilderen? Het verhevenste was het, dat zich mijne verbeelding ooit gedroomd had. In de tegenwoordigheid van al het stou- te, dreigende, plegtige, heilige dier ongeken- de natuur, zijgt het hoofd op de borst, en men weet, dat men niets meer is dan een worm. In uwe hand zijn wij, o Heere! Daar stond hij voor mij, die geduchte Mont

Blanc met zijn zilveren kruin, gedenkteeken eener vroegere wereld, als een reus met zijne onderworpeningen om hem heen geschaard, reuzen als hij, die hem hulde bieden. De fijn gepolijste, uitgetande, schijnbaar kunstig bewerkte aiguille du Dru lag aan onze regter: hij gelijkt een onvoltooid gothisch gewrocht; voor ons, aan de overzijde der ijszee, leunde de aiguille des Charmoz tegen den Mont-Blanc als een kind tegen den vader, dien het liefkoost; verder, meer links, verhief zich de groote Jorasse, met den Tacul en den Géant, eerbiedwekkende rotsklomp met torens getooid, die ten hemel boren, oprijzende als een colossaal kerkgebouw of een bovenmenschelijk bolwerk, aan wiens voet het ijs der zee in tweeën splijt; alle, ontoegankelijke spitsen. De eene arm der ijszee krijgt den naam van glacier de Lechaud; de andere, die regts achter de rotsen van den Mont-Blanc gaat wegschuilen, dien van glacier de Tacul. Het oog van het wichtje is nog ongeoeffend in het bepalen van afstand en hoogte, en grijpt in huis naar de boomen van den tuin of meent, dat zij even groot zijn als de dorpstoren, die tusschen de takken te voorschijn komt. Zoo ook wij hier. Onze maatstaf lag verbroken. Die wereld was ons vreemd. Het was onze wereld niet. Die natuur was teforsch, te vreesselijk, te groot voor ons. Ons verstand vond geen steun, het wankelde en gaf zich over. Die verlatene wereld der bergen heeft geene betrekking tot die van den mensch; zij staat onafhankelijk, zij heeft haar eigen wil, haar eigen regel van bestaan. Onder alle levende schepse-
len is alleen de gems haar lieveling; zij beschermt

haar tegen den jager en schudt het insect, dat haar vervolgt, in den afgrond. Niemand gelooft, noch aan die kleuren, noch aan die schaduwen, en zoo die wereld zich in den regel slechts van verre vertoont, het is om in de harmonie der verhoudingen voor den mensch geene wangestalte te maken. Voor haar, ik zeg niet geene bloempjes, geene graanvelden, geene vette akkers, geene grazende kudden, maar geen struik tot schaduw, maar geene graszode of moschvlokje tot bedeksel, maar geen enkele droppel waters tot lavenis, niet de flauwste herinnering van leven. Voor haren dorst eene zee van ijs, storm en donder tot vertrouwelingen en hitte tot haren gruwel, want de God, dien zij huldigt, is een God des winters. En toch waren eenmaal deze barre oorden dalen van vrede en welvaart gelijk dat, hetwelk wij dezen morgen verlieten; ook hier klonk eens de bel van het vee, suisde een zachte wind, geurden duizende bloemen, groenden donzen weiden, verhief zich de stem van den nijveren landman, het gezang der landmeisjes, heerschte de lieve zomer, en als men naar Piëmont ging, liep de weg regts af door het dal, achter langs den Mont-Blanc, terzelfder plaatse, waar thans de ijszee en de glacier du Tacul dreigen. Deze zijn de veroveringen der vorst, en eenmaal komt de tijd, dat ook, als een ander Pompeï bij een ander Herculanium, de vallei van Chamonix, zoo als gene onder de asch, onder het ijs begraven ligt en uit dezen ontzaggelijken, onvermoeid aangroeienden ijsklomp, eene onuitstaanbare koude, voortgedreven door een snijdenden wind, zal uitgaan, en Europa een eeuwigen winter aanjagen!

Eene plegtige stilte omgaf ons; geen flauw geadem, zelfs niet het gegons van een vliegje; eene stilte zoo als die op de aarde niet gehoord wordt. Niets bewoog in de natuur, en de wind sliep tusschen de bergen. Als de storm loeit, is alles even onbewegelijk. Soms hoorde men een gekraak alsof de afgrond van elkander spleet en de Almagtige de bergen uit hunne naven rukte. Het was de bange klagt der ijszee, als haar kanker vinniger haar ingewand doorvlijmde. Eene stilte was het als die, welke eene ontzettende gebeurtenis voorafgaat. Eene angstige verwachting greep mij aan. Toen eerst begreep ik den invloed der eenzaamheid, werd het mij duidelijk, waarom de mannen Gods zich grotten kozen op de hoogten. Zinnelijker dan in de Schrift openbaart zich Jehova in de natuur. De natuur spreekt de stem Gods, verkondigt de kracht, ademt de goedheid Gods. Welzalig hij wiens oor voor dat geluid niet doof is, wiens gemoed die taal verstaat. Zijne ziel gaat open van dankbaarheid, van verrukking, van heilige ontzetting; hij buigt de knieën, hij weent en zwijgt, maar zijn hart zingt Gode, den maker aller dingen, een loflied en zijne ziel stijgt gelouterd naar boven, doordrongen van des Allerhoogsten geest!

Wij hadden reeds bijna een uur op den Couvercle doorgebracht, ik peinzende, de oude heer schertsende en spottende met de gidsen en nooit verzuimende zijn beker bij te houden, zoo dikwijls de flesch met wijn of kirschwasser werd aangeroerd. Onze derde maker, die op weg bijna niets gesproken had, was, na

eenige minuten rust, weggespoed, zonder iets te hebben willen gebruiken, en reeds nu zagen wij hem in de verte op de mer de glace bewonderende blikken om zich heen slaan, zijne geheele ziel openende voor elken indruk, al zijne porieën blootstellende aan de aandoening der fijne lucht. Wij bespeurden, dat hij een stukje papier en iets, dat wij voor een potlood hielden, in de hand had.

— Kijk, kijk! riep de oude heer lagchende, wat voert hij daar ginds uit? Hij lust eten noch drinken. Leve de matigheid van een ander!

Hij zag mij koddig aan en schonk weer in.

— Hij is zeker een muzikant, antwoordde een der gidsen, want hij logeert, waar dat slag van volk gewoon is te komen.

Uit die wilde en kale natuur dronk hij harmonie en verloor zich in het verhevene der kunst te midden van het verhevene der schepping. De oude heer betreurde intusschen, dat de wijn ten einde liep en troostte zich met kirschwasser. Kirschwasser is een goede, smakelijke, versterkende drank, maar hij stijgt naar het hoofd, eer men het vermoedt.

— Hebben jullie Alexander Dumas gekend? vroeg ik aan de gidsen, die ik tot babbelen zocht uit te lokken.

— Dumas is een ellendige kwast, viel de oude heer kregel in.

— Dumas troont al die Franschen toch maar naar Zwitserland, hernam ik.

Het was inderdaad zonderling zoo weinig Engelschen en daarentegen zooveel Franschen, Zwitserland

dit jaar bereisden. Vrij algemeen schreef men dezen trek grootendeels aan de impressions de voyage toe.

— Ben je mal? antwoordde de oude heer, vrij onbeleefd en familiaar. Nog eens! Dumas is een gek, Dumas is een leugenaar en een bluff. Dat zeg ik en dat zou ik hem in zijn gezicht zeggen. Je bent een beroerde kerel! zou ik hem zeggen, en als je 't hart hebt weer een boek over Zwitserland te schrijven, weet je met wien je te doen hebt.

De oude heer, die tot nog toe zijne indrukken slechts door een luid gelach geopenbaard had, was op eens los gekomen, en Dumas moest het misgelden. Zijne oogen fonkelden van kwaadheid. Ik vroeg hem, of Dumas hem ooit iets had gedaan. Hij werd nog veel boozzer.

— Gedaan, gedaan? riep hij zoo hard als zijne longen het gedoogden. Gedaan? Hij heeft mij mijne natuur bedorven. Hij heeft de natuur door zijne eigene zotte oogen bekeken.

— En u zou misschien liever gehad hebben, dat hij ze door die van een ander bekeken had?

— Zeker, zeker! viel hij ernstig en hoogdravend in. Dat 's juist wat ik zeggen wilde. Ik heb geen zin voor de natuur zoo als hij die verkiest te zien; hij ziet haar geheel anders dan ik en dat neem ik hem kwalijk.

— Maar, mijn lieve mijnheer! u redeneert alle oorspronkelijkheid weg.

— De natuur alleen is oorspronkelijkheid! hernam hij statig met wijd opgespalkte oogen, die mij waterachtig aanzagen, terwijl zijn grijze hoed waggelend ach-

terover stond en eenige verwarde grijze haren er van voren over zijn voorhoofd uitstaken. De kunst is niet meer dan de spiegel der natuur.

— Een spiegel, ik geef u gelijk, maar die de voorwerpen op zijne wijze terugkaatst.

— Zoo neem je holle en bolle spiegels aan en langwerpig of scheef geslepene? Zou jij je willen geportretteerd zien naar die terugkaatsingen? Is zulk eene afspiegeling eene afbeelding? De afbeelding, die het meest gelijkt, is de schoonste. Ik eisch een zuiver glas, geen prisma.

Ik liet het gesprek om belangrijke redenen hier steken. De oude heer vroeg nog met grooten ernst het gevoelen der gidsen over deze zaak, die met opene ooren en schijnbare belangstelling hadden zitten luisteren, en ging toen tegen de rots aanliggen, de gevaarten vóór ons op zijn gemak met half gelokene oogen aanstarende en hun uitersten omtrek met zijn alpenstok, die telkens tot het vlak der ijszee magteloos nederdaalde, naschetsende in de lucht, onder het gemompel van een gedurig herhaald:

— Hoe ontzaggeijk! Hoe verheven! God is groot! Die stommerik van een Dumas! Maar God is groot!

Toen op eens uit zijne overpeinzingen oprijzende en naar de gidsen gekeerd:

— Una mozza! hé? una mozza!

De gidsen begonnen hartelijk tegen elkander te lagchen.

— Wat is dat voor een ding? vroeg ik.

— Una mozza, ging de oude voort, weet jij niet wat una mozza is, una mozza? una figlia di

dix-houit ans. O! eene lieve mozza, David! Zeg, brave Michel! eene kleine, lieve mozza!

Zijne stem begon geweldig over te snappen in de faucet.

— De man is dronken, zei ik aan het oor van mijn gids.

— Wel zeker! hij heeft wat te veel achter de kirsch gezeten, en wij hebben er niet genoeg op gelet. Maar het zal wel spoedig overgaan. Wij moeten nog maar een oogenblikje hier blijven. Ongelukkig kan van de verdere wandeling naar den Jardin niets komen.

— Waarom niet? vroeg de muzikant, die toen weder bij ons was.

— Hoe zouden wij er — op den ouden heer wijzende — hem krijgen?

— Una mozza! zei de bedoelde persoon.

— Hoe ver is het nog van hier?

— Nog drie kwartier, zei de gids.

De muzikant liep boos weg.

— Maar ik kan u verzekeren, riep Coutet hem na, dat u hier volkomen hetzelfde gezicht heeft als daar. U kan gerust aan iedereen vertellen, dat u er is geweest.

— Mijn goede Michel, una mozza!

Uit het gesprek, dat tot ons vertrek van den Couvercle in den Savooischen tongval gevoerd werd, begreep ik zooveel, dat de oude heer hier in zijn vaderland was en het niet betamen zou het te herhalen.

Nadat wij nog eenigen tijd op den Couvercle hadden doorgebracht, verdrietig over de teleurstelling, welke ons belette het doel van onzen togt te bereiken, maakten wij ons gereed deze plaats te verlaten

en naar de moraine, over welke wij gekomen waren, op de mer de glace af te dalen. In den toestand van den ouden heer kwam volstrekt geene verandering, hij bragt niets uit dan opgewondene wartaal en onverstaanbaren zotteklap, en de gidsen waren van meening, dat beweging hem goed zou doen. Ook hij zelf gordde zich gaarne tot den aftogt aan en vloog op, doch met zulk een zwier, dat zijn wankelende grijze hoed, die zich tot nog toe met een bewonderenswaardig evenwigt op zijne kruin had gehandhaafd, van zijn hoofd wipte en het waterpas beneden op het ijs ging zoeken. De eigenaar sprong hem na als eene stramme klipgeit, en in minder dan een oogenblik stond hij voor ons te dansen en te springen met den hoed diep in het achterhoofd gedrukt, zoodanig, dat hem de buiging van den rand voor en achter over de beide ooren hing, scheelgedraaide oogen en de tong stijf en spits uit den mond gestoken. Wij kropen langzaam van de rots, zoo als menschen doen, die bij hun verstand zijn. Menschen, die bij hun verstand zijn, stooten zich ongaarne, scheuren ongaarne hunne kleederen en vallen nog minder gaarne van boven neder. De verhitte heeft dit met den blinde gemeen, dat duizeling hem vreemd is. Toen wij echter onverwacht dat gedrogt beneden zijne bokkensprongen zagen verrigten, beving ons allen een zoo schaterende lach, dat wij magteloos op de rots vielen en niet eer tot bedaren konden komen dan toen wij den ouden heer op het ijs zagen uitglijden en achter overvallen. Doch hij herstelde zich aanstonds met kennelijke zucht om den clown van het cirque na te

maken. Het is iets vreesselijks, een dronken grijsaard. Het is een schouwspel, dat het hart pijnigt en den mensch gemelijk en schaamrood doet worden over zijn zwak en ellendig bestaan.

De gidsen namen den ouden heer onder den arm, zeilden met hem voort en lieten hem begaan met praten, zonder veel te antwoorden. Het was er ver van daan, dat deze op hun gemak waren over dit ongeval, want zij hadden niet gedacht, dat hij zoo lang zou zijn bevangen gebleven. Toen wij de moraine eens over waren, was de weg beter. De muziekant volgde met mij op eenigen afstand. Na een half uur loopens, schreeuwde de patient minder hard, lachte minder en sprak bijna niets meer.

— Zijne tong wordt dik! riep een der gidsen mij op een zeer gewigtigen toon toe.

Het moest een ongunstig voorteecken beduiden. De dikke tong wilde hierop iets zeer vinnigs in het midden brengen, doch spraak en verstand kregen belet. Het ging nog een korten tijd voorwaarts. Toen kwam er op eens een noodkreet van de gidsen.

— Nu worden zijne beenen slap, wij kunnen bijna niet meer met hem voort.

Ik spoedde mij naar hen toe. De oude heer was van top tot teen een beschonken, neen, bezopen vent, een vaatdoek geworden. Zijne oogen stonden als van een doode. Zijn mond, welks lippen hard en droog waren, slaakte onverstaanbare geluiden. Zijne handen hielden niet meer vast, zijne beenen vouwden zamen, beide slingerden als linten aan zijn ligchaam, hetwelk in een zakte.

— Wij moesten hier een oogenblikje uitrusten, raadde ik. Hier is een klomp ijs, die er nog al zindelijk uitziet, leg hem daarop neder. Al slaapt hij maar tien minuten, het zal hem goed doen.

De gidsen deden zoo als ik zeide, maar ik zag dadelijk, dat onzen dronken heer het slapen niet aanstond, want hij trachtte, zooveel zijne geestvermogens het toelieten, zich aan de sluimering te onttrekken. De gidsen wisten geen raad en waren besluiteloos, doch zij stelden zich nog altijd het beste voor.

— Een half uur kunnen wij het nog met hem uithouden, maar hoe hij de scheuren over moet, mag de hemel weten!

— En ik zou voor geen goud ter wereld gids willen zijn, als hier een ongeluk moest plaats hebben, zei Michel.

— Ik wil niet slapen! riep de oude heer met kracht.

— Het zal u beter maken.

— En als ik nu niet wil?

— Maar laat ons dan ten minste hier nog een oogenblik blijven. Ga hier liggen, hier is een goed plekje!

— Nog eens! ik verkies niet te slapen, ik heb volstrekt geen slaap, ik weet niet waarom ik slapen zou. Wij moeten van hier, het is laat, de avond valt.

Inderdaad, ik geloof, dat er een dik floers voor zijne oogen was.

Geene redenering baatte, wij stapten op en de gidsen vleidden zich, dat de meerdere helderheid, die zijn verstand scheen herkregen te hebben, een begin

van beterschap was. Hij ging nu weder redelijk wel voort, nogtans elk oogenblik struikelende, en de arm der gidsen was hem onontbeerlijk. Hoe belagchelijk voor velen, was onze toestand hier in dit gevaarlijke oord en tegenover de majesteit dezer natuurtooneelen niet benijdenswaardig. Het sneed mij door het hart, dat een denkend wezen zoo hoog klimmen moest en zoovele moeilijkheden trotseren, om zich in al zijne nietigheid en zwakheid aan den hoon prijs te geven van wat verhevenst in Gods schepping bestaat. Daar zeeg hij eensklaps op een ijsklomp neder. Zijn geest scheen wel eenigzins levendiger geworden. Hij zocht en was in staat zijn zakdoek te vinden en veegde zich het zweet van zijn aanschijn. De muzikant had zich intusschen verwijderd en was weder, aan een geheel anderen kant, bezig met zich te oefenen in het springen met den alpenstok of stond in mijmeringen verdiept.

Ik zette mij over den ouden heer neder.

— O goddelijke natuur! riep hij uit, goddelijke natuur! Door niemand, mijnheer! is zij waardiglijk en naar waarheid beschreven of bezongen.

— Hoe zou dat ook mogelijk zijn, bid ik u? de pen moet iedereen er bij magteloos uit de hand vallen.

— Ja, maar zij hebben het niet gewild, de ont-heiligers! zij hebben het niet gewild, zij hebben er altijd iets van het hunne bij gedaan.

Ik merkte duidelijk, dat het gesprek van daar even hem nog door het hoofd speelde.

— Zij plakken een behangseltje op die rotsen, en die klomp is de zetel van den wintervorst.

Hier sloeg hij met geweld op den klomp, waarop hij zat.

— En dit dronken ongeluk is de wintervorst zelf.

Hij deed eene poging om boven op den klomp te klimmen.

— Och! wat is de mensch toch zwak! sprak hij verder, toen hij zijne onmagt gewaar werd. Ik haat den mensch, ik veracht den mensch, ik vloek den mensch en mijzelven, die hier op een klomp ijs zit met een grijzen hoed.

Hij greep naar den grijzen hoed, maar kwam in een vlok haar te land.

— David, waar heb je mijn hoed gelaten?

Michel droeg hem reeds gedurende een half uur, uit vrees hem bij deze of gene gelegenheid in een afgrond te zien rollen.

— Welk eene omgeving! ging de oude voort, alsof hij ze nu voor het allereerst bespeurde. Te groot voor den mensch. O, die rotsen!

En even als op den *Couvercle* trok hij den omtrek der bergreeks na met zijn stok en zonk in bespiegelingen weg.

— O, grootheid Gods! riep hij weder, hoe verdraagt een sterveling den aanblik! en viel op de knieën, maar te gelijk met zijn gezicht op het ijs.

Coutet sprong op hem aan en plaatste hem weder op zijn bevrozen stoel.

— Hoe kan een mensch het hier uithouden! ging hij terstond voort, en sloeg bij het uitspreken van het woord hier met de ijzeren punt van zijn alpenstok zoo geweldig in het ijs, juist naast mijn

voet, dat ik nooit voor iets dankbaarder ben geweest dan voor de toevallige plaatsing van dezen.

Lang beschouwde onze beschonken reiziger met aandacht het tooneel in de rondte. Van tijd tot tijd sloeg hij de handen in elkander en de oogen ten hemel. Eensklaps ging er eene rilling door al zijne ledematen, zijne gelaatstrekken waren zenuwachtig aangedaan.

— Neen! geen schepsel bevat het! riep hij. Wat ik zie, verplet mij. Het is alsof die rotsen nader komen; geen schilder ziet de kleuren, die ik zie, niemand brengt het op het paneel. Welke heerlijke tinten, welke wonderlijke gedaanten! Neen! die natuur is niet dood; zij leeft, zij ademt, zij toont den mensch zijne ellende. O! ik kan het niet verdragen, ik verzink, ik verga! Help mij, David! Mijnheer, help mij!

Hij zonk in elkander.

— Mijn God! riepen de gidsen, die toeschoten.

Ik sprak hun een woordje ter bemoediging toe. Waarlijk, zij begonnen het noodig te krijgen.

Het was akelig, verbazend en belangrijk de uitwerking dezer groote natuur op dit overprikkelde gestel op te merken. Zijne verbeelding bezielde de rotsen, die zich voor zijn oog in hare zonderlinge gedaanten bewogen en als spooksels op hem aandrongen, gehuld in de kleuren des regenboogs.

— Geef mij een Griek! barstte hij een poos daarna met bezieldheid uit.

Het was mij onmogelijk ernstig te blijven.

— Een Griek! geen tijdgenoot! Reik hem de lier en zeg tot hem: — Zing!.. — O Euripides en So-

phocles!.. En hij zal zingen met waardigheid en eenvoud wat hij ziet, van de majesteit der wonderwerken Gods doordrongen, en ik zal mij kunnen oplossen in zijn lied, en mijne ziel zal niet zeggen, als bij de belagchelijke voortbrengsels dezer eeuw: — Gij liegt. De menschen weten niet meer wat natuur is, verwringen haar tot iets kunstigs en gekunstelds en laten haar er uit zien alsof zijzelven haar gemaakt hadden. De een smeert blaauwe landschappen en een ander smeert bruine. Die groote mannen! Vergeef de heiligschennis, o Heer!

De gidsen begrepen niets van al wat hij sprak, doch zaten niet te min met open mond te luisteren, zwijgende evenwel, ten einde zijne bruisende woordenpraal niet nog erger aan den gang te helpen.

— De oudheid! dat was een andere tijd. Een tijd van kracht, van jeugdigheid des gemoeds, van ontwikkeling van den geest en ontwikkeling des lichaams. Toen bloeide de mensch nog in zijn eersten bloei en bloeide het langst. Onze tijd is een vadsige, geeuwerige, flauwe, ziekelijke tijd van spitsvindige en opgezochte toestanden, die ik noch ken noch aanneem, van gegalvaniseerde onmagt, die zich tot genie opwerpt. Anacreon! welk eene verbeelding der grieksche poëzij! welk eene verschijning! welk eene eeuwige zang en onbekommerde blik in de toekomst en den dood! En wij! Helaas!

Een traan kwam in zijn oog, en de handen, die hij ten hemel hief, sloeg hij krampachtig in een.

— Anacreon, die den wellust der liefde op zijn tachtigste jaar nog genoot, voor wien de ouderdom

geene leelijkheid over het ligchaam en rimpels op het voorhoofd, maar nieuwe, zoete bekoorlijkheden aanbragt en rozen om de witte haren wond. En wij!

Daar barstte hij uit in tranen.

— Alles is voor mij gedaan!

En viel op den grond, snikkende en gillende.

Wij hieven hem op. Hij kon niet spreken. Hij weende menigvuldige tranen. Soms stak hij zijne handen in stomme wanhoop naar de sombere bergen uit en blikte ten hemel, alsof hij de natuur tot getuige riep zijner zielangst of dat eene heimelijke wroeging zijn binnenste verteerde. Het was eene ijsselijke gewaarwording, op deze plaats, in deze plegtige eenzaamheid en stilte, met de prachtigste natuur alleen, eene verschrikkelijke gedachte, dat droefheid door dronkenschap werd opgewekt en tranen uit eene zoo vuile bron ontsprongen. Het was geene zenuwachtigheid meer, het was een zenuwtoeval. De lijder kromp over den grond, kermde, gilte, sloeg zich het hoofd en om zich heen. Er was niet aan te denken hem tot bedaren te brengen. Hij was radeloos en ongenaakbaar. En wij misten alle hulp! Eene stille wanhoop greep ons aan. Wij wisten geen raad, haalden de schouders op, en David Coutet sloeg zijn edelen, donkeren, mannelijken blik smartelijk naar boven. Langzamerhand nam de hevigheid van den aanval af. Wij spraken beurtelings den ouden man moed in.

— Mijne lieve vrouw, mijne goede moeder! was zijn eenig antwoord.

Wij haalden hem over te vertrekken. Hij stond op, zag nog eens om zich heen en begon weder vreesse-

lijk te huilen en om zijne vrouw en moeder te roepen. Toen hij bedaard was, namen de gidsen hem beet; ik trad hem met den muzikant bedaard achter na. Het loopen ging boven verwachting goed, doch hij beefde over zijn gansche ligchaam, stortte onophoudelijk tranen en riep luidkeels met eene ake-
lige stem:

— O! mijne vrouw! mijne lieve moeder!

Niet lang duurde het, of wij waren aan eene uit-
hoek, vlak onder eene der lagere rotsen, afhankelijk van de aiguille des Charmoz, genaderd, bij de moraine van de ijszee. Hier hielden wij nogmaals halt. De oude heer was genoegzaam bedaard. Zijne overspanning was tot afmatting overgegaan. Hij zeeg weder neder op een rotssteen en sliep in. Mogelijkheid om hem over de ijsscheuren heen te krijgen bestond er niet, en, al had zij bestaan, de gidsen zouden hun reiziger en hun naam er niet aan hebben gewaagd. Doch zij wisten een doorgang achter de moraine om, naar een sneeuwveld, hetwelk niet ver meer van de pontets verwijderd was. Desvoissou zond David op verkenning, daar die weg niet zelden onbruikbaar was. Spoedig was hij terug, de Hemel zij dank! met de beste berigten. Nog eenigen tijd bleven wij het ontwaken van onzen ongelukkigen reisgezel verbeiden en vervolgden toen den togt.

De oude heer was veel bijgekomen, doch zijn geest leed van tijd tot tijd nog zwaar aan afwijkingen van het gezond verstand, en de slapheid zijner onderdanen boezemde niet veel vertrouwen in. Welk een weg! Lompe, onregelmatig op een gestapelde granietbrokken, van zes tot twaalf voet in het vierkant, moesten

wij over, tusschen welke meestal eene ruimte lag, diep genoeg om op den harden, kantigen, scherp afgebrokkelden steen hals en beenen te breken. Ik gaf den ongestelde mijn gids, dien hij dubbel noodig had, en trachtte mij, zoo goed mogelijk, te redden. Wij vorderden dus niet dan langzaam.

De oude heer was stil en hing tusschen de twee gidsen. Nog is het mij onverklaarbaar, hoe zij er in slaagden hem den voet op die ongelijke rotsmassaas te doen verzetten.

— Hier uw voet, mijnheer! Pas op, mijnheer! houd u goed vast aan Michel! Zoo, geef mij de hand! Spring nu maar gerust en zie ter dege, waar uw voet te land komt! Best! Geef ons den arm! Nu zal het wel lukken. U moet niet struikelen; houd u maar stevig aan ons vast. Wees hier voorzigtig en laat ons maar begaan! Pas op, Michel, dat hij niet uitglijdt! Nu! Best zoo! Alweer iets gevorderd zonder ongelukken!

De oude heer sprak geen woord en deed werktuigelijk wat de gidsen bevalen. Ik had intusschen een hoog brok rots beklommen, hetwelk, steil aan deszelfs wanden en plat van boven, meer dan drie voet boven andere stukken uitstak en er bijna vijf van verwijderd was. Het bood mij eene vrij gemakkelijke zitplaats. Doch er van afspringen durfde ik niet, te meer, daar mijn bergstok mij hier volstrekt van geen dienst was en in mijne bewegingen zelfs belemmerde. Ik zette mij dus neder, wachtende tot de drie anderen, wie ik vooruit was, nader waren gekomen. Michel zou mij bijstaan. Doch de oude heer, die reeds aan het

overstappen van de kloven tusschen de stukken graniet was gewoon geraakt, sloeg het: — Een oogenblikje! — van Coutet in den wind, nam een sprongetje, gleed uit en viel, met de beenen tegen het hoofd geklemd in de diepte.

— Mijn God, Michel! zie eens wat hier gebeurt!

Ik schrikte hevig. Toen de oude heer viel, gaf hij een diepen, gesmoorden zucht. Geen geluid verder, geene beweging. Wij dachten allen, dat hij dood was.

Michel snelde ter hulp van Coutet. Beide beurden hem op. Hij had eene groote wond, ter lengte van nagenoeg een pink, in het achterhoofd, niet ver boven den nek; de rots droop van bloed; zijne witte kiel, zijne das, zijn haar, alles was één bloedplas. Terwijl Coutet tegen den rotswand was opgeklauterd en met eenige plantjes, die daar nog op den grens van allen wasdom groeijen, terugkwam, opende de lijder de oogen en steunde. De beide gidsen legden met verwonderlijke bedaardheid en tegenwoordigheid van geest het kruid op de wond en verbonden haar met een zakdoek. Zijne slapen werden intusschen met sneeuw gewreven. De grijsaard kwam allengs tot zich zelve.

— Loop een van beide naar den Montanverd om hulp! Die man is niet te vertillen.

Coutet beloofde een uur daarna terug te zijn. Michel bleef ter verzorging. Het was ons van ontroering onmogelijk een woord te spreken en ons hart door iets anders dan door onze gebaren lucht te geven en door onze zuchten aan het gesteun des lijders, die steeds bijna bewuste-loos op een steen lag, te paren. De eerste beweging, die

de oude heer maakte, was zijne hand naar de bezeerde plaats te brengen. De gids greep de hand en bragt ze weer in de vorige houding. Een oogenblik daarna herhaalde hij de beweging en de gids de zijne. Eindelijk mogt het hem gelukken de wond te bereiken; hij betastte den zakdoek, haalde zijne hand terug en zag, dat zij geheel bebloed was. Dat verschrok hem, hij keek angstig rond, zuchtte en begon te schreijen als een kind. Hij wilde nog eens voelen, maar de gids belette het.

— Michel! bad hij.

— Blijf er af! was het antwoord.

Weder eene zucht. Hij was nu volkomen bij zijne zinnen, toch fluisterde hij:

— Mijne goede vrouw, mijne lieve moeder!

Het was een aandoenlijk tafereel. Tusschen die woeste en donkere rotsklompen een gids, die een stervende, want zoo was de indruk, dien de gewonde gaf, met waarlijk vrouwelijke teederheid en zachtheid verzorgde, geknield nevens den kranke en hem een hoofdkussen bereidende van zijn schoot en arm. Hij sloeg elke beweging van den ouden heer met angstvallige nauwkeurigheid gade en verroerde zich niet, uit vrees van het ongemak te vermeederen. Ik zat steeds op mijn killen steen en zag het aan. Wat voor hulp kon ik brengen? Het was intusschen vier uur en koel geworden; ik was dun gekleed, mijne laarzen waren door het ijs opengescheurd en mijne voeten van sneeuwwater doorweekt. Er begon een fijn windje te waaijen, en eene wolk, die boven ons hoofd dreigde neder te zakken, ontvielen reeds enkele druppels. Toen

was het gekraak van den afgrond regt afgrijselijk om te hooren. Nog geen half uur had ik in dien toestand doorgebracht of mijn ongeduld steeg ten top. Maar mijn verstand gebod te zwijgen en te wachten. De muzikant had intusschen zijn eigen weg gevonden. Ook de patient scheen de verandering in het luchtgestel en het gevolg van bloedverlies gewaar te worden.

— Wij moesten vertrekken, sprak hij.

— Dat kan niet, antwoordde de gids; David is om hulp gegaan naar den Montanverd, wij zullen wachten tot hij terug komt.

— Ik heb geene hulp noodig.

Hij ligtte zich met den elleboog op.

— Dat heeft u wel. Blijf bedaard en verroer u niet!

— En wanneer komt Coutet terug?

— Over een half uur.

Toen ging hij weder liggen. Maar het duurde maar kort.

Daar was het weder:

— Wat blijft Coutet lang weg! Als hij maar weerom komt?

— En waarom zou hij niet? vroeg Michel, geraakt over dezen twijfel.

— Wel! hij blijft zoo lang onder weegs. Wij moeten voort. Het is hoog tijd. Hoe laat is het?

— Half vijf, zei ik.

— Het is later, de avond valt.

— U heeft nog drie uren tijd voor het vallen van den avond.

— Jullie bedriegen me. Het moet veel later zijn; kom, laat mij opstaan!

— Och, mijnheer! ik bid u, wees bedaard! Nog slechts een oogenblikje geduld! Coutet kan niet lang meer wegblijven.

— Nu, maar laat mij toch eens opstaan.

— Neen! ik verbied het u! Blijf liggen!

— Maar als ik nu beloof niet heen te gaan, als ik hier zal blijven?

De gids liet hem begaan. Hij rigtte zich langzaam op en zag om zich heen; toen ving hij weder aan te weenen en aan zijne wond te voelen, zeggende:

— Ik begin zoo'n pijn te krijgen.

De gids keek mij radeloos aan en haalde de schouders op. Ik bewonderde zijne kalmte.

— Komt u nu weder liggen?

De oude heer bleef altijd naar den kant van den Montanverd uitzien, waar zich niets vertoonde.

— Kom hier! herhaalde de gids, over een kwartier komt Coutet.

De gids trok hem bij den arm naar beneden; de oude moest, uit hoofde zijner zwakheid, wel gehoorzamen en was weder stil voor eene poos. Maar eensklaps:

— Ik blijf hier niet langer. Het is avond, wij worden door nevels overvallen, ik ril van kou, ik vertrek.

— U vertrekt niet, zei de gids.

Hij rukte zich los.

— Ik wil.

— En ik wil niet.

— Ik verkies hier om jou plezier niet te sterven. Het eergevoel van den gids ontwaakte.

— Nu, ziedaar dan! ik trek mijne handen van u af. U is slecht.

De oude heer was reeds ontsnapt.

— Nog eenige stappen en hij valt, klaagde de gids.

Wij sidderden bij de gedachte. Doch het was verwonderlijk, hoe sterk hem de vrees deed zijn. Daar struikelt hij weder! De gids is hem reeds op zij.

— U ziet immers zelf, dat u niet gaan kan. Kom toch hier en wees bedaard en verstandig!

— Die man staat voor u in, mijnheer! preekte ik op mijne beurt van mijn steen; die man weet beter wat nuttig en goed is dan wij, beloon zijne zorg niet door onregtvaardig en kinderachtig geklaag. Bedenk, dat zijn naam, zijn bestaan, zijn roem er van afhangen, dat hij zich met trouw van zijne roeping kwijte en men wete, dat hij braaf en voorzigtig is.

Hij luisterde niet eens naar hetgeen ik zeide, maar zag wederom wanhopig en met tranende oogen naar den hemel en wrong de handen. Wij bragten hem weder eenigzins tot rust. Maar daar komt op eens eene windvlaag, de koude nijpt feller. Nu vliegt hij op, scheurt zich uit de handen van den gids, springt met onbegrijpelijke snelheid over de rotskloven, zeggende:

— Denk je dan, dat ik gek ben! Ik wil hier niet ziek worden, ik bevries hier.

Al wat de gids en ik hem toeriepen, niets baatte. Hij ging voort over de steenklompen heen te loopen met eene vlugheid, waar men zich geen denkbeeld van kan maken.

— Als u verder komt, valt u in de ijsscheuren!

Hij keerde het hoofd niet eens om. Hij was de moraine reeds over.

— Dan is mijn goede naam onherstelbaar verloren! Geen antwoord, hij stapte reeds over de sneeuw.

— Mijne eer hangt er van af, ik zal het slagtoffer zijn van uwe koppigheid!

Niets hielp. Toen snelde Desvoissou hem na.

— Ik kan den man niet laten omkomen, riep hij. U moet mede komen, mijnheer!

Wij gingen te zamen op weg en hadden den ouden heer weldra ingehaald. Maar nauwelijks stonden wij op het ijs, daar kraakt en rommelt het boven ons hoofd. Wij wenden de oogen naar de plaats, van waar het geluid schijnt te komen. Verscheidene steenbrokken maken zich los van het gebergte en rollen naar beneden. Men kan zich de vaart, waarmede zij naar beneden bonsden, eenigzins verbeelden; men kan zich voorstellen met welk eene ontzettende veerkracht zij, als reusachtige stuiters, terug sprongen op den ongelijken wand, die, met menigvuldige hoeken vooruitstekende, hun loop brak en hen op hun spoor terug sloeg; hoeveel splinters, hoeveel puin en digte stofwolken zij om zich heen joegen en met welk een donderend gedruisch die val op de andere steenen gepaard ging, — als men bedenkt, dat zij van eene hoogte vielen van zeker meer dan vier honderd voet. Zij kwamen juist te land op de plaats, waar ik gezeten had. Mijn dood of ten minste dezelfde ramp, welke eenmaal de prinses van Saxon-Eisenach overkwam, wier been door dezelfde oorzaak aldaar verbrijzeld werd, ware onvermijdelijk geweest, zoo de angst en het

ongeduld van den ouden heer mij niet gered hadden.

Wij stonden nog met een dankbaar gevoel naar het verschijnsel te turen, toen over deze zee des doods en des zwijgens een schaterend gejoedel klonk.

— Daar zijn zij! riep Michel, en wees naar de plaats met zijn vinger.

— God dank!

De oude heer betoogde, dat hij zeer wijs had gehandeld met niet langer op dien steenhoop te wachten.

Weldra was Coutet met den herder van den Montanverd bij ons. Hij was verrukt, den patient, tegen zijne verwachting, reeds zoo aanmerkelijk hersteld te vinden. Zij bragten pluksel mede en eene versterkende stroop, waarvan zij ons allen lieten drinken.

Doch wij waren nog niet aan het eind van alle bezwaren, de smalle pontets waren wij nog niet voorbij. Ik beval, dat men den ouden heer eerst zou helpen. Hij kwam zonder verder ongeluk er over, hoe onbegrijpelijk het mij voorkwam en iedereen moet schijnen. Aan het beleid der gidsen alleen had hij zijn behoud te danken. Hunne stokken waterpas houdende, die hem tot beweegbare leuning strekten, liep er een vlak voor- een vlak achter hem. Ik miste woorden tot hun lof.

Toen ik denzelfden gevaarlijken overtocht achter den rug had, zeide ik tot Michel:

— Luister! Wij kunnen heden nog voor het avondeten te Chamounix terug zijn, en ik zou niet gaarne op den berg toeven, te meer, daar ik medelijden heb met den ouden heer. De man is onvoorzigtig geweest, en ik wil hem niet dwingen om zich voor mij, jong

menschen, te schamen en te moeten verontschuldigen over al wat er gebeurd is. Hij zou mij moeten bedanken voor de dienst, welke ik hem bewezen heb door hem mijn gids af te staan, die werkelijk van groot belang voor hem geweest is, en dat wil ik niet. Hij blijve uitslapen op den Montanverd, wij gaan terstond naar beneden.

Doch ik moest nog den voorraad betalen, dien wij des morgens voor ons noodlottig ontbijt hadden medegenomen. Ik trad derhalve de herberg even binnen, deed alsof ik den ouden heer niet bemerkte en loerde op eene goede gelegenheid om stilletjes en onbespied weg te sluipen, toen mij op eens iemand in de verte toeriep:

— Zeg reis, vriend! ik had het daar ginder aardig beet, hé?

Het was de oude heer. De oude heer schaamde zich niet, noch bedankte mij. Toen wenschte ik nog veel meer om te vertrekken.

Voor de laatste maal keerde ik mij naar den gedachten afgrond, op wiens ijskorst wij acht bange uren hadden doorgebracht en was er trotsch op over deszelfs gevaren te hebben gezegevierd. Met een dankbaar en aangedaan gemoed verliet ik de plek, en met een hartelijk: — Tot wederziens! — begroette ik de bergen, die thans hunne kruinen in de wolken des hemels ter ruste lagen.

Hoe liefelijk klonk het klokje van het hôtel, dat ten avonddisch riep! Het was duister geworden en de lichtjes van het dorp lokten vriendelijk naar de vallei.

SPELEVAREN OP HET MEER VAN GENEVE.

(VEVAY).

De hemel was effen blaauw, en in het westen, naar den kant van Geneve, waar de zon in den breeden plas schitterde, hing een ondoordringbaar zilvergaaas van nevel. Naauwelijks waren wij langs de trappen van het terras achter het hôtel de la Couronne, waartegen het water onophoudelijk aanspoelt, in het bootje afgetreden, dat met zijn kleinen roeijer gedwee had liggen wachten tot het ons behagen mogt, of de wiegezing der blaauwe golven deed mij in een godendroom wegzinken. De tooveroevers weken. Wij wiegelden op de vreedzame deining des aanbiddelijken waterspiegels, en een zacht lispelend koeltje temperde vriendelijk den gloeienden avond. De zwarte rotsen van Meillerie, alreeds in schaduwen gewikkeld, verkregen, bij de onbepaaldheid van vorm en omtrek, spoedig een dreigend aanzien, maar onze ziel, meer dan ooit warsch

van hartbeklemming en van rouw, keerde zich, verliefd op licht en op kleuren, den vrolijker zoom toe. Daar stak, blinkend in de late stralen, ons paleis, in kwistigen bouwtrant, boven het rijke terras uit, met bloeiende granaat-, citroen- en oranje-boomen getooid, tusschen welke luchtig gekleede vrouwen aan den arm harer gunstelingen zweefden, terwijl andere de Venetiaansche trappen afdaalden, om ons voorbeeld te volgen, in de gondels van den Lemaneêrgevlid. Ginder stopt de vlugge stoomboot in hare vaart van Geneve naar Villeneuve en lost hare reizigers. Doch zij ligt niet aan; menschen en koffers roeien naar het kleine hoofd, waar half Vevay staat te wachten. Welk eene beweging, welk eene drukte, welk eene frischheid van tooneel! En tusschen het hôtél en de stoomboot glimlacht het beminnelijke vlek den vreemdeling gastvrij en blijmoedig toe.

De zon bereikte inmiddels den gezigteinder, welke door de verre dampen thans heenschemerde. De lucht werd koeler, ook de kleuren. De glansen des lichts weken; nog slechts eene flauwe flikkering langs de heuvels en den dent de Jaman, een straal als een zucht bij het vaarwel; toen was alles gedaan. Doch neen! Eensklaps bloost de ongerepte sneeuw, welke op den top van den dent du Midi sluimert, een enkel oogenblik, niet langer, van het liefelijkste rozenrood. Het was de avondkus der zon voor zij hare vlam in den schoot der wateren bluschte. Schielijk plooiden zich nu de gordijnen van den nacht om het zwerk, de sneeuw werd donkerblauw, een vaal purper overtoog de bergen, en het meer nam de tinten aan der

grijze dampen, welke de stille ure der verkwikking er, ter besprenkeling des dorstigen aardrijks, uit zou doen opstijgen.

Langzaam keerde het dobberende vaartuig terug. Aan de onpeilbare transen vonkelde de oneindigheid der starren, achter ons lag het thans donkere en woeste gebergte van Savoye, en drie naauwelijks merkbare lichtjes hielden mijne gedachten bezig. Aan den voet der droefgeestige hoogten een nederig kaarsje, laag bij den grond, uit eene woning van Meillerie; het andere brandde in de bovenste verdieping van het naburige kasteeltje, la tour de Peilz, als een vinger, welks top verlicht uitkwam tegen de plaats, waar, midden in wijngaarden, de overblijfselen van Clarens liggen; regts het derde vlammetje, van Chillon. Meillerie, Clarens, Chillon! De dampkring is vol van Rousseau en Byron. En de Muzen paarden haren zang aan den zang der Najaden, en de geest des lieds streek zijne wieken langs mij heen met de geesten der natuur en der liefde!

Sint Goar is de uitgelezene plek aan de boorden van den Rijn, Vevay verwezenlijkt de idealen, welke zich de dweeper van Zwitserlands wonderen voorstelt. Ook hier verheft zich, heilig door rampzaligen harts-togt, een sombere Lurley, boven welken de maan prijkt; ook hier dwaalt eene dichtertlijke schim, eene andere Lore, de onsterfelijke Julie, treurend door het ritselend lover, ofschoon het smaragden meer bedaarder aan den voet der heuvelklingen rust dan de Rijn, die met reuzenkracht naar beneden wordt voortgestuwd, over de tergende glooiing van in zijn schoot verscholen rotsen.

Allengs naderden wij het onmetelijke gebouw, dat wij bewoonden en dat thans over het gansche landschap heenschitterde met een duizendvoudigen glans, een tooverpaleis gelijk, waar de feestvreugde niet eindigt. Van een der balcon's woeijen ons de toonen van smachtende en wulpsche volksdansen tegen; eene vrouw voorzeker, wier talent de poëzij verhoogde van het oord. De zoete geluiden klonken ons op den adem van het windgesuis te gemoet, beladen met de weelde van den geur der oranje- en citroenboomen, en toen wij tegen de Italiaansche trappen aanstieten, vernamen wij het vertrouwelijke gefluister der paren, die de schuilhoeken huns gemoeds prijsgaven aan den invloed van den zoelen avondstond en hunne zuchten, begeleid door het onverpoosde klotsen des meers, aan de verleiding der sluimerzieke natuur. Mijzelven, toen ik, verloren in die heerlijkheden, opgelost in het gevoel, dat mij overstelpte, gevangen in de netten dier tooverwereld, het terras bereikte, ten prooi aan den wellust des weemoeds, vernietigd in het genot eener droefgeestigheid, welke de laatste tijden, zoo niet bij voorkeur gesmaakt, zeker althans bij voorkeur ontleed en aangekweekt hebben — mijzelven kwam eene dwaze begoocheling over, die mij de verbeelding eener korte vereenzelviging schonk met den grooten Brit, wiens nagalm deze plek blijft bezielen en doordringen, niet alsof zijn geest mijn ligchaam zou ingenomen hebben; maar of zijne stoffelijke bewerktuiging mijn gemoed omtogen had en op dit terugwerkte, gelijk zij noodzakelijk op den rijken en keurigen geest van hemzelven moet teruggewerkt hebben. Het was het besef

van een oogenblik, want toen ik des morgens, onder het voorregt van een zwaren plasregen, te midden van wolkvormen ontwaakte, lachten wij braaf om de dronkenschap van den vorigen avond.

O zaligheid te Vevay te wonen! Hoe menig vreemdeling, die den uitroep niet weêrhouden kon bij den aanblik van die grootsche te gelijk met zooveel bevalligheid dooreengewevene natuur! Maar hoe spoedig vrees ik, zou men de prachtige decoratie moede worden! Ze is te verheven, te dichtterlijk, ze is niet alledaags genoeg voor den zelden hoog gespannen geest van den mensch. Het landschap ligt te open; zijn aanzien is te behagelijk, te feestelijk, te opgeschikt. De schaal is te ruim, het lommer te spaarzaam; er is te veel zon in. Niets gezelligs, niets stemmigs, niets vertrouwelijks, niets innigs, grijpt er u in het hart. Het is te zuidelijk van karakter, om de behoefte van ons, mannen van het Noorden, den geheim- en schaduwlievenden trek, welke in ons leeft, te bevredigen. Of vergis ik mij? Heb ik mogelijk den Lemman, aanschouwd van de plek, waar Vevay ligt, niet regt begrepen? Was ik vooringenomen, bevangen? Treed tachtig jaren terug, ruk de steenen uit de straatwegen, breek het luisterrijk hôtel af, hergeef aan Waadland zijne oude zeden, zijn vorigen eenvoud, ligt Byron uit de eeuw, en doe den jeugdigen Rousseau in de stijve kleeding van zijn tijd nederzitten op zijn steen aan den heirweg; zal de landouw niet een ander kenmerk dragen dan dat, waarmede wij haar omkleedden? Hebben wij het verteederd too-

neel niet te veel van de trappen des weidschen hôtels bekeken? Hebben de schimmen van den schrijver der nouvelle Héloïse en van den gevangene van Chillon onze zinnen niet te veel overheerscht en geboeid, en valsche tinten geworpen over het meer en de heuvels? Maar in de onbewustheid zijns vernufts had Jean-Jacques op zijn steen toch behagen geschept in het zien rollen zijner tranen in het water, en dezelfde stemmen, die hem toen tot schreijens toe bewogen, spreken immers van eeuw tot eeuw elken gevoeligen sterveling toe en openen zijn hart en doen hem wegsmelten in zaligen weemoed?

HET ALGEMEENE STEMREGT.

(VEVAY).

Wij hadden te Lausanne de godsdienstoefening bijgewoond, welke dien morgen, op hoog bevel, voor de helft aan de voorlezing der nieuwe staatsregeling was gewijd geweest. De predikanten, die volhard hadden in hunne meening, dat het kerkgebouw vrij behoorde te blijven van wereldsche bemoeijingen en hun geweten bezwaard gevoelden door eene toestemming, waartoe zij gedwongen werden, waren van hun ambt ontzet, en de afkondiging van het algemeene stemregt werd van den stoel der waarheid doorgedreven. Te Vevay ontmoette mij een troepje volks, door hetwelk ik verzocht werd een naam, welke hun was opgegeven, op hunne stembriefjes te schrijven, dewijl hun de calligraphie eenigzins ongemakkelijk viel, en terwijl ik hun trachtte te beduiden, dat ik

een vreemdeling, althans denkkelijk een ander was dan waarvoor zij mij hielden, bemerkte ik, dat het gebruik hunner oogen eenigzins door dat van kirsch-wasser belemmerd was. Ik volgde echter hunne schreden naar een gebouw, waarschijnlijk het raadhuis, vlak over het hôtel de la Couronne, en weldra bevond ik mij midden onder digte drommen volks, van alle, voor verreweg het grootste gedeelte, van de laagste standen der maatschappij; karrelieden, sjouwers, daglooners, speelden de eerste viool. De benaauwdheid was ondragelijk, niet minder de lucht, welke het uitwasemende menschedom, binnen muren besloten, pleegt te verspreiden. Ook het leven was geweldig; schreeuwen, seinen, wuiven geen gebrek. Na eenige trappen en stooten, maakte ik mij uit de voeten. Het was de wanorde ten top.

Nog onder den indruk der staatkundige verrigting, welke ik had bijgewoond, loken zich mijne oogen.

Weder stond ik in hetzelfde gebouw, vlak over het hôtel, op hetzelfde plekje. Hooren en zien vergingen mij, en den neus durfde ik niet toeknijpen, car le peuple sent bon. Daar rijst eensklaps een gelaat als van een galgebok boven de menigte; de kerel klimt op een stoel en vertelt, dat er geen mooier gebouw binnen Vevay te vinden is dan het hôtel de la Couronne, maar, zegt hij, het schandvlekt de stad, want het wemelt van Engelschen, allen aristocraten, die bulken van geld en zich voeden met het merg en het zweet des volks. In ziedende taal onthaalde hij de menigte op het portret van zoo'n aristocraat. Ik beefde en rilde en vroeg een buurman,

die er nog al tam uitzag, of ik er bij geval ook een was.

— Weg met de aristocraten! was de algemeene kreet.

— En weg met het hôtel de la Couronne, de onreine tempel, waar het gebroed in schranst! roept de redenaar, die, naar ik zag, een bediende was uit het hôtel Bellevue en zich op de gelegenheid gekleed had.

— Ja! weg met het hôtel de la Couronne!

Reeds maakte zich de brullende menigte gereed het gebouw uit te stuiven en het hôtel onder den voet te halen, toen een burgerheer zich met eene krachtvolle stem hooren liet.

— Wakkere burgers, groote vaderlanders! gij hebt wèl gelijk! Maar is er dan geene behoefte aan een gedenkteeken voor uwe roemrijke feiten en, zoo ja, kunt gij een geschikter vinden dan het hôtel, dat gij, en te regt, wilt vernielen? Maar ik weet nog beter. Staakt uw ijver een oogenblik — het hôtel loopt niet weg — en schenkt mij uw bijval, als ik u toeroep: het hôtel zelf kan dat gedenkteeken worden, een monument van boete voor de booze aristocraten. Neen! breekt het niet af, al heet het naar den valhoed van zoogenaamde koningen; verklaart het liever verbeurd ten behoeve der stad, te weten van uzelf: een aandeelhouder is een aristocraat van den beginne. Voert er de prijzen overdreven op, schroomt niet de aristocraten af te zetten en laat hunne beurzen bloeden, dat ze 't afleggen. De aristocraten rekenen hun onderling het fatsoen toe naar het geld, dat zij

verteren. Gij lokt ze alzoo; hoe duurder, hoe meer er komen zullen; de inkomsten zullen vertiendubbelen, de stad zal een nooit gekenden bloei beleven; in een vaderlandlievenden zak schuurt de ergst aristocratische guinje zich heilig en rein; de belastingen worden eene weelde, die van den eenen burger tot den anderen terugkeert, niemand behoeft meer te voorzien in zijne nooddrift, de schatten vloeijen hem uit het hôtel in onuitputtelijke stroomen toe; ja! spoedig brengt de volmaaktheid der tijden te weeg, dat het loon niet meer zal wezen naar den arbeid, maar het loon de plaats van den arbeid beslaan zal; dan rusten de volken op hunne lauweren, zonder dat hunne werken volgen; dan wordt het oude evangelie te niet gedaan, hetwelk beweert, dat, die niet werkt ook niet eten zal, en wij zullen aan den hemel het teeken van den grooten bak zien, om welken het heelal zich verzamelt, en op ieders vorstenkruin valt een straal der zon, die nimmer ondergaat en voor allen schijnt, terwijl er geen lommer meer wezen zal.

Dit laatste was te erg; ieder wijngaardenier wist te wel wat een aardrijk zonder lommer voor hem wezen zou.

— 't Is een aristocraat! hij vergrijpt zich aan het gezond verstand des volks! drijft hem uit, hangt hem op! en la Couronne onder den voet!

— Tot dat, riep de spotter, de vrijheidszonen niet weten, hoe ze het weer van gebrek zullen opbouwen.

— Slaat hem dood, slaat hem dood! klonk het alom.

Ongevoelig was ikzelf in den persoon van den

spreker overgegaan, en nu regende het muilpeeren op mijn ongelukkige aangezicht. De zaak was, dat ik telkens van mijn kussen tegen de beddeplank gleed, tot ik in mijn vasten slaap, ten gevolge van mijne benaauwde gewaarwordingen, vrij onzacht uit het ledekant rolde, hetgeen niet naliet mijne nachtrust eenigzins te verstoren.

EEN VORSTJE.

(B.....)

Wij waren op een schoonen zondagavond, terwijl honderde menschen zich onder de overdekte galerij, die er zich voor uitspreidt, bewogen en schier de gansche bevolking van den omtrek zich binnen de vier enge muren eener niet ruime zaal, nog door eene speelbank bezet, op elkander drongen, aan het B-er badhôtel aangekomen. Spoedig hadden wij met het talrijke gezelschap kennis gemaakt, het bosch, dat voor ons lag, in velerhande hoeken doorsneden, op allerhande wijzen doorkruist, bij het proeven uit de bron een leelijk gezigt getrokken, en den volgenden dag, ik beken het, waren wij, na ons ontbijt, onze wandeling, onze correspondentie en ons middagmaal, dat reeds ten twee uur was afgelopen, zeer verlegen, waarmede onzen tijd verder door te brengen. Wij vroegen naar de merkwaardigheden des lands, naar aangename uitstapjes. Men sprak ons slechts van een kasteel, gelegen onder de muren der

stad, en vraagde ons, of wij dat dan nog niet waren gaan zien! Ons antwoord was ontkennend, en het gevolg er van ontzetting en verwondering van den kant dergenen, wie het in de ooren klonk.

— Was, voerde ons dan eens eene stem vóór ons, dan weder eene achter ons, voerden ons verscheidene stemmen, welke van alle zijden en te gelijk tegen ons opkwamen, te gemoet, was, meine Herren, haben Sie das Schloss noch nicht gesehen?

— Kom, zei ik, laat ons het slot dan gaan zien!

Daar wandelen wij ongeveer een half uur lang onder de schaduw eener prachtige laan oude en rijkgebladerde boomen, zich aan beide zijden van den straatweg naar B- verheffende, en komen eindelijk in de stad zelve. Men wijst ons den weg aan naar het slot. Wij naderen eene bouwvallige poort, bewaakt door eenige plompe, ongefatoseneerde, in smerige roode rokken gekleede soldaten. De goede lieden zagen er evenwel niet wreed uit en hielden hun geweer op den schouder alsof het eene spade was. Knevels schenen niet tot het kale, afgesletene uniform te behooren; de natuur, verstoord over eene voor hen zoo tegennatuurlijke bediening, had hun het haar, dat den man tot man maakt, ontzegd.

— Kan iemand uwer ons het kasteel ook laten zien?

— O ja, mijnheer! zoo u mij slechts gelieft te volgen, en wij liepen reeds op de hielen van een der roodrokken.

Wanneer men voor het eerst zich met iemand in gesprek begeeft, is de kunst, dadelijk met een onder-

werp te beginnen, waar hij het breedvoerigst op kan antwoorden en wat tevens het aangenaamst voor hem is om over te spreken, niet ieders gaaf; ik wil zeggen, dat de eerste phrase, tot een onbekende gerigt, altijd eene soort van vleijerij moet inhouden over datgeen, waar hij het meest in te huis is. Ik begon dus ook dadelijk met hem over zijn schitterendste deel, zijn rooden rok, en opende aldus een gesprek, dat ik zoo naauwkeurig mogelijk zal trachten terug te geven.

Wetende, dat wij in Hanover waren, de verwantschap van Hanovers vorstenhuis met dat van Engeland kennende, mij tevens nog niet met de gedachte van een zoo klein gebied als dat van den vorst van F-, die te gelijk vorst van B- is, gemeenzaam kunnende maken, begon ik aldus, en, naar ik een oogenblik later inzag, vrij onstaatkundig:

— Men kan wel aan uw uniform zien, dat wij hier in Hanover zijn.

— Hoe zoo, mijnheer?

— Wel! uwe montering, die roode rok vooral, geeft duidelijk te kennen....

— Mijnheer, wij zijn hier op het gebied van den vorst van F-.

— De vorst van F-, zeg je? Wie is dat?

— Wel! de vorst van F-, die te F- woont.

— En wien behoort dan het kasteel, waar wij naar toe gaan?

— Ook aan den vorst van F-; daar resideert hij, als hij B- bezoekt.

Ik begreep toen eerst wat voor soort van vorst

die vorst van F- was en wilde mij nu eens op de meest ernstige wijze met de dwaze uitboezemingen van onzen cicerone verlustigen.

Ondertusschen stonden wij voor het kasteel, een elendig gebouw boven op een heuvel, vlak aan het stadje B-. Er staat een ronde, bouwvallige toren en een half afgebroken muur bij; wijders is er nog een gedeelte, dat, zoo niet schoon, ten minste nog sterk, hecht en bewoonbaar is. Van welk eene bouworde het was, daar kon men niet achter komen; ik voor mij hield de orde voor wanorde. Onze geleider verzekerde ons, dat een gedeelte van dezen burg, reeds zeer lang geleden, door de Romeinen gebouwd was; ik deed moeite het te gelooven. Evenwel kon ik nog maar niet begrijpen, hoe iemand, zelfs een niet adellijk persoon, in een zoodanigen bouwval wilde wonen, en een poortje, den hoofdingang des gebouws, zoo het scheen, binnentredende, werden wij nog meer in onze bevreemding gesterkt. Na eenige trappen opgeklommen te zijn, kwamen wij namelijk in een grooten, ronden toren, in welken wij eene zeer groote menigte kleine vertrekken moesten doorwandelen, die door houten beschotten van elkander waren afgescheiden en in den volsten zin des woords niets dan vier kale muren vertoonden. Ik deed alsof ik verplet was van bewondering en vroeg, hoeveel zalen er toch wel in dezen geduchten toren waren.

— Wel vijftig! antwoordde de goedige soldaat opgetogen.

— Ontzettend! riep ik uit.

— Eene parodie van het Vatikaan! dacht ik.

Al de vensters werden geopend, opdat wij toch ook onze verrukking over de schoone landstreek zouden openbaren. Wij bleven dan ook voorwaar niet in gebreke.

— En is dit alles van den vorst van F-!

— Alles! antwoordde de naïve cicerone met nadruk.

De eenvoudige soldaat was zoo gelukkig een bewonderaar van zijn meester te hebben gevonden: er kwamen zoo vele ongevoelige reizigers!

— De Markies van Carabas op een prik! dacht ik.

— En ziet u, ging hij voort, daar ginds dat kleine torentje? Dat is de derde stad, waarover de vorst van F- regeert.

Men schenke mij haren naam!

Toen deed hij een venster open, hetwelk den kant van het B-er woud en badhuis uitzag. Ook het badhuis behoort den vorst van F-; hij trekt, zoo ik vernam, een niet onaanzienlijk inkomen van de speelbank, en er somwijlen vertoevende, wil hij wel eens zijn verheven rang vergeten en een paar vreemdelingen met een woord uit zijn doorluchtigen mond begenadigen.

— U ziet die weide wel, mijnheer! die zich daar achter het badhuis uitstrekt?

— Welnu?

— Aanstaanden vrijdag wordt daar een misdadiger onthoofd.

— En op wiens last?

— Wel! op dien van den vorst van F-, antwoordde hij op een toon van welbehagen, alsof hij zeggen wilde: — Op wiens last zou het anders wezen!

Toen werd ik boos.

— Gewis! dacht ik, die kleine wesp steekt slechts om te toonen, dat hem zijn angel nog niet is uitgetrokken, waaraan men anders zou kunnen twijfelen. Daar vermoordt hij een mensch, het afhankelijke dwingelandje, terwijl het naburige Oldenburg de doodstraf afschaft, terwijl zij in Frankrijk een bijna zachtaardig karakter aanneemt!

In gedachten verzonken, vertrokken wij uit den toren en doorwandelden eene andere reeks kleine vertrekken, voor welke zich een vrij bouwvallig balcon vertoonde en die men ons zeide de vertrekken der vorstin te zijn. De kamers waren alle slecht bevloerd en slordig behangen, de spiegels hadden een armzalig voorkomen en hingen meest alle over den schoorsteenmantel. Om al de ellende nog meer te doen uitkomen, had men in elk vertrek eene zeer fraaije sophia geplaatst. Arme meubels! die door de aristocratische canapé zeker over den schouder worden aangezien en uit de hoogte behandeld! Wij hadden hier het gezicht over de roode pannendaken van B-. Stilzwijgend traden wij door die lange, vervelende reeks gelijkvormige kamers voort, toen onze geleider op eens voor een venster stil bleef staan met de woorden:

— Hier drinkt hare Genade meestal thee.

Toen ontwaakte mijne luim op nieuw en ik bragt mij te binnen, hetgeen mij eens een Fransche postillon, over de hertogin van Berry snoevende, toeschreeuwde, terwijl ik, op reis door de Vendée, zeker uitbouwseltje voorbij reed.

Ik sloeg mijne oogen met eerbied naar beneden en

aanschouwde de plek, alsof het een heiligdom ware geweest. De vreedzame krijgsknecht zweefde in den derden hemel.

— Hoe groot is het leger van den vorst wel? vroeg ik, mij voor het laatst nog eens met hem willende vermaken.

— Laat zien, zeide hij; in F- liggen de meeste manschappen, wel meer dan veertig, zoo ik meen, en hier zijn wij ongeveer met ons twintigen; doch wij zijn nooit allen te gelijk op wacht, dat kunnen wij niet, en dat vergt de vorst dan ook niet van ons; u moet begrijpen, wij hebben een huisgezin, vrouw en kinderen, en moeten werken voor onzen kost of in dienst van den vorst; als er, bij voorbeeld, iets aan het badhuis te doen is, het bosch te schoffelen of te harken....

Hier stootte mijn reisgenoot mij aan, en opmerkzaam wordende op het eenvoudige en goedaardig bolle aangezicht van den roodrok, schoot ik in zulk een lach, dat ik niet wist, hoe ik spoedig genoeg den trap, welke naar de poort, die wij ingetreden waren, terug leidde, zou afdalen, en den goeden man met zijne half geëindigde phrase liet staan. Hij haalde ons evenwel in, en wij namen afscheid, hem voor zijn geleide met eenige silbergrosschen dankzeggende.

Wederkeerende onder de schaduw der statige boomen, dacht ik er over na, hoe rampzalig en beklagenswaard de toestand is van hem, die van eene vroegere orde van zaken is achtergebleven, en welk eene akelige rol een vorstje als dat van F-, ellendig wrak van het vergane schip der feodaliteit, in de rij

der Europesche vorsten speelt. Eerst door Napoleon, vervolgens door diens broeder, den Koning van Westphalen, geteisterd en verjaagd, daarna, door de gunst der mogendheden, doch met eene verminderde oppermagt en zachtere middeleeuwsche overheersching dan voorheen, in zijn gebied hersteld, afhankelijk van Pruissen door F- en van Engeland door B-, heeft hij, wanneer Pruissen den arm verlegt, siddert, als Engeland het hoofd omdraait, en hangt als Juno tusschen twee dampkringen, opgehouden door twee wederzijdsche aantrekkingskrachten. Gekneed naar een niet meer bestaanbaren staatkundigen toestand, dienaar uit heerschzucht, genoodzaakt jaarlijks zijn patent van Heer van de groote mogendheden te koopen, verdient de vorst van F- niets dan spot of, hetgeen erger is, medelijden. Waarlijk, het wordt tijd, dat de vorsten van het duitsche verbond een einde maken aan al die belachelijke vorstendommertjes, die opgeblazene keizers van Lilliput, wier onderdanen geene bijzondere nationaliteit vertegenwoordigen, opruimen, en een voorbeeld nemen aan hun vijand, keizer Napoleon, wien zij toch reeds zooveel hebben afgezien.

W I N D.

(OSTENDE.)

— Wat ga je, in 's hemels naam! te Ostende uitvoeren? had men ons herhaalde malen waarschuwend toegeroepen, zoo dikwijls wij het voornemen tot dat uitstapje te kennen hadden gegeven.

— Kreeften eten, hadden wij, om er af te zijn, half luimig er op laten volgen en waren, stijfhoofdig volhoudende, klokke drie te Brugge in den stoomwagen gestapt, die ons vijf kwartier later op de plaats onzer bestemming aanbragt.

Eene lange, regte, gele straat strekte zich voor ons uit. Wij volgden den stroom der met ons aankomende vreemdelingen en de menigte omnibussen en vigilantes, welke ons voorbijsnorde, en beide, voetgangers en rijtuigen, de lange, regte, gele straat, die voor ons lag, insloegen en inreden, eene straat, netjes, vervelend, voor het meerendeel uit winkelhuizen zamengesteld, en zoo winderig, dat wij gedurig de hand aan onze hoeden moesten houden en onze oogen, wegens het opgedreven zand, toeknijpen. Ein-

delijk geraakten wij haar toch ten einde en klommen een dijkje op, maar — het was een kleine storm — woeijen er bijna dadelijk weer van af. Wij stonden op het kunstig aangelegde hoofd, en de zee lag voor ons. Eene menigte badgasten, niet al te zeer afgeschrikt, zoo het scheen, door den gierenden zeewind, die het met badkoetsen bezaaide strand zweept en het Belgische Brighton zonder tusschenpoozen teisterde, of wel gedwongen, ten einde lucht te scheppen, om van deze eenige wandelplaats, zoo stadscingels uitzondering verdienen, gebruik te maken, traden regts van ons af op en neder. Voortgestuwd door het vreesselijke windgesuis, dat ons om de ooren floot en het spreken even onmogelijk maakte als het hooren, namen wij hunne rigting en ontdekten spoedig een gebouw, voor hetwelk de kern der beau-monde zich bijeen had getrokken, hetgeen ons hoop gaf op eene behoorlijke schuilplaats en misschien op eenig afleidend onderhoud. Van buiten was het een koffijhuis, van binnen geleek het eene restauratie, en, als men links door liep, stond men onverhoeds in eene alles behalve fashionable, ja, buitengewoon populaire inrigting tusschen rookers en bierdrinkers in: het was het gedeelte voor den estaminet afgeschoten.

Onze schermutseling tegen den adem des winds was door een vijftienduizendste der inwoners van dat oord niet onopgemerkt gebleven, die, op de eerste plek, waar zulks doenlijk was, tegen het hoofd opklauterde, eenige seinen gaf, gebaren tegen ons maakte en de lippen bewoog, waaruit wij besloten, dat hij

woorden sprak, welke echter, helaas! allen weg woeijen, en ons eindelijk, om een einde aan de verlegenheid te maken, een kaartje reikte, waaruit het duidelijk werd, dat hij de *homme d'affaires* van A. Deroeck, C. Hageman, Joséphine Maire, Jeanne Bernard en Louise Deroeck, baigneurs en baigneuses, was, die het publiek hunne en hare diensten aanboden, benevens badkleederen en twee handdoeken, voor zeventig centimes. Wij gaven, om alle klankverspilling te vermijden, een afwijzend teeken met de hand, waarop de man, tot onze beider vreugde, maar niet geringe verwondering, dadelijk afhield.

Onder het *péristyle* van het koffijhuis wemelde het van heeren en dames, die Engelsch, Fransch en Duitsch spraken en zich met een onbegrijpelijk genoegen in het vliegende stormpje verlustigden. Het was na het middagmaal, allen dronken koffij; wij deden ook zoo. Ten gevolge van den wind, hadden wij iets doms en dofs gekregen, dat men verwaaid noemt en dat alle veerkracht in ons had verlamd. Ach! geene tien minuten had ik op mijn tuinstoeltje voor mijn groene tafeltje gezeten, of een duivel fluisterde mij het vonnis in het oor: — Gij zult u vervelen! — en de overtuiging van de visch, dat zij in de fuik zit en geene uitkomst weet, streek over mij neder.

— Het is hier afschuwelijk, klaagde ik, mijn horlogie raadplegende, en nog maar half zes! De eerste trein — het was te gelijk de laatste — vertrekt niet voor half acht; vroeger dan zeven uur kunnen wij niet van hier weg, en waar ook zouden wij heen? Twee uren hier gekluisterd te zitten in zoo'n wind!

Morgen ben ik verkouden, en, zoo dit mijn lot moet zijn, ben ik bedorven en rampzalig.

— Wat hebben wij begonnen! dacht mijn vriend.

Ik voelde mij knorrig worden.

— Laat ik mij echter goed houden! overlegde mijn reisgenoot wijsselijk, en zooveel mogelijk van de zaak partij trekken. Gekken dat we zijn! viel hij luchtig uit, van hier koffij te zitten slobberen! Weet je dan niet meer, dat we hier gekomen zijn om kreeften te eten?

En meteen verdween hij in huis. Maar hoeveel Engelschen er ook om ons heen krielden, niet een enkele dezer soort was op dit oogenblik te Ostende aanwezig, en slechts een eenige roodrok, ter versiering van het buffet, onder tegen hetzelfde aan met nog andere lekkernijen als trofee geconterfeit en zich aldaar op hoogst deszelfs staart in evenwigt houdende, deed mijn teleurgestelden reisgezel, wien deze laatste stroohalm ontglipte, het water aan de lippen komen. Razend, — eene drooge razernij, als een onweer zonder regen — greep ik de eerste de beste courant, duwde mijn hoed in de oogen, trok mijn kraag hoog op en gaf mij weerloos aan het noodlot, het windgeblaas en de onvermijdbare verkoudheid over. Dacht ik toen aan de zonderling door de natuur zelve versterkte ligging der stad, welke haar in staat stelde een beleg door te staan van vier achtereenvolgende jaren, tot zij zich eindelijk, in een ontzettenden puinhoop verkeerd en nadat meer dan 100,000 man voor en binnen hare muren gevallen waren, aan Spinola overgaf; herinnerde ik mij de twee latere belegeringen, welke Ostendes voorspoed hadden

gefnuikt: het beschieten, dat de vereenigde Hollandsche en Engelsche vloten haar deden in 1704 en de overgave in 1745 aan Löwendal; bragt ik mij uit de geschiedenis te binnen?....

— Nog anderhalf uur! zuchtte ik, mijn horlogie weder trekkende; hoe ze doorgekomen!

Mijn gezigt betrok meer en meer.

— Eene flesch limonade gazeuse! riep mijn vriend, om mijn gemoed te bekoelen en iets te doen te krijgen.

Ik liet hem begaan, maar de flesch bevatte niet meer dan twee glazen. Eindelijk vloog ik op van mijn stoel.

— Ik houd het niet langer uit, ik word hier ziek, ik sterf hier! Laat ons gaan loopen!

Wij stapten op. De wind was zoo mogelijk nog heviger geworden, en terwijl wij hem in wanhoop liepen trotseren, was de eenige versnapering, welke hij ons aanbood, het gezigt van de dunne, fijne beentjes der Engelsche dametjes, die, hare terugfladderende rokken tegen den orkaan opboegserende, ons dapper te gemoet traden, terwijl eenige vette Ostendenaresen, die in tegenovergestelden zin, alsof zij niets, dat naar wind zweemde, gewaar werden, voortkuijerden, ons hare vette kuit en opmerkenswaardige achterkwartieren, waar Aeolus even vruchteloos tegen aan rammeide als weleer aartshertog Albert tegen de wallen harer vaderstad, manmoedig vertoonden. Wij ijlden het hoofd langs, vlogen links naar den zeekant, daalden een houten trap af, stonden toen op het vochtige strand, liepen naar de zee, werden in hare nabijheid al spoedig door wielen en morsige met wier

begroeide plekken, waar eene menigte kinderen bezig was met mosselen rapen, in ons voornemen gestuit, haalden het toen weder op tot van waar wij gekomen waren, kropen naar boven en stonden, helaas! veel te spoedig, voor de inrigting, onder wier gevel wij reeds een zoo vreesselijk uur hadden doorgeworsteld.

— Maar ik ga niet weer buiten zitten.

Wij trokken dus de zaal in en zett'en ons onderworpen neder voor den vermiljoenen kreeft, die ons zoo nijdig deed likkebaarden. IJdele hoop! Kwalijk sluitende ramen, telkens geopende deuren, geheime togtgaten achter in huis, die zich verraderlijk langs het buffet openbaarden, sloten den wind geenszins buiten, en onophoudelijk was het alsof plaagzieke luchtgeesten ons opnamen en heen en weder deden stuiven door de zaal.

Alle vier de winden

Loeijen buiten langs het strand;

Vrienden uit mijn vaderland,

Binnen zult ge uw vijfden vinden!

Geen ontkomen aan den bestoker, aan den hier welkomen gast! en drie kwartier lang wroken wij op onze maag, als ware deze de verfoeide blaasbalg, door middel van allerlei likeurtjes en andere lekkernijen, welke door bakkers tot haar verderf zijn uitgedacht, het rampzalige uitstapje, dat wij de dwaasheid begaan hadden te ondernemen. Eindelijk sloeg er eene klok; neen! zou er eene klok slaan: zeven uur, het uur der uitkomst! toen wij al reisvaardig stonden, ons gelag betaald en onzen terugtogt naar het station van den spoorweg al hadden aangenomen.

S P A.

De kleine paardjes uit de Ardennen zijn de voorname oorzaak, waardoor Spa een aanzien krijgt, voordeelig onderscheiden van dat van alle andere badplaatsen. Merkt gij dien onbedwingbaren rijlust niet op? Deze in de eerste plaats is het, welke er de eentoonigheid, de drentelzucht, den babbelgeest, den geest van afloeren, afhooren en kwaadspreken breekt; deze bant er de verveling, dien prikkel der sluimerende booze neigingen, bewaart Spa voor de sleur, waaraan iedere andere badplaats zich gevangen geeft, schenkt het deszelfs oorspronkelijk karakter en maakt het tot een oord van uitspanning en vermaak, waar de vreemdeling, te midden van een beschaafden omgang, zich, behalve aan de zegenrijke bronnen, verjeugdigt in de reine genoegens des buitenlevens en eener gezonde beweging.

— Daarbij, zal een letterknecht aanmerken, Spa is geene bad-, het is eene waterdrinkplaats.

Wien het lust twiste er over, ik zal de moeite niet nemen bij de fijne onderscheiding stil te staan.

Spa ligt in eene liefelijke natuur, deszelfs lucht is zacht en frisch, heldere beekjes kronkelen om de bergen, welke zich in deszelfs nabijheid verheffen, en de keuze der uitstapjes, welke, volgens de wet der gewoonte en de geschiktheid der gelegenheid, zelden anders dan te paard gedaan worden, is rijk en schoon. In den vroegen morgen hoort gij reeds de trappelende hitten, die naar de verschillende hôtels worden geleid, en ziet heeren en dames in sierlijk morgengevaad en onder zoet gekout, terwijl de zon de heuveltoppen vergult, opstijgen en afrijden. Aan tafel verneemt gij niet veel meer dan afspraken, welke tot verschillende togtjes voor den volgenden dag gemaakt worden, het verslag van die van den morgen en van de avonturen, waartoe zij aanleiding hebben gegeven. Den aankomenden reiziger wordt reeds op eenigen afstand het lustoord door onderscheidene groepjes te paard, hem als het ware blijde inhalende, aangekondigd; geene ongunstige weersgesteldheid, geene ingevallene kou, geene dreigende donderbuijen of nederstortende plasregens houden de gasten terug, en de straten zijn door het levendige gewoel der heen en weder stappende en kruisende bidets met hunne geleiders en door dat der voortdravende gezelschappen aangenaam en eigenaardig gestoffeerd.

Nog iets anders levert stof tot dankbaarheid aan de hitten. Zij belemmeren het spel, zij keeren den geest van de bank af, en ter naauwernood telt men, bij ongemeen slecht weder, een twintigtal verslaafden om

de tafel van de roulette of van het trente-un. Rampzalig de dwaas, die, terwijl de blaauwe hemel zich over het aardrijk welft, de zoele wind de graanstengels doet wiegelen, de bezige landjeugd den lof des arbeids op vrolijke toonen vermeldt, en bloemen, vogels, vrouwen en dichters geuren en zangen in den weldadigen luchtstroom uitstorten, zich vastnagelt aan den groenen disch; maar rampzaliger de dweeper, die, in plaats van zich gehoorzaam en blindelings aan toeval en noodlot over te geven, voor deze beiden, in zijn bijgeloof, wetten en regelen wil opsporen en zich aftobt in het bespieden van den loopbaan dezer gevaarvolle dwaallichten! Voor mij ligt een boekje, getiteld: *L'art de bien jouer à la roulette*, indiquant la maturité, la limite des chances et les règles pour les attaquer sur le champ et avec succès; avec des tables de mises et de nouvelles cartes à marquer, suivi d'un aperçu sur la meilleure manière de jouer le trente-un. Voor den wankelmoedigen jongeling een lokaas en een valstrik te gelijk! Er bestaat geen toeval in het spel, voor den mensch bestaat het slechts schijnbaar, ziedaar het grondbeginsel. Even als met het sturen der luchtballonnen, is men op weg met de ontdekking, maar het regte is nog niet gevonden. Que le lecteur sache, que le hasard n'est rien, que c'est un grand mot, mais vide de sens; que le hasard est incapable d'action, et qu'il n'existe que dans le cerveau de ceux qui personnifient cet être imaginaire, en lui attribuant des effets, parce qu'ils ne connaissent pas les cau-

ses, ou qu'il est au-dessus d'eux de les approfondir (bl. 29). On voit souvent des évènements qu'on attribue au hasard, jusqu'au moment où les recherches d'un observateur pénétrant en aient découvert les causes et aient établi des principes d'après lesquels les effets les plus surprenants en apparence, sont reconnus par lui, assujettis à des règles (bl. 18). L'application à une immense masse de coups que nous avons recueillies avec autant de persévérance que d'exactitude, où toute prévention et amour-propre ont été exclus, nous a évidemment prouvé, depuis vingt ans, que le cours des numéros et des chances, sans exception (!), est périodique, qu'un régulateur invisible le gouverne et compense avec impartialité — zoo wordt het spel een heilig iets, dat onder het bijzonder toezicht der goddelijke voorzienigheid staat — ce que les caprices du moment — de listen des diavels: zou men niet zeggen, eene schaakpartij tusschen den vorst des lichts en dien der duisternis? — ont pu produire d'irrégulier; qu'enfin la plus grande harmonie règne dans leur tout. Pénétrés autant que convaincus de ce principe immuable... (bl. 25). La compensation et l'équilibre dans les jeux de hasard ne sont pas de vaines théories (bl. 45). Langs dezen weg leidt de schrijver zijn kweekeling, geeft hem zijn raad, onderwijst hem in zijne kunstgrepen; ja, hij gaat zelfs zoo ver, en zeker is er voor den jeugdigen speler geene gevaarlijker en meer aanmoedigende

leerstelling, dan, zijn beginsel voor een oogenblik loslatende, te verzekeren, dat er lieden zijn, qui possèdent l'art de bien jouer, sans avoir des principes; c'est un don qui leur est naturel (bl. 17). Het toeval derhalve is aan bepaalde regelen en wetten onderworpen. Die wetten zijn wel is waar onbekend en door eene hoogere, eene geheime magt vastgesteld en gegeven. Die wetten nogtans, en niettegenstaande deze bekentenis, empyrisch, uit den loop des spels en des lots nagevorsch, opgeteekend, ondervangen, en het wispelturige toeval — o razernij, o waanzinnig en wanhopig ondernemen! — aan denkbeeldige kluisters gelegd; haren gang, als waren het bollen uit den sterrenhemel, berekend, aangewezen en het toeval, terwijl het ongedeerd en in deszelfs volle kracht blijft, niet eens die op zich gerigte kijkers vermoedt en stilletjes deszelfs baan vervolgt, vernietigd en onttroond! De broodschrijver van het ellendige werkje, die zich beroemen kan der maatschappij eene der slechtste diensten bewezen te hebben en wiens gezond verstand hier de eer bewezen wordt van te worden verdacht gehouden van kwade trouw, komt er zelfs toe in zijne stijfhoofdigheid te verklaren: Il est certain que la roulette, qui a fait l'objet de mes recherches, est, dans l'intérieur de ses révolutions, fort irrégulière, et que le retour périodique de ses chances n'est pas réglé comme une pendule, mais les irrégularités n'altéreront pas le système dans lequel je me suis renfermé (bl. 45). Zijne tactiek, merkt hij aan, is nog zeer onvolmaakt, doch eenmaal komt de tijd, dat alle onze-

kerheid opgeheven wordt, dat er geen toeval meer bestaan zal en de wereld bij gevolg zal juichen: geen hazardspel meer!

— Neen! toch hazardspel! zegt de croupier.

Aardig is, ondanks de tegenstrijdigheid, de schijnheilige draai, waarmede de looze bankier zijn belachelijke boekje eindigt: Quelques moralistes sévères blâmeront l'objet de mon ouvrage; mais ils ne présenteront rien pour réformer le mal que j'ai cherché du moins à rendre supportable. Je sais que toute autre industrie et toute autre récréation devraient être préférées aux jeux de hasard; mon intention est bien éloignée de vouloir flatter une passion qui est si funeste à la plus grande partie des joueurs; je ne forme pas le projet d'en multiplier le nombre, mais je puis désirer, sans dévier des devoirs de l'homme de bien et des convenances de l'homme honnête, qu'il y ait moins d'inégalité dans les résultats, que le jeune homme, l'étranger, le père de famille, qui par circonstance pourra se trouver au jeu, tout comme le joueur d'habitude, ne soient pas victimes de leur ignorance ou étourderie, ou bien de fausses combinaisons, dont ils se garantiront en prenant pour gouverne les préceptes que je leur donne. Ma devise est: jouez bien, ou ne jouez pas du tout.

Het gebouw, waar het onzalige spel gedreven wordt, heet la Redoute. Aldaar wordt ook bal gehouden, concert gegeven; daar bevindt zich de schouwburg-

zaal en een koffijhuis met deszelfs biljardkamer. De speelzalen zijn twee. Eene groote, waar tevens de danspartijen plaats hebben en die wel met eenige meerdere zorg mogt onderhouden worden, gelijk, hoewel zij grooter voorkomt, wat de inrigting en de evenredigheden betreft, naar de balzaal in het paleis des Konings te 's Gravenhage; zij wordt door eene lange, smalle kamer voorafgegaan, waar men des morgens, als het slecht weer is, naar muziek kan gaan zitten luisteren. De andere is gezelliger, en hem, die geen zin heeft in de spelen, schenken de nieuwspapieren er een veelvoudig onderhoud. De schouwburg is klein, bij voorkeur vallen daar de inboorlingen in het oog, en het is jammer, dat de tweede rang getorscht wordt door dames van den eersten, naar het evenbeeld van dat fraai bronskleurige stel, hetwelk gestadig te Utrecht voor den winkel van Sinkel te pronk staat, welke jonge jufvrouwen van eene zoo rijzige postuur zijn, dat zij in een zoo eng zaaltje misstaan en den afstand tusschen de twee rangen veel te ruim hebben doen uitvallen. Doch spoeden wij ons naar de vrije natuur.

Wij staan voor de cascade de Co. Zij wordt gevormd door de wateren van de Amblève en valt vijftig voet hoog. Eigenlijk zijn het twee watervallen naast elkander, doch beide van geheel verschillenden aard. De eene loopt zachtjes schuimend langs de helling der rots naar beneden, welke door het melkwit van de vloeistof donker bruin heen schijnt; de andere valt loodregt op de steenbrokken, met eene poging om eene effene en heldere waterstolp te vormen, doch

komt weldra bij herhaling op harde punten te regt, welke het glazige kleed vermetel scheuren en met bruisend geweld in stuivende, duizend regenbogen opvangende, wolken opjagen. De plaats van waar wij hem beschouwen beantwoordt volkomen aan het doel, en men weet niet wat de grootste bewondering opwekt, de val zelf of het landschap, waarin hij gelijst is. Eene ruwe brug ligt over den waterval heen, over welke reizigers, landlieden, kudden van hoorn- en ander vee, gestadig heen en weder trekken, en de bergen aan de linkerhand schenken het tooneel diepte en leven, en verhoogen den indruk van het geheel. Een malsch groen spreidt een vreedzamen tint over den voorgrond, en het eensklaps zacht voortkabbelende water aan onze voeten, in eene soort van vijfverkom vergaderd, eer het wegspoelt om zijn loop te vervolgen, zegt ons, hoe spoedig deszelfs woede bedaard is. Jammer slechts, dat ook deze plek door allerlei verontrustend en aanstootelijk geldbejag wordt ontsierd!

Niet ver van het doel van onzen togt stond een aardig boerenmeisje op de wacht, dat ons een kaartje aanbod, waarop te lezen stond: Jean Hubert Colinet, demeurant à la cascade du grand Co, la première maison blanche au-dessus de la Chapelle, donne à rafraîchir aux étrangers à un prix très modéré. On jouit dans sa salle à manger de la vue de la cascade et de trois quarts du circuit des environs; il se trouve chez lui, poisson frais, truites, anguilles, écrevisses vivantes.

Ondanks zijn prix très modéré, wisten wij bij ondervinding, wat dergelijke uitnoodigingen doorgaans beteekenen, en wachtten ons voor de première maison blanche au-dessus de la Chapelle, daar wij reeds van dusdanige inrigtingen te Remouchamps leergeld gegeven en met de bediening hadden kennis gemaakt, alwaar men ons kielen in rekening had gebragt, die wij geweigerd hadden aan te trekken, en stalgeld, dat de koetsier reeds voldaan had. Wij maakten het dus om des vredes wille met een grapje en een fooitje bij het lievertje af en begaven ons naar St. Jacques-aux-Fosses, insgelijks aan den zoom van de Amblève, waar ons tegen een spotprijs twee groote glazen versche melk met brandewijn, en suiker naar de goesting, gulhartig werden voorgezet. De herberg was eene deftige boerenwoning, waar alles werkzaamheid en welvaren aanduidde, en de waard, een lange, magere boerenman, mogelijk wel de burgemeester van het gehucht, zette zich hoffelijk op de bank aan de overzijde van de onze en begon een gesprek.

— Een mooi land, zei hij, met welbehagen mijn uitroep herhalende, en een gelukkig land ook, mijnheer! Voor elk, die wil, is hier werk, en heeren kennen wij niet. Wij zijn allen grondbezitters en onze eigene meesters. Zie dit dorpje eens aan! Het is klein, vergeten, onaanzienlijk; niet meer dan honderd-tien huizen, maar bedelaars hebben wij geene; het is hier niet zoo als te Co, waar de reizigers door allerlei wijven, die het niet noodig hebben, geplaagd worden; de eenige behoeftigen, die de gemeente heeft, zijn ongelukkige menschen, die door brand of verlies van

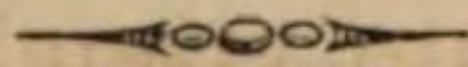
vee of langdurige ziekte zijn achteruit gegaan en verdienen er weder boven op geholpen te worden, en daartoe hebben wij dan toch op dit oogenblik eene kas van vijftien duizend francs. Wij betalen zelven onzen pastoor en houden jaarlijks een batig saldo van duizend francs over; en zouden wij ons dan niet gelukkig rekenen? Trek vrij de geheele streek door....

Zoo praatte de weltevredene man voort. Het was alsof wij ons in de gouden eeuw, te midden van aarts-vaderlijke onschuld en herderlijke eenvoud verplaatst zagen. Mollige weiden lagen voor ons, het Ardennenwoud, over de bergen uitgestrekt, omgaf ons statig, de kleine rivier ruischte vriendelijk naast ons voort, het gewoel eener bedrijvige landhoeve trof onzen blik: het was eene levende idylle. Een gelukkig, een welvarend, een tevreden land!

Weinige uren later waren wij terug aan het liefelijke oord, van hetwelk zoovele grooten der aarde sedert menige eeuw gezondheid en verkwikking afbidden en zoovele kranken van ziel afleiding voor smart en naberouw.

EENE BADPLAATS.

(WIESBADEN.)

Het is pijnlijk den mensch in zijn lediggang te volgen. Als de overbeschaafdheid, zat van de winterpracht en de woelige vereenigingen der steden, naar verademing hijgt en de lente — eene late lente! — daar is, vlugt zij naar de baden, eene panacé, gelijk zij meent, tegen alle verveling, maar welke de wond, naar mate zij er haren bedriegelijken balsem in giet, dieper uitvreet. Zoo de mensch maar wilde begrijpen, dat hijzelf het eenige tegengif met zich omdraagt! Indien onze geest zichzelven niet geneest, wie zal hem redding brengen? De wereld kan tegen verveling niets dan eene andersoortige tegenstellen, en telkens nieuwe vermaken eischende, nieuwe lusten voldoende — vermaken en lusten, bij de eerste aanraking tot walg, terwijl het geneesmiddel meer wordt aangesproken, naar mate de kwaal verergert — vlugt de naar verstrooiing smachtende wereldling, door zijne

furiën vervolgd, van oord tot oord, tot eindelijk het herbergzame graf zich opent of hem de spade wroeging komt folteren van een verbroddeld leven.

Ziet! hier om de zwavel- of staalbaden, waarvan zij eene verspilde gezondheid terug wachten, verzamelen zich de grooten, de rijken, de schoonen der wereld; hier vindt men al de weelde, al de verfijning, al den luister terug, welke de uitgezochtste kringen van Londen, Parijs, Weenen en Petersburg opleveren; hier klinken alom weidsche titels en beroemde namen; hier is het een onophoudelijk heen en weder loopen van drommen livereiknechts, trotscher dan hunne meesters, een gedurig voorbij draven van de kostbaarste paarden en voorbij snorren van de zwierigste rijtuigen; hier aanschouwt men de liefelijkste gestalten naar den verkwistendsten smaak aangetogen; hier is het muziek, dans, zang en tooneelpraal en overdaad van genot. Maar dat alles is slechts de schors, de mom, die den eenvoudige misleidt. Aan al die pracht knaagt een worm, die niet vergaat. Het is hier alles onreinheid des geestes, alles ondeugd en lage drift, maar vernist, opgesmukt, fatsoenlijk, getooid met rozen — vergiftige rozen! — verlokkend met engelenlachjes, — maar 't is het masker, dat lacht. Men zou zeggen, dat de bron der gezondheid uit de hel opborrelde.

Heeft eene badplaats niet veel van eene leksteen, waar het water zuiver doorspoelt en het vuil blijft hangen? Ieder reiziger bezoekt in het voorbij gaan deze of gene op zijne beurt — zulks is naar den eisch der mode — en poogt zich, gedurende een paar da-

gen, wijs te maken, dat in die wufte wereld genoeg en bevrediging zouden te vinden zijn; maar die er vertoeven, die er maanden lang rondzwerven en rondloeren, die er hun hoofdkwartier vestigen en den engen kring van het Nassausche tot het tooneel hunner strooptogten kiezen, wacht u, in 's hemels naam, voor dezen! Bedrog, verleiding, ziedaar de twee groote spullen, waarop alles draait, het gewigtige, het eigenlijke doel. Nergens zijn de twee groote partijen van bedriegers en bedrogenen, die onze beschaafde wereld verdeelen, scherper afgebakend dan op eene badplaats. Een kreng trekt raven, eene badplaats valsche spelers. De walgelijkste driften van den mensch vinden er hun voedsel.

Ik sprak niet van de kranke badgasten. Ach! deze zijn veelal weinig meer dan een aanhangsel, een voorwendsel. Wie bemoeit zich met hen? het is reeds veel, zoo men hen verdraagt. Niemand raakt dat onderwerp aan; zij zijn tot last. Eene badplaats is immers een lustoord. Schaamt u, dat gij hier zijt, mankloopers! Lammen en kreupelen, weg van hier! Sluit u op! Naar uw ziekvertrek. Daar komen de chevaliers d'industrie en de galante dames aan!

Vriend! zoo gij lijdt aan jicht, podagra of huiduitslag, zoo gij voor eene verlamrende beroerte beducht zijt, spoed u er heen, geniet er den helderen hemel, drink u beterschap uit de kookende bronnen en besproei uwe leden met haar heilzaam vocht! Zijt gij natuuronderzoeker of geneesheer, beproef het minerale water en geraak tot nieuwe uitkomsten! of wel

oudheidkenner, zoek bij voorbeeld te Wiesbaden de Romeinsche baden en het kasteel van Drusus op en bepaal, of gij van keizer Karel den Groote nog eenig spoor kunt ontdekken. Maar zijt gij een jong en stemmig reiziger, die zuivere lucht en zuivere aandoeningen begeert en liever dan onder eene krystallen schouwburgkroon te zitten, God op de bergen in zijne avondzon aanbidt — o, vlugt dan, vlugt! eer een handdruk u bedriegt, eer een lonk u verlokt! Wacht u hier voor alles, want hier is alles gevaarlijk! Hier hebt gij slechts het tarra der maatschappij. Gij zoudt uwen evenmensch hier leeren verachten en verdenken. Spreek niet van baronnen, graven en hertogen! Ik weet, hun adel is hoog, hun naam is oud, hun aanzien groot, maar ik lig liever met een herder in het gras. Het is alles hier om goud te doen en eene ijdele vertooning. Om goud is alles hier logen en bedrog. De vorsten stallen hier hunne schatten uit en de vrouwen hare boezems. Het zijn hier gekrenkte ligchamen, ja! doch meer nog, helaas! gekrenkte zielen. O! spoed u van hier, gij zoudt uwe schoone toekomst bederven; van hier, uit die kunstige, steedsche wereld van ondeugd, verveling en eentoonigheid! Naar Gods vrije natuur, naar de hooge bergen, naar de blaauwe meeren!

Na een bekoorlijken rid door de liefelijkste landouwen, kwam ik tegen den avond regt opgeruimd in het schoone paleis des quatre saisons aan. Maar het zou onmeêdoogend van mij zijn, indien ik trachtte u in mijne stemming te Wiesbaden te doen deelen. Voor mij nogtans is het een onuitstaanbaar oord. Men schuift eene

reeks winkels op en neder. Men kruipt eene naauwe en sombere comediezaal binnen. Men wandelt naar Sonnenberg, men wandelt van Sonnenberg, men wandelt weder naar Sonnenberg en nog eens naar Sonnenberg. Daar is, God dank! het uur van het middagmaal! Vervolgens drinkt men lekkere koffij in de Kursaal. Elke nieuwe morgen vergt nieuwe en wanhopige jagt naar tijdverdrijf; maar Sonnenberg, de winkels en de Kursaal blijven hetzelfde. De uurwijzer sleept zich hier traag op de plaat voort, de tijd heeft den tijd! Er gaat geene minuut om, zonder dat iedere badgast een angstvalligen blik op zijn horlogie laat vallen en berekent, hoeveel uren nog voor het middagmaal. Men verdrentelt er den zomer, men verleert er te genieten. Men put er gemelijkheid voor een leven. Men verkniest er zijn hart. Men zamelt er knorrigheid in voor het gansche volgende wintersaizoen. Men maakt er zichzelve en die men het naaste en liefste heeft rampzalig en slaat eindelijk schuldige handen aan zijn leven. En dat alles uit verveling. Is het nu niet zoo, dat ledigheid des duivels oorkussen is? En de gelukkiger of ongelukkiger bewerkte omstanders lagchen u uit, met den vorst aan het hoofd, die zijne gasten hun geld aftroggelt door op hunne lage hartstogten, op hunne zwakheden en afgefolterde verveeldheid te speculeren. Een grondgebied, hetwelk met speelbanken besmet is, welke de vorst toelaat en waarvan hij huurpenningen trekt, is eene vlek op de landkaart, vereenigd, zoo als het eerloos winstbejag, o heiligschennis! is, met de bronnen, die Gods goedheid zijn land schenkt tot

herstel der lijdende menschheid. Gij zijt in een valstrik geraakt, het is hier toegelegd op uwe deugd en uwe beurs, van hier!

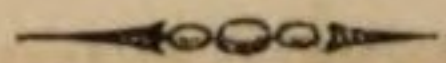
De zon gaat onder. Hare laatste stralen vergulden nog slechts de toppen der boomen, die de zachtglooiende heuvels bekleeden. Nu eerst begint de dag voor den uitgeputten en afgemartelden badbezoeker, nu eerst heeft hij het doel van zijnen dag bereikt. Ginds dringt men zich tusschen zes pilaren, die het peristyle vormen van den vleeschkleurigen Kursaal. De menigte treedt binnen, en het getintel van het licht noodigt, met de toonen van een sterk bezet orkest, haar te volgen. Ik sta verrukt, verbaasd; drie colossale kroonen met waslicht doen, benevens de luchters aan den wand, de zaal, die honderd dertig voeten lang en zestig breed is, vonkelen als bij het helderste zonlicht. Twee en dertig marmeren zuilen, onder welke zich duizende toeschouwers scharen, omgeven haar en ondersteunen eene ruime galerij. Aan het einde vindt gij links een ander groot vertrek, waar ververschingen staan, regts wacht u de speelzaal. Alles is er akelig en doodsch, en gelijk de romeinsche gladiatoren, die in de bevalligste houdingen sneefden, trachten de slagtoffers daar hun laatsten Louis d'or met den aangenaamsten glimlach en het helderste voorhoofd te verliezen. Daar heerschen bleekheid en argwaan. Alles daar schijnt beredenering en bedaardheid, maar het kookt er van binnen. Daar zat ook eene bejaarde dame. Een hoed naar den laatsten smaak, met pronk van pluimaadje versierd en van binnen met rozen opgemaakt, bedekte haar gelaat voor het grootste deel

der vreemdelingen; maar toen zij hare blikken van de groene tafel wendde, zag ik, dat zij hoog geblanket was en hare oogen als vuur stonden. Het waren de stuiptrekkingen van haren laatsten harts-togt. Nu ving de muziek weder aan. Ik keerde mij af van die afschuwelijke verschijning, en mijn gemoed smolt weg op het hooren van de zoetste galoppaden. Tallooze jonge meisjes vlogen door de zaal. Men kon aan hare voetjes zien of het Engelschen waren. De toiletten waren smaakvol en eenvoudig. Men schertste, men lachte, men danste, men deed alsof men tevre-den was, en ik geloof stellig, dat zij het toen ook werkelijk waren. Zooveel beminnelijke schepseltjes, zulke wegslepende walzen! in het bezit van het be-geerlijkste, dat de wereld kan aanbieden: rijkdom, jeugd, pracht, levensgenot, betooveringen en ver-strooiingen van allerhanden aard!...

— Maar dat alles is vergif, zeide ik en was ver-dwenen.

DIE PLATTE.

(WIESBADEN.)

Die Platte is de naam van een jagthuis des hertogs van Nassau. Het slot, zoo als het zich thans vertoont, werd eerst in 1824 voltooid. Het is een eenvoudig, doch sierlijk lusthuis, dat niets buitengewoons oplevert en op eene aanmerkelijke hoogte in een uitgestrekt bosch ligt, rijk aan schilderachtige partijen, heerlijk geboomte en allerhande wild. De weg, die er van Wiesbaden heenleidt, is alleraangenaamst afgewisseld door dicht kastanjelommer en vruchtbare graanvelden. Voor den opgang van het huis, wier beide zijden twee schoone bronzen herten versieren, wachtte een jong Fransch officier met zijn bediende, die, even als ik, die Platte begeerde te zien.

Nadat wij een geruimen tijd ons geduld sub Jove hadden staan oefenen, vond de Concierge goed de voordeur te openen, een lang, mager, uitgedroogd, zestigjarig man, met een langen jas aan, op de twee

bovenste knopen na gesloten, eene lakensche broek, die de waschtobbe reeds herhaalde malen had doen krimpen, want dat hij er zou zijn uitgegroeid liet zijn ouderdom niet toe te onderstellen, witte kousen en lage schoenen. Voeg hierbij een plat, smerig petje, twee juweelen knoopjes in het overhemd, waarschijnlijk eene gift zijns genadigen Heeren, na vijf en twintigjarige waakzaamheid over deuren, vensters, werkmeiden en frotteurs, versierselen, die hij nooit vergat op het hart te dragen en waarmede hij ernstig verlangde te worden begraven, tot groote ergernis zijner wederhelft, die misschien reeds met een jood in besprek was; boven op zijn leverkleurig gelaat een neus, waar robijnengloed in vonkelde, een Heidelberger vat in het klein, en ga nu naar die Platte en zie, of het portret niet gelijk! De man had meer dan liefde voor zijn meester. Hij was overtuigd van de uitgestrektheid van de magt des hertogs, hij hield hem voor den grootsten monarch Europa's. Ik ontdekte dit terstond aan het diepe ontzag, waarmede hij tot zelfs op de matten stapte, die zich in onmiddellijke aanraking met 's vorsten voeten bevinden, en den strengen blik, waarmede hij onze oneerbiedigheid bij het intreden bestrafte. Hij dreigde met eene oorvijs elk die, trots den almanak van Gotha, hem durfde staande houden, dat het hertogdom Nassau niet meer dan 382,984 zielen telde, en haalde, bij het bestijgen van den trap, reeds op van den hertog, van zijn ouderdom, zijne kinderen, zijne gemalin Pauline, zijne gewoonten, zijne liefde voor de jagt, de prachtige inrigting van het slot, enz.

Intusschen had het beneden-portaal niets vorstelijks, de trap ook niet, en waren wij in volle verwachting op de eerste verdieping gekomen. De Concierge haalde een bos sleutels voor den dag, sloot eene deur open en zette zijn petje af. Wij liepen eenige verrekken door. De Concierge maakte ons opmerkzaam op het geringste meubel. De inktkoker, dien de hertog gewoon was te gebruiken, eene teekening van de hertogin, niets mogt ons oog ontgaan. Voor het overige niets buitengewoons, geen enkel voorwerp, dat eenige aandacht verdiende, alles even alledaagsch, zelfs wel eens frischheid, die weelde der eenvoudigheid, missende, of opgesmukt met smakeloos aangebrachte kleuren. Wij hadden reeds verscheidene kamers door gewandeld en langer door de ruiten uitgezien naar de breedgetakte boomen van het woud dan acht geslagen op de canapés en schelkoorden van den hertog — de Concierge begreep er niets van en zag ons met open mond en misschien reeds voor bovenhertogelijke wezens aan, die incognito zijn meester door een bezoek aan zijn kasteel eene oplettendheid kwamen bewijzen — toen wij beiden, de officier en ik, elkander onverhoeds aanziende, in een kwalijk onderdrukt geschater uitbarstten.

— Wij zijn wel goed! zei de franschman.

— En dat, vervolgde hij, om een huis te bewonderen, hetwelk minder kostbaar gemeubileerd is dan de meesten der onze.

— Hoe dit slot toch in de mode heeft kunnen raken?

— Indien hier alles hetzelfde is als wat wij zien, zoo

laat ons maar vertrekken, zei de Franschman tot den Concierge.

— Vooral niet! antwoordde de goede man ernstig. Hij beefde bij de gedachte.

— Alles hier, hernam hij, ontleent zijn glans aan den doorluchtigen bezitter.

Hij ontsloot nogmaals eene deur en wij kwamen in eene ruime zaal, geheel met voorwerpen uit hertshoorn gemeubileerd: eene schrijftafel van hertshoorn, eene inktkoker van hertshoorn, stoelen van hertshoorn, kortom alles wat men zag was hertshoorn, niets dan hertshoorn, ja, in het midden der zaal hing zelfs eene kroon van hertshoorn. Wij gaven hier onze bewondering vrijen loop, en werkelijk was dit allezins bezienswaardig, het stond zeer aardig en oorspronkelijk.

— Hoe schoon, hoe prachtig, hoe voortreffelijk, hoe vernuftig verzonnen! riepen wij als uit éénen mond.

— De heeren willen zeggen, omdat het hier een jagthuis is, viel de snuggere Concierge driftig op dit laatste in.

— Wat zegt hij? vroeg de Franschman, die geen Duitsch verstond, aan zijn bediende.

Deze gaf hem de verklaring.

— Est-il bête! zei de Franschman met een luchtigen glimlach.

— Deze stoelen, hervatte de Concierge, die geen Fransch verstond, twee armstoelen aanroerende, zijn een geschenk van den grootvorst van Rusland.

Ik herinnerde mij op het slot Rheinstein reeds eene

lamp van hertshoorn opgemerkt te hebben, die hij den Kroonprins van Pruissen geschonken had.

— Die groote heeren schijnen er veel van te houden elkander zulk soort van geschenken te geven.

— Zeer veel, antwoordde de eenvoudige Concierge met eene buiging.

— Cela fait venir des idées cornues et biscornues, voegde er de Franschman bij.

— Dit zijn natuurlijk allemaal hoorns van den hertog.

— Om u te dienen.

— Welk een onwaardeerbare schat! riep ik uit, een blik slaande op de kroon.

— Wat nu vervolgens? vroeg mijn medgezel.

— Als de heeren mij gelieven te volgen.

Wij klommen een trap op en nog een trap, die vrij nauw was, en bevonden ons op eene plateforme, van waar men zeide, dat zich een heerlijk panorama voor ons oog zou opdoen.

Ongelukkig was eene dikke mist oorzaak, dat de uitlegging van den Concierge, die op helder weder was van buiten geleerd, verder ging dan ons oog kon onderscheiden. Hij sprak van Mainz, dat geheel in damp verscholen lag, en van een aantal bergen, die door den nevel onmogelijk te onderkennen waren. Maar in de verte schemerde iets, dat naar den Rijn geleek, en digter bij leverden Wiesbaden en de omliggende dorpjes en bosschen bekoorlijke partijen op. Toen eerst begreep ik, waarom die Platte door de reizigers bezocht wordt. Niet om het slot zelf, zoo als ik eerst dacht, niet om de wandelingen, hetgeen waar-

schijnlijker zou zijn, maar alleen om, boven op het dak geklommen,

De wereld van zoo hoog te zien
En hooge heesters laag te heeten.

Of dit de moeite van een rid van ongeveer twee uren waard is, durf ik niet beslissen, want het beklauseren van torens en daken hangt van de persoonlijke voorkeur af om de aarde à vol d'oiseau te bespieden. Ik voor mij geef de voorkeur aan een schoon, boven een ver gezigt; want de ondervinding heeft mij geleerd, dat een vergezigt zelden schoon, een schoon gezigt zelden uitgestrekt is; maar de meeste menschen zijn vooringenomen en onbillijk genoeg om zich vergezigten voor schoone gezigten op te dringen. Zeker moet bij deze talrijke soort het instinct der aardrijkskunde al zeer ontwikkeld zijn, want, van hunne torens en daken afziende, verlagen zij Gods schepping tot de landkaart, die zij op de borstwering uitspreiden en waarmede zij haar nauwkeurig contrôleren.

Toen wij daar eenigen tijd in den wind hadden staan kijken, praten, vragen en vooral twisten over de namen der plaatsen rondom ons, zagen wij in de verte een zwaar reisrijtuig, door vier paarden getrokken, tegen de hoogte opkruijen.

— Daar komen nog meer nieuwsgierigen, zeide ik.

De Concierge stond reeds onbewegelijk en sprakeloos, zijne oogen naar het punt gerigt van waar het voertuig kwam. Hij was zichtbaar bewogen. Zijn sleutelbos beefde aan zijne vingers.

— Het is de prins van Lichtenstein — 5880 onderdanen; — laat ons gaan! riep hij verward.

Het rijtuig hield op. De Concierge duwde ons een deurtje uit en liep ons in zijn ijver op den trap twee maal omver. Thans, tegenover een prins geplaatst, waren wij beneden het slijk der aarde gedaald, dat aan zijns meesters vorstelijke laarzen kleeft. Daarenboven hadden wij zoo weinig notitie genomen van al wat wij hadden gezien! wij waren zoo trotsch geweest in de zalen van den hertog!

Ten einde de familie bij het binnenkomen nauwkeurig op te nemen, plaatsten wij ons in eene kleine zijkamer naast de deur. Zij ging open. De Concierge, met een hart, bonzende van verrukking, boog zich ter aarde. Toen de familie tot midden in den gang gevorderd was, wilden wij vertrekken en stonden met ons fooitje voor den cicerone gereed. Maar zie! juist spreekt de prinses hem aan; zijne onwaardige ooren worden vervuld met het doorluchtige geluid harer genadige lippen. Zoo wij niet wilden wachten, miste hij zijne fooi; wat zou hij doen? Ik had medelijden met den ongelukkige, door het toeval tusschen eene prinses en een drinkgeld geworpen. Ik toonde hem in de verte het zilveren stuk. Zijne gretige oogen, die het verslonden, smeekten mij nog een oogenblik geduld te nemen. Maar de prinses had geen medelijden. Zij sprak alsof zij orders gaf. De goede man stond op de heetste koolen. Hij verstond reeds niet meer wat zij zeide. Daar doet de bediende van den officier, die ten behoeve van zijn gelijke zich niet langer geliefde op te houden, de voordeur wijd open!

Dat was te veel voor den getrouwen lofredenaar des hertogs van Nassau. De prinses van Lichtenstein of vier en twintig creuzers? Hier viel niet te aarzelen. Hij laat hare genade staan en vliegt op ons toe.

— Ziedaar, onderdanige dienaar! zeide ik met een glimlach, terwijl ik hem het geld in de magere hand stopte en hij dieper voor mij boog dan voor de prinses van Lichtenstein zelve.

Ik had het geheim zijner onderdanigheid ontdekt.

SCHWETZINGEN.

Het was een zonnige morgen, welke een heeten dag voorspelde. Vroegtijdig namen wij te Mannheim plaats op den spoortrein naar Heidelberg en stegen uit aan het station te Schwetzingen. Aldaar vonden wij eene soort van bolderwagen gereed staan, met een boerenkoetsier, die ons noodigde van zijn voertuig gebruik te maken. De wagen was overdekt met eene huif, zoo sterk vooruitspringende, dat zij de voorste bank, die tevens tot bok verstrekke, tegen de stralen der zon beschutte, en achter deze bank hing een linnen voorhang, waarin twee ronde glaasjes waren gepractiseerd, welke de betrekking onderhielden tusschen den automedon en het gezelschap van binnen. Daar het nu in den zomer en bij een weder als ons hier te beurt viel oneindig aangener zittē is in de opene lucht, wanneer het oog vrij mag weiden over de lieve natuur, dan benaauwd op elkander gepakt zich te begraven onder eene linnen kap, welke uw goed vertrouwen op den voerman

op de proef stelt, terwijl zij u verplicht u nagenoeg blindelings te laten voorttrekken, zonder anders te kunnen naar buiten gluren dan door de ellendige kijkglasjes van voren; daar tevens het deftiger publiek meestal kleiner in getal is dan het andere, zoo scheen de koetsier de eereplaats te hebben gesteld naast zijn persoon op den bok en daardoor de onmogelijkheid aangenomen van meer dan twee heerschappen te gelijk te vervoeren. Die stelling werd bewezen door ons, want het deftiger publiek werd op dezen oogenblik door niemand meer vertegenwoordigd dan door mijn reisgezel en mijzelf; ware het getal groter geweest, de voerman had andere middelen geweten en zeker op twee na de overigen zonder bedenken voor niet fatsoenlijk verklaard; zoodat wij maar dadelijk op zijn teeken voorop klommen, terwijl de anderen, alle inlandsche en plaatselijke reizigers, haastig in den wagen werden gestopt. Wij reden voort. De landweg was aangenaam, hier en daar min of meer wild, maar veel te lang, als men pas uit een spoorwagen komt, want de tijd, dien wij op dezen van Mannheim naar Schwetzingen hadden doorgebracht, was vrij wat korter dan welken wij besteedden van het station naar het jagthuis van den groot-hertog van Baden. Eindelijk zagen wij een torentje uit de boomen steken, en er kwam iets, dat van meer beschaving getuigde, in het landschap; de paden waren geschoffeld en de weggesnoeide takken hingen niet meer lastig over den weg, sloegen niet meer pijnlijk tegen het aangezicht.

Nauwelijks waren wij aan het opnemen van een

en ander in de streek, of wij reden het kleine, stille stadje binnen, dat niet meer dan drie duizend inwoners telt, draaiden een hoek om, hielden stil voor eene herberg, op een plein met jonge boompjes beplant, sprongen van de harde voorbank af, na bij den koetsier te hebben kennis genomen van het uur, dat hij gewoonlijk weder van daar vertrok, ten einde vroeg genoeg aan het stationsgebouw aan te komen, daar wij weder bij tijds te Mannheim wilden terug zijn, — en traden binnen. De herberg zag er niet al te zindelijk uit en alles was er door het eenvoudige heen. Toch stond in de kamer regts, welke wij werden ingewezen, de sofa, in Duitschland het onvermijdelijke en onontbeerlijke meubel: links keek men eene kamer in, waar een biljard stond. Het ergste was, dat wij er eten moesten. Doch wij hielden ons heldhaftig, bestelden Mittagessen met het gretigste gelaat van de wereld, rekenden uit, met behulp van den waard en zijn geheele gezin, rondom ons heen verzameld, tegen hoe laat wij den togt door de tuinen van het slot zouden kunnen geëindigd hebben en het maal dus moest worden gesteld, zeiden adje en trokken den weg op naar het kasteel.

Naauwelijks hadden wij een voet over den drempel, of het was als werden wij met blindheid geslagen, zoo schitterde de zon op het zandige plein en op het vierkant van gepleisterde gevels, waarnaar wij het niet waagden de oogen op te ligten. Ook was het smoorheet geworden; het ons omgevende wit kaatste de zonnestralen vinnig terug, en de jonge boompjes gaven onvoldoend lommer. Nu eerst, daar wij ons,

na zoo lang stil gezeten te hebben, in beweging stelden, werden wij het regt goed gewaar, hoe brandend de lucht was, en de gedachte, dat de warmte nog geweldiger zou worden, deed ons zuchten en heimelijk tegen de wandeling opzien. Weldra voelden wij toch onder het voortloopen een laauw koeltje tusschen de plooiën onzer mutsen spelen, de gloeiende zon week achter daken, wij waren daardoor in staat de oogen weder op te slaan, en het vrolijke, eenvoudige, ofschoon weinig bevallige slot lag voor ons. Wij traden een gewelfden gang onder hetzelfde door, welks uitzigt een verrassend verschiet van springende waterwerken aanbiedt, waardoor de nieuwsgierigheid opgewekt en de reiziger wordt aangetrokken. In dien gang zat eene vrouw voor een boekenstalletje, op hetwelk bij stapels exemplaren voorhanden lagen van de navolgende werken:

Schwetzingen und seine Gartenanlagen, vom Garten-Director Zeyher und J. G. Rieger.

Nouveau guide dans le jardin de Schwetzingen.

The garden of Schwetzingen.

Wegweiser durch die Garten-Anlagen zu Schwetzingen.

Sittensprüche aus dem Alkoran der Araber, welche theils aussen und theils im innern der Türkischen Moschee-Gebäude in den Grossherzoglich Badischen Lustgarten in Schwetzingen sich befinden, und theils ins Deutsche übersetzt sind enz. enz.

De vrouw was in druk gesprek met een mansper-

soon, in kleeding niet ongelijk aan onze invaliden en dien ik verdacht hield van haren echtgenoot te zijn. Beider oogen waren op onze schreden gevestigd. — Daar komen vreemden aan! — sprak uit hun blik. Wij gingen den gang in, waar een luchtig togtje door heen woei. — Zij loopen de fuik in! — zag men aan hun neus. En zij hadden gelijk: de fooi was reeds zoo goed als binnen. De invalide naderde ons. Een klein ventje, met een blaauwen rok, afgezet met rood en toegeknoopt tot aan de keel, ééne rij knopen, een laag petje op en een dun rieten kleerkloppertje in de hand, juist iets zeer kenmerkends onzer uitgediende helden. Zijn kogelrond en dom gelaat was met twee zoodanig waterachtige ligtblaauwe oogen uitgedost, als welke deden vermoeden, dat onze vriend nog geenszins tot eenig matigheidsgenootschap was overgegaan, hetgeen zijn met geuren kirschwasser sterk beladen adem tot eene ontwijfelbare zekerheid bragt.

— U heeft waarschijnlijk een leidsman noodig, mijne heeren! aldus sprak hij ons aan, met het petje in de hand en met zijn stokje langs zijn been slaande.

En op het toestemmend antwoord volgde hij zwijgende.

Men heeft Schwetzingen het Duitsche Versailles genoemd. Waarlijk! men is wel vriendelijk geweest. Heeft le Nôtre getoond, wat men met regte lijnen op een uitgestrekt terrein en met onafzienbare massa's groen om over te beschikken doen kan; welke groot-sche, treffende, verbazende uitwerkselen lanen, in de-

zelfde rigting ver wegsnellende, op dezelfde ruime schaal, in dezelfde prachtige evenredigheid daargestelde geschorene heggen en koninklijk breede grastapijten kunnen te weeg brengen; heeft hij geleerd, dat alles wat in aanleg, zoowel als in bouwkunst, groot is, de schoonheid al zeer nabij komt, en dat hetgeen in zulk eene uitgestrektheid een is in smaak en in stijl eene zekere ontegenzeggelijke verhevenheid bereikt en een bepaald karakter ten toon spreidt, welks indruk vervult met ontzag; — de tuinen van Schwetzingen bewijzen aan den anderen kant, hoe weinig een beperkter grondgebied voor den zoogenaamd franschen aanleg geschikt is; hoe gedwongen, hoe stijf, hoe kleingeestig, hoe kinderachtig alles wordt, zoodra die stijl, om zoo te spreken, niet in het onmetelijke kan worden toegepast, en hoe men zijn eigendom verbrokkelt en er de inrigting van verknoeit, door, in plaats van er een enkelen toon in te laten heerschen, zijn grond ten prooi geeft aan tegen elkander in vloekende aardigheden, van welke de meesten in volslagen wansmaak ontaarden.

Men vergeet te Schwetzingen, dat men in een tuin is. Het is een oord van verrassingen, eene soort van Londensch Colosseum: van de eene haakt men naar de volgende. Noch het kasteel, dat trouwens ook niet te zien schijnt, want men zeide of gaf voor, dat het ontmanteld was en de meubels ingepakt stonden, noch de belangrijke boomkwekerijen, noch de zeldzame gewassen in prachtige stookkasten getroeteld, boeijen er den vreemdeling. Hij wil slechts onophoudelijk verwonderd en bezig worden gehouden. Eene ijdele nieuwsgierigheid maakt zich

van hem meester, drijft hem voort, en, door al die kinderachtigheden omringd, gevoelt hij zich plotseling zelf weder kind geworden. Het is de tempel van Minerva, eensklaps tusschen dicht gebladerte te voorschijn springende, met hare corinthische zuilen en haren frontespies, het welgevallen der godin in den vorstelijken hof voorstellende; — het is het kunstige verval van den tempel aan Mercurius gewijd, dat zich op een heuveltje onder zware schaduwen verheft; — het is het even leelijke als dwaze gedenkteeken, opgericht op de plaats, waar in 1765 en 1777, bij eene uitgraving van den bodem, menschengeraamten, benevens aschkruiken, traanfleschjes en wapenen gevonden werden, hetgeen den Keurvorst, de onderstelling gretig deed aannemen, dat hier de raadselachtige slag tusschen de Duitschers en Romeinen zou geleverd zijn, waarvan de overlevering gewaagt, en zijne archaeologische ervaring aanwenden, om haar door twee zwierige latijnsche opschriften als waarheid te doen aannemen; — het is de god Pan, heimelijk tusschen hoge dennen en berken weggescholen, die zich boven op een rotssteen, langs welken zilverhelder water afsijpelt, in zijne eenzaamheid verledigt met te blazen op de zevenvoudige schalmei; — het is de beroemde zoogenaamde Apollo's tempel, prijkende op een der schoonste plekjes van den hof. Verbeeld u twaalf Jonische kolommen, waarop een rond koepeldak rust en in wier midden het vijftien voeten hoge beeld der godheid staat, hetwelk met de regterhand de lier houdt en derhalve met de linker in de snaren grijpt; want toen de beeldhouwer Verschaffelt het stuk marmer uit Italië

ontving, was het reeds tot een ander einde begonnen verhakt te worden; — maar, zeide de kunstenaar, een God is immers alles mogelijk! — toen men hem op zijn misslag opmerkzaam maakte; — het is het Badhuis, ook al weder meer eene prachtige aardigheid dan een bruikbaar kunstgewrocht, met chinesche behangsels, behangsels met landschappen beschilderd door den Duitschen Kobell, en versierselen van allerhande beitelwerk; — het is het tempeltje der Kruidkunde, geheel door houtgewas omsloten, welks ringmuur eene eikenschors nabootst, waarop een koepeldak en waarin eene deur, met de noodige antieke sieradiën; voor den ingang liggen twee sphinxen; van binnen valt het licht door het dak en ziet men het beeld van de Godin der Kruidkunde, met de borstbeelden van Plinius, Theophrastes, Linnaeus en Tournefort, benevens in basrelief de jaargetijden en de teekenen des dierenriems. Vergeten wij niet bij al die kunststukken eene geheel bijzondere zeldzaamheid te roemen; te weten, eene onbewegelijke en onvermijdelijke figuur, doorgaans die eener vrouw, gezeten op eene bank naast de trappen, welke ten heiligdom voeren, die bij eenig gerucht het hoofd oplicht, oprijst van haren nederigen zetel, de trappen beklimt en met een grooten sleutel, welken zij tusschen de vingers verbergt, de deuren opensluit, om den reiziger, met de onverschilligheid en afgetrokkenheid der gewoonte, die hem de gestalte nauwelijks meer voor een bezielde wezen doet houden, in te laten, en vervolgens, achter hem binnengeslopen, de uitlegging te beginnen. Ik heb er niet op gelet, of het altijd

dezelfde was, die, langs bijpaden vooruit gesneld, hare vaste plaats op de bank bij den eerstvolgenden tempel innam, maar wel, dat elke nieuwe uitlegging gelden moest voor die van een verschillenden persoon en wij reden hadden de tuinen van Schwetzingen niet onder de goedkoopste bezienswaardigheden van ons uitstapje te stellen.

Het is bijna overbodig, dat wij van den stijl gewagen dezer nieuwerwetsche oudheden, dezer grieksche en romeinsche bouwwerken, popperige tempeltjes en kapelletjes, zwierigjes en aardigjes, zoo als de eeuw der overlading, des cornichons et des vermicelles, gelijk Victor Hugo haar noemt, het medebragt. Het is immers de oude wereld, door middel van schatten, doeltreffender te besteden, vermengd met dat zoetsappig en lieftallig arcadisch-herderlijke, hetwelk toen zoozeer den boventoon voerde in den smaak des tijds; het zijn de heiligdommen der gevallen Goden, de godsdienstteekenen der volken eener ondergegane maatschappij en beschaving verstandeloos tot tuinversiersels verlaagd; eindelijk, om het door een Fransch woordenspel uit te drukken, *c'est de l'antique contrefait*.

Sainte-Beuve vergelijkt de inkleeding der gedichten van Mevrouw Desbordes-Valmore bij uitgestrekte tuinen, aangelegd in den Engelschen trant, met grafnaalden in het verschiet, mythologische standbeelden tusschen het plantsoen, boschjes vol urnen, vazen, kirrende tortels. Bedrieg ik mij niet, dan zou men omgekeerd de tuinen van het Schwetzingensche jagt-

huis voegzaam tot de poëzij van Matthisson, voornamelijk tot die van zijn eerste tijdvak, kunnen terugbrengen, met haar welig boomgewas en overvloedig, sterk groen gekleurd loof, dat ritselt en klappert, als het verfrisschend en lustig door den wind bewogen wordt, met haren classiek-sentimenteelen toon, nooit dan in den stillen zomeravondstond geslaakt, wanneer Luna is opgegaan en de sterren in bron of vijver als goudzand flikkeren, en hare fabelkundige beeldspraak, welke zich toelegt op den dichterlijken omzwaai; dichttrant, welke het Zwitsersche landschap, dat hij schildert, al te zorgvuldig opschikt, het eenvoudig natuurlijke vermijdt, en welks aangebragte en onveranderlijke decoratie, welks vaste beek, vaste waterval, vaste hermitage, niet altijd, gelijk alles wat trant is, tegen eentoonigheid vrijwaart.

En inderdaad het moet den reiziger van thans verwondering baren, in deze dreven, niet der stille afzondering slechts en der lieve natuur, maar, helaas! meer nog der opgedrilde en pronkzieke aanstelling, de algemeen geworden Fransche kleederen dezer eeuw, geenszins de onnatuurlijke staartpruiken en wijduitgespannen hoepelrokken der vorige, met zacht gekleurde lintjes opgekwikt, te zien ronddwalen. Maar nog voor weinige jaren kon hij er een ander dichter dan Matthisson in zijn tegengekomen, die, alhoewel hij dagelijks deze lanen op en neder doortoog, haren invloed gelukkig niet schijnt te hebben gevoeld. Ik bedoel Hebel, bekend door zijne Allemannische gedichten, die in 1826 overleed ten huize van zijn veeljarigen vriend Zeijher, der, gelijk de titel luidt, welken ik

niet wagen zal door eene vertaling tot den eenvoudigsten vorm te herleiden, Garten-Direktor, en wiens grafsteen door den geletterden en gevoeligen vreemdeling niet zal worden onbezocht gelaten.

Maar de reeks der fraaijgheden is nog niet afgekeken. En wel verdient in de eerste plaats eene uitzondering niet ongemeld te blijven, eene der vernuftigst uitgedachte fonteinen namelijk, welke ik ergens mogt aantreffen, en welke, hoeveel sommigen, die haar in denzelfden banvloek met de overige versierselen van Schwetzingen plegen te wikkelen, er ook tegen zullen inbrengen, in iederen aanleg, volkomen op hare plaats zou zijn. Men verbeelde zich eene soort van volière, besloten in een ovalen muur, afgedeeld in de gewone kabinetjes, van voren met traliewerk voorzien, boven op welke zich eene groote menigte van allerhande soort van vogels, in lood nagemaaft, paauwen, fasanten, patrijzen, kippen en kleiner slag, ophoudt. In de laagte merkt men eene kleine eendenkom op en midden in deze, op een steenen voetstuk, dat er eenige palmen boven uitsteekt, een uil met uitgespreide vlerken, wiens houding angst, vertwijfeling en tevens onmagt te kennen geeft. Het dier liet zich, gestoord welligt in zijn slaap en verblind door het licht van den dag, binnen dezen zetel van het pluimgedierte neder, en nu plagen en tergen hem tot de zwaksten zijner vijanden en rigten hunne waterstralen regt op zijn gevederte, terwijl de rampzalige nachtvogel in zijne magtelooze woede een zwaren straal in het honderd voor zich heen spuit. De ge-

dachte is geestig en bevallig, en er heerscht eene zekere overeenkomst tusschen de voorstelling en het oord, tusschen het spel en de schermen; waarom dan is de toestel van deze laatsten zoo onoogelijk, waarom vooral ziet dit waterwerk, in een tuin, waarin alles met eene even milde hand onderhouden wordt, er zoo verweloos en verwaarloosd uit?

Een soortgelijk evenwigt als ik daar bedoelde, zoeker de reiziger minder tusschen het lustige plantsoen van het Engelsch aangelegde gedeelte des tuins en de zogenaamde Romeinsche Waterleiding, een, even als de tempel van Mercurius, doch veel laffer, nagebootste bouwval, eigenlijk niet veel meer dan een voorwendsel tot een der vele watervalletjes, welke men in deze dreven, regte of gebogene, ontmoet, steeds, te pas of te onpas, een opsiersel ontsierende. Het eenige, dat in de Waterleiding valt goed te keuren, is hare eigenschap van hoog te zijn, waardoor men, er boven op geklommen, verrukt wordt door een uitgestrekt landschap, een vergezigt aanbiedende op vruchtbare graanvelden, stille dorpjes en de stad Heidelberg, terwijl de blinkende Rijn, de toren van Mannheim en een verschiet van de bergen des Odenwalds den achtergrond vullen.

Wij komen aan iets nog beuzelachtigers, bekend onder den naam van die täuschende Landschaft. En werkelijk bedriegt het, doch de ontdekking verhoogt de bewondering voor den uitvinder geenszins. Aan het eind van eene lange, lommerrijke, smalle laan, bespeurt men eene soort van grot, door welker donkeren boog een vrolijk landschap, weiden, bosch-

partijen, bergen, in het oog valt. Belust op den schoonen uitkijk, spoedt de wandelaar zich er heen, doch bij het nadertreden wordt hij terstond gewaar, dat het tafereel op een witten muur is geschilderd.

Men ziet het, de tuinen van Schwetzingen zijn eigenlijk niet veel meer dan een rarekijkkast, eene kermistent, en daarvoor is, vergeeft het woord, de kijkkast der natuur te edel, de tent des hemels, welke haar overdekt, te verheven. De man met het stokje staat er bij als de hansworst. Dat stokje is hier van zeer veel beteekenis, het kenschetst, het geeft het karakter aan, het is het symbool van den Schwetzingenschen lusthof.

Onze geleider trad steeds deftig vooruit met zijn wapen op schouder, alsof hij in een wassenbeeldenspel gediend had, en zette onafgebroken de uitlegging voort, ons niet een enkel sieraad, het minste waterkommetje, de geringste fontein, de verborgenste vaas, den kleinsten waterval, het onbeteekenendste tuinbeeld schenkende. Zoo waren wij het eerst naar het groote voorperk achter de huizing getrokken, in welks midden de zoogenaamde groote fontein, afkomstig uit de tuinen van Koning Stanislas te Luneville en voor den prijs van oud lood door den keurvorst Karl Theodor, aangekocht, die haren zwaren straal meer dan vijftig voeten hoog opspuit; zij stelt den zanger Arion voor, gezeten op den dolfijn, omgeven door vier waterspuwende zwanen, op wier rug kindertjes geplaatst zijn, welke hoofdgroep in hare uitwerking door vier kleinere groepen, midden in even zoovele omliggende

vijvertjes en wier straal niet hooger dan achttien voeten komt, wordt bijgestaan. Later kwamen wij aan den Engelschen vijver van hedendaagschen aanleg, met deszelfs colossale zandsteenbeelden van den Rijn en den Donau, aan de fontein van Neptunus en het wilde Zwijn, aan de waterstolp, bekend onder den naam van de Klok, toen aan den Obelisk, te veel om geleidelijk te melden. De woorden: aus carrarischem Marmor, en Karl Theodor, de kunstminnende Keurvorst, die in de laatste helft der vorige eeuw al deze mooijgheden in den geest zijns tijds en dien der kunstenaars, die hij tot zich lokte, ontwierp, waren in den mond van onzen gids bestorven en besloegen hunne vaste plaats in den eentoonigen dreun zijner zinsneden.

— Hier ziet u, mijne heeren! — wij staan nog bij de groote fontein — vier vazen. De schoone vorm dezer vier vazen maakt ze tot de schoonste vazen, die er zijn. De Keurvorst Karl Theodor liet ze uit Florence halen en betaalde er voor twee duizend Karoliner gulden: aus carrarischem Marmor.

Wij gaan verder.

— Hier staat u voor de wijdberoemde Galathea, zij staat op eene rots. Het beeld aan hare voeten stelt voor een Triton. Deze groep is een meesterstuk van Crepello. De evenredigheid van alle de deelen en de ronding der spieren zijn zoo schoon, dat men dit beeld onmogelijk voor iemand anders dan voor Galathea of Venus, zoo als de volkeren van Griekenland haar ook wel noemen, kan houden: aus carrarischem Marmor.

— Men schijnt hier veel aan die marmersoort gedaan te hebben en je schijnt er veel aan te hechten.

— Dat geloof ik, mijnheer!

Vlak bij de Galathea vervolgt de geleider:

— Hier, mijne heeren! aanschouwt u den god Bacchus, den met klimop en wijnranken bekransten schenker der vreugde.

Ik dacht aan het kirschwasser, dat hem, zoo niet het boekje, uit hetwelk hij zijne les had van buiten geleerd, die dichterlijke uitboezeming ingaf.

— Het beeld is van den beroemden beeldhouwer Bacca, aus carrarischem Marmor. Aan de overzijde — en beiden keerden wij op onze hielen om — staat de Koningin Agrippina.

De reisontmoetingen van Joachim Polsbroekerwoud en zijne vrienden onderrigten ons, dat de geleiders te Schwetzingen zich in hunne uitlegging wel eens aan vergissingen schuldig maken, dat zij bij voorbeeld de vijf zintuigen somwijlen met de vier hoofdstoffen verwarren en er geen bezwaar in stellen het Medusa-hoofd op het schild van Pallas uit te geven voor het portret van de moeder der Godin, naar aanleiding zeker van het onderschrift:

.... de capitis fertur sine matre paterni

Vertice cum clypeo prosiluisse suo.

Onze leidsman bevestigde zulks reeds eenigzins bij de Galathea en nu weder op nieuw en erger. Hij ging voort:

— De beroemde Koningin Agrippina van Grieken-

land, die, toen zij haren zoon op den troon verheven had, zich aan allerlei heerschappij en ontucht overgaf en eindelijk door den ondankbaren Orestes zelven met een misdadig opzet, terwijl zij zich in het bad reinigde, verraderlijk om het leven werd gebragt, waarom hij ook zijn leven lang door de slangen van Troje vervolgd werd. Aus carrarischem Marmor.

— Was het bad ook van carrarisch marmer?

— De geschiedenis spreekt er niet van. Eerst stond dit beroemde beeld in den Schlossgarten te Mannheim, doch de Keurvorst Karl Theodor liet het in 1768 hier heen brengen.

Wij vervolgden de wandeling. In het voorbijgaan wees 'smans stokje ons Mercurius en Minerva, aus carrarischem Marmor, en tallooze borstbeelden, waaronder de dappere geleider beweerde, dat die van Alexander, Mithridates, Hadrianus en Domitianus, van den ridder Verschaffelt, aus carrarischem Marmor, uitmunten, benevens nog twee beelden, Pallas en Nemesis, onvermijdelijk aus carrarischem Marmor. Eindelijk, na bij vele andere bewonderenswaardigheden, te veel om te noemen en die wij deswegens onaangeroerd zullen laten, te hebben stil gestaan, allen vervaardigd aus carrarischem Marmor en op last van Karl Theodor, zagen wij voor ons door de boomen de spitse torentjes en het koepekdak der Moskee, zich spiegelen in dien helderen vijver, welken Joachim Polsbroekerwoud voornoemd dat natte pak bezorgde, toen hij, opgetogen over den Turkschen tempel, in de argeloosheid zijn harten achteruit in het water stapte.

Wij wachtten voor de deur. De gids sloeg met zijne tooverroede tegen het Mahomedaansche kerkgebouw. De priester trad naar buiten, of liever de priesteres. Voorwaar! des reizigers verwachtingen zouden teleurgesteld worden, zoo hij geloofde, dat de begoocheling zich nog verder uitstreckte dan de onbezielde muren en gewelven en hij zich had voorgesteld den grijzen derviche met breedgeplooid kleed, eerbiedwaardigen baard en den tulband om de kaalgeschoren kruin geslagen, te aanschouwen. Dit heiligdom is even zoo weinig heilig als de verdere liefhebberijen, in de tuinen verspreid, en niet minder eene aardigheid dan al het overige. De sybille, die open deed, hield het midden tusschen eene ouvreuse de loge en eene Parijsche portierster. Vooreerst de noodwendige châle tartan, rood met zwarte ruiten, hoog toegespeld, waarover, als ware het eene bittere scherts, tegen den dorren, vermagerden hals aan, lappen verrimpeld vel het ontbrekende kraagje vergoedden, een rok — of een lijf hem tot den rang van japon verhief, liet de lange doek niet toe te verzekeren — welke haar van de schonkige heupen zakte en haar nasleepte over den steenen vloer; sokken, om welke de straatjongens haar paling zouden hebben nageschreeuwd, en sloffen, waar de voddendraper met zijn haak naar geslagen zou hebben. Voegt hierbij eene oude, vuile, bruine tronie, met scherpe trekken, krommen neus en breeden mond. Het hoofd was bedekt met eene smerige muts, welke er scheef was opgesmeten en waaronder, het hoofd overschaduwende, een verplukte toer bengelde, welke, door de verregaand onachtzame geheimzinnigheid,

waarmede het lint er van opzigtig te voorschijn kwam, en de laagte, waarmede de, voor ditmaal eens niet in overdragtelijken zin op te nemen, zijden lok tot op de oogleden nederhing, de gedachte gaf, of zij daar niet zoozeer aanwezig was, pour réparer des ans l'irréparable outrage, dan wel als een werkelijk optooisel van het meesterstuk der scheping, waaraan het was vastgehecht, staande, gelijk een wiskunstenaar het zou uitdrukken, tot de sybille, gelijk de menigvuldige romeinsche aardigheden tot de tuinen van den groothertog.

Met een paar passen, welke niet zonder opzettelijke deftigheid waren, hield zij stand onder het voorportaal, na onzen leidsman een vertrouwelijken blik te hebben toegeworpen. Zij hield den sleutel van de poort, welke haar het stokje van den gids zou wezen, in hare hand, en sprak ernstig:

— Daar is maar één ware God.

Wij keken elkander zeer bevreemd aan en meenden niet wel verstaan te hebben.

— Wat belooft u?

Met verheffing van stem. — Daar is maar één ware God.

De vrouw verklaarde namelijk de Arabische spreuken, welke om en binnen de Moskee, met de vertaling er onder, geschreven stonden. Toen deed zij nog een paar schreden voorwaarts, keerde het aangezicht naar het gebouw en sprak, met den sleutel beurtelings ter regter en ter linker zijde wijzende, onverstaanbaar schielijk en op een prevelenden dreun:

— Looft den Heer uwen God en bidt hem, dat hij

uwe zonden vergeve, want hij is genadig. — Geeft aalmoezen voor de ure uwes doods. — U zij lof, o God! en, met Uw lof, zij ook Uw naam verheerlijkt, want buiten U is geen andere God. — God is één, almagtig, niet geboren en heeft zijn gelijke niet.

— Kunnen wij de Moskee niet zien? vroeg ik min of meer ongeduldig.

Want, ofschoon wij door den werktuigelijken ernst der vrouw waarlijk getroffen waren, brandde toch de zon fel tegen de muren en smachtten wij naar de luwte, die wij hoopten, dat ons binnen verbeidde. Maar de vrouw beantwoordde mijne vraag even weinig als zij ons bij het openen der deuren, welke zij zorgvuldig achter zich had toegeslagen, met een groet verwaardigd had, zij gooide slechts de vleugels weder open en zeide:

— Komt binnen!

Wij stonden in een vierkanten voorhof en wandelden onder de koele bogen, Moorschen bouwtrant nagewerkt, welke den hof omgaven, en veegden het aangezicht af en bliezen uit. Onderwijl stond de sybille pal op het punt van doorsnijding der twee diagonalen en zeide, het ligchaam gewend tot den kant, waar de beeldspraak stond, al gebaren makende met haren sleutel:

— In den zomer zijt de mieren gelijk. — Om de rozen begiet men de doornen. — Eenzaamheid is beter dan slecht gezelschap. — Spreken is zilver, zwijgen is goud. — De afkeer des wijzen weegt duizendvoudig. — Die van vrienden verwisselt, bouwt zich tegenspoed.

Toen kwam zij naar ons toe, wees met haren sleutel, welken weg op, en ging ons voor. Wij traden door lange galerijen en kleine kabinetten. Overal stonden spreuken.

— Wie heeft deze Moskee laten bouwen? vroeg ik spottend, daar ik mijn vriend aanstootte.

— Karl Theodor, was het onfeilbare antwoord.

En in één adem voortgaande:

— De dwaze heeft het hart in den mond, de wijze de tong in het hart.

— Maar ik meen eigenlijk, hernam ik leuk, wie de bouwmeester geweest is.

— Mijnheer Pigage, was het antwoord, of de man nog leefde. Mijnheer Pigage werd door Karl Theodor naar het heilige land gezonden...

Zij ware misschien met het verhaal voortgevaren, doch juist kwamen wij eene spreuk voorbij.

— Wetenschap is eene kroon, verstand een gouden halssieraad.

En zij smolt deze woorden zoo behendig met het voorgaande zamen, dat ik, steeds in den waan, dat zij nog altijd over haren mijnheer Pigage of, volgens hare uitspraak, Biguache, uitweidde, er maar volstrekt geene mouwen aan kon vastnaaijen.

— Zijn die spreuken ook van mijnheer Pigage? vroeg mijn togtgenoot plaagachtig.

— Wel neen! mijnheer Pigage was een bouwheer, maar...

— En Karl Theodor dacht ik... voegde hij er bij, ten einde het mensch meer en meer in de war te brengen.

— Karl Theodor, mijnheer! was de vorst, die den last gaf aan mijnheer Pigage om het kunststuk te vervaardigen; maar een karmelitermonnik, die reeds naar het heilige land was geweest en op zijne terugreis met mijnheer Pigage te Constantinopolen — rijkdom en de wereld vergaan, goede daden blijven in eeuwigheid — kennis had gemaakt en ook met hem hier heen wederkeerde, bragt ze mede, want Karl Theodor had mijnheer Pigage naar het heilige land gezonden — verwerf u goud, zooveel gij noodig hebt, en wijsheid, zooveel het u mogelijk is — ten einde op de plaats zelve....

Wij stonden in den koepel. De sybille prevelde nog vele wonderspreuken, die aan de wanden stonden, en mengde er allerlei bijzonderheden, aangaande de groothertogelijke familie onder, welke echter door den galm der plaats, benevens de raadselachtige tusschenvoegsels, verloren gingen, en waarvan ik slechts meen begrepen te hebben, dat de vorst wel eens, gedurende zijn verblijf te Schwetzingen, in de Moskee middagmaal houdt, wanneer de rijnwijn stroomt door het bedehuis van Mahomet.

Toen vroeg zij, of wij ook nog den minaret wenschten te beklimmen, maar wij bedankten vriendelijk, uit hoofde van de hitte en de vermoeijenis, waarop zij ons weder met haren sleutel voorging, wij de kabinetjes en de galerijen op nieuw doorkwamen en zij de deuren weder opensloot, waarop zij nogmaals onder het portaal ging staan, haren sleutel in de hoogte stak en zeide, als allerlaatste gevolgtrekking van hetgeen wij gezien hadden en haar eindoordeel er over:

— Oosterlingen bogen zich voor den geduchten naam des Allerhoogste! onderwijl zij hare hand ophield, waarin de fooi gleed.

En wij verdwenen, slechts ten halve voldaan over het inwendige des gebouws.

Bij het naderen van het slot wees de gids ons nog den kleinen schouwburg en aan de tegenovergestelde zijde de oranjerie, en verzuimde niet, bij het zoete afscheid, ter linker te wijzen, er bijvoegende:

— Dort wachsen die grossherzoglichen Pomeranzen! den vinger gerigt naar eene prachtige verzameling van Sina's-appelboomen, voor de broeikasten hun weelderigen wasdom ten toon spreidende.

Aemechtig kwamen wij, na twee volle uren vertoevens op het heetste van den dag in de kostbare en — het was gelukkig! — lommerrijke tuinen, binnen de herberg terug, waar een sober en niet zeer smakelijk maal ons wachtte. Na eenige teugen verfrisschenden wijn, legde ik mij met mijn Murray in de hand op de sofa neder; mijn levenslustiger en spoediger bekoemen medgezel volgde den waard naar de kamer, waar de biljardtafel stond, en speelde, in afwachting van de soep, met den man eene partij, die mijn vriend hem natuurlijk liet winnen.

Naauwelijks beschoten, al turende op het reisboek, mijne oogen, of een meisje deed mij opzien met de woorden:

— Die Suppe!

— Bravo! zeide ik opspringende en vloog naar de andere kamer, roepende:

— Eten, Lodewijk! toen ik hem juist, met den
hoogst mogelijken ernst, den waard hoorde vragen,
op het puntje zijner queue wijzende:

— Of dat nu van die grossherzoglichen Po-
meranzen waren?

ZEEZIEK.

(VAN ROTTERDAM NAAR DUINKERKEN.)

In het midden van October 1834, besteeg een jong kunstenaar, dien wij gemakshalve Just zullen noemen, de stoomboot l'Estafette, kapitein Audibert, zoo als het zeeberigt schreef, welke van Rotterdam naar Duinkerken vice versâ voer. De knaap brandde van verlangen om de wereldstad met hare vermaken, hare schatten van kunst, hare groote vernuften, haren driftigen spoed en koortsachtige bewegelijkheid te aanschouwen, zich te vereenzelvigen met Parijs, dien zeilsteen, welke met eene geheimzinnige kracht alles tot zich trekt wat twintig jaren telt en een vurig hart in den boezem voelt kloppen. De Estafette, die, zoo ik mij niet vergis, nu reeds lang aan den slooper verkocht is, was toen reeds een bouwvallig en ellendig vaartuig, en miste al die gemakken, welke men anders overal gewoon is op dergelijke zeekasteelen aan te treffen. Het was eene koopvaardijstoom-

boot: de passagiers gingen maar mede op den koop toe, als de hollandsche boter, de hollandsche kaas en het hollandsche vee het wel wilden veroorloven. Op het verdek was het bijna niet mogelijk heen en weêr te gaan, zoo vol stond het gepropt met honderd- en duizendtallen raadselachtige koopmansgoederen van allerlei vorm en inhoud. De plaats, waar de ingang der tweede kajuit pleegt te zijn, was door eenige viervoetige landverhuizers ingenomen; het enge paviljoen strekte tot verblijf aan den kapitein, en in de bekrompene kajuit, waar de passagiers ook al met allerhande pakken en mandjes werden lastig gevallen, heerschte een bedompte, vuile, muffe reuk en was het getal der kooijen bijzonder beperkt.

Weldra stak men van wal, en de torens van Rotterdam verdwenen allengs uit het oog, niet lang na de heerlijke kaai met fraaije boomen, wier geel lover de herfstwind zachtjes afblies. De jonge kunstenaar kende noch de zee, noch den invloed der baren, dikwijls zoo weemoedig door hem aangestaard, op dengeen, die zich aan haar toevertrouwt, en het vooruitzicht was hem een wellust, de maan te zien schijnen over de onmetelijke baan, met de sterren, teruggespiegeld in het bruisende watervlak. Het was vol op de boot; zijne pogingen om heen en weêr te wandelen gaf hij eindelijk op; hij zette zich neder en leunde tegen eenige pakgoederen aan. Nu bespeurde hij, dat hij naast een heer zat met oranje haar, oranje snorren, met oranje snuif bestrooid, en wiens voorhoofd, wangen en neus er uit zagen, alsof zij met wijnmoer waren ingesmeerd. De avond viel reeds;

het was de moeite niet meer waard een boek voor den dag te halen, eene kaart te ontrollen of met een verrekijker den omtrek te bespieden; beide wilden gaarne een praatje maken en vingen derhalve terstond aan.

— Gaat de reis naar Parijs, mijnheer?

— Ja, mijnheer! De uwe ook, waarschijnlijk.

— Om u te dienen; ik ga er de medische faculteit consulteren over congesties naar het hoofd, die mij in den laatsten tijd bijzonder lastig vallen; ik kan somtijds zoo rood zien, dat men mij voor *après boire* zou houden, wanneer men mij niet kende.

Nu wijdde hij in het breede uit over de parijsche geneeskundigen, hetgeen den jongeling, in het volle bezit en besef van gezondheid, jeugdige kracht en opgeruimdheid, niet bijzonder veel belang inboezemde, en die dus op dit alles met fierheid liet volgen:

— Neen! ik reis voor plezier!

Daarop ging er een dominé voorbij.

— Is u ook aan zeeziekte onderhevig? hernam Just.

Daar begon Wijnmoer — gij hebt immers niets tegen dien naam? — op eens te beven als een blad en de glans zijner oogen beschoot.

— Waar herinnert u mij aan! Dat denkbeeld was juist voor een oogenblik uit mijne ziel. Och! u weet niet wat mij te wachten staat! Ik ijs, ik sidder, ik voel reeds.... Waar zijn wij, in 'shemels naam?

— Juist Vlissingen voorbij.

— God dank! Zie, dat was nog maar alleen de verbeelding! Ja, ik ben er aan onderhevig! Ik ben

diep rampzalig op zee, en België is voor de Hollanders gesloten! En u, mijnheer! hoe bevindt u zich?

— Ik ben nog nooit op zee geweest, maar voel niets en zal ook wel niets voelen. En, werd ik een beetje wonderlijk, dan zal ik er mij ook wel tegen weten te verzetten, daar ben ik niet bang voor.

— Hij is gelukkig in zijne onwetendheid! fluisterde Wijnmoer tot eene bleeke vrouw naast hem, die de zijne bleek te wezen; hij weet niet welk een toestand hem verbeidt!

Intusschen vroeg Just telkens, of men al in zee was, en telkens was het antwoord der bootgezellen:

— Geduld maar! je zult er gaauw genoeg komen! want dat scheepsvolk was zoo beleefd niet voor de passagiers als voor de pakkaadje.

De stoomboot leverde een aardig gezicht op: overal op het verdek schilderachtige groepjes, die, of met elkander in allerlei tongvallen zaten te keuvelen en te schertsen, of op en neder wandelden en zich den tijd doodden met in zee te turen en cigaartjes te rooken. Maar allengs werd onze jonge kunstenaar als door een bovennatuurlijken dwang genoodzaakt telkens naar de groote stoombuis te kijken, en dan zag hij de groote stoombuis zoo zonderling dan naar boven en dan weêr naar beneden gaan, en dan werd het hem zoo raar, zoo wee, zoo kil, zoo draaijerig om het hart en zoo ligt in het hoofd, het gesprek bleef midden in een onderwerp steken, en zijn buurman knoopte het niet weder aan. Telkens keken zij beide naar de groote stoombuis, of die nog wel op en neêr ging, even als men niet kan laten aan de kies te zuigen,

die ons pijn doet. Maar daar valt het oog van Just op een stevigen, sproeterigen, door en door gereisden Franschman, — zoo heeft men ook pijpenkoppen, welke van binnen en van buiten zijn doorgerookt — die kloekmoedig, van het oogenblik, dat hij op de stoomboot was gekomen, niets anders had gedaan dan smooken en van het eene einde des verdeks naar het andere loopen, zoo ver als hij loopen kon, met een stouten en stevigen tred.

— Kom, dacht onze jongeling, doen wij als deze heer! dat doet hij zeker tegen de zeeziekte.

Maar zijn instinct waarschuwde hem toch geene cigar aan te steken. Hij wachtte tot de vreemdeling bij hem was, toen wilde hij met hem gaan; doch nauwelijks opgerezen en eenige schreden van zijne zitplaats verwijderd, daar struikelt hij, grijpt den rok van den Franschman en zucht:

— Het is raar, ik kan niet voort!

— C'est que vous n'avez pas le pied marin, was het laconieke antwoord.

De Franschman vatte hem onder de armen en plaatste hem weder op zijn stoeltje; daarop ging hij verder en mompelde in het voorbijgaan tot eenige andere passagiers:

— Il sera joliment malade celui-là!

Niet lang duurde het, of het was Just onmogelijk langer op het verdek te vertoeven. Wankelend rees hij op, en zich aan alles vastklampende, tastte hij in het duister naar de leuning van den kajuitstrap, langs welken hij als een beschonkene naar beneden waggelde. Dáár wachtten hem andere tooneelen.

Zoodra hij in dien benaauwden, vunzigen dampkring was gekomen, voelde hij zich plotselijk onuitstaanbaar krank; hij werd doodsbleek, alles draaide hem, het zweet brak hem uit van alle kanten, hij wenschte hartelijk te huis te zijn gebleven en dat er geen Parijs bestond; meteen voelde hij den vloer onder zijne voeten oprijzen, hij greep naar de tafel, de tafel bood geen wederstand.

— Pas op, mijnheer! riep een driftige scheepsjongen, je zult alles omverhalen.

Moedeloos zonk hij op een bankje neder, en elke golfslag bragt nieuwe smart.

Hij sloeg een blik in het rond. Alles was verloren in de schemering van een klein koper lampje, dat aan een ijzerdraadje aan den zolder hing; doch hij ontdekte kooijen om zich heen en in die kooijen passagiers, die hem reeds vooruit waren op de marteling der baren; nogtans schenen zij te rusten: eene rust als die van den zwelger, die vol zoeten wijns is. Hoe benijdde hij ze allen! O, zich aldus uit te strekken en te sluimeren en zich te dompelen in de vergetelheid des aanzijns! Terstond bemagtigde hij de eerste kooi de beste, die ledig was, en nam even spoedig eene volstrekt horizontale rigting aan, zoodat zijn hoofd waterpas met zijne beenen kwam te liggen. Dit verschaftte hem dadelijk troost, een zachte dommel overweldigde hem, hij sliep in.

Een uur daarna werd zijn gelukstaat op het wreedaardigste verstoord. Hij voelde zich aan zijne mouw trekken en vernam eene stem, wier meening hij eerst niet regt begreep. Leunende op den elleboog, rees hij

op, en zijne kwellingen vingen te gelijk weder met dubbele woede aan; het rijzen en dalen liet zich terstond weder jammerlijk gevoelen, het was alsof het heelal hem ontzonk.

— Mijnheer, herhaalde de stem op dringenden toon, u ligt daar in mijne kooi, ik ben zoo ziek! Mag ik u wel verzoeken er uit te komen? Het spijt mij inderdaad, maar ik ben zoo ziek!

Dat was een ontzettend, een ijselijk bevel, maar er was niets aan te doen: Just kroop uit zijne heerlijke legerstede en zeeg neder op een vouwstoeltje, dat onder zijne voormalige rustplaats stond. Degeen, die hem zoo ten ontijde gewekt had, was een Fransche reisbediende, die eenigzins ongesteld naar beneden was gestrompeld, met het voornemen om zich, eer het erger werd, ter rust te begeven; doch het hokje, dat hem toekwam, vond hij bezet, en hij stond reeds op het punt er den onbeschaamde terstond uit te verjagen, toen het zachte, onschuldige gelaat van den jongman, wiens wangen gloeiden van inwendige verhitting en koortsachtige aandoening, wiens witte hemdboord, benevens de zijden das, beide wegens de benaauwdheid losgerukt, het bedaarde en rustige ademhalen in de beweging der blaauwe opgezwollene slagaderen aan den blanken hals vertoonde, en wiens lange blonde haren in sierlijke kringen langs de plank van het smalle nestje naar beneden dwarrelden, hem zooveel belangstelling en mededoogen inboezemden, dat het den man ten eenen male onmogelijk werd het heil van den knaap zoo maar roekeloos den bodem in te slaan. Hij plaatste zich geduldig en gelaten op een stoeltje,

doch het werd hem eindelijk zoo bang, dat hij op eens voorover op den grond stortte, en toen was het, dat hij in vertwijfeling zijn plaatsvervanger gesmeekt had zijn schuilhoek oogenblikkelijk te ruimen.

Zoodra onze jeugdige vriend daar vreesselijk ongesteld en diep verslagen neder zat, onder het zenuwachtige gegil van eenige vrouwen, die van benaauwdheid dachten te sterven en te vergaan, begon hij onwillekeurig naar het lampje aan den zolder te turen, dat als de slinger van een uurwerk onophoudelijk heen en weder wiegelde, en men kan begrijpen, welk een wreed geneesmiddel — een geneesmiddel voor slechts weinige oogenblikken! — dit voor den kranke moest aanbrengen. Toch moest hij naar het lampje kijken, gelijk eerst naar de stoombuis. Daar komt een jongen binnen met een schotel gebakken aardappelen en eene gesnerkte gans. Nieuwe pijniging! waut bij al de walgelijkheden en den stank, die hem omgaven, kwam zich nu nog de reuk van dat smouterige eten voegen, en dat op dat oogenblik! De jongen werd gevolgd door den Franschman qui avait le pied marin, den eenigen der passagiers, die niet zeeziek en goed van innemen was. Just verhaalde hem terstond zijn ongeval.

— Maar waar is uwe kooi dan? Wat voor nommer heb je?

— Dat weet ik niet.

— Heb je dan geen biljet gekregen bij het plaats nemen? daar staat het op.

Just had daar niet op gelet. Hij haalde een papiertje uit zijn zak.

— Nommer twintig.

— Dan heb je geene kooi, daar zijn er maar twaalf. Maar zie, vervolgde de Franschman eenige oogenblikken daarna, terwijl hij lekker van de gans zat te smullen, hier zie ik nog een plaatsje open; kruip daar maar vast in, tot zoo lang de eigenaar komt: 't is altijd zóó veel gewonnen.

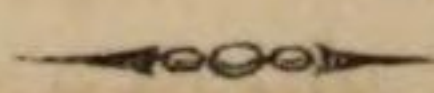
Dat liet Just zich geen tweemaal zeggen.

En de eigenaar kwam niet. De eigenaar was de lieve Wijnmoer, die zoo ziek was, dat hij de kracht niet eens had om naar beneden te komen, maar den ganschen nacht in de opene lucht op tonnetjes boter doorbragt, terwijl zijn hoofd op den schoot zijner bleeke gade rustte, die minder ziek was en zich gewillig alle koude en onaangenaamheid, ten behoeve van haren pimpelpaarschen lieveling, getroostte. Intusschen zonk onze uitgeputte artiste weder spoedig in bewusteloosheid weg, en de sluimering daalde weldadig op hem neder. Doch toen hij des morgens, ten deele hersteld, ofschoon met gekneusde en stramme leden, zijne kooi verliet — reeds was Duinkerken in het gezicht — Maar, lieve dames! wij raken hier op een glibberig terrein, snellen wij liever in de opene lucht! — toen vond hij daar op het verdek zijn rooden mijnheer, nog steeds op zijne tonnetjes boter liggende, het hoofd, als dat van Samson, op den schoot zijner Dalilah, en altijd nog even ziek, even ellendig, even mistroostig. Zoodra Just hem gewaar werd, kon hij niet nalaten hem een spotachtigen blik toe te werpen en fluisterde hem iets in het oor, dat aan het gesprek van den vorigen avond herinnerde; vervolgens op zichzelven wijzende, eindigde hij glimlagchende:

— En dat heet nu voor zijn plezier reizen!

DE BADGAST.

(SCHEVENINGEN.)

De vreemdeling, die het Scheveninger strand, de nederige en minder welriekende dorpskerk voorbij, regts opslaat, bespeurt in de verte, terwijl zijn oog vermaak scheidt in de lange reeks der 's Zondags achter elkander geschaarde en van den arbeid uitrustende pinken, eene soort van tentenleger, dat op eenige minuten afstands herhaald wordt: de kinderen Israëls aan den oever der Roode zee. Maar, zie! de tenten gaan te water! Wat voor vlootje kan het wezen? Bedrog en schijn! Wij treden in het natte rijk der badkoetsen, het vrouwenrijk, waar Neel, het mannenrijk, waar Jaop den scepter zwaait, den scepter des alleenheerschers; Neel en Jaop, de zuilen en sleutelsteen der badplaats, de hoofdspillen, waar zij om draait, zonder welke er geene badplaats wezen zou.

Verbeeld u een paar rocaille zeegewassen, mannetje

en wijfje, met zwemvliezen tusschen de teenen en wie vroeg of laat de beenen vast nog tot kabeljauwstaart zamengroeijen. Deze pakken je de zwakke bloedjes van rijke lui, die zoo'n praat hebben, als ze mooi zijn aangekleed, fiks tusschen de harde kreeftenscharen, terwijl ze moedernaakt besluiteloos staan te bibberen, en stieren hen door en midden in den golfslag. Het is wat te zeggen, als een kleine jongen behandeld te worden!

— Bok jy der maer iens, kynd! zegt Neel.

— Kom jy der maer iens onder uit, zegt Jaop.

En dan moet je tegen wil en dank meê de zee in, tegen de bruisende golven op, geklemd tusschen de ijzeren tangen van den meerman, die rustig onder het werk zijn stompje rookt. Dan bemerkt men best, hoe ook de lichaamskracht op hare beurt de baas is. Neel zegt:

— Nou gaen we weer als een vischie deur het waeter!

En zij sleept u op de deining bij de handen voort.

Eenmaal met den lijder in het ruime zout, is Jaops phrase:

— Daer komt weer eene mooie aen! — scilicet golf, en dan wordt je: een, twee, drie! een oogwenk overdolven.

Dat 's heusch lekker. En als je braaf moe bent gegolfd, zegt de vreesselijke Jaop:

— Nou heb jy voor van daeg genoeg; ga jy nou maer weer in jou koessie!

En krimpande kruipt gij het treedje op, als een ongeluk, dat uit een koffijhuis getrapt wordt. Dat is heel wat anders dan mijnheer voor en mijnheer na

en: mijnheer, wat blievie? Maar we zijn ook op het vaste land niet, we zijn in de zee, en daar moet het onder de bruinvisschen en de wierprieelen al heel verschillend en, naar 'k meenen zou, al vrij saturnalisch toegaan. Maar dwaas is het, als men pas zoo'n Adam in het zilte nat heeft zien spartelen, hem een oogenblik later met hoed, bril en parapluie langs het strand te zien wegstappen.

— Straks had ie zoo'n wind niet als in het Bosch op zijn Zundagsch, en dat stemt dan nog al voor de belasting op het zout, zoo'n ondankbaar schaep!

De dames prediken den rouw haars vorsten tot aan de Tritons, knijpen in hare zwarte pakken, digt toegestopt, het badhuis uit, als hadden zij iets kwaads op het geweten, en waren langs het strand als schimmen, die haren obool versnoept hebben.

— Mevrouw gebruikt de baden?

— Ik vraag excuus, mijnheer!

— Dan is mevrouw hier vast voor mijnheer.

Mevrouws buurman was een kromgetrokken turtlemocker, die van den prins geen kwaad wist, niet bij mevrouw behoorde en slechts toevallig naast haar aan de table d'hôte zat. Maar 's morgens, toen mevrouw met een kleinen king Charles, die aan het ruijen was of de mot in zijn staart had, langs het strand kwam dwalen en Neel tegen wie 't hooren wilden uitbazuinde: — Zoo'n dier in een menschenkoessie! wel, is het geen zonde! — was het raadsel tamelijk helder opgelost.

Zoodra Neel in haar gewaad van Abd-el-Kader en Jaop in zijn geele meerpak, beide met schelpen en

koraal bewassen, dapper, of het niets is, de golven instappen, heerschen zij met stoute gemeenzaamheid in het gebied der vrijheid, gelijkheid en broederschap. Met mannelijken arm dompelt Neel de kinderen van Proud'hon, die met hunne zes stuivers den omnibus zijn misgeloopen, met vrouwelijke bezorgdheid, Jaop die van graven en koningen, in de huppelende golven en laat ze den slag van het groene sop ondergaan, beide doof, meedoogenloos, het oog alleen op het doel, dat het middel wettigt, ofschoon de wurmen, telkens als ze boven komen, kermen van ellende, en de mama's langs het strand waren als kippen, die eenden hebben uitgebroed. Adel en burgerij, dominé's en dragonders, diakonessen en koninginnen, allen worden over dezelfde kam geschoren, ondervinden dezelfde behandeling, dragen dezelfde gestreepte zwembroeken, dezelfde flanellen badhemden. Het onderscheid van stand wordt eerst weder blijkbaar op den oever, en nieuwsgierig let men, of van het blanke vleesch, dat men in de golven ziet duiken, een weesjongen of een militair, een pastoor of een modepop komt. Ditmaal zal de vlinder zich eerst bij het aantrekken des hulsels openbaren. Maar, de zee in, volstreckte, onbepaalde gelijkheid. Geene titels; Neel weet van freules, baronessen noch doorluchtigheden; zij zegt bloot: — jufvrouw, mevrouw — of ook wel in de derde persoon, wegens de vele vreemdelingen, de Medam. — Tegen de koningin zegt ze kortaf Koningin.

— Wat zou ik anders zeggen? Zijne Hoogheid misschien? Ze is toch maar een mensch als een ander, en koningin, dat is ze immers?

Dat eerst op het strand de gelijkheid zich verloochent, ontwaart de beurs der badgasten op eene gevoelige wijze. Hoe veel boterhammen Neel en Jaop ook verslinden, de zeelucht houdt hen altijd in even hungerigen staat. Naauwelijks aangekleed en uit de koets, hoort gij naar koffijtjes bij Neel, naar tabakjes bij Jaop hunkeren en vat niet terstond, hoe laat het is. Door middel van vijfjes is het snoer der vriendschap spoedig vast. Jaop praat van zijne oude moeder, die op haar tachtigste jaar nog met visch naar den Haag loopt en, och! hoe dikwijls er mede naar het dorp terug, als de groote lui geen hart in hun lijf hebben om te koopen, van zijne dochter met hare zeven kwalen, van de aardige briefwisseling, die zijn vader met zijne moeder uit Moorenland, waar hij achter de tralies zat, onderhield, en van andere familiegeheimen meer, welke allen op de verzekering uitdraaijen, dat zij het zoo ijskelijk armoedig hebben, hetgeen tot eene regtstreeksche vraag om een of ander klein geschenk in geld of waren aanleiding geeft.

Goede schepsels beide, Neel en Jaop, maar — 's lands wijs! — inhalig zijn ze. Als de gasten tot vermaak met allerlei proviand: gebak, vruchten, wijn, in zee steken en niet weten, hoe zij gaauw genoeg den steven zullen doen wenden en naar wal keeren, gebak, vruchten, wijn, in den steek latende, slaan de gulzige Jaop en zonen gebak, vruchten, wijn, stilletjes naar binnen, maar brengen eerlijk de trommels en mandjes leeg terug, houden zich, als gij knort, of ze het verkeerd begrepen hebben, en vinden zich al heel braaf de trommels en mandjes niet meê te

hebben opgepeuzeld. Krijgt iemand een ongeluk, zij staan hem moedig en krachtdadig bij; ja, liep een leven gevaar, zij zouden hun menschlievenden ijver mogelijk tot redden uitstrekken, maar daarna komt de oude Adam boven en beklaagt Jaop zich bij ieder, die het hooren wil, over de fooi, die hem gewerd.

Tusschen de twee legerplaatsen van Neel en Jaop, meer achterwaarts en op het duin, ligt het badhuis, een niet ruim genoeg gebouw met eene gelagkamer, welke een karakter draagt beneden het fatsoen der inrigting. De kamers, gedeeltelijk aan de landzijde, gedeeltelijk uitzijnde op de zee, de lage en benaauwde vertrekken in de vleugels niet in aanmerking genomen, hebben fraaije evenredigheden, zijn ruim, luchtig, goed gemeubeld en geweldig duur, eene onvermijdelijke noodzakelijkheid; daarentegen is de bediening voortreffelijk. Vriendelijkheid, voorkomendheid jegens ieder, die zijn voet in het badhuis zet. Het leven evenwel is er bepaald vervelend en eentonig en heeft al de ongezelligheid van het Hollandsche verkeer. Men bedenke, hoezeer dat zelfzuchtige mir nichts dir nichts ondragelijk moet worden op eene badplaats, waar de lijder op eenig vermaak, althans op eenige afleiding, afwisseling, gerekend heeft, waar hij niet slechts met den stelregel: *vie de baigneur, vie de fainéant*, gekomen is, maar zich tevens heeft voorgenomen zijn *far niente* regt lekker te genieten. Geene concerten, geene bals! ja, wat het ergste, wat volstrekt onbegrijpelijk is, geene gezelschapszaal. Noch nieuwspapieren, noch biljard, noch

piano, noch boekerij. Het strand en uwe kamer, uwe kamer en het strand, ziedaar, met de table d'hôte, wanneer de avondzon hinderlijk in het water schittert, al wat er gezelligst wordt aangeboden. De table d'hôte en meer niet is een te zwak vereenigingsmiddel, en het strand is wel wat groot voor een salon. Als het warm is, braadt men binnen zoowel als buiten 's huis, en geen enkel takje lommer! Parasols en blaauwe brillen boven! Boomen zijn er anders genoeg, maar te ver. Uit wanhoop sukkelt de badgast naar den Haag, die nog verder dan de boomen ligt, maar digtbij genoeg, om eene bereikbare vrijplaats te zijn tegen de verveling. Des morgens het bad, de wandeling, het ontbijt, couranten en brieven. Een oog op de klok: pas twaalf! Vier en een half uur voor het eten, de warmste tijd van den dag! Na tafel!.... Een gulden daags meer voor eene gezelschapszaal! Dat er voor werd zorg gedragen, de gasten met elkander in aanraking te brengen! Maar alles noodigt regt nationaal tot koelheid, stroefheid, eenzelligheid, verwijdering, of men moet al heel stout het ijs breken. De kastelein klaagt steen en been. Slechte tijden, slechte zaken! Trok de hofstad, wie zij toebehoort, zich de inrigting naar behooren aan, maakte zij van de veine gebruik, had zij er geld voor over, in plaats van haar door eene kwalijk begrepene spaarzaamheid bij andere zeebadplaatsen door den vreemdeling te doen achterstellen, hoe ligt zou het kunnen worden: slechte tijden, beste zaken! Maar daartoe dient zij meer bekend gemaakt, dient zij in de lucht gestoken, aan-geprezen, opgevijzeld, rondgetrompet te worden. Daar-

toe moeten, al kost het in den beginne ook eenig kapitaal, hetwelk later echter zijne renten dubbel en dwars zal opbrengen, de buitenlandsche dagbladen in den arm worden genomen en moet het badhuis eene aanmerkelijke uitbreiding ondergaan, waardoor het uit den toestand gerake, welke den vreemdeling, die er verzeilt, terstond angstig doet zinnen, hoe hij het spoedig genoeg ontvlugten zal en zich des noodts liever getroosten in den Haag een tijdelijk verblijf te zoeken. In oogenblikken als de tegenwoordige, dat meekrappe republikeinen en pimpelpaarsche volksroerders gansch Europa door op hun poot spelen en alles wat rijk, edel en schoon is den voet zoeken te ligten, zou in ons rustig vaderland Scheveningen een veilig en liefelijk toevlugtsoord kunnen worden voor hooge uitgewekenen en adellijke zwervers, eene wijkplaats van goeden toon, eene oasis van fijne beschaving en levensvormen in de woestenij der omkeering. Wat is het nu! Vergelijkt Brighton, Dieppe en Ostende, waar Scheveningen toch eigenaardige voordeelen kan tegenstellen. Ligt Rotterdam reeds buiten den koers, thans over Keulen en Brussel door België genomen, ook met Scheveningen laat Nederland zich den pas afsnijden en onverschilligheid moedwillig een grond braak liggen, die met eenige uitgaaf zoo aangename, weldadige en rijke vruchten kon opleveren.

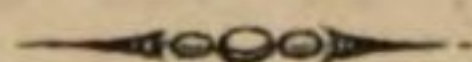
Wandelen, wandelen langs het strand, ziedaar te Scheveningen schering en inslag. Gelukkig, dat het langs het strand is! Telkens verscheidenheid van ta-

fereel; pinken, die uitzeilen, die met visch bevracht terugkeeren; het vaarwel, de welkomstgroet; visschers in en uit zee gedragen; scheepjes met kracht van paarden op het drooge getrokken; het strand bedekt met buit van schol, tarbot, tong, knorhanen en pierlui, waar het halve dorp gretig en vrolijk omheen staat. Gedurige afwisseling van tinten in het lucht-ruim, over de onafzienbare wateren. De badgast heeft slechts weinige malen bloothoofds en met vliegend haar door den opdroogenden luchtstroom te loopen of hij is met de zee vertrouwd. Wind en baren wekken hem op, prikkelen zijn gestel en zijn geest, deelen zijn gevoel eene dichterlijke stemming mede, en zijne borst zwelt en vloeit over van gezang, dat wedijvert met het plegtige geruisch. Het zwerf moge dan eens zich graauw en treurig in het water spiegelen en grillig de zeilen en de meeuwen als zoovele zilveren lovers tegen deszelfs leizwart doen afsteken, moge dan weder deszelfs hemelsblauw zacht in het zeegroen doen smelten; de golven mogen met zoet gemurmel den oever kussen of stoeijende baren met witte kuif de vlakke een bar en dreigend aanzien geven, altijd voelt zich 's menschen geheime en natuurlijke aandrifft naar de zilte plas getrokken, en haastig spoedt ieder den vloed te gemoet, welke des morgens de naakte leden wellustig gezweept heeft.

Als de zon achter de kim is weggezonden en de verbeelding over de schakeringen van haar kleurig nest is moegefladderd, kan de badgast zich nauwelijks van het strand losscheuren, ofschoon de avond hem overvalt, de nacht over de uitgestrektheid strijkt. En zie! boven

het duin, rustende op deszelfs uitersten rand, verheft zich stil en statig de blanke maan, en de zee, plotselijk van wezen veranderd, schijnt gereed hare lijken op te geven, hare schimmen te dragen. De koelte en de opgestoken wind hebben u naar het badhuis teruggedreven, gij zet u voor het venster en tuurt onbewegelijk op het bleeke strand, over den grijzen spiegel, en wiegt uw oor en uw gemoed op de stem zijner opgeruide baren, en een bovenmenschenlijke magt boeit u aan het verhevene schouwspel. De bewustheid, dat gij stof zijt, wijkt meer en meer, het denkvermogen breidt zich vrij uit naar hoogere gewesten, aandoeningen overstelpen den boezem en de zee wordt bezielde en de welluidende wateren krijgen leven en spreken. Snood en onbarmhartig zijn voor den schepeling uwe verbolgenheden, spoorloos en eenzaam uwe gruwelen, onvernomen de wanhoop, gillende over uwe onmetelijkheid, en gelijk het knagend geweten bergt gij uwe schipbreuken in uwen boezem weg, wier getuigen en slagtoffers gij den dorpeling ter kwader ure voor de voeten werpt; den badgast is uw stervende golfslag, blinde oceaan! het beeld der Weldadigheid, wier laatste zuchten zegen spreken!

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 3, reg. 2. Is het ook montant vert? Chamounix was reeds in 1059 door een klooster van Benedictijner monniken bekend. De vallei werd voor het eerst in 1741 door twee Engelsche reizigers, Pococke en Windham, bezocht.

Bladz. 6, reg. 2. Impressions de voyage.

Bladz. 8, reg. 2. Ik mag niet verzuimen hier de beschrijving aan te halen, welke Châteaubriand van de mer de glace in zijne reis naar den Mont-Blanc geeft; ik geloof niet, dat er eene gevonden wordt, die waarheid meer aan duidelijkheid paart.

„ Dat men zich eene vallei verbeelde, waarvan de diepte geheel door een stroom is ingenomen. De bergen, welke deze vallei vormen, laten over dien stroom de massa's hunner rotsen overhangen, de spitsen van den Dru, den Bochart, den Charmoz. In de verte verdeelen zich vallei en stroom in twee takken, waarvan de eene op een hoogen berg, le col du géant, aanloopt, de andere naar de rotsen der Jorasses. Aan den tegenovergestelden kant dezer vallei bevindt zich eene helling, die op de vallei van Chamounix uitziet. De bijna loodregte helling is bezet door een gedeelte van de mer de glace, hetwelk men le glacier des bois noemt. Onderstelt dus een strengen winter, eensklaps opgekomen: de stroom, welke de vallei met zijne verschillende kronkelingen en hellingen vult, is toegevroren tot op den bodem zijner bedding; de kruinen der naburige bergen zijn met sneeuw bedekt, overal waar de granietvlakten horizontaal genoeg zijn geweest om de gecristalliseerde waterdeelen op te houden, ziedaar de mer de glace en haren aanblik. Het is geene zee, gelijk men ziet; het is een stroom. Het is, als men zoo wil, de Rijn, toegevroren: de mer de glace zal zijn loop verbeelden en de glacier des bois zijn val te Laufen.

Bladz. 9, reg. 17. Zie den brief van Felix Desportes, Francfort 6 Oct. 1818, in de autographes de Chamounix (feuilleton van het Journal de Genève 1857) door E. H. Gaullieur.

Bladz. 10, reg. 18. Les deux premières fois que j'ai passé par là on ne pouvait placer son pied que sur quelques inégalités ou dans quelques petites cavités du roc, et si l'on avait glissé, on serait tombé dans le glacier qui est au-dessous à une assez grande profondeur. Mais, en 1778, dès mon arrivée à Chamounix, j'y envoyai deux hommes, qui pendant notre voyage du Buet firent jouer quelques mines dans le roc et rendirent ce passage, sinon très-commode, au moins à peu près sans danger. Ceux qui iront après nous visiter le fond du glacier nous auront l'obligation de leur en avoir facilité l'accès.

DE SAUSSURE, voyage dans les Alpes, t. II, p. 24.

Bladz. 38, reg. 1. Dat is een vreesselijk gevaar. Een steen van de grootte van een paar vuisten, die van deze hooge toppen losraakt, is dikwijls toereikend om een mensch te dooden. In zijne snelle vaart zou hij u het hoofd medenemen als een kogel, en het ontwijken is altijd moeilijk, wegens de afketsingen, waardoor de rigting bij elken nieuwen schok verandert. De groote brokken zijn veel gevaarlijker, niet alleen uit hoofde hunner omvang, maar omdat zij eene hagelbui van steenen achterna slepen, waaraan het bijna onmogelijk wordt te ontsnappen.

THEOBALD WALSH, reis door Zwitserland, Lombardije en Piemont.

Bladz. 47, reg. 4. In het pays de Vaud is men bezig de nieuwe constitutie te stemmen; men behoeft slechts op een papiertje te zetten: *accepté* of *rejeté*, en tot de bedeelden toe hebben stem; alleen degenen, die voor het oogenblik in de gevangenis zijn, niet. Men kan ter dege merken, dat er overal iets aan het broeijen is.

Reisjournaal, 1848.

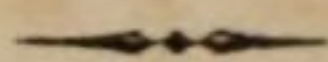
Bladz. 83, reg. 19. The duke of Nassau is the cacique, king, emperor or commander-in-chief of the province; and people here are everlasting talking of the Duke, as in England they talk of the sun, the moon or any other luminary of which there exists only one in our system.

Bubbles from the brunnens of Nassau.

Bladz. 125, reg. 5. Men herinnere zich de caricatuur van Cham, waaronder staat, Proud'hon sprekende ingevoerd tot zijn pasgeborene: — *mon fils! la famille est abolie; voilà six sous, et prends un omnibus!*

Bladz. 129, reg. 28. Men bedenke, dat dit stukje verscheidene jaren geleden werd opgesteld en er sedert dien tijd, dank zij vooral den invloed van den verdienstelijken Dr. MESS, geneesheer aan de inrigting, onderscheidene verbeteringen zijn ingevoerd en nog voorbereid worden.

ERRATA VAN DE VERHALEN EN SCHETSEN OP REIS.

Blz.	18	reg.	6	staat:	Gij	lees:	U
"	21	"	21	"	een	"	eens
"	40	"	8	"	Gij	"	U
"	52	"	25	"	en in	"	en hem in
"	61	"	25	"	avondschaduwen over	"	avondschaduwen eerst over
"	68	"	23	"	het koopen	"	de koop
"	77	"	7	"	duizenden	"	duizende
"	104	"	16	"	verneemt gij	"	vernemen jullie
"	119	"	4	"	er	"	nu
"	128	"	28	"	gij	"	u
"	134	"	14	"	meer	"	niet meer
"	144	"	17	"	hoogen	"	hooge
"	149	"	26	"	dit	"	dezen
"	191	"	17	"	aanspreekt	"	toespreekt

VERHAAL VAN DE VERHAALEN EN SCHIEDEN

OP REIS

1811		1812		1813		1814		1815		1816		1817		1818		1819		1820	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Kneppelhout, J.

Geschriften

Bd.: 5.6

Leiden 1861 - 65

P.o.rel. 6115-5/6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10037811-1